

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra církevních dějin a literární historie

JUDr. Scarlett Hadrabová Rauschgoldová

**Reflexe historických skutečností
ve fantastice na příkladu ságy Star Wars**

Diplomová práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.

Praha 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 13. 6. 2023

JUDr. Scarlett Hadrabová Rauschgoldová

Bibliografická citace

Reflexe historických skutečností ve fantastice na příkladu ságy Star Wars [rukopis] : diplomová práce / Scarlett Hadrabová Rauschgoldová ; vedoucí práce: Zdeněk Beneš -- Praha, 2023. -- 173 s.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou zobrazování dávno minulých i zcela aktuálních historických událostí ve filmové sáze Star Wars. Vzhledem k tomu, jak rozsáhlý je v současnosti celý „vesmír“ Star Wars, musí se tato práce omezit pouze na filmy, které jsou označovány jako „Epizody“ (s číslováním I až IX) a na dva relativně nové celovečerní spin-offy, zatímco vše ostatní bude zmíněno jen velmi okrajově. Tato práce podrobně mapuje, jak každá ze tří trilogií této ságy, a také oba spin-offy, ukazují hlavní problémy doby, ve které vznikaly, a na které další historické skutečnosti chtějí či mohou odkazovat. Cílem práce je tak ukázat, že žánr všeobecně považovaný za „únikový“ a „zcela odtržený od reality“ naopak svými specifickými uměleckými prostředky historickou skutečnost velmi ostře reflektuje.

Klíčová slova

Star Wars, historická skutečnost, science fiction, fantastika, space opera, sci-fi film, příběh, neomytus, George Lucas, studená válka, politika

Abstract

The thesis deals with the issue of depicting long-past and entirely topical historical events in the Star Wars film saga. Given the current size of the Star Wars universe, this work must be limited to films known as "Episodes" (numbered I through IX) and two relatively new feature spin-offs, while everything else will be mentioned only marginally. This work maps in detail how each of the three trilogies of this saga, as well as both spin-offs, show the main problems of the time in which they arose and to which other historical facts they want or can refer. The aim of the work is thus to show that the genre widely regarded as "escape" and "completely detached from reality" reflects historical reality very strongly by its specific artistic means.

Keywords

Star Wars, historical reality, science fiction, speculative fiction, space opera, SF movie, story, neomyth, George Lucas, Cold War, politics

Počet znaků (včetně mezer): 331 425

Poděkování

Velice děkuji prof. PhDr. Zdeňkovi Benešovi, CSc., za veškerou pomoc při zpracovávání mé diplomové práce.

Dále chci moc poděkovat svým přátelům z řad členů fandomu a milovníků Star Wars za jejich náměty, podněty a připomínky i poskytnutí části zdrojů, použitých v této práci, a také za další pomoc spojenou se zpracováním, vytištěním a odevzdáním této práce; jedná se jmenovitě o: PhDr. Františku Vrbenskou, Mgr. Pavla „Darth Pauluse“ Klimeše, Hanu „Hanna’an“ Víttkovou, Stanislava Hudského, MUDr. Radku Kremlíkovou Pourovou, PhD., Mgr. Daniela Rejmana, RNDr. Tomáše Petráska, PhD. a Mgr.&Mgr. Vladislava Šimáka, SJ.

Děkuji rovněž svým rodičům a tetě, kteří sci-fi vlastně nerozumí a moc ji neoblubují, za to, že se mi nesnažili tento nápad rozmlouvat jako šílenství, ale snažili se jej brát s pochopením a v mé práci mě podporovali.

V neposlední řadě pak musím poděkovat Georgi Lucasovi za to, že stvořil Star Wars, protože jinak by tato diplomová práce samozřejmě nevznikla.

Tuto práci bych pak ráda věnovala památce mého přítele PhDr. Ondřeje Herce, vynikajícího československého teoretika žánru fantastiky. Byl to právě on, který mě jako první přivedl na myšlenku, že bych mohla práci podobného druhu napsat. Také mi poskytl mnohé cenné rady, nápady a podněty, ale bohužel se – jako jedna z obětí epidemie Covid-19 – dokončení této práce už nedožil.

Obsah

Úvod.....	11
1. Proč se jako historik zabývat Star Wars?.....	19
2. Star Wars obecně.....	27
2.1. Příběh Star Wars jako neomýtus	27
2.2. Místo Star Wars v žánru fantastiky	44
2.3. Postavení Star Wars ve světové kinematografii	49
2.4. Náboženské a křesťanské prvky spjaté se Star Wars	58
3. Původní trilogie (Epizody IV až VI).....	77
3.1. Základní příběh původní trilogie.....	77
3.2. Reflexe studené války v původní trilogii	83
3.3. Reflexe druhé světové války v původní trilogii	88
3.4. Odkazy na další historické skutečnosti v původní trilogii	92
4. Prequelová trilogie (Epizody I až III)	101
4.1. Základní příběh této trilogie	102
4.2. Reflexe deziluze ze světa po konci studené války v této trilogii....	109
4.3. Odkazy na další historické skutečnosti v této trilogii.....	114
5. Sequelová trilogie (Epizody VII až IX) a spin-off filmy	119
5.1. Obecně k „rozšířenému vesmíru“ Star Wars.....	120
5.2. Základní příběh sequelové trilogie	123
5.3. Reflexe reality pozdních 10. let 21. století v sequelech	135
5.4. Reflexe reality pozdních 10. let 21. století ve spin-offech.....	138
5.5. Kontroverze spojené se sequelovou trilogií a spin-offy	148
Závěr	157
Seznam literatury a dalších zdrojů	163

Úvod

Zřejmě nelze popřít, že Star Wars¹ je jedním z neznámějších popkulturních fenoménů, a to nejen současnosti, ale již více než 40 let. Přesto se – podobně jako mnoho dalších podobně slavných fenoménů – poměrně dlouhou dobu nacházel zcela mimo zájem odborné veřejnosti i akademického zkoumání.

V naší zemi, potažmo v celém bývalém „východním bloku“ hlavním důvodem samozřejmě mohlo být jisté „zpoždění“ za vyspělým světem, způsobené 40 lety totalitního režimu a především 20 lety tzv. „normalizace“. Za prvé zde samozřejmě hrála velmi významnou roli ta skutečnost, že normalizační cenzura prakticky nedovolovala, aby se naši čtenáři a diváci mohli seznámit s těmito údajně „úpadkovými“ díly – což platí nejen pro Star Wars² – a zcela logicky pokud určitý fenomén nezná nejen běžné publikum, ale ani odborná veřejnost, těžko jej může zkoumat. Kromě toho jakýkoli odvážný badatel, který by se s některým z podobných fenoménů nějak „pokoutně“³ seznámil a chtěl jej odborně zkoumat, by zřejmě v horším případě velmi tvrdě narazil, v tom lepším případě by byl svými kolegy či nadřízenými přesvědčen, aby „nedělal zbytečné hlouposti“ a vybral si za předmět svého společenskovedního výzkumu méně riskantní téma. A zcela upřímně řečeno, dosti pochybuji o tom, že by někdo byl ochotný případně i riskovat svou akademickou kariéru kvůli něčemu tak zdánlivě bezvýznamnému, ba přímo obskurnímu, jako je nějaká space opera.

Dalším důvodem může být i to, že jen málokoho by v té době vůbec napadlo, že popkulturní fenomény mohou být předměty zcela seriózního výzkumu – a to nejen v 70. a 80. letech, a nejen v naší zemi. I demokratická kontinentální Evropa v tomto byla zkrátka poněkud „pozadu“.⁴ Naopak v anglofonních zemích, především tedy v USA, byl už od 70. let velký zájem zkoumat jak žánr fantastiky jako celek, tak i různé jeho subžánry

¹ Proč je „Star Wars“ jako pojem ponecháno v mé práci v této podobě a proč zde většinou nepoužívám český překlad „Hvězdné války“ bude dále v této práci podrobněji objasněno.

² Ale také např. pro *Star Trek*, superhrdinské komiksy, akční a military sci-fi, kyberpunk, antiutopie, většinu klasické fantasy ražení jak Tolkienovského nebo Lewisovského, tak i Howardovského (*Barbar Conan*), i pro mnohé detektivky, špionážní příběhy (zejména „bondovky“), westerny, thrillery a horory.

³ Např. sledováním zahraniční televize nebo později shlédnutím na propašované videokazetě.

⁴ Vzpomínám si na svůj rozhovor s jedním ze zástupců francouzského fandomu, k němuž došlo v roce 2007 na Euroconu v Kodani, ze kterého – pro mě tehdy už docela překvapivě – vyplynulo, že dokonce ještě v té době byla ve Francii v akademických kruzích fantastika velmi často považována za „brak nehodný seriózního akademického zkoumání“.

či jednotlivá konkrétní díla, přičemž tento zájem o akademický výzkum popkulturních fenoménů v průběhu času značně narůstal a v neztenčené míře trvá dodnes.

V České republice se situace začala měnit někdy kolem roku 2000, zřejmě vlivem toho, že mezi vysokoškolskými studenty, a to včetně studentů humanitních směrů, začaly narůstat počty členů fandomu,⁵ z nichž někteří se rozhodli zvolit si svůj oblíbený fenomén za předmět své bakalářské, diplomové či dokonce disertační práce. Během prvních dvaceti dvou let nového tisíciletí tak byla sepsána, a dokonce i úspěšně obhájena celá řada takových prací věnujících se fantastice, fanovskému hnutí nebo určitému konkrétnímu sci-fi nebo fantasy fenoménu. Mezi těmito závěrečnými pracemi byly samozřejmě i mnohé s tematikou Star Wars, několik prací se věnovalo výhradně tomuto fenoménu, zatímco jiné Star Wars srovnávaly s dalšími populárními světy či ságami, případně tento popkulturní fenomén více či méně podrobně rozebíraly při obecnějších pojednáních např. o filmu, nebo aspoň ve své práci primárně se věnující tématu zcela mimo literární a filmovou fantastiku filmovou ságu Star Wars výrazněji zmínily.

⁵ Jenom pro základní vysvětlení pojmů: za fana (nebo též někdy česky řečeno fanouška, jindy je ovšem v češtině používána i dvojice fan-mužský rod a faní-ženský rod) lze považovat každého milovníka fantastiky, jehož vede láska k tomuto žánru k určité větší aktivitě, např. k setkávání se s podobně „postiženými“ jedinci buď virtuálně (prostřednictvím internetových diskusních fór a sociálních sítí) nebo osobně na setkáních sci-fi klubů, při hraní her a zejména na tzv. conech, tedy lokálních, celostátních či dokonce mezinárodních setkáních fanů, případně jej láska k jeho oblíbenému žánru vede k tvorbě literární (autorské, překladové, publicistické), výtvarné či amatérské filmové, a to jak původní, tak tzv. „odvozené“ (literární fanfikce, výtvarný fanart a fanfilmy), k organizování conů či jiných akcí, redigování webů a amatérských časopisů (fanzinů) nebo psaní článků pro ně, pořádání literárních a výtvarných soutěží apod. Za fandom (s malým „f“) lze pak považovat prakticky všechny takto aktivní fanoušky nacházející se na území naší republiky, resp. celého bývalého Československa – naopak za Fandom s velkým „F“ je považován zapsaný spolek (dříve občanské sdružení) s názvem *ČS Fandom*, který vznikl jako určitý koordinátor aktivit fanovského hnutí, které se začalo nějak „oficiálněji“ konstituovat v podobě sci-fi klubů (existujících většinou pod hlavičkou tehdejšího SSM) na přelomu 70. a 80. let (první z nich – Villoidus – byl založen studenty MFF UK), ovšem postupem času (především s nástupem internetu a sociálních sítí) začal postupně ztrácet na významu a v dnešní době značná část conů i dalších fanovských aktivit na území bývalého Československa probíhá zcela mimo něj, je organizována sci-fi kluby, neformálními skupinami či jednotlivci, kteří nejsou oficiálně členy ČS Fandomu. Nyní je asi nejvýznamnější aktivitou ČS Fandomu pořádání *Parconu*, účast na jednáních *European Science Fiction Society* a organizování prestižní literární soutěže „O cenu Karla Čapka“. Není předmětem této práce zde podrobněji rozebírat historii a současnost jak fandomu, tak i ČS Fandomu, zájemce o tuto problematiku však mohou odkázat na práce, které se tomuto tématu věnují, např. MACEK, Jakub. *Fandom a text: fandom – subkultura textu: profesionální česká SF a F periodika před rokem 2000*. Praha: Triton, 2006; POHL, Milan. *Mediální obraz českého sci-fi fandomu v denním tisku v letech 2001–2006*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2008; ABBASOVÁ, Veronika. *Fanfikce a intertextualita*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2013; ZEMČÍK, Vít. *Televizní reportáž o fandomu*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2010; CAHOVÁ, Karolína. *Aktivismus fanoušků: Cesta k našemu vnitřnímu kouzelníkovi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2020 nebo ŠIMEČKOVÁ, Hana. *Translators of Science Fiction and Fantasy in the Czech Republic and the Fandom Influence*. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2017.

Ovšem naprostá většina prací věnujících se výhradně nebo převážně Star Wars tento fenomén zkoumala pouze z hlediska anglistiky,⁶ bohemistiky, obecné literární či filmové vědy, mediálních studií nebo estetiky. Jistými velmi zajímavými výjimkami jsou jednak diplomová práce Bc. Jiřího Rossiho, která velmi známá sci-fi díla včetně Star Wars pojednává zejména z hlediska jejich možné využitelnosti při školní výuce fyziky,⁷ dále diplomová práce Jany Krulichové rozebírající výhradně ságu Star Wars a její hrdiny z výrazně feministických pozic⁸ a především pak bakalářská práce Ondřeje Michálka, věnující se několika v současnosti velmi populárním fantastickým fenoménům včetně Star Wars z pohledu teologické antropologie.⁹

Není mi však známo, že by se doposud někdo zabýval Star Wars z hlediska historického kontextu, ba dokonce ani nevím o tom, že by někdo jakýkoli jiný významný popkulturní fenomén ve své práci pojednával právě s ohledem na to, jaké historické skutečnosti daný příběh reflektuje. Co vím, jen částečně a velmi lehce se této problematice dotýká bakalářská práce Vojtěcha Kozlíčka, která ovšem pojednává o fenoménu Godzilla, a to především z hlediska filmařského řemesla.¹⁰

Hledání reflexí skutečných historických událostí v příběhu ságy Star Wars je tedy hlavním cílem mé práce. Vzhledem k tomu, jak je v současnosti celý „vesmír“ Star Wars rozlehlý, omezím se pouze na jedenáct filmů. Budou jimi tři trilogie (tzv. „původní“, někdy nazývaná též „stará“, dále prequelová trilogie a trilogie sequelová, která je nyní nazývaná někdy také jako „nová“ či „nejnovější), které jsou naprostým základem či snad by se dalo říci i „páteří“ této ságy. K tomu přidávám zkoumání dvou samostatných celovečerních hraných tzv. „spin-off“ filmů, které byly natočené ve stejné době jako sequelová trilogie a reflektují tedy stejné historické skutečnosti, ovšem z poněkud jiné perspektivy.

V první části své práce chci hledat odpověď na otázku, proč by podle mého názoru historici neměli ignorovat jak fantastickou tvorbu obecně, tak i konkrétně ságu Star Wars,

⁶ Zde se pak nejčastěji jedná o práce věnující se dabingu nebo překladům Star Wars, fantastiky obecně či několika vybraných sci-fi a fantasy děl, jistou výjimkou v tomto smyslu je pouze bakalářská práce Vojtěcha Bystřičana – BYSTRĚČAN, Vojtěch. *How a Magic System Can Ruin a Narrative: The Force*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2021.

⁷ ROSSI, Jiří. *Fyzikální náměty vycházející ze Sci-fi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2017. (Sci-fi psáno v názvu s velkým počátečním „S“ je chyba autorova, nikoli moje.)

⁸ KRULICHOVÁ, Jana. *Potřebují ženy zachránit aneb cesta k ženským hrdinkám*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2022.

⁹ MICHÁLEK, Ondřej. *Teologická antropologie ve světech J. R. R. Tolkiena, C. S. Lewise a George Lucase*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2021.

¹⁰ KOZLÍČEK, Vojtěch. *Vývoj speciálních efektů a jejich dopad na filmovou produkci v rámci fenoménu Godzilla*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2019.

kteřá je předmětem této práce. Vyjádřím se zde samozřejmě také k tomu, proč jsem si já sama právě fenomén Star Wars zvolila za hlavní předmět svého zkoumání.

Domnívám se, že pro dobré pochopení dalšího výkladu je nutné seznámit čtenáře se ságou Star Wars nejdříve v poněkud obecnější rovině, čemuž se věnuje druhá část této práce. Zde pojednávám o Star Wars především jako o moderním mýtu, současně je ale dle mého názoru nutné zasadit tuto ságu do patřičného kontextu, ukázat, jaké místo zaujímá jak v rámci moderní fantastiky, tak také v rámci americké a světové kinematografie, o což se také pokusím ve druhé části této práce. Pochopení postavení Star Wars v rámci žánru fantastiky i světové kinematografie je s ohledem na cíl této práce dle mého názoru také důležité, ovšem mám v úmyslu pojednat tyto otázky tak, abych zde nebyla zbytečně detailní, protože se nejedná o hlavní předmět mého zájmu v rámci této práce. Navíc k tomuto tématu existuje v současnosti již poměrně hodně literatury, dokonce i v českém prostředí, zejména je dostupné množství diplomových a bakalářských prací, zabývajících se tímto tématem velmi zevrubně, z nichž některé jsou opravdu velmi kvalitní, takže na ně lze případně zájemce odkázat.¹¹

Vzhledem k tomu, že pro nacházení reflexe historických událostí a dalších skutečností je nesmírně významný právě onen „neomytologický“ konstruovaný příběh včetně toho, že způsob, jakým je vyprávěn, je dosti netradiční, věnuji mu ve druhé části práce poněkud více prostoru, a to nejen jeho hlavní dějové linii, ale i nejnámějšími liniemi vedlejšími.

Velmi zajímavou problematikou jsou pak obecně spirituální, náboženské a také vysloveně křesťanské motivy, použité ve Star Wars, kterým se hodlám poněkud podrobněji věnovat v závěrečné kapitole této obecnější druhé části. Neméně zajímavou je však zároveň i skutečnost, že také na základě ságy Star Wars vznikly a stále vznikají různé quasi-náboženské a nábožensko-filosofické skupiny a organizace jak v zahraničí, zejména v anglofonních zemích, tak dokonce také zde v České republice. I tohoto fenoménu se ve své práci alespoň částečně dotknu.¹²

¹¹ Jako příklad lze uvést zejména diplomovou práci Pavlíčkovu (PAVLÍČEK, Milan. *Mytologické a mýtotvorné rysy Hvězdných válek a specifika jejich příběhů coby příběhu na pokračování*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2011).

¹² Byť zde samozřejmě nehodlám suplovat podrobný religionistický výzkum náboženských a filosofických hnutí založených na fiktivním světě Star Wars, který je v současné době v českém prostředí prováděn několika religionisty, kteří se mu věnují, z nichž asi nejvíce je zkoumán Jakubem Jahlem – podrobněji se k tomuto tématu ještě vrátím ve druhé části a její čtvrté kapitole, a to včetně odkazů na přednášky a odborné články zabývající se tímto tématem.

Další tři části práce jsou pak z hlediska stanoveného cíle jejím hlavním těžištěm. Třetí, čtvrtá a pátá část jsou věnovány detailně jednotlivým trilogiím, pátá část pak rovněž zbývajícím dvěma (spin-off) filmům, které lze – především z hlediska reflexe těch stejných historických skutečností – považovat za jistý „doplňek“ sequelové trilogie. S ohledem na to, že se moje práce věnuje jako prioritnímu „našemu světu“ a nikoli „historii předaleké galaxie“, považuji za nezbytně nutné začít výklad od tzv. „původní“ trilogie, která byla natočena jako první, ačkoli z hlediska ságy Star Wars vlastně popisuje události, které se odehrávají až po Epizodách I až III, kterým je věnována následná čtvrtá část, zatímco pátá část se zabývá nejnovějšími Epizodami VII až IX a oběma spin-offy, které sice vznikly ve stejné době, ale z hlediska chronologie událostí ve světě Star Wars se odehrávají relativně nedlouho před událostmi Epizody IV.

Ve třetí a čtvrté části vždy v úvodní kapitole rozeberu události, které se v tu dobu odehrávají ve světě Star Wars, a jsou zobrazeny v příslušné trilogii, zatímco v navazujících dalších kapitolách příslušné části se budu zabývat jejich propojením s naším reálným světem. Tedy jinými slovy, jaké všechny historické události či současné skutečnosti z našeho reálného světa mohou tyto události z „předaleké galaxie“ reflektovat, jakým způsobem a proč.

Pátá část ale dle mého názoru nemůže zcela kopírovat strukturu předchozích dvou částí, proto je členěná poněkud jinak. V její úvodní kapitole pojednám problematiku tzv. „rozšířeného vesmíru“ (expanded universe) Star Wars do té míry, aby bylo pochopitelné, jak vlastně mají být sequelová trilogie i oba spin-off filmy vnímány v rámci celé ságy. Poté se budu věnovat základnímu příběhu, který vypráví sequelová trilogie, a v návaznosti na něj pak řešení otázky, „jaké zrcadlo nastavuje“ tato trilogie událostem doby velmi nedávné, takřka současné (zhruba roky 2014 až 2019). V další kapitole se pak budu zabývat především tím, zda a případně i nakolik jiný úhel pohledu na to samé období zaujímají filmy *Rogue One: A Star Wars Story* a *Solo: A Star Wars Story*, které byly natočené ve stejné době jako Epizody VII až IX, ale – jak již bylo řečeno – z hlediska „historie světa Star Wars“ vyprávějí o událostech, které se odehrávaly před Epizodou IV, tedy před úplně prvním natočeným Star Wars filmem. V závěru této části se pak krátce dotknu kontroverzí, které jsou s těmito filmy spojovány jak ze strany „běžné“ veřejnosti, tak i fanovské komunity.

Jako z primárních pramenů budu samozřejmě vycházet přímo ze samotných filmů, a to v jejich původním znění. U čtenářů předpokládám alespoň základní znalost angličtiny, navíc osobně považuji mnohé věty, možná i s ohledem na to, které historické

události z našeho světa mají reflektovat, za mnohem působivější v originále. Pokud nebudu přímo citovat, budu se snažit o vlastní co nejpřesnější parafrázi pronesených vět či dialogů.

Dalšími významnými prameny pro mou práci jsou pak české i zahraniční monografie a články, které dle mého názoru souvisí s jejím tématem. Jedná se tím pádem jak o práce věnující se obecněji žánru fantastiky a fantastického či sci-fi filmu, tak také o práce, soustředící se převážně nebo dokonce výhradně na Star Wars a jejich autora. Mezi těmito prameny na prvním místě nemohu nezmínit jednak životopisy George Lucase, a dále pak práce Josepha Campbella o hrdinovi a mýtech.¹³

Jako další sekundární zdroje pak plánuji využívat názory George Lucase, případně jeho blízkých spolupracovníků a dalších osob, které se na vzniku Star Wars podílely. Zde budu poměrně často vycházet též z internetových zdrojů a rovněž z filmových dokumentů o Star Wars.

Považuji za nezbytné také využívání oficiálních encyklopedií ze světa Star Wars a některých románů, které jsou součástí již zmíněného „rozšířeného vesmíru Star Wars“, i četných internetových zdrojů, včetně filmových recenzí nebo ryze fanovských stránek, ovšem s patřičným kritickým odstupem, což platí zejména pro recenze a fanovské názory.

Vzhledem k tématu práce nemohu pominout ani díla věnující se dějinám dvacátého století, zejména pak jeho druhé poloviny, a to včetně studené války, války ve Vietnamu nebo „závodu o dobývání kosmu“.

Abych tuto práci zbytečně nepřetížila, a také s ohledem na to, že se v mnoha případech jedná o skutečnosti všeobecně známé, budu se snažit omezovat přímé odkazy na konkrétní pasáže v příslušných textech. Mým cílem je spíše to, co považuji za podstatné pro své zkoumání, vyložit vlastními slovy.

Mám rovněž v úmyslu kriticky navazovat na diplomové, bakalářské nebo disertační práce svých „spolukolegů“ z fandomu, které se zabývají českou či světovou fantastikou, fantastickým filmem nebo dokonce přímo samotným fenoménem Star Wars.¹⁴

¹³ Zejména mám na mysli jeho stěžejní dílo *Hero with a thousand faces*, které vyšlo poprvé v roce 1949, v moderním českém překladu jako CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny. Archetyp hrdiny v proměnách věků*. Praha, 2000 (ze kterého ve své práci vycházím já), ovšem pro zájemce o tuto problematiku jenom uvádím, že nyní je k dispozici i nové vydání z roku 2018.

¹⁴ Z nichž některé zde již byly výslovně zmíněny, zatímco jiné dále v této práci ještě zmíněny budou, případně jsou uvedeny v závěrečném seznamu literatury.

V neposlední řadě pak za dosti významné prameny, o které se chci opírat při nastínění či zdůvodnění některých svých názorů a závěrů v práci předložených, považuji také některé filmy zcela mimo ságu Star Wars, ať již jsou z žánru sci-fi nebo nikoli, z nichž George Lucas více či méně tvůrčím způsobem čerpal nebo na ně ve svých filmech záměrně odkazuje.

Vzhledem k tomu, že film, a tedy i filmová sága Star Wars, je bezesporu uměleckým dílem, které každý divák vnímá jinak, nemohu se ani já vyhnout určitému jejímu subjektivnímu vnímání. Myslím si však, že tato autorská subjektivita nemusí být cíli mé práce na škodu.

Stejně tak rozhodně nebudu nespokojená, ale spíše přesně obráceně, pokud by moje názory a závěry, ke kterým ve své práci dospěji, někoho v budoucnu „vyprovokovaly“ k tomu, aby se pokusil o zcela jiný úhel pohledu na totéž téma.

1. Proč se jako historik zabývat Star Wars?

„Sci-fi nepíšou roboti pro roboty, stejně jako horory nepíšou strašidla pro strašidla.“
(Ondrej Herec¹⁵)

Tento úvodní citát dle mého názoru naprosto přesně vystihuje, proč má smysl, aby se historici zabývali i něčím tak zdánlivě divným, ne-li téměř obskurním, jako je sci-fi. A ještě ke všemu sci-fi v podobě subžánru space opery, na který se u nás jak část literární a filmové kritiky, tak i středoškolských pedagogů stále ještě většinou dívá s jistou dávkou přezíravostí, ne-li přímo opovržením.¹⁶

Je totiž třeba si uvědomit, že ačkoli je v kterékoli sci-fi, tím spíše pak v epicky rozmáchlé space opeře, zobrazený svět sebezobdivnější, bytosti jej obývající nesmírně bizarní a jen stěží uvěřitelné a věda i technika v něm existující a fungující naprosto nepředstavitelná, přesto za tím vším jako autor stojí člověk. Ano, jedná se sice o člověka obdařeného daleko větší fantazií, než má naprostá většina jeho současníků, ale stále jenom o „pouhého“ člověka.

Takový je pak zcela samozřejmě – jako kterýkoli jiný umělec – ovlivněn světem, který jej obklopuje. Ať chce či nechce, ať je ochoten si to připustit, nebo to zoufale popírá, historické události i aktuální současné problémy jej při jeho tvorbě silně ovlivňují a nutí jej, aby je ve svém díle nějak reflektoval, i kdyby to mělo být na zcela nevědomé úrovni. Je pochopitelně ovlivněn jak těmi historickými událostmi, které sám zažil nebo se přinejmenším odehrály za jeho života – byť třeba i v úplně jiné části světa a on o nich pouze četl v novinách nebo slyšel v rádiu či televizi, tak i těmi, o kterých mu vyprávěli

¹⁵ Viz HEREC, Ondřej. Stupnice tvrdosti aneb jak tvrdá je tvrdá sci-fi. In RAUSCHGOLDOVÁ, Scarlett – VESELÁ, Hanina (ed.). *Technokouzla aneb příběhy z jiných světů*. Ostrava: Key Publishing, 2008, s. 5-20.

¹⁶ Ačkoli se situace pomalu mění, space opery i jiný „brak“ jsou už více než jedno desetiletí předmětem seriózního akademického výzkumu, ovšem oproti vyspělému světu v tomto máme stále určité zpoždění a část literárních a filmových kritiků na díla těchto žánrů pořád ještě hledí dost „skrz prsty“, což obojí např. uvádí ve své disertační práci Antonín Kudláč (KUDLÁČ, Antonín. *Česká populární fantastika 1990-2012 v kulturním, sociálním a literárním kontextu*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, 2014). Ještě horší situace je pak v rámci výuky literatury na středních školách, středoškolské učebnice podobné žánry – a to bez ohledu na jejich oblíbenost mezi mládeží – dost výrazně ignorují. Jejich autoři se zřejmě o fantastiku nijak nezajímají nebo jí dokonce pohrdají jako „pokleslou zábavou“, takže je vůbec nenapadne, že by mohla být pro studenty vhodným námětem k diskusi. Více k tomu ŠKRAMLOVÁ, Barbora. *Fantastická literatura v čítankách a učebnicích českého jazyka a literatury pro střední školy*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2016.

jeho rodiče a prarodiče, dozvěděl se o nich ve škole nebo dočetl v knihách, byť těmito druhými bude při své tvorbě patrně ovlivněn o něco méně.

Je-li – což sotva nějaký historik umění popře – takto ovlivněn jakýkoli umělec, tedy i malíř, sochař nebo hudebník, dvojnásob to pak musí platit pro literáta a možná trojnásob nebo čtyřnásob pro umělce, který má v úmyslu především vyprávět příběh. Moc pak nezáleží na tom, jaké umělecké prostředky pro vyprávění svého příběhu zvolí, jestli „klasickou knihu“, kterou si lidé mohou přečíst, nebo formu jinou, jakou je např. divadlo a od počátku 20. století také (a možná především) film.

Tvůrci sci-fi a fantasy¹⁷ příběhů své ovlivnění aktuální a relativně nedávnou historickou realitou někdy zarytě popírají, jindy se naopak velmi hrdě hlásí k tomu, že jejich dílo se mimo jiné snaží být jistou alegorií a tím tedy i reflexí nebo přímo kritikou aktuálních poměrů a s nimi spojených problémů.

Autorem prvního druhu je např. J. R. R. Tolkien, který po celý svůj život kategoricky popíral, že by jeho dílo mohlo být ovlivněné i něčím jiným než dávnou mytologií a raně středověkými severskými ságami. A až do své smrti velmi ostře odmítal všechny pokusy literárních teoretiků, kritiků i novinářů interpretovat *Pána prstenů* jako reflexi reality doby, ve které žil,¹⁸ tedy např. Mordor jako nacistické Německo nebo stalinistický Sovětský svaz,¹⁹ dost možná ani sám sobě nechtěl nikdy přiznat, že při tvorbě některých postav a situací se více či méně inspiroval reálnými osobnostmi a událostmi ze své současnosti. Na opačném pólu pak stojí jeho o něco mladší současník George Orwell, jehož *Farma zvířat* formou bajky zobrazuje historii SSSR od roku 1917 do 30. let 20. století, tedy začátku výrazných stalinských represí, zcela záměrně tak jednoznačně a přímo průhledně, že o tom nelze pochybovat – a sám Orwell ani nikdy neprotestoval proti tomu, aby jeho dílo bylo zrovna takto interpretováno.

Většina autorů fantastiky zaujímá pozici někde mezi oběma těmito krajnostmi, primární je pro ně vyprávět příběh, ovšem nikterak nepopírají, že při jeho tvorbě byli

¹⁷ V anglo-americké teorii je pro žánry sci-fi, fantasy a zpravidla také hororu používán souhrnný pojem „speculative fiction“, ve zkratce SF, v našem prostředí je zpravidla užívaným souhrnným pojmem „fantastika“ a nejčastější zkratkou SFFH, což znamená „sci-fi, fantasy a horor“ – více k tomu bude ještě řečeno v následující části práce.

¹⁸ Více k tomu např. v RŮŽKOVÁ, Johana. *J. R. R. Tolkien aneb „Cesta k inspiračním kořenům a zase zpátky k modernímu románu“*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2013. str. 14-15.

¹⁹ Což ovšem nebránilo normalizačním cenzorům v *Pánovi prstenů* spatřovat „podvrtnou literaturu“ a proto jeho vydání u nás nedovolit. Slavná „recenze na Pána prstenů z Rudého práva“, kolující po internetu (viz např. zde: Pán prstenů v Rudém právu [2022-06-18] <<https://babylonrevue.cz/pan-prstenu-v-rudem-pravu/>>) je sice podle všeho urban legend a hoax, ale tehdejší normalizační přístup k fantastice vystihuje natolik přesně, že je proto velmi uvěřitelná.

ovlivnění realitou je obklopující, a někdy dokonce velmi ochotně jmenují i konkrétní osoby a situace, které pro ně byly inspirací. Mezi autory tohoto třetího druhu pak patří také George Lucas, duchovní otec Star Wars.

Má volba právě Star Wars jako předmětu této diplomové práce má množství různých důvodů. Nebudu a ani nechci zde popírat ani to, že jsem již dobře dvě desítky let zapálenou Star Wars faní,²⁰ ani skutečnost, že právě kvůli tomuto svému velkému nadšení pro Star Wars jsem se postupně stala též velmi aktivní ve fandomu.²¹ Nebylo by to upřímné a z hlediska mé snahy o zkoumání fenoménu Star Wars ani vědecky poctivé. Na straně druhé mám i mnoho dalších velmi oblíbených sci-fi a fantasy děl,²² takže jsem podobným způsobem mohla samozřejmě zkoumat i některé jiné. Tedy rozhodně to nebyly pouze nějaké sentimentální emoce, které by mě vedly k volbě tohoto tématu, ale mnoho dalších, podle mého mínění daleko objektivnějších důvodů.

Za prvé je třeba zdůraznit, že rámci fantastiky pochopitelně existuje velké množství smyšlených, a přitom dosti komplexních světů s nesmírně propracovanou historií, politologií, mytologií, geografii, antropologií, zoologií, botanikou atd.,²³ málokterý je ovšem tak komplexní jako právě Star Wars. Další – a podle mého velmi podstatnou – skutečností je, že George Lucas od samého počátku své dílo zcela záměrně a programově tvořil jako novodobý a umělý mýtus, dokonce při tom postupovat téměř

²⁰ Mimo jiné jsem napsala více než desítku tzv. fanfiction povídek z tohoto světa (zatím, rozhodně nevykládám, že si v budoucnu zas nějakou „jen tak pro radost“ nenapišu) a také jsem z angličtiny přeložila román Jamese Lucena *Star Wars: Háv klamu* (vydán nakladatelstvím Egmont v roce 2007), který svým dějem bezprostředně předchází událostem filmu *Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba* a částečně tak i vysvětluje pozadí mnohých, zejména politických souvislostí a skutečností, které jsou v ději filmu jen velmi lehce naznačeny.

²¹ Od roku 2002 se několikrát ročně účastním tzv. conů, na kterých většinou přednáším (velmi často právě o Star Wars), od roku 2004 do současnosti jsem členkou porot literárních soutěží zaměřených na fantastiku, několik literárních soutěží zaměřených výhradně na Star Wars fanfiction jsem i sama pořádala, v letech 2005 až 2012 jsem byla členkou vedení *ČS Fandomu* (v letech 2008-2012 jsem dokonce stála v jeho čele jako Předsedkyně Rady), několik let jsem byla také šéfredaktorkou literárního e-zinu *Lemurie*, jehož hlavním těžištěm byly fantastické a detektivní povídky či romány na pokračování.

²² Jsem stejně tak milovnicí *Star Treku*, *Červeného trpaslíka*, Asimovovy *Nadace*, Tolkienem stvořené *Ardy*, *Feistovy Mídkemie* a *Kelewaru* a mnoha dalších, už jako malá holka jsem se do fantastiky zamilovala kvůli četbě *Alenky z planety Země* Kira Bulyčova a *Martánské kroniky* Raye Bradburyho. Také sama fantastické světy tvořím, protože fantastiku píšu zhruba 20 let a kromě Star Wars a Star Trek fanfictí jsem autorkou i několika desítek původních povídek žánrů sci-fi, fantasy a hororu, zveřejňovaných ve fanzinech a na fanovských webech, posléze byly některé (11 krátkých sci-fi) odvysílány v podobě rozhlasových dramatizací na stanici *Leonardo* (vědecko-technický pořad *Nula jednička*) a výběr 22 mých povídek všech žánrů vyšel knižně v povídkové sbírce *Non serviam* (vydalo nakladatelství Beletris v roce 2014).

²³ Kromě těch, které uvádím v předchozí poznámce, lze jmenovat také seriály *Hvězdná brána* (Star Gate), *Battlestar Galactica*, *Firefly* a *Babylon 5* nebo knižní série o Zeměmoří, Pernu, Světě čarodějnic, Planetě Krišna nebo Majipooru, a především pak kouzelnický svět *Harryho Pottera* J. Rowlingové a *Píseň ledu a ohně* G. R. Martina, která byla převedena do populárních seriálů *Hra o trůny* a *Rod draka*.

jako inženýr, využívající teoretické fyzikální principy pro konstrukci svého stroje.²⁴ Tím se lišil od naprosté většiny autorů moderní fantastiky, kteří případné moderní mýty tvoří v podstatě nevědomky, tak nějak mimoděk, jako vedlejší produkt jejich touhy vyprávět příběh, který chtějí vyprávět, a předem připravené nebo dokonce pečlivě naplánované ono stvoření mýtu rozhodně nemají. Podle mého názoru jediný další autor, který opravdu *chtěl* vytvořit umělý mýtus, je již zmíněný J. R. R. Tolkien, který k tomu ovšem měl poněkud jiné důvody než Lucas.²⁵

Na rozdíl od Tolkiena, který – jak už bylo řečeno²⁶ – v žádném případě nechtěl psát alegorii nebo ve svém díle nějak reflektovat svět, ve kterém žil, a jeho problémy, postupoval Lucas skoro obráceně. Sice chtěl především vyprávět příběh, ale zároveň se snažil do svého díla v podobě sice poněkud zastřené, ale pro „zasvěcené“ velmi dobře identifikovatelné, zahrnout co možná nejvíce odkazů na jej obklopující skutečnost. Tyto reflexe reálného světa ovšem dosti umně propletl s mytologií a folklórem všech možných kultur, čímž značně ztížil identifikaci, odkud to či ono pochází a na co přesně odkazuje. Dost možná je toto vše formou jisté jeho záměrné hry s diváky i kritiky, kterou se – možná i poněkud zlomyslně – docela dobře baví. Takže sice poskytuje určitá vodítka, ale dává si dosti záležet na tom, aby byla poněkud zašifrovaná a neúplná.

Dalším specifíkem Star Wars je to, jak dlouho tento svět vznikal. Od jeho prvního nástinu do současnosti – kdy sice pořád ještě ani zdaleka není úplně „hotový“, ale osudy hlavních hrdinů už jsou uzavřené²⁷ – uplynulo téměř půl století. Pro historika je pak nesmírně zajímavé, že svým specifickým způsobem, ale přitom více či méně

²⁴ George Lucas velmi dobře znal teorie týkající se mýtu zformulované Josephem Campbellem, jež budou popsány v následující části, a postupoval podle nich jak při tvorbě svých prvních Star Wars filmů, tak i o desítky let později. Sám Campbell se nakonec stal jeho osobním přítelem – některé své pozdější práce dokonce psal přímo v Lucasově kalifornském venkovském sídle *Skywalker Ranch*, takže Lucas s ním svou pozdější tvorbu i podrobně konzultoval. Tyto skutečnosti Lucas sám nijak nepopíral a nepopírá, ale od samého počátku si toho všímali i ti, kteří se Star Wars teoreticky zabývali – lze uvést např. Andrewa Gordona (GORDON, Andrew. *Star Wars: A Myth for Our Time. Literature/Film Quarterly* 1978, roč. 6, č. 4, s. 314–336)

²⁵ Samozřejmě, že mladého amerického filmaře tíhnoucího spíše k politické levici musejí k záměrnému stvoření umělého mýtu vést zcela jiné pohnutky než postaršího a poměrně konzervativního anglického profesora, specializujícího se na lingvistiku a středověkou literaturu. Podrobnější rozebírání Tolkienových důvodů je mimo rámec této práce, případné zájemce o tuto problematiku proto odkazují na bakalářskou práci Johany Růžkové, již uvedenou v pozn. 18. O možných Lucasových důvodech pak bude podrobněji pojednáno dále.

²⁶ Viz pozn. 18.

²⁷ Mám tím na mysli osudy Anakina Skywalkera a jeho dětí Luka a Leiy, Leina manžela Hana Sola a jejich společného syna Bena Sola. Vzhledem k tomu, že majitelem franšizy je nyní největší hollywoodský moloch, studio Disney, je možné, že se „zbylé hrdiny“ původní trilogie (Landa Calrissiana a Chewbacca) či hlavní hrdiny sequelové ságy (Rey, Finna a Poea Dameron) pokusí komerčně využít v dalších pokračováních.

rozpoznatelně, reflektuje zejména dějinné události dvacátého a jedenadvacátého století od druhé světové války až po aktuální problémy prvních dvaceti let našeho tisíciletí, aniž by se tím ale tento svět začal kvůli případné nekonzistenci nějak viditelněji „bortit“ nebo dokonce „rozpadat“.

Fascinující taky je, kolik různých uměleckých děl v současnosti tento svět tvoří. I pokud budeme brát v potaz jenom to, co je zahrnováno do tzv. „kánonu“, jedná se o více než desítku filmů²⁸, animované i hrané seriály a množství knih.²⁹ Velmi důležité je však také to, že pro dostatečně dobré pochopení hlavního příběhu, který Star Wars vypráví, vůbec není nutné být „zarytým fanem“, který viděl přes dvě stovky seriálových epizod, četl desítky knih a komiksů a případně i hrál počítačové hry z tohoto světa, což mnohé jiné podobně komplexní světy vysloveně vyžadují pro to, aby mohly být pochopeny samotné jejich základní dějové linie, a tím spíše pak i zkoumáno, které historické události reflektují či mohou reflektovat³⁰ – což jejich případné akademické zkoumání pak samozřejmě značně komplikuje.

Star Wars i v podobě „osekané“ pouze na jedenáct celovečerních filmů, kterými se v této své práci zabývám já, historikovi poskytují velice bohatý materiál pro výzkum. Zároveň také – alespoň se tak domnívám – právě kvůli výše řečenému všechny závěry, ke kterým v této práci dospěji, budou snadno zachytitelné a interpretovatelné nejen skalními fanoušky Star Wars, ale i těmi, kteří o Star Wars vědí jen velmi málo nebo téměř nic. Což je podle mého mínění pro jakoukoli snahu o seriózní a objektivní výzkum velmi důležité – psát články či jiné odborné práce o tématu, kterému v akademickém světě nerozumí a ani není schopen porozumět téměř nikdo, mi připadá jako vcelku snobská póza či poněkud kontraproduktivní lartpourlartismus.

Velmi zajímavým z hlediska nejen obecné historie, ale i historie církevní a případně též religionistiky, což vše je určitě dvojnásob zajímavé a podnětné právě pro odborníky z katolické teologické fakulty, může být také jeden z donedávna poněkud opomíjených aspektů této ságy. Jedná se totiž o jistý jejich duchovní obsah, ba dokonce

²⁸ Kromě jedenácti celovečerních filmů, kterými se zabývám v této práci, jsou za „kanonické“ považovány ještě některé další, např. pilotní film k seriálu *The Clone Wars* nebo filmy o ewocích určené převážně dětem.

²⁹ Tzv. „rozšířený vesmír“ (expanded universum) Star Wars bude podrobněji popsán v páté části této práce – a to včetně vymezení toho, co oficiálně je a není kanonické, a jak má být na případné „apokryfy“, neboli „legendy“ v rámci chápání tohoto světa nahlíženo.

³⁰ Příkladem může být např. *Hvězdná brána* (Star Gate), *Star Trek* nebo svět „Západozemí“ George R. Martina (knižní série *Píseň ledu a ohně* a seriály *Hra o trůny* a *Rod draka* – jako jistý vtíp se ve fandomu vypráví, že sledovat *Hru o trůny* je jako sledovat události druhé světové války z pohledu několika desítek hlavních a dalších desítek až stovek vedlejších postav, a pořád se v tom vyznat).

až religiózní přesah.³¹ Dalším významným aspektem jsou pak jak náboženské, tak přímo křesťanské motivy a odkazy, kterých je v díle přítomno více, než se při prvním povrchním pohledu zdá.³²

Samotný vesmír Star Wars má pak své vlastní velmi originální částečně náboženství, částečně mystiku a částečně magii, spočívající na fenoménu jménem „Síla“ (the Force). S touto Sílou úzce souvisí i nesmiřitelní protivníci, ztělesňující dobro a zlo, bez kterého žádný skutečný mýtus nemůže dobře fungovat. Ve Star Wars jsou jimi jedinci, kteří jsou díky existenci symbiotických buněk, tzv. „midichlorianů“,³³ citliví na Sílu (v originále „force sensitive“) a schopní tuto Sílu používat (v originále „force users“), kterými jsou rytíři Jedi a lordové ze Sith, jejichž postavení v příběhu hodlám ve své práci také alespoň stručně objasnit,³⁴ stejně jako se zkusím i zamyslet nad tím, reflexí čeho z našeho reálného světa by mohli být. Mimo nich však v tomto universu existují také bytosti, které jsou schopné Sílu vnímat či využívat jenom částečně (jejich schopnosti tedy nejsou dostatečné k tomu, aby se mohly stát Jediem nebo Sithem), případně bytosti, které v Sílu „pouze“ věří či ji nejrůznějšími způsoby uctívají, což je další aspekt, který byl doposud rovněž dosti opomíjen.

Ačkoli jsou Star Wars jedním souvislým příběhem, který vypráví především osudy jediné rodiny na pozadí souboje dobra a zla vpravdě galaktických rozměrů, tento jeden souvislý příběh je spleten ze tří hlavních pramenů, tří dílčích příběhů, z nichž každý akcentuje trochu jiný jeho aspekt. Tyto jednotlivé prameny jsou pak vyprávěny třemi filmovými trilogiemi, z nichž každá vznikala ve zcela jiné době a zcela logicky tudíž akcentuje reflexi jiných historických skutečností. A je zvláštní souhrou náhod, že dějiny, které „kráčely kolem“ právě v tom okamžiku, kdy každá z nich vznikala, byly přesně takové, aby jejich reflexe skvěle zapadala do dílčího příběhu té které trilogie.

³¹ Podrobněji se k tomuto tématu ještě vrátím ve čtvrté kapitole druhé části své práce.

³² Ondřej Michálek, jehož bakalářská práce je uvedena v pozn. 9, je patrně prvním, kdo se tomuto dílčímu tématu u nás začal věnovat, ovšem dle mého názoru nepostihl zdaleka všechny – na což budu reagovat právě ve čtvrté kapitole druhé části této práce.

³³ Pro další podrobnosti případně zájemce odkazuji na oficiální encyklopedie světa Star Wars, případně na i na fanovské stránky, což vše uvádím v seznamu literatury.

³⁴ Velmi podrobně dějiny řádu Jedi a zejména Sithů zpracoval ve své diplomové práci Bc. Vojtěch Buchta (BUCHTA, Vojtěch. *Hvězdné války aneb konec hvězdy smrti*. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2009 – pozn.: název práce je citován i s chybou autora). Ovšem bohužel nyní (po natočení Epizod VII až IX) je naprostá většina z jím zpracované historie Star Wars světa de facto reálně neexistující, protože takřka všechny knihy, komiksy a počítačové hry, na které odkazuje, jsou v rámci tohoto universa aktuálně považovány za pouhé „legendy“, nikoli za spolehlivý záznam „skutečných historických událostí“ – ovšem i pokud je budeme považovat jenom za legendy, poskytují určitý pohled jak na to, jak je Síla stále chápána jak většinou Star Wars fanů v našem světě, tak také jak ji nejspíš vnímají přímo uvnitř „předaleké galaxie“ její obyvatelé.

„Vybírala“ si snad každá trilogie nějakým způsobem dobu svého vzniku? Nebo si naopak doba vybrala „svou“ trilogii? Je možné, že i v našem světě historické události probíhaly přesně podle toho, jak Darth Sidous předem předpověděl a na základě toho si vše naplánoval tak, aby mu to hrálo do karet? Anebo se nám to jen tak zdálo, protože podvod a klam zbraněmi temné strany jsou a budoucnost předem vidět nemožné je, jak by nás poučil jediský mistr Yoda?

2. Star Wars obecně

*A long time ago in a galaxy far far away...*³⁵

25. května 1977 poprvé – ale rozhodně ne naposledy – mohli filmoví diváci spatřit tuto větu na plátnech kin. Sotva tehdy někdo – a to včetně jejího autora – tušil, že se jedná o zásadní historický mezník. Že tímto dnem vlastně začíná nová éra jak žánru fantastiky, tak i filmu. Star Wars zásadním způsobem změnily svět kinematografie. Podle mnohých názorů filmový průmysl po premiéře prvních Star Wars už nikdy nemohl být takový, jako byl před ní.³⁶ To samé do značné míry platí pro oblast fantastiky jako takové, a to včetně fanovského hnutí.

Otázkami samozřejmě je, jak k tomu došlo, ale také proč k tomu došlo. V čem byly Star Wars tak radikálně jiné? A byly vůbec radikálně jiné?

Odpovědí na tuto otázku svým způsobem může být „ano i ne“. A právě tato specifická kombinace „dobře známého“ s „radikálně novým“ může být tím, čím jsou Star Wars tak unikátní. Zkusme se tedy na Star Wars jako na celek v této části podívat tak, že je zasadíme do kontextu neomytu, žánru fantastiky, americké a potažmo světové kinematografie i náboženského vnímání světa, včetně křesťanství, kterým je západní civilizace samozřejmě ovlivněna nejvíce.

2.1. Příběh Star Wars jako neomytus

Jako první je nutné podrobit pečlivému rozboru samotný příběh, který tato sága vypráví. Bez ohledu na to, že se odehrává ve velmi fantastickém a takřka neuvěřitelném prostředí, plném postav, lokací i rekvizit, se kterými nemáme žádnou osobní zkušenost, jako jsou např. roboti, příslušníci nejrůznějších ne-lidských³⁷ ras, kosmické lodě létající

³⁵ Všechny citace z filmů budou v této práci uváděny kurzívou a v originálním (tedy anglickém) znění. U čtenářů této práce předpokládám přinejmenším základní znalost angličtiny, takže nebude-li to podle mého názoru pro pochopení celého kontextu určité citace či popisované scény či z jiných důvodů opravdu nutné, do češtiny je překládat nebudu.

³⁶ Podrobněji se k tomuto aspektu vrátím ve třetí kapitole této části.

³⁷ Vzhledem k tomu, že se vše má odehrávat v jakési velmi vzdálené, a tedy nám zcela cizí galaxii, ve které (pochopitelně) není ani žádná planeta Země, bylo by poněkud nelogické nazývat všechny ty bytosti, které nejsou lidmi, ale zároveň jsou inteligentní a mají i nějakou svou vlastní kulturu či dokonce nezávislou civilizaci, českým slovem „mimozemšťané“, proto zde jako dle mého názoru nejvhodnější překlad anglického pojmu „aliens“ budu používat termín „ne-lidé“.

nadsvětelnou rychlostí, bitvy ve vesmíru, cizí planety nebo laserové („světelné“) meče, přesto jsou nám jak její hrdinové, tak i jejich přátelé, pomocníci či naopak soupeři velmi pochopitelní, ba přímo jaksi důvěrně známí, a to bez ohledu na to, jak zvláště někdy vypadají či jak podivné technologie používají.

Jak už v této práci jsem v této práci jednou uvedla – a zopakuji to zde zřejmě ještě několikrát – Star Wars jsou záměrně vytvořeným moderním mýtem. Jejich tvůrce George Lucas nechtěl „jenom“ vyprávět zajímavý příběh, on chtěl zcela programově vytvořit umělý mýtus. Protože znal teorii religionisty, antropologa a filosofa Josepha Campbella, která se dnes nazývá „teorií monomýtu“,³⁸ při vytváření svého mýtu, který se měl odehrávat kdesi daleko a „dávno pradávno“ ve vesmíru, podle ní také postupoval.

Podle Campbella každý hrdina – bez ohledu na svůj původ, věk, společenské postavení ba snad dokonce i pohlaví³⁹ – prochází určitou cestou, na které lze najít v podstatě vždy tyto stejné zásadní milníky: touha po dobrodružství („puzení“ k dobrodružství) spolu se strachem opravdu se vydat na hrdinskou cestu – odchod z domova (zpravidla ne až tak úplně dobrovolný) – překonávání překážek, kterým se postupně učí „jak být hrdinou“, a to mnohdy i za pomoci nějakého mocného, často nadpřirozeného mentora („kouzelného dědečka“, „moudré stařenky“ apod.) – postupné získávání dalších pomocníků a případně i magických artefaktů – první střetnutí se zlem, které ale hrdina prohraje, což ústí ve velkou krizi (někdy nazývanou také „v břiše velryby“) – nové nalezení odvahy a vzepětí se – finální boj se zlem a splnění svého hrdinského úkolu – návrat „domů“ (což ale nemusí být nutně místo, odkud se na svou hrdinskou cestu původně vydal), který je spojený obvykle s tím, že to, čeho na své cestě hrdina dosáhl, využije nějakým způsobem ve prospěch druhých nebo přinejmenším sebe sama.

Na všechny popsané body však není v každém mýtu kladen stejně velký důraz, velmi často jsou některé z nich pouze lehce naznačeny, zatímco jiné jsou tak silně akcentovány, až lze nabýt dojmu, že v celém příběhu nejde o nic jiného. Velmi často je zvláště poslední bod, tedy „cesta domů“, naznačen tak málo, že se někdy může až zdát, že zcela chybí.

³⁸ Campbell ji poprvé publikoval v roce 1949 ve své knize *The Hero with a Thousand Faces*. U nás vyšla pod názvem *Tisíc tváří hrdiny* a její poslední vydání je z roku 2018.

³⁹ Campbell sám se ženskými hrdinkami nezabýval, ovšem já vidím dosti jednoznačnou podobnost mezi mužskými a ženskými hrdiny mj. právě i ve Star Wars, jak o tom píše v této kapitole dále.

Pokud se ovšem člověk zamyslí nad každým známým mýtem, zjistí, že opravdu obsahuje všechny popsané body,⁴⁰ a tedy že uvedená „cesta hrdiny“ je společná jak postavám z řecké a římské mytologie, tak také postavám z mytologií jiných národů počínaje nyní velmi populární mytologií severskou (vikingskou) a konče mytologií polynéských kmenů nebo původních obyvatel Ameriky. Takto koncipovaný příběh ovšem vykazuje i valná většina biblických příběhů (ze Starého i Nového zákona), středověkých legend o světcích, ale i pohádek nebo dokonce mnohých románů a filmů 19. a 20. století – zvláště časté je to především u westernů a detektivek. Na základní úrovni tedy najdeme určité rysy, které jsou společné Théseovi, Héraklovi, Davidovi, Jonášovi, svatému Václavovi, princovi Bajajovi, hloupému Honzovi, Buffalo Billovi i Sherlocku Holmesovi – ovšem také mnoha hrdinkám ženského pohlaví.

Proto jsou nám tedy hrdinové světa Star Wars tak blízcí – přes veškerou svou „podivnost“ ztělesňují nám všem blízké archetypy, takže se dokážeme do jejich příběhu vcítit, prožívat s nimi jejich radosti i smutky, naděje i zklamání, vítězství i prohry.

Star Wars sága se ovšem navíc vyznačuje ještě jednou zvláštností, která nutí její diváky k ještě většímu napětí a současně vcitování se do hlavních postav. Celý příběh má dosti svéráznou strukturu, která v něčem připomíná fraktály, v něčem známou ruskou panenku „matrjošku“ a v něčem gobelín ze Síně Mandosu.⁴¹ Cesty hrdinů se na sebe vzájemně vrství, organicky se rozrůstají a jedna podmiňuje druhou. Pokud cesta jednoho hrdiny skončí, zjistí se dříve nebo později, že tento konec byl jenom zdánlivý.

Buď se jednalo nikoli o dosažení cíle, ale o pouhé překonání prvních překážek, kterých tento hrdina má před sebou ještě mnoho, anebo dosažení cíle jedním hrdinou je pouhým uzavřením dílčí etapy na hrdinské cestě hrdiny jiného. Proto doba, po kterou se hrdina – a s ním tedy i divák – může domnívat, že dosáhl svého cíle a jeho cesta tím tedy skončila, může být různě dlouhá, někdy může trvat i celá léta zdánlivého klidu. Případně se původní hrdinové musejí následně změnit ve svého druhu „vedlejší postavy“, tedy v mentory a pomocníky hrdinů nových.

⁴⁰ Byť někteří dnešní autoři, a především autorky s Campbellovou teorií tak úplně nesouhlasí a považují ji za částečně dobově podmíněnou, což ve své práci – celkem pochopitelně – zdůrazňuje především Krulichová (dílo uvedené v pozn. 8).

⁴¹ Dle Tolkienova díla *Silmarillion* je Valar Námou pánem Domu mrtvých, zvaného také Síně Mandosu nebo Mandosovy síně, kam po smrti odcházejí elfové. Tyto síně jsou zdobené gobelíny, které tká Námova manželka, královna Vairë (Tkadlena) s pomocí elfky Míriel, a v těchto gobelínech jsou údajně propleteně utkány všechny události světa (Ardy) od jejího zrodu až po její zánik.

Důvody pro tuto zvláštní strukturu vyplývají částečně z toho, jakým způsobem celá sága Star Wars vznikala,⁴² ale současně jsou – alespoň z části – předem plánované a tím tedy i dobře promyšlené. První film s původním názvem *Star Wars*, tedy *Hvězdné války*,⁴³ byl záměrně koncipován tak, aby mohl fungovat jako zcela samostatný uzavřený příběh.⁴⁴ Proto je zcela logické, že jeho hlavní hrdina Luke Skywalker během něj projde celou typickou hrdinskou cestou.

Setkáváme se s ním jako s dospívajícím hochem ve farmářské rodině na bezvýznamné pouštní planetě jménem Tatooine,⁴⁵ který touží po dobrodružství, ovšem – jak to obvykle u typického hrdiny také bývá – nemá odvalu se vzepřít svému okolí a vypravit se za dobrodružstvím „na vlastní pěst“. Do jeho života musí zasáhnout náhoda, či přesně řečeno souhra náhod, která jej na cestu hrdiny – které se obává, a dokonce ji zpočátku i odmítá⁴⁶ – tak nějak „popostrčí“, takže mu nakonec nezbyvá nic jiného než se na tuto cestu vypravit, ať chce nebo ne.

Klíčovým je pro Luka náhodná koupě dvou robotů, ve světě Star Wars nazývaných „droidi“,⁴⁷ z nichž jeden má v sobě ukrytou tajnou holografickou zprávu, na jejíž fragment při jeho čištění náhodou narazí a promítne si jej. Protože zpráva je voláním o pomoc ze strany krásné dívky – dalším velmi obvyklým archetypem, častým zejména v západní kultuře od dob vrcholného středověku, totiž je, že hrdinové mají tendence zachraňovat pohledné dámy v nesnázích – rozhodne se i proti vůli své rodiny doručit oba droidy spolu se zprávou jejímu adresátovi. Netuší, že v tuto chvíli se právě vydává na svou hrdinskou cestu, ze které už se nemůže vrátit zpět.

⁴² Což bude podrobněji rozvedeno ve třetí kapitole této části.

⁴³ Jak bude podrobněji objasněno ve třetí kapitole této části, později byl tento film přejmenován na *Star Wars: Episode IV – A New Hope*, tedy *Star Wars: Epizoda IV – Nová naděje*.

⁴⁴ V době jeho natáčení nebylo vůbec jisté, že bude mít nějaká pokračování – proč tomu tak bylo, také podrobněji vysvětlím ve třetí kapitole této části práce.

⁴⁵ Leží na okraji galaxie a vyznačuje se jako jistou zajímavostí tím, že má dvě slunce – abych se vyhnula nutnosti přílišného množství odkazů, všechny údaje o planetách, postavách, inteligentních tvorech a zvířatech, stejně jako o vozidlech, plavidlech a kosmických lodích vycházejí z oficiálních encyklopedií, které jsou uvedené v seznamu literatury. Samotný název planety pak byl dle všeho inspirován tuniským pouštním městečkem jménem Tataoine, poblíž ní se první film této ságy natáčel, což je pro Star Wars velmi typické, že nejen podoba některých míst, ale i jejich název je inspirován reálně existujícími místy v našem světě. Není předmětem této práce zabývat se touto problematikou více – ovšem možná by se někdy v budoucnu mohla také podrobit detailnímu akademickému výzkumu.

⁴⁶ Je dalším dosti typickým rysem hrdinského mýtu, že hrdina sice touží po dobrodružství, ale zpočátku se na svou hrdinskou cestu pod nejrůznějšími záminkami vydat nechce (zde lze vzpomenout jako na typický příklad třeba na Odyssea předstírajícího šílenství nebo i na biblického Jonáše, který také své poslání nejdříve odmítá).

⁴⁷ George Lucas sice znal Čapkovu hru *R. U. R.*, ale jako výraznému technooptimistovi se mu její základní poselství tak úplně nelíbilo, takže ve svém příběhu nechtěl používat slovo „robot“ – viz *Empire of Dreams: The Story of the Star Wars Trilogy*. Dokumentární film na DVD, součást Star Wars Trilogy DVD Box Set, 2004.

Zpráva totiž náleží člověku jménem Obi-Wan Kenobi a na Tatooine žije jistý Ben Kenobi, který je místními považován za podivína, ne-li přímo blázna. Ovšem ve skutečnosti se opravdu jmenuje Obi-Wan Kenobi a je bývalým generálem z dávných klonových válek a mistrem polomýtického řádu rytířů Jedi. Ten také Lukovi prozradí, že býval učitelem jeho mrtvého otce Anakina, který byl rovněž rytířem Jedi a jedním z hrdinů klonových válek – i když mu jeho strýc a teta, kteří jej od narození vychovávali jako pěstouni, tvrdili něco úplně jiného. Ačkoli se Luke stále brání svému hrdinskému údělu, další události se seběhnou tak, že nakonec nemůže udělat nic jiného než následovat mistra Kenobiho, který mu předává světelný meč („lightsabre“)⁴⁸ jeho otce, stává se jeho mentorem a ukazuje mu, jak proniknout do tajemství užívání Síly, což dává téměř nadpřirozené schopnosti.

Cestou se setkávají s dalšími hrdiny, kteří zpočátku hrdiny být odmítají, s pašerákem a vynikajícím pilotem Hanem Solem a jeho wookijským parťákem Chewbaccou.⁴⁹ Ani jim ovšem nakonec nezbyvá nic jiného než se k Lukově hrdinské cestě přidat. Poté, co z imperiálního vězení zachrání princeznu Leiu – což tedy byla ona tajemná krasavice z Lukem náhodně shlednuté zprávy určené Kenobimu a zároveň další hrdinka, která se vydala na svou cestu – Luka čeká právě ona velká krize. Při jejich útěku se Obi-Wan jako nejzkušenější bojovník postaví ztělesněnému zlu, které však rovněž ovládá Sílu, svému bývalému učedníkovi, nyní sithskému lordovi jménem Darth Vader, a v tomto zápase se záměrně nechává Vaderem zabít, tedy obětuje svůj život, aby zvýšil šanci ostatních na útěk. Právě Vader měl přitom údajně na svědomí kdysi i smrt Lukova otce.

Luke je tedy nucen přihlížet smrti svého mentora z rukou vraha svého otce, proti které však nemohl vůbec nic udělat, ale není mu dáno příliš dlouho truchlit, protože musí spolu s ostatními utíkat. Završením jeho hrdinské cesty je pak vítězný souboj, ovšem nikoli s Vaderem, ale s *Hvězdou smrti*,⁵⁰ ultimátní zbraní Impéria, schopnou zničit jediným výstřelem celou planetu, která se chystá zlikvidovat povstaleckou základnu

⁴⁸ V doslovném překladu by to tedy měla být správně „světelná šavle“, ale za prvé je pojem „světelný meč“ už v našem prostředí zažitý, a tudíž je prakticky nemožné jej změnit, navíc bráno zcela prakticky světelná čepel tohoto nástroje rozhodně daleko více připomíná meč než šavli.

⁴⁹ Zkráceně „Chewie“ – do češtiny zpravidla překládáno jako „Žvejkal“ a „Žvejek“, který je Hanovým co-pilotem a mechanikem. Wookiové, kteří pocházejí z planety Kashyyyk a ze všeho nejvíc připomínají obří (přes 2 m vysoké) lidoopy s poněkud psím výrazem ve tváři, jsou jedna z mnoha tzv. ne-lidských inteligentních ras, které se vyskytují ve vesmíru Star Wars.

⁵⁰ V originále *the Death Star*.

nacházející se na měsíci u planety (plynného obra) Yavin IV, tedy místo, kde našel svůj nový domov a přátele.

Už v tomto prvním filmu se však také jak Han s Chewiem, tak i princezna Leia vydávají na své vlastní hrdinské cesty.

Han Solo je právě oním „vysloužilým hrdinou“, který kdysi dávno cosi velkého dokázal a vrátil se domů (zmínky o tzv. „Kessel Run“⁵¹), ale po tomto dávném úspěchu se zabydlel v pro něj vcelku pohodlné existenci pašeráka a svou touhu po dobrodružství si realizuje pouze cestováním po galaxii a pochybnými kšeftíky na hraně zákona či dokonce za ní. Kvůli tomuto způsobu života se navíc stal i cynikem, který se hrdinství a zejména idealistické touze bojovat proti zlu jenom vysmívá a rozhodně nemá v úmyslu si kvůli podobným „nesmyslům“ pálit prsty a komplikovat život. Ovšem do této jeho vcelku poklidné rutiny zasáhne náhoda v podobě Obi-Wana s Lukem hledajících schopného pilota, který by je dokázal co nejrychleji dopravit na Alderaan,⁵² domovskou planetu princezny Leiy, kde je potají poskytována pomoc povstalcům.

Han a Chewie tuto zakázku přijímají jenom pro peníze, jenže stejně jako Lukovi jim osud nedovolí, aby se ze své hrdinské cesty mohli vrátit předčasně. Alderaan je ještě před jejich přiletem zničen *Hvězdou smrti* a Solova loď *Millenium Falcon*⁵³ je vlečným paprskem zajata a vtažena dovnitř této obří bitevní stanice. Ať tedy chtějí nebo ne, jsou zataženi do záchrany princezny Leiy z imperiálního vězení, protože jinak se ke svým penězům nedostanou. Když se jim ale podaří dopravit Luka s Leiou a oběma droidy k povstalcům na základnu u Yavinu IV, považují vše pro sebe za skončené. Zejména Han nevnímá boj povstalců jako svůj boj a na rozdíl od Luka, který se už se svým hrdinským posláním ztotožnil, chce tedy pouze vyinkasovat slíbenou odměnu a co nejrychleji zmizet.

Luke dá Hanovi, který jej přesvědčuje, aby se své hrdinské cesty vzdal a šel s ním za pohodlnou (a nehrdinskou) existencí, zcela nepokrytě najevo, že jej pro jeho rozhodnutí považuje za ziskuchtivého zbabělce, dosti pohrdavě se vyjádří i princezna Leia, která se Hanovi líbí, a ani jeho parťák Chewbacca s tímto rozhodnutím tak úplně

⁵¹ Který je právě součástí příběhu filmu *Solo: A Star Wars Story* z roku 2018.

⁵² Je to jedna ze čtyř planet (spolu s Corellíí, Chandrilou a metropolí jménem Coruscant), které založily před 25 000 lety zárodek Galaktické republiky, a leží v samotném centru galaxie.

⁵³ V prvním českém dabingu byl název lodi přeložen jako *Malý sokol*, ve slovenské verzi jako *Tisícročný sokol*.

nesouhlasí. Han Solo s Chewbaccou tudíž nakonec svou hrdinskou cestu rovněž dokončí, vrátí se v hodině dvanácté, Lukovi v leteckém souboji zachrání život a umožní mu, aby zvítězil tím, že zničí *Hvězdu smrti*. Takže nakonec i oni jsou v závěru filmu vyznamenáni jako hrdinové a svůj nový domov nacházejí mezi povstalci.

S princeznou Leiou se zase poprvé setkáváme v okamžiku, kdy je její dosavadní život v troskách. Měla v sobě sice také jisté „puzení k dobrodružství“, které se projevovalo tím, že potají poskytovala pomoc povstalcům, ovšem jinak byla zabydlená v pohodlné existenci imperiální senátorky, těšící se značným privilegiím. To ovšem končí v okamžiku, kdy imperiální křižník pod velením lorda Vadera zajme její loď *Tantive IV* a ona se stává vězenkyní. Tedy i ona se vydává na cestu hrdinky do značné míry proti své vůli a netuší, že nemá možnost se z ní už nikdy vrátit ke svému původnímu životu.

Bez ohledu na své dosavadní postavení, s nímž by měla být spojena i diplomatická imunita, je dokonce mučena, aby prozradila místo, kde se nachází povstalecká základna. Nejtěžší zkouškou – tedy onou velkou krizí – je pro ni ale okamžik, kdy se musí dívat na zničení svého domova, planety Alderaan, kterou se snažila svým mlčením při výslechu a poté i lhaním zachránit, a to právě v okamžiku, kdy si myslela, že se jí to povedlo. Sice se jí – za pomoci ostatních hrdinů – podaří ze spárů Impéria uniknout a odletět na povstaleckou základnu, ale vzápětí ji čeká další těžká zkouška.

U Yavinu IV se objevuje *Hvězda smrti*, aby s nimi se všemi naložila úplně stejně jako před tím s obyvatelstvem Alderaanu. Leia je mezi povstalci jediná, která skutečně ví, co *Hvězda smrti* dokáže, protože to viděla na vlastní oči. Jak již bylo řečeno, všechno nakonec dobře dopadá, a tak se okamžik, kdy slavnostně vyznamenává Luka, Hana a Chewieho za záchranu povstalců, zdá být koncem i její hrdinské cesty. Také ona nachází svůj nový domov mezi povstalci – a to dokonce v pozici jejich vůdkyně.

Když však byla natočena další dvě pokračování – *The Empire Strikes Back*⁵⁴ a *Return of the Jedi*,⁵⁵ velmi rychle jsme – spolu s již zmíněnými hrdiny – zjistili, že zničením *Hvězdy smrti* vůbec nic neskončilo. Impérium bylo poraženo pouze v jedné bitvě, nikoli v celé válce. Darth Vader nezemřel, ale naopak je stejně silný, jako byl dříve,

⁵⁴ Nyní celým oficiálním názvem *Star Wars: Episode V – The Empire Strikes Back*, tedy v českém překladu *Star Wars: Epizoda V – Impérium vrací úder*.

⁵⁵ Nyní celým oficiálním názvem *Star Wars: Episode VI – Return of the Jedi*, tedy v českém překladu *Star Wars: Epizoda VI – Návrat Jediů* (někdy se používá i překlad „Návrat Jediho“, který ale nelze správně anglicky vyslovit, protože „Jedi“ se čte jako „džedáj“).

ne-li ještě silnější. Navíc se k němu přidává daleko větší hrozba, totiž sám císař celé galaxie. Ten není jen tak obyčejným samovládným krutovládcem, ale jedná se o Vaderova sithského mistra. Je tedy evidentní, že císař je ještě nebezpečnější protivník než Vader, a navíc touží Luka – stejně jako kdysi Vadera – zlákat na temnou stranu a udělat si tak z něj svého pomocníka.

Luka tudíž čekají nová dobrodružství, setkání s novým mentorem – mistrem Yodou na planetě Dagobah⁵⁶ – daleko tvrdší výcvik, a hlavně překonávání ještě těžších překážek. Musí se naučit čelit zlu v sobě samém, překonat žárlivost poté, co zjistí, že princezna Leia, kvůli které se vlastně stal hrdinou, se zamilovala do Hana Sola, a především se srovnat se zjištěním, že ztělesněné zlo Darth Vader je ve skutečnosti jeho vlastní otec. Obi-Wan mu totiž při prvním setkání řekl pouze „poněkud upravenou“ verzi pravdy, která se ale Lukovi v první okamžik zdá být lží a svým mentorům tedy dočasně přestává věřit. Nakonec ale pochopí, že dle názorů mistrů Jedi Darth Vader jeho otce zabil tím, že přešel na temnou stranu Síly, tedy jakmile v sobě zničil dobro, fakticky tak zabil někdejšího rytíře Jedi Anakina Skywalkera.

Luke s tímto výkladem ne tak úplně souhlasí, a tudíž se rozhodne si svůj hrdinský úkol poněkud modifikovat – stále bere za svou povinnost pomoci povstalcům při definitivním porážení Galaktického impéria, ale za své hlavní poslání považuje zachránit svého otce (či přesněji řečeno snad především jeho duši) ze spárů zla. Na rozdíl od Yody i Obi-Wana věří, že dobro ve Vaderově nitru ještě není úplně mrtvé.⁵⁷ Jistou naději v něm vyvolává také následné zjištění, že na tento úkol nemusí zůstat úplně sám, resp. že pokud by on sám při jeho plnění selhal nebo zahynul, je zde stále někdo, kdo jej může dokončit. Tím někým je princezna Leia, která je ve skutečnosti jeho sestra-dvojče.

V závěru Epizody VI se mu opravdu podaří spasit duši svého otce, který v sobě nalezne někdejšího rytíře Jedi Anakina Skywalkera, a tak se vzepře zlu v sobě i svému temnému mistrovi. Tím, že jej svrhne do šachty hlavního reaktoru *Hvězdy smrti II*, dokončuje svou vlastní hrdinskou cestu, započatou v Epizodě I,⁵⁸ kdy jeho úkolem jako údajného „vyvoleného“ bylo přinést tzv. „rovnováhu Síly“.⁵⁹ Z ní sice před několika

⁵⁶ Tato planeta je velmi odlehlý bažinatý svět, na kterém neexistuje žádná civilizace, proto je zcela mimo zájem Galaktického impéria.

⁵⁷ Např. v jednom z rozhovorů s duchem Obi-Wana s ním jeho bývalý mistr nesouhlasí a říká mu: *Now he is more machine than a man, wicked and evil.*

⁵⁸ Která ovšem v té době ještě vůbec nebyla natočená, k tomu došlo až téměř o dvacet let později, ovšem George Lucas ji v této době již měl naplánovanou a v základních rysech promyšlenou.

⁵⁹ K této otázce se podrobněji vrátím ve čtvrté kapitole této části.

desítkami let zdánlivě sešel, když se nechal zlákat na temnou stranu nabídkou, že mu sithský mistr Darth Sidious pomůže zachránit život jeho lásky Padmé Amidaly Naberie. Pravda je ovšem taková, že Anakin Skywalker nikdy nepřestal být hrdinou, jeho „propadnutí temné straně“ je vlastně „pouhou“ – byť samozřejmě velmi závažnou a desítky let trvající – krizí a překážkou na jeho hrdinské cestě, kterou ale s pomocí svého syna úspěšně završuje právě v závěru Epizody VI. Vítězství povstalců a pád Impéria je tedy okamžikem, kdy se osudy všech hlavních postav spolu proplétají v jednom velkém „hrdinském finále“.

Kromě Luka a Anakina jsou totiž dalšími hrdiny, dokončujícími v Epizodě VI své vlastní cesty, Han Solo, Chewbacca, Lando Calrissian a princezna Leia Organa.⁶⁰ Jak již bylo řečeno, Han, Chewie a Leia svou první hrdinskou cestu vykonali také už v průběhu prvního filmu *Star Wars* – a stejně jako Luke v jeho pokračováních zjistili, že ještě ani zdaleka není u konce, ale naopak je na ní čekají další, ještě obtížnější a tvrdší úkoly, mnohé krize a nutnost vyrovnat se s dalšími velmi bolestnými zkušenostmi.

V úvodu Epizody V přijdou o svůj dosavadní domov – povstaleckou základnu na ledové planetě Hoth,⁶¹ kterou dobývá Impérium. Na poslední chvíli unikají, ale čeká je nelehká cesta přes pole asteroidů, kde jejich životy visí jen na vlásku. Během této strastiplné poutě se do sebe Han s Leiou zamilují, ale jak je samotné, tak i jejich lásku ještě čekají velké zkoušky. Když už to vypadá, že všem nebezpečím unikli a dostali se do bezpečí v Oblačném městě na planetě Bespin,⁶² jsou zrazeni a znovu zajati.

Tentokrát je pro změnu mučen Han a následně si na něm Darth Vader hodlá ověřit, zda je možné živého člověka zmrazit v karbonitu a nezabít ho přitom – protože chce takto odtransportovat Luka svému pánovi. Leia tedy musí přihlížet tomu, jak se z muže, kterého miluje, stává kus tvrdé desky, kterou si ještě navíc s sebou odváží nájemný lovec lidí (bounty hunter) Boba Fett, který jim byl celou dobu v patách.

Ani Leia ale nemá čas v okamžiku této velké krize truchlit, protože má teď za úkol nejen uniknout Impériu a někdy v budoucnu se pokusit zachránit Hana, ale především právě teď zachránit život Luka. Ten rovněž prožívá krizi, a to svou zatím nejhlubší. Proti

⁶⁰ Toto příjmení nosí po svém adoptivním otci Bailu Organovi, bývalém republikovém a posléze imperiálním senátorovi, který je zároveň konstitučním monarchou na Alderaanu.

⁶¹ Vzhledem k tomu, že Darth Vader přežil leteckou bitvu u Yavinu IV, povstalci svou základnu pro jistotu přesunuli jinam – Hoth je rovněž jeden z okrajových světů, který je mimo zájem Galaktického impéria, protože se jedná o ledovou kouli, na které by kvůli klimatu těžba byla velmi obtížná, nic využitelného na ní neroste a neexistuje zde ani žádná civilizace, žije tady jen pár místních zvířat.

⁶² Oblačné město se nachází vysoko nad planetou, která je využívána pro těžbu různých surovin.

vůli mistra Yody se vypravil na Bespin zachránit své přátele, dokonce se odvážil v souboji postavit Vaderovi, ale opět selhal. Darth Vader nejen, že mu během boje usekl ruku a následně nad ním zvítězil, ale navíc mu prozradil, že je ve skutečnosti jeho otec. Jako takový mu sice nabízí šanci porazit císaře, ovšem nikoli ve prospěch povstalců. Luke dostává nabídku zničit absolutního vládce Galaktického impéria jenom proto, aby se novým císařem mohl stát lord Vader sám a Luke jeho pomocníkem, spoluvládcem a snad i budoucím dědicem – tedy má se vydat stejnou cestou temné strany jako kdysi jeho otec. Luke toto pokušení odmítá a místo toho raději volí pád do šachty, protože jinak nedokáže momentálně vyřešit svou zdánlivě bezvýhodnou situaci.

Je však zachráněn Leiou, která telepaticky vycítí, kde se nachází a že potřebuje pomoc, a v závěru tohoto filmu je odváží do bezpečí další postava, která se na svou hrdinskou cestu právě vydala – Lando Calrissian, bývalý Hanův kamarád a parťák. S ním se v Epizodě V setkáváme v podobné pozici, v jaké byl na začátku Epizody IV Han. Je poněkud cynickým „vysloužilým dobrodruhem“, který už zdánlivě nevěří v žádné ideály. Na rozdíl od Hana ovšem nikoli proto, že by se protloukal životem v kriminálním „polosvětě“, ale jen zdánlivě paradoxně naopak kvůli tomu, že to „v životě dotáhl mnohem dál“ – stal se úspěšným podnikatelem, majitelem dolů na Bespinu a šéfem Oblačného města. V této své pohodlné existenci byl rovněž velmi dobře zabydlen a nic na ní nechtěl měnit, případnou touhu po dobrodružství realizoval v podstatě už jen chvástávkami vyprávěními o svých bývalých úspěších.

Jeho život obrátila naruby ta náhoda, že Han si na něj jako na někdejšího přítele vzpomněl a chtěl se u něj s Chewiem i s Leiou ukrýt. Darth Vader ovšem díky lovcům lidí Fettovi věděl, kam mají namířeno, a obsadil Oblačné město ještě před jejich přiletem. I Lando se nějakou dobu svému hrdinskému osudu ze všech sil bránil, snažil se s imperiálními silami nějak „dohodnout po dobrém“, ale nakonec ani jemu pod vlivem okolností nezbylo nic jiného než jej přijmout.

V následujícím filmu – Epizodě VI – se Leia v přestrojení za lovců lidí pokusí zachránit svého milovaného, místo toho je ale prozrazena a skončí jako otrokyně odporného gangsterského bosse Jabby the Hutt. Nakonec ji i Hana z této situace pomůžou zachránit Lando s Lukem, ovšem jejich cesta tím ještě zdaleka není u konce. Tím hlavním protivníkem přece nejsou nějaké provinční mafiáni, ale celá „říše zla“ (*evil Empire*), která staví druhou Hvězdu smrti a chystá se ke konečnému zúčtování s povstalcí.

Luke se dobrovolně vydává do rukou Impéria, protože stále věří v to, že v duši jeho otce zůstalo přítomno dobro, a ve svém zajetí císařem vidí jedinou šanci, jak zachránit někdejšího Anakina Skywalkera. Zničení *Hvězdy smrti II* je proto nyní pouze na Hanovi, Chewiem, Leie a Landovi, kterým pomáhají i oba droidi, kteří se jako větší či menší pomocníci všech našich hrdinů projevují od okamžiku, kdy jsme je poprvé spatřili na plátně v Epizodě IV.

Zbylí hrdinové se tak vydávají na dvě téměř sebevražedné mise – Han s Chewiem, Leiou a droidem C-3PO mají proniknout do ostře střežené imperiální základny na jednom z měsíců planety Endor⁶³ a zlikvidovat generátor štítu, který chrání *Hvězdu smrti II*, aby Lando mohl s *Millenium Falconem* vletět dovnitř a přesně mířenou střelou zničit tuto bitevní stanici stejně, jako kdysi Luke zničil její předchůdkyni. Vzhledem k tomu, že se přímo na *Hvězdě smrti II* momentálně nachází i sám císař, úspěšná akce je vítězstvím nejen v jedné bitvě (jako tomu bylo v Epizodě IV), ale v celé válce. V tomto okamžiku se cesty všech hrdinů protínají a společně tak ničí *evil Empire*.

V „předaleké galaxii“ ovšem platí moudro V+W, že „nikdy nic nikdo nemá mítí za definitivní“ – a tak v Epizodách VII až IX zjišťujeme, že Impérium, a především pak sám císař Palpatine⁶⁴ stále nejsou poraženi, a tedy že ani Han ani Leia ani Lando, a dokonce ani Luke své cesty ještě úplně nedokončili. Jejich osudem je totiž být mentory a pomocníky nové generace hrdinů, kteří teprve jsou schopni zlo opravdu (a snad už definitivně) zničit. Dokážou to ovšem jenom tehdy, pokud se k tomuto úkolu spojí cesty ne pouze několika málo jednotlivých (hlavních) hrdinů, ale stovek a tisíců dalších, zkrátka většina obyvatelstva galaxie musí dokázat aspoň na chvíli opustit své pohodlné všední existence a stát se hrdiny. Poté je posláních našich původních (starých) hrdinů konečně završeno a tak – s výjimkou Landa – jejich hrdinská cesta končí jejich smrtí, protože skutečným „domovem“, kam se mají vrátit, je samotná Síla.

Mladí hrdinové, jejichž mentory se stali, jsou jim v něčem podobní, v jiných rysech ale odlišní. Všichni však měli nějakou svou existenci, která jim sice třeba úplně

⁶³ Podobně, jako v případě Yavinu IV, se jedná o plynného obra, kolem kterého krouží několik velkých měsíců.

⁶⁴ V Epizodách IV až VI není nikdy jméno císaře výslovně řečeno, dozvídáme se jej až v Epizodě I, která je ovšem záměrně koncipována tak, aby nebylo zcela jasné, zda síthský mistr Darth Sidious a senátor, posléze Nejvyšší kancléř Sheev Palpatine jsou táž osoba; tato nejasnost je záměrně zachována až do Epizody III.

nevyhovovala, ale byli v ní poměrně pohodlně zabydlení a dobrovolně by ji nejspíš neopustili.

Rey je svým původem a životními osudy do okamžiku vydání se na hrdinskou cestu do značné míry podobná Lukovi, případně i Anakinovi – žila v poměrně nuzných poměrech na zapadlé pouštní planetě Jakku,⁶⁵ kde se živila jako sběračka kovu. Nebylo to sice nijak zářné postavení, v podstatě se ustavičně potácela na hranici nouze, ale dokázala i v takto drsném světě přežít, netrpět hlady a vyčkávat návrat svých rodičů, kteří jí slíbili, že se pro ni jednou vrátí. Poe Dameron je jistou kombinací postav Hana, Landa, Luka a Anakina – je bývalým pašerákem a nyní vynikajícím pilotem („leteckým esem“) hnutí odporu, který si proto užívá svou slávu, zatímco imperiální voják⁶⁶ Finn měl přesně takovou jistotu, jakou má každý voják, totiž že vždycky dostane něco žoldu, svůj kus žvance a najde se pro něj místo, kde se vyspí.

I „hlavní záporák“ Kylo Ren – neboli Ben Solo, jediný syn Hana a Leiy, měl svou docela pohodlnou existenci, ze které se – ne zcela dobrovolně – musel vydat někam dál. A tak nakonec bylo jeho osudem, podobně jako v případě jeho dědečka Dartha Vadera, odvrátit se od temné strany a dokončit svou původně započatou hrdinskou cestu na straně dobra i za cenu vlastního života.

Poe byl na svou hrdinskou výpravu „postrčen“ tím, že získal velmi důležitou mapu, Rey a Finn pak byli nuceni vydat se na cesty hrdinů díky setkáním s Poem a droidem nazvaným BB-8, do kterého Poeův přítel ukryl onu již zmíněnou mapu, tak důležitou pro odboj⁶⁷ proti tzv. „Prvnímu řádu“.⁶⁸ V ten se transformovaly zbytky někdejšího Impéria a šéfuje mu „nejvyšší vůdce“ Snoke spolu se svým učedníkem Kylem Ren. Pro samotného Kyla bylo zase náhodou, která jej nasměrovala k jeho hrdinské cestě, již se zpočátku také ze všech sil bránil, setkání s Rey a jejími přáteli – a pokračovat v této cestě musel především kvůli opakovaným setkáváním se s Rey, ke kterým získával stále silnější citovou vazbu, takže Rey snad i nevědomky působila celou dobu na to, aby Kylo – stejně jako jeho dědeček Anakin – v sobě nedokázal úplně potlačit dobro.

⁶⁵ Jedná se o zcela jinou pouštní planetu, než je Tatooine, ačkoli jsou si tyto dvě planety v něčem dosti podobné, Jakku nemá dvě slunce, ale nachází se na ní obří vrakoviště kosmických lodí, které je pozůstatkem po jedné dávné bitvě mezi Novou republikou a zbytky Impéria.

⁶⁶ V originále jsou imperiální vojáci nazýváni „stormtroopers“, což bylo svého času velmi vtipně přeloženo jako „hromoarmějci“.

⁶⁷ V této trilogii je odboj nazývaný „the Resistance“, zřejmě aby byl odlišen od „the Rebellion“ v Epizodách IV až VI.

⁶⁸ V originále *The First order*.

Asi nejzajímavějším hrdinou je z určitého úhlu pohledu Finn, pro kterého bylo tím prvotním impulsem, co jej nasměrovalo na cestu hrdiny, jeho vlastní svědomí. V okamžiku, kdy se musel jako imperiální voják podílet na masakrech bezbranných civilistů, cosi se v něm zlomilo a nebyl schopen se vrátit zpět ke své původní existenci, byť by byla i sebepohodlnější. Jak už to u hrdinů bývá, zafungovaly další náhody, které mu dále nedovolily z této nastoupené cesty sejít – takže se samozřejmě musel potkat s Rey, Poem i Kylem a proplést s jejich osudy ten svůj.

Po překonání mnoha překážek a dílčích krizí, kterým jsou noví hrdinové vystaveni v průběhu Epizod VII až IX, nadchází závěrečný souboj se zlem, kterým není nikdo jiný než náš starý známý, císař Palpatine.⁶⁹ Díky svým znalostem sithské magie dokázal přežít svou vlastní smrt v Epizodě VI, z pozadí „tahat za nitky“ a v okamžiku, kdy se cítil být už dostatečně silným, se rozhodl svou loutkou Snokem stvořený „První řád“ změnit v „Konečný řád“,⁷⁰ ve kterém by jako nesmírně mocný a navíc nesmrtelný sithský mág vládl galaxii už navždy. K tomuto svému cíli chce využít schopností, ba dokonce i samotné životní síly Kyla a Rey, kteří dohromady tvoří zcela unikátní a nesmírně mocnou „bytosť“, tzv. „dyádu v Síle“,⁷¹ a navíc jsou oba svými osudy velmi úzce propojeni s jeho vlastním – Kylo je vnuk císařova učedníka a dlouholetého pomocníka Anakina/Vadera, zatímco Rey je císařovou vnučkou.⁷²

Ani dyáda v Síle však nestačí na veškeré temné Palpatinovy schopnosti, Rey se musí mysticky sjednotit se všemi mrtvými mistry Jedi, kteří jsou stále přítomni ve světlé straně Síly, a i tak by bez Kylovy pomoci své vítězství nad nejmocnějším sithským mistrem zaplatila životem. Navíc pouhé zničení císaře nestačí, stále je zde obrovská imperiální flotila, proti které mají povstalci jenom hrstku lodí.

⁶⁹ Jak již bylo zmíněno v pozn. 64, v Epizodách IV až VI nebyl nikdy jmenován, jeho jméno se dovídáme až v prequelové trilogii (Epizodách I až III), která byla točena zhruba 15 let před trilogií sequelovou (Epizody VII až IX), takže v době natáčení sequelů už není jeho jméno ani tajemstvím, ani předmětem sporů, navíc je v Epizodě IX několikrát výslovně vyřčeno.

⁷⁰ V originále *The Final order*.

⁷¹ V originále *the Force dyade*.

⁷² Velmi oblíbenou fanovskou teorií, která ovšem jak Georgem Lucasem, tak také studiem Disney nebyla nijak potvrzena (ale také nijak vyvrácena) je představa, že i sám Anakin je nějak spřízněn s Palpatinem – že se buď jedná vysloveně o jeho syna nebo že alespoň na jeho vzniku či „stvoření z midichlorianů“ má Palpatine svůj podíl a částečně při tom použil svůj vlastní genetický materiál. Pokud by některá tato teorie byla pravdivá, Rey by vlastně byla Kylovou vzdálenou tetou.

Epizoda IX⁷³ proto končí velkolepým finále, ve kterém se propletou osudy starých i nových hrdinů, dávno mrtvých mistrů Jedi a nakonec i odvaha a hrdinství „obyčejného“ obyvatelstva celé galaxie.

Před rokem 2015, kdy byla v kinech uvedena Epizoda VII,⁷⁴ se samozřejmě zdálo, že celý příběh byl definitivně uzavřen Epizodou VI – a že jeho hlavním hrdinou, jehož cestu jsme vlastně všech šest filmů sledovali především, byl Lukův otec Anakin Skywalker. K vyprávění jeho příběhu byl však navíc použit postup do značné míry připomínající antickou tragédii. Hrdinovi bylo souzeno, a tedy předem určeno,⁷⁵ co se má stát – v tomto konkrétním případě tedy že má zradit své přátele a propadnout temné straně⁷⁶, a my jsme měli možnost po celou prequelovou trilogii pečlivě pozorovat, že čím více se snaží svému osudu uniknout, tím více se k jeho naplnění blíží. Dokonce, jako v případě krále Oidipa nebo trojského prince Parida, každé jeho dílčí vítězství či úspěch je ve skutečnosti dalším krůčkem na cestě vedoucí ke zkáze.

Poprvé se s ním setkáváme v Epizodě I⁷⁷ na nám již dobře známé zapadlé planetě Tatooine jako s devítiletým chlapcem s mimořádnými schopnostmi, kterému však ani zotročení nedokázalo sebrat jeho naivní víru v dobro a touhu pomáhat druhým. Takže ani na okamžik neváhá a riskuje život v nebezpečném závodě, protože je přesvědčený o tom, že pouze jeho vítězství může pomoci cizincům, jimiž jsou dva rytíři řádu Jedi, královna planety Naboo⁷⁸ Amidala se svými služebníky a dalším doprovodem a Jar Jar Binks, poněkud nešikovný a popletený příslušník ne-lidského druhu gunganů. Na Tatooine přistáli jenom proto, že nutně potřebují opravit svou kosmickou loď, aby se dostali do metropole Galaktické republiky, kterou je planeta Coruscant.⁷⁹

⁷³ Celým oficiálním názvem *Star Wars: Episode IX – The Rise of Skywalker*, tedy v oficiálním českém překladu *Star Wars: Epizoda IX – Vzestup Skywalkera* (vzhledem k ději filmu by však bylo možné a snad i vhodnější tento název přeložit jako „Vzestup Skywalkerů“).

⁷⁴ Celým oficiálním názvem *Star Wars: Episode VII – The Force Awaking*, tedy v českém překladu *Star Wars: Epizoda VII – Síla se probouzí*.

⁷⁵ V tomto konkrétním případě samozřejmě nikoli zhrzeným antickým bohem nebo delfskou Pýthií, ale režisérem a scénáristou Georgem Lucasem.

⁷⁶ Aby se však, jak už bylo řečeno, po více než dvaceti letech, kdy působil na straně zla, v závěru života vrátil na stranu dobra.

⁷⁷ Celým oficiálním názvem *Star Wars: Episode I – The Phantom Menace*, tedy v českém překladu *Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba*.

⁷⁸ Naboo je planeta relativně na okraji galaxie, ale jedná se o překrásný svět plný jezer, ale i hlubokých moří – na jeho pevninách žijí lidé, zatímco v podvodních městech další inteligentní druh, gungani, což jsou většinou dosti vysokí a subtilní humanoidé s poněkud „žabím“ či „rybím“ výrazem ve tváři, dlouhýma sklopenýma ušima a dlouhým mrštným jazykem jako chameleoni.

⁷⁹ Hlavní město Galaktické republiky zabírá celou planetu, která je také nazývána „drahokamem galaxie“, z čehož je i odvozen její název.

Anakin – úplně stejně jako později jeho syn Luke, a možná dokonce i mnohem více – touží po dobrodružství a chce se dostat pryč z „nudného zapadákov“, navíc od malička sní o tom, že se zbaví otrockých okovů a jednou bude hrdinou. Obzvlášť si idealizuje řád Jedi, jehož příslušníkem se touží stát. Proto je ochotný s cizinci odejít, ačkoli to znamená opustit jedinou bytost, která pro něj do té doby byla vlastně vším, tedy svou matku, a vystavit se i riziku, že ji už nikdy více nespátí. Jistou náhradou mu může být vztah k Padmé, jedné ze služebných královny, která je jen o několik málo let starší.

V metropoli Coruscant však zažije svou první velkou krizi – jeho dětští hrdinové rytíři Jedi jej mezi sebe nechtějí, vnímají jej jako potenciální riziko a vstup do řádu mu zamítají. Mistr Qui-Gon Jinn, jehož učedníkem je nám rovněž již dobře známý Obi-Wan Kenobi, je ovšem tak trochu rebel, s rozhodnutím Rady řádu Jedi nesouhlasí a ačkoli se proti ní přímo nevzepře, vezme si bezprizorného Anakina částečně pod svou ochranu.

Anakin se následně vyznamená v bitvě o Naboo, když zničí řídicí loď bitevních droidů, a také zjistí, že Padmé je ve skutečnosti královna Amidala, která z důvodu bezpečnosti často využívá služeb své dvojnice Sabé a vydává se za svou vlastní služebnou. Dokonce se mu plní i jeho sen stát se rytířem Jedi, ovšem za tu cenu, že ztrácí svého mentora. Qui-Gon Jinn je v souboji se sithským bojovníkem Darthem Maulem smrtelně zraněn a jeho učitelem se stává Obi-Wan, který slibuje svému umírajícímu příteli a mistrovi, že Anankina vycvičí. Vše zdánlivě končí happy-endem, protože Anakin má před sebou skvělou budoucnost, stejně jako planeta Naboo, která je nyní svobodná, mezi oběma jejími rasami panuje pevné spojenectví a Nejvyšším kancléřem republiky je zvolen právě její zástupce.

To vše je samozřejmě pouhý „klid před bouří“, takže podruhé, v Epizodě II,⁸⁰ se s Anakinem setkáváme o deset let později, tedy jako s čerstvě plnoletým mladíkem, který je nesmírně nadaným, a proto i velmi úspěšným učedníkem řádu Jedi. Padmé Amidala Naberrrie zůstala činná v politice, stala se senátorkou za svou domovskou planetu, ovšem pro svou politickou aktivitu je mnohým trnem v oku, takže je na ni spáchán pokus o atentát.

Obi-Wan s Anakinem jsou řádem Jedi pověřeni jak její ochranou, tak také vyšetřením toho, kdo vlastně za celou tou záležitostí stojí – na základě čehož se na čas

⁸⁰ Celým oficiálním názvem *Star Wars: Episode II – Attack of the Clones*, tedy v oficiálním českém překladu *Star Wars: Epizoda II – Klony útočí*.

rozdělují, a přesně to jsou jedny z událostí, které Anakina vedou stále blíže k jeho „prorokované“ zkáze.

Jak známo, „stará láska nerezaví“, takže Anakin se s Padmé sblíží mnohem více, než by jako rytíř Jedi měl – a začíná se tak zmítat mezi svými city a smyslem pro povinnost. K jeho vnitřní krizi přispívají ještě i další skutečnosti, v první řadě smrt matky, kterou se snažil zachránit, ale přišel pozdě, takže umírá v jeho náručí. Z hlubokého žalu se rodí jeho bezmezný hněv, pod jehož vlivem poprvé na krátký čas propadá temné straně. Navíc i jeho původní silně idealistické představy dostávají jednu těžkou ránu za druhou.

Během uplynulých deseti let zjistil, že Galaktická republika je plná neschopných a zkorumpovaných politiků i těžkopádné byrokracie, a dokonce že ani řád Jedi není tak ideální, jak si kdysi vysnil. Jeho příslušníci a zejména jeho nejvyšší vedení (Rada) jsou na straně jedné naprosto odtržení od reality, žijí v jakési své vlastní „slonovinové věži“ a problémy obyčejných lidí, zvláště pak těch, kteří nejsou nadaní na užívání Síly, je příliš nezajímají.⁸¹ Na druhé straně ale samozřejmě vidí aktuální politickou krizi a tak se snaží problémy republiky řešit tím, že si začínají uzurpovat pravomoci, které jim – coby organizaci, která není nikým demokraticky volená ani demokratickými institucemi kontrolována – vlastně ani nepřísluší, a v těchto svých vlastních „politických hrách“ se navíc začínají příliš často řídit heslem o účelu, který světí prostředky.

Kromě toho se celá galaxie propadá do tzv. „klonových válek“, tedy občanské války mezi Galaktickou republikou a separatistickým hnutím. Z krizové situace těží Nejvyšší kancléř Palpatine, kterému jsou Senátem schvalovány další a další mimořádné pravomoci, takže se svým postavením pomalu stává diktátorem – ale na druhé straně je pro mnoho politiků i obyčejných lidí jedinou osobou, ve kterou vkládají své naděje. Pouze on je v očích mnohých téměř „spasitelem“, tedy tím, kdo je schopný zachránit Galaktickou republiku před chaosem a rozpadem.

Není tedy divu, že tak mladý člověk jako je Anakin nejen, že ve své volbě mezi láskou a povinností nakonec volí lásku, protože téměř každý mladý zamilovaný je ochotný pro svůj cit, který je pro něj celým světem, obětovat téměř cokoli. Ale kvůli svému přílišnému idealismu a současně též vlivem toho, že vidí četné chyby činěné ze strany politiků i mistrů řádu Jedi, nakonec za nejdůvěryhodnějšího člověka a svého přítele považuje právě Nejvyššího kancléře. Naslouchá jeho radám a názorům, kterým

⁸¹ Proto je třeba ani nenapadne, že by mohli Anakinovu matku vykoupit z otroctví.

někdy dokonce dává přednost před tím, co mu říká jeho mistr Obi-Wan, případně další Jediové. Stejně jako ostatní rytíři Jedi však nemá ani tušení o jeho druhé tváři sithského mistra, který ve skutečnosti ovládá jak Galaktickou republiku (jako Nejvyšší kancléř Palpatine), tak i hnutí separatistů (nejdříve prostřednictvím svého učedníka, kterým je bývalý mistr, dokonce i někdejší člen Rady řádu Jedi hrabě Dooku, nyní sithský lord Darth Tyranus, a posléze i osobně jako sithský lord Darth Sidious) a celý ten chaos promyšleně rozpoutal, aby se dostal k absolutní moci.

Anakin se sice nakonec – jako první z Jediů – dozvídá pravda, ale už je pozdě jak pro řád Jedi, tak pro republiku, a dokonce i pro něj samotného. Když mu totiž Palpatine slíbí, že pomocí sithské magie se mohou pokusit zachránit život Padmé,⁸² zrazuje řád Jedi a stává se jeho učedníkem, lordem ze Sith Darthem Vaderem. Svou oddanost temné straně prokazuje nejen povražděním separatistických vůdců, kteří jsou pro jeho mistra nyní již nepotřební, ale i vraždami začínajících jediských učedníků, tedy malých dětí. A to, že zlu již naprosto propadl, v Epizodě III⁸³ symbolicky završuje tím, že se v záchvatu vzteku pokouší zabít samotnou Padmé, kvůli které to všechno vlastně udělal.

Obi-Wan a Yoda se jako jedni z mála přeživších členů řádu snaží Vadera i Palpatina zastavit, ovšem bezúspěšně. Jedinou nadějí pro budoucnost jsou tak dvojčata Luke a Leia, při jejichž porodu Padmé umírá – a jedišti mistři je pro jistotu (aby je Darth Vader či Palpatine nemohli tak snadno vypátrat) rozdělují do dvou různých rodin. Luka svěřují do výchovy jeho tetě a strýci Larsovým žijícím na Tatooine, a Leiu adoptuje bezdětný královský pár z Alderaanu. A to, že Luke s Leiou nakonec uspějí, už přece dobře víme z Epizod IV až VI.

George Lucas takto spleťtým příběhem, ve kterém figuruje ne jeden, ale celá řada vzájemně se podmiňujících a doplňujících hrdinů, tedy opravdu stvořil velmi úspěšný moderní mýtus. Navíc pro diváky, kteří vyrůstali od poloviny dvacátého století dále, jeho atraktivitu ještě zvýšil tím, že se nejedná o pouhou fantasy z rodu „meč a magie“, ale o čistokrevnou space operu, plnou toho, čím tehdejší lidé opravdu žili, tedy vesmírných letů, futuristického designu a sofistikovaných technologií.

⁸² Jejíž smrt vidá Anakin ve svých nočních můrách stejně, jako před tím ve snech viděl utrpení své matky.

⁸³ Celým oficiálním názvem *Star Wars: Episode III – Revenge of the Sith*, tedy v českém překladu *Star Wars: Epizoda III – Pomsta Sithů* (ačkoli z hlediska logiky anglické gramatiky i „lore“ *Star Wars* by vhodnějším překladem zřejmě bylo „Pomsta Sithu“ – tento název byl v češtině patrně zvolen jako záměrná parafráze názvu Epizody VI „Návrat Jediů“).

2.2. Místo Star Wars v žánru fantastiky

Příběhy s fantaskními motivy si lidé vyprávěli od nepaměti. Podle některých názorů lze za první dílo v žánru fantastiky považovat Epos o Gilgamešovi, osobně se však přikláním k názorům, které s tímto nesouhlasí⁸⁴ a zrod moderní fantastiky tak kladou do 19. století. Dle některých názorů⁸⁵ je zakladatelským dílem moderní fantastiky i moderní sci-fi *Frankenstein aneb moderní Prométheus* od Mary Shellyové,⁸⁶ dle jiných⁸⁷ lze za skutečné zakladatele moderní fantastiky a zejména moderní sci-fi pokládat až dvojici Jules Verne a Herbert George Wells, ačkoli nijak nepopírají význam vlivu jak Shellyové a Poea, tak také některých dalších jejich předchůdců či současníků, kterými jsou např. Stoker, Lovecraft, Howard a Burroughs.

Osobně jsem toho názoru, že ačkoli jsem jako členka fandomu nadšená tím, že zcela nepopíratelné sci-fi motivy lze nalézt už u Lúkiana,⁸⁸ Swifta⁸⁹ a především mého velkého oblíbence Voltaira,⁹⁰ skutečný počátek moderní fantastiky opravdu nelze klást před 19. století. A také – ačkoli bych jako žena velmi ráda vnímala jako zakladatelskou osobnost mého milovaného žánru právě ženskou autorku – si přece jenom myslím, že klasická sci-fi se spíše vztahuje k určité historické epoše.⁹¹ Na rozdíl od Herce se však domnívám, že její počátek je možné klást až do druhé poloviny 19. století, kdy byly vytvořeny všechny podmínky pro to, aby se tento žánr mohl dále úspěšně rozvíjet.

Již zmíněná díla Lúkianova, Swiftova, Voltairaova i mnohých dalších,⁹² stejně jako dílo Shellyové a Poea, byly totiž do značné míry osamocené solitéry, které neměly žádné přímé pokračovatele, ani kolem sebe nevytvořily žádné kroužky či kluby autorů ani publika „naladěných na stejnou vlnu“. Jejich zcela neoddiskutovatelnou zásluhou je

⁸⁴ U nás např. Adamovič, Neff nebo Herec.

⁸⁵ Např. HEREC, Ondrej. *Z teórie modernej fantastiky*. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2008, s. 22.

⁸⁶ Této názor zastává především Herec.

⁸⁷ NEFF, Ondřej. *Všetchno je jinak: kapitoly o světové science fiction*. Praha: Albatros, 1986, s. 15.

⁸⁸ Let na Měsíc za pomoci prostředků de facto technických (ptačí křídla), nikoli ryze magických či jinak „nadpřirozených“.

⁸⁹ Létající stroj – dokonce v podobě obřího létajícího ostrova, města Laputy.

⁹⁰ Návštěva mimozemšťanů na naší planetě popsána ve filosofickém románu *Mikromegas* a létající stroj v jeho neslavnějším románu *Candide neboli optimista*.

⁹¹ Jak uvádí Herec: „Shromáždil jsem přes tři sta definic science fiction, abych našel východisko pro jednu syntetickou žánrovou – a samozřejmě se mi to nepovedlo. Tenkrát jsem ještě nevěděl, že se snažím o nemožné, že science fiction není žánr, nýbrž historická etapa (řekněme od vydání Shellyové *Frankenstein* v roce 1818 po vydání Gibsonova *Neuromancera* v roce 1984, tedy 166 let), v dlouhých, mnoha tisíciletých dějinách fantastiky.“ (HEREC, Ondrej. *Sny o něčem jiném*. In RAUSCHGOLDOVÁ, Scarlett (eds.). *Jinosvěty aneb (ne)skutečné příběhy*. Brno, 2011, str. 17).

⁹² Je vhodné zmínit např. i Moora, Campanellu nebo Montesquieuu.

pouze ta skutečnost, že více či méně, častěji však více než méně, mnohé pozdější autory fantastiky inspirovaly či jinak ovlivnily.

Velký vliv na zrod moderní fantastiky dle mého názoru měly také vnější podmínky, z nichž za nejdůležitější považuji dva aspekty: prudký rozvoj vědy a techniky na konci 19. a na počátku 20. století, který vyvolával dojem, že „předpovědi“ autorů sci-fi jsou reálné nebo že dokonce poměrně brzo dojde realizaci mnohého, o čem psali, a dále vysoké a stále narůstající procento gramotných lidí, kteří se díky tomu mohli stát masovými konzumenty tohoto typu literatury, čímž ji zároveň následně silně ovlivňovali.

Přelom 19. a 20. století už je érou levných paperbacků, magazinů a zejména románů vycházejících na pokračování v novinách, kolem kterých začaly vznikat první „protofanovské“ komunity.⁹³ Podobné levné časopisy vznikají na přelomu 19. a 20. století také v USA, zaměřené jsou zpočátku především na westerny a dobrodružné příběhy, ale velmi brzo se v jejich rámci začínají objevovat i příběhy s fantaskními motivy, od čehož vede už dosti přímá cesta ke specializovaným sci-fi časopisům 20. a 30. let 20. století, jež odstartují americkou „zlatou éru sci-fi“ ve 40. letech.

Prvním z těch, které byly věnovány výhradně fantastice, byl v roce 1926 magazin s názvem *Amazing Stories*⁹⁴, založený Hugo Gernsbackem.⁹⁵ Velký význam tohoto časopisu je mimo jiné i v tom, že sehrál zásadní roli při utváření skutečného sci-fi fandomu, protože začal zveřejňovat adresy lidí, kteří do něj posílali své čtenářské dopisy. Díky tomu fanové dostali možnost začít si spolu psát, případně se i navštěvovat osobně, což vedlo ke vzniku prvních skutečných sci-fi klubů a setkání. Na počest tohoto Gernsbackova průkopnického počínu se nyní cena, udělovaná na každoročním Worldconu nejlepším dílům z žánru fantastiky uplynulého roku⁹⁶ nazývá právě „Hugo“.⁹⁷

⁹³ Za asi první skutečný „protofandom“ považuji milovníky příběhů Sherlocka Holmese, kteří svou masovostí donutili A. C. Doylea, aby svého hrdinu „vzkřísil z mrtvých“ – něco podobného ve své práci uvádí i Abbasová (ABBASOVÁ, Veronika. *Fanfikce a intertextualita*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2013, str. 8).

⁹⁴ V překladu do češtiny tedy „Úžasné příběhy“.

⁹⁵ Jako imigrant z Evropy, konkrétně z Lucemburska, se původně jmenoval Hugo Gernsbacher.

⁹⁶ Byly v příslušném roce vydány (povídky a romány), měly premiéru (filmy), byly odvysílány v TV (seriály) či uvedeny na trh (počítačové, karetní a jiné hry).

⁹⁷ Dlouho byl oficiálním názvem této ceny *Science Fiction Achievement Award* a ačkoli se jí neoficiálně říkalo „Hugo“ (stejně jako se cenám Americké filmové Akademie říká „Oskar“) už někdy od 60. nebo 70. let, oficiálně název Hugo získala až v roce 1993 – NEFF, Ondřej – *OLŠA, Jaroslav. Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF, 1995, s. 472-473; ADAMOVIČ, Ivan. *Encyklopedie fantastického filmu*. Praha: Cinema, 1994, s. 205.

Samotný název sci-fi (původně science-fiction⁹⁸) ale dal koncem 30. let 20. století žánru konkurenční časopis *Astounding Stories*⁹⁹, který poprvé vyšel v prosinci roku 1929 pod názvem *Astounding Stories of Superscience*, ale za jeho počátek je obvykle počítán až rok 1930, kdy začal vycházet pravidelně každý měsíc.¹⁰⁰ Jeho vydavatelem byl William Clayton a prvním editorem Harry Bates, snažící se profilovat jej jako pulpový magazín zaměřený především na akční dobrodružné příběhy s fantasy prvky.

Na rozdíl od *Amazing Stories* svým autorům platil, čímž se mu podařilo získat jako přispěvatele tehdejší špičku dobrodružné fantastiky, a je také považovaný za první magazín, který začal pravidelně otiskovat povídky spadající do subžánru tzv. „vesmírné odysey“ (space odyssey).¹⁰¹ Vlivem hospodářské krize se v letech 1931-32 dostal do finančních potíží, začal vycházet velmi nepravidelně a hrozil mu zánik, ke kterému naštěstí nedošlo. V roce 1933 jej totiž koupilo vydavatelství *Street&Smith*, které našlo i nového velmi schopného editora, F. Orlina Tremainea, který z něj vytvořil skutečný sci-fi časopis vyznačující se mimo jiné i tím, že každé jeho číslo mělo své jednotící téma. Magazín tak opět začal vycházet pravidelně jednou měsíčně a slušně platit svým autorům, čímž přilákal nejslavnější jména své doby – mimo jiné třeba Howarda Phillipse Lovecrafta nebo Edwarda Elmera Smitha, zakladatele žánru space opery.¹⁰²

Dalším zásadním předělem byl pak rok 1938, kdy se jeho editorem stal John Wood Campbell¹⁰³ a přejmenoval jej na *Astounding Science-Fiction*. Velmi brzy se mu podařilo pro spolupráci získat vynikající autory, kteří tento žánr ovlivňovali prakticky po celé dvacáté století a dodnes jsou nejen velmi oblíbení, ale stále považováni i za jisté „ideální vzory“ psaní science fiction.¹⁰⁴

⁹⁸ U nás překládané jako „vědecká fantastika“ po vzoru ruského (sovětského) pojmu „naučnaja fantastika“.

⁹⁹ V překladu do češtiny něco jako „Ohromující příběhy“.

¹⁰⁰ NEFF – OLŠA, cit. dílo, s. 245.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 225.

¹⁰² E. E. „Doc“ Smith byl vystudovaný chemik, z tohoto oboru měl i doktorát (proto přezdívka „Doc Smith“), jeho prvním slavným románem, který lze zařadit do žánru space opery, je *Vesmírný skřivan* (*Skylark of Space*), který začal psát už v roce 1914, ale poprvé jej vydal až v roce 1928. Svě nejslavnější románové cykly (např. šestidílný *Lensmanský cyklus*) napsal ve 30. a 40. letech, tedy v době, kdy spolupracoval s *Astounding* (NEFF-OLŠA, cit. dílo, s. 365).

¹⁰³ Z toho, co se mi podařilo zjistit, se nejedná o příbuzného již zmíněného Josepha Campbella, ale o pouhou shodu příjmení.

¹⁰⁴ Je nutné zmínit především tzv. „velkou trojku“ v sestavě Isaac Asimov, Robert A. Heinlein a A. C. Clark (první dva zmínění své první povídky publikovali v *Astounding Science-Fiction* v roce 1939), ale i mnohé další, např. Roberta Silverberga nebo L. Sprague de Campa. Asimov např. ve svém vlastním životopise uvádí, že se sám naučil číst jako zhruba pětiletý právě proto, aby si mohl přečíst pulpové časopisy, které mimo jiné prodával jeho otec, majitel obchůdku se smíšeným zbožím (ASIMOV, Isaac. *Já, Asimov: paměti*. Praha: Český spisovatel, 1996, s. 9).

Koncem 30. a v průběhu 40. let začaly vznikat další podobné časopisy, kolem kterých pak ještě více rostlo fanovské hnutí,¹⁰⁵ ze kterého se časem rekrutovali další a další spisovatelé, editoři a redaktoři. Tento trend pokračoval i po druhé světové válce a zesílil na přelomu 50. a 60. let, kdy bylo už zcela zřejmé, že splnění jednoho z velkých snů lidstva, tedy let do vesmíru, je nadosah. Na to reagoval John W. Campbell, stojící stále v čele *Astounding Science-Fiction*, který byl i v této době stále vůdčím americkým sci-fi magazínem, když v roce 1960 rozhodl o jeho přejmenování na *Analog Science Fiction and Fact*. Chtěl se zbavit slova „astounding“, které mu v kontextu doby přišlo už příliš „barnumské“, ne-li přímo zbytečně bulvární. Novým (serióznějším) názvem chtěl také vyjádřit to, že sci-fi přece popisuje objevy a vynálezy, které jsou reálné, a příběhy, které se opravdu mohou stát.

Z uvedeného zcela jednoznačně vyplývá, že od 20. let až po přelom 60. a 70. let, kdy George Lucas začal psát první verzi scénáře pro Star Wars, nebyla v USA editory, čtenáři a zřejmě ani samotnými autory vnímána žádná ostrá hranice mezi sci-fi, fantasy a hororem.

Osobně se tedy domnívám, že tendence rozlišovat od sebe sci-fi, fantasy a horor jako jednotlivé žánry či subžánry fantastiky je spíše evropskou, možná přímo středoevropskou záležitostí. Ta může být na straně jedné způsobena snad typicky německou touhou po přesném a zcela precizním „zaškatulkování“ každého díla, a na druhé straně je zvláště v postkomunistických zemích dědictvím totality, která ještě nějak tolerovala „vědeckou fantastiku“, protože ta se zdála být racionální, jsoucí v souladu s povinným ateismem, a navíc i využitelná pro výchovu a vzdělávání mládeže, zatímco fantasy a horor byly považovány za „pochybné žánry“ a jasné důkazy „buržoazní dekadence“.

Tato představa, že existuje nějaký velmi ostrý předěl mezi sci-fi a fantasy, sci-fi a hororem nebo fantasy a hororem, má tendenci se v naší zemi stále znovu a znovu objevovat jak mezi laickými fany, tak i mezi odbornou veřejností, ačkoli je dle mého názoru poměrně nesmyslná.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Jejich první setkání, tzv. „Worldcon“, se konalo v roce 1939 – viz ASIMOV, cit. dílo, s. 24-26. Od té doby se Worldcon konal každoročně s výjimkou válečných let 1941-45 (ZEMČÍK, Vít. *Televizní reportáž o fandomu*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2010, s. 6).

¹⁰⁶ Zcela souhlasím s Hercem, že dělení fantastiky na sci-fi, fantasy a horor je vlastně umělé: „Členenie záplavy titulov na science-fiction, fantasy a horror má zmysel pre kníhkupca, ktorý ukáže zákazníkovi policu s príslušným tovarom, a pre vydavateľstvo, surfujúce na vlnách konzumných preferencií.“ (HEREC, Ondrej. *Z teórie modernej fantastiky*, str. 68).

George Lucas ale jako čtenář fantastiky, kterou miloval od svého dětství, vyrůstal na „sci-fi časopisech“, ve kterých spolu bez problému koexistovaly technicistní hard sci-fi o robotech a kosmických lodích vedle lovercraftiánských božstev. Je logické, že tímto přístupem editorů byl tedy i on sám silně ovlivněný, což se pak projevilo v jeho celkovému přístupu ke Star Wars. Není tedy nic podivného na tom, že jím stvořenou space operu nelze z našeho „středoevropského pohledu“ jednoznačně zařadit,¹⁰⁷ protože v jeho příběhu se vyskytuje vyspělá technika s inteligentními roboty, skoky do hyperprostoru a ultimátními zbraněmi, která je smíchaná s typicky fantasy až pohádkovými motivy – rytíři, princeznami, hrdiny s nadpřirozenými schopnostmi a čaroději vládoucími magií.¹⁰⁸

Z hlediska žánru fantastiky Star Wars začínají novou etapu či snad kapitolu subžánru space opery – na straně jedné více či méně navazují na všechny své předchůdce počínaje sériemi „Doga“ Smitha přes Asimovovu *Nadaci*¹⁰⁹ a konče třeba optimistickým vesmírem *Star Treku*,¹¹⁰ berou si z nich inspiraci nebo si rovnou „vypůjčují“ různé motivy,¹¹¹ na straně druhé ovšem se všemi těmito motivy, inspiracemi a „vypůjčkami“ zacházejí velice kreativně a tvoří z nich naprosto nový a svébytný příběh i svět. George Lucas používá mnohé starší či dokonce velmi známé motivy, aby z nich stvořil něco jiného, nového.

A jak zjistíme v následující kapitole, netýká se to pouze literatury.

¹⁰⁷ Hádky na téma, zda jsou Star Wars spíše sci-fi nebo fantasy, existují ve fandumu od jeho počátků a zřejmě budou věčné. I já sama jsem se jich kdysi účastnila, byť je dnes považuji za nesmyslné a zbytečné, ale tím si projde asi každý, protože Herec také připouští, že se kdysi dávno na toto téma vášnivě hádal – viz HEREC, Ondrej. *Z teórie modernej fantastiky*, s. 44.

¹⁰⁸ V jedné ze scén *Epizody IV* lord Vader vmete do obličeje technokratickým imperiálním důstojníkům, že *Hvězda smrti* je jenom technologický strašák, protože vše, co tato bitevní stanice dokáže, není vůbec ničím ve srovnání s mocí temné strany Síly.

¹⁰⁹ V originále *The Foundation* – a čeští fanové se od 90. let hádají, jestli má být tento název přeložen správně jako „Nadace“, jako „Základna“ nebo nějak úplně jinak.

¹¹⁰ S čímž sice někteří obzvláště fanatičtí jak trekkers, tak i starwarsáci nesouhlasí, ale podle mého názoru samozřejmě nemají pravdu.

¹¹¹ Např. představa nějaké celogalaktické říše, mocného impéria, které „vládne všem“, je bez debaty inspirovaná Asimovem, jehož (tehdy pouze) trilogie o *Nadaci* byla dokonce v 60. letech označena za nejlepší sci-fi sérii všech dob, zatímco galaxie oplývající množstvím humanoidních inteligentních druhů a civilizací různé technologické úrovně byla zcela jistě ovlivněna mimo jiné i původní sérií (tzv. TOS – *the Original Serie*) *Star Treku*.

2.3. Postavení Star Wars ve světové kinematografii

Jak jsem již v této práci napsala, den premiéry prvního filmu ze ságy Star Wars zásadním způsobem změnil světovou kinematografii.¹¹²

Doba, kdy byl tento film natočen, byla totiž v Hollywoodu velmi specifická. Na straně jedné od 50. let filmový průmysl procházel určitou krizí,¹¹³ ze které se plně nedostal ještě ani na počátku 70. let, k tomu ale na druhé straně lze první polovinu 70. let 20. století stále ještě považovat za období doznívání tzv. „filmové nové vlny“. V takovéto atmosféře velká filmová studia občas poměrně ochotně dávala relativně „volnou ruku“ nezávislým filmařům, u kterých doufala, že jim přivedou nové publikum, a tedy i zisky.

Jedním z takových tvůrců byl právě i George Lucas.¹¹⁴ Tento scénárista a režisér pocházel z velmi solidní a poměrně slušně zajištěné středostavovské rodiny. Už jako malý popadl lásce k fantastice a především sci-fi, ale původně chtěl být automobilovým závodníkem. Kvůli vážnému zranění v mládí své plány přehodnotil, takže absolvoval nejdříve *Modesto Junior College*, střední školu zaměřenou zvláště na humanitní vědy, kde se specializoval na anglickou a americkou literaturu, sociologii a antropologii. Poté vystudoval filmovou tvorbu na poměrně prestižní *University of Southern California*.

Již v době svých studií byl považován za jednoho z velmi nadějných filmových tvůrců přelomu 60. a 70. let 20. století. Poprvé na sebe upozornil patnáctiminutovým filmem *Electronic Labyrinth*, který byl dokonce oceněn jako nejlepší studentská práce roku 1967. Díky tomu si jej – jako možného velmi slibného talentu – všimla velká filmová studia, a tak se mu po promoci podařilo získat stipendium od společnosti *Warner Brothers*, kde se seznámil s dalším talentovaným začínajícím tvůrcem, Francisem Fordem Coppolou. Ti dva se spolu velmi spřátelili a rozhodli se vydat se cestou nezávislých filmařů, tedy tvůrců stojících zcela mimo velké filmové společnosti. Proto spolu v roce 1969 založili studio *American Zoetrope* a pustili se do vlastní filmové tvorby.

¹¹² Tento názor se lze se dočíst u mnohých filmových teoretiků, včetně již zmíněného Gordona, ale stejným způsobem byl např. koncipován i pořad TV Stream věnovaný premiéře prvního filmu Star Wars v cyklu „Slavné dny“.

¹¹³ Jak uvádí ve své práci Matějka: „Počátkem 50. let tak hollywoodský systém čelil největší krizi ve své dosavadní historii. Celý průmysl byl vystaven zejména finančnímu tlaku, který měl za následek to, že hollywoodská studia postupně začala jak před-produkci, tak i samotnou produkci filmů zadávat nezávislým subdodavatelům.“ (MATĚJKA, Aleš. *Mission: possible. Proměny hollywoodské runaway production v České republice mezi lety 1995 a 2010*. Diplomová práce, Brno: Masarykova Univerzita, 2014, s. 15).

¹¹⁴ Celým jménem George Walton Lucas jr., narozený 14. května 1944 v Modestu v Kalifornii. Většina životopisných dat, nebude-li řečeno jinak, pochází z monografie WHITE, Dana. *George Lucas*. Minneapolis: Lerner Publishing Group, 2000.

Prvním významným Lucasovým filmovým počinem, který byl v roce 1971 natočený právě v tomto studiu, byla artová dystopie s názvem *THX 1138*.¹¹⁵ Tento film však ve skutečnosti vlastně nebyl nic jiného než rozvinutí již zmíněného *Electronic Labyrinthu* do podoby dlouhometrážního filmu.

Podle mého názoru je toto dílo dosti zajímavé ani ne tak z hlediska samotného příběhu, jako spíše po vizuální stránce – všechny postavy ve filmu vystupující se pohybují ve sterilně bílých kulisách, mají na sobě všichni stejné, asexuálně pytlovité a neméně sterilně bílé overaly a k tomu hlavy ostříhané dohola. Jak bylo mezi tvůrci nové vlny téměř pravidlem, postavy jsou ztvárněné povětšinou amatéry, nikoli profesionálními, natož pak známými herci, také je používáno naprosté minimum make-upu i retuše (možná žádné), ba naopak jsou všichni snímáni kamerou způsobem až tak „nemilosrdným“, že na plátně viditelně vynikají všechny nedokonalosti a vady jejich obličejů a pleti, čímž na diváka působí jako osoby (na můj vkus opravdu až mimořádně) nevzhledné, ne-li skoro odpudivé.

Těžko říct, zda tímto filmem Lucas nějak, třeba i nevědomky, reagoval na přece jen ne až tak vzdálenou zkušenost druhé světové války s koncentračními tábory, zároveň však představa sexuality jako nebezpečného a přímo hrdelního zločinu mohla být inspirována Georgem Orwellem a jeho románem *1984*, který Lucas podle všeho musel znát – jednak jako bývalý student angloamerické literatury, ale také jako velký milovník fantastiky, takže lze důvodně předpokládat, že v mládí četl veškerou tehdy dostupnou fantastickou literaturu, tedy je prakticky vyloučeno, že by toto stěžejní dílo minul.

Vizuální stránka *THX 1138* mohla mít vliv na některé pozdější filmy zpracovávající podobné náměty, zejména se domnívám, že se jí – ať již vědomky nebo nevědomě – poměrně dost inspiroval režisér Michael Bay (mimo jiné režíroval i hollywoodské trháky *Skála*, *Armageddon*, *Pearl Harbour* a sérii *Transformers*) ve zhruba první třetině své akční sci-fi *Ostrov* z roku 2005.¹¹⁶

¹¹⁵ Jedná se o velmi pochmurnou vizi silně dystopického světa budoucnosti, ve kterém jsou jedinci zcela odlidštěni a postaveni na úroveň něčeho mezi roboty a mravenci – jejich život neznamená nic, jedinou životní náplní je ustavičná práce a cokoli jiného je přísně zakázané, a to včetně jakýchkoli mezilidských vztahů, přičemž zločinem nejtěžším je sexuální vztah.

¹¹⁶ Ta se odehrává v podzemním komplexu, protože po nějaké blíže nespecifikované katastrofě je většina povrchu Země údajně neobyvatelná, výjimkou je pouze jakýsi tropický ostrov, na který jsou obyvatelé podzemí postupně přesouváni díky loterii, které se všichni účastní a kde hlavní a jedinou cenou je právě odjezd na onen kýžený ostrov. Obyvatelé podzemí, kteří jsou tedy podstatně pohlednější než postavy z *THX 1138* (přece jen jde o hollywoodský blockbuster, takže nejsou ostříhaní dohola a hlavní hrdiny ztvárnili Ewan McGregor a Scarlett Johansson), nosí světlé asexuální uniformy a jsou povinni žít po všech stránkách zdravě – musejí se zdravě stravovat, cvičit, relaxovat, nestresovat se atd.,

Lucasův *THX 1138* ovšem nebyl úspěšný, dost možná i proto, že po stránce vizuální je sice velmi zajímavý, jako určité podobenství plné symbolů také může fungovat, ovšem na film standardní délky je to přece jenom poněkud málo. Základní zápletku lze shrnout pár větami a celkový příběh i jeho rozuzlení jsou pro běžného diváka dosti špatně pochopitelné. Pro mainstreamové publikum je tento film až příliš „artový“, tudíž zcela nepochopitelný, kromě toho i přemýšlivějšímu divákovi v něm přece jenom dost věcí „nesedí“. Mimo jiné ve filmu nikde není sebeméně naznačeno, natož pak vysvětleno, proč vlastně ke vzniku podobně dystopické společnosti došlo nebo kdo z tohoto nelidského režimu profituje.

Navíc film končí vlastně tak nějak „do ztracena“, nedochází ani k tomu, že by se hlavním hrdinům nakonec podařilo nelidský systém, ve kterém žijí, zlikvidovat (jako k tomu dochází např. v dramatu *Equilibrium* nebo v komedii *Demolition man*, které ovšem byly natočeny daleko později), ani k tomu, že by hlavní hrdinové unikli někam mimo tuto děsivou společnost a tak začali nový život – případně i s nadějí, že dříve nebo později systém, ze kterého unikli, zlikvidují či přetvoří v něco jiného a méně dystopického (jako je tomu např. ve slavném románu Raye Bradburyho *451° Fahrenheita* z roku 1953, který Lucas také dosti pravděpodobně musel znát), ba dokonce ani k tomu, aby hrdina bouřící se proti systému byl totálně poražen a v podstatě zničen (jako k tomu dochází právě v Orwellově *1984* nebo v románu *My Jevgenije Zamjatina*).

Možná i z důvodu neúspěchu *THX 1138* se Lucas s Coppolou v roce 1972 rozešel a založil si svoje vlastní studio, *Lucasfilm Ltd.*, kde v roce 1973 natočil svůj druhý celovečerní film *American Graffiti*, který byl neporovnatelně úspěšnější – získal dokonce pět nominací na Oscara, ačkoli nakonec neproměnil ani jednu a jediné ocenění, které získal, byl („pouhý“) Zlatý Glóbus.

ovšem jakékoli bližší vazby mezi nimi, zejména pak milostné, jsou přísně zakázané. Hlavní hrdinové, kteří se do sebe i přes zákaz zamilují, ovšem postupně zjišťují, že toto všechno, co je jim tvrzeno, je sprostá lež a realita je úplně jiná – povrch naší planety je velmi dobře obyvatelný, a především neexistuje žádný ostrov ani loterie, protože všichni v podzemí žijící jsou pouze klony boháčů z povrchu, „chované“ či „pěstované“ pro své majitele a majitelky jen jako zásobárna náhradních orgánů, případně surogátní matky, a údajnou „výhrou v loterii“ spojenou s odjezdem na „rajský ostrov“ je ve skutečnosti smrt. Zbylé dvě třetiny filmu jsou z tohoto hlediska už poměrně nezajímavé, protože jde jen o klasickou akční honičku, ve které hlavní hrdinové nejdříve uprchnou z tohoto podzemního komplexu a poté se snaží uniknout – a tedy si zachránit život – jak svým „právoplatným majitelům“, tak také „hlavnímu padouchovi“, majiteli oné klonovací a transplantační kliniky, který svým klientům nestydatě lže o tom, že klony, které si u něj objednali, jsou jenom „mrtvá hmota“, jakási nemyslicí a nic necítící těla, pasivně ležící napojená na přístroje zajišťující jejich základní funkce až do okamžiku, než jsou „rozebrána na součástky“, a tedy je nelze ani omylem považovat za lidské bytosti.

Díky tomu se George Lucas ve svých 28 letech stal milionářem, ovšem stále ještě neměl dost kapitálu na to, aby si mohl splnit svůj velký – prakticky životní – sen. Již od studentských let totiž toužil zfilmovat velkou epickou space operu. Jako první se snažil získat práva na zfilmování *Flashe Gordona*, svého oblíbeného dětského hrdiny.¹¹⁷

Jako malý kluk se s ním setkal zřejmě jak v komiksové podobě (komiksová dobrodružství Flashe Gordona vycházela od roku 1934 až do 90. let 20. století), tak především v podobě devětatřicetidílného televizního seriálu vysílaného v letech 1954-55. Mohl se rovněž – jak coby dítě, tak později, v době svých studií filmového umění – setkat také se staršími televizními seriály o tomto hrdinovi.¹¹⁸

Zřejmě právě pod vlivem *Flashe Gordona* zároveň již v době svých studií, patrně od roku 1968, začal vymýšlet space operu vlastní, a tak když se mu nepodařilo získat práva na natočení *Flashe Gordona*, rozhodl se zfilmovat právě takové epické vesmírné dobrodružství, které si od A do Z vymyslel sám.¹¹⁹ Jak jsem již uvedla, znal teorie Josepha Campbella týkající se mýtu, což je ostatně i velmi logické.¹²⁰ Proto se už při přípravě prvního scénáře pro pozdější film *Star Wars*, tedy *Hvězdné války*¹²¹ poměrně vědomě rozhodl využít této teorie pro konstrukci svého příběhu.

V roce 1975 měl první nástin scénáře hotový, a tak začal s tímto svým příběhem obíhat velká hollywoodská studia. Zde se však setkal s poměrně značnou nedůvěrou, protože majitelé filmových společností byli přesvědčeni o tom, že filmová sci-fi, natož pak v podobě space opery, nemůže být výrazně komerčně úspěšná.¹²² Ve studiu *Universal* tak Lucase nemilosrdně odmítli, studio *20th Century Fox* bylo o něco vstřícnější, ochotné na jeho návrh přistoupit, ale to jenom proto, že jeho majitelé považovali za vynikající film již zmíněné *American Graffiti* a rozhodli se proto investovat do mladého talentovaného tvůrce – o nějakou space operu zájem vlastně vůbec neměli, považovali to celé spíše

¹¹⁷ V této části kromě již zmíněné práce Dany White vycházím zejména z monografie KAMINSKI, Michael. *The Secret History of Star Wars*. Ontario: Legacy Books Press, 2008.

¹¹⁸ Třináctidílný *Flash Gordon* z roku 1936, patnáctidílný *Flash Gordon's Trip to Mars* z roku 1938 a dvanáctidílný *Flash Gordon Conquering the Universe* z roku 1940.

¹¹⁹ Z *Flashe Gordona* si ovšem tak trochu „vypůjčil“ vizuál „ubíhajících úvodních titulků“, který dnes prakticky všichni spojují právě se *Star Wars* a většinou netuší, že to není Lucasův původní vynález.

¹²⁰ Campbell ji zformuloval už na konci 40. let 20. století a následně ji dále rozvíjel, ve své době byla v USA velmi populární, takže je prakticky vyloučené, aby se s ní student antropologie a sociologie nesetkal, navíc Lucas sám ani nepopírá, že ji dobře znal.

¹²¹ Jak již jsem uvedla, později přejmenovaný na *Star Wars: Episode IV – A New Hope*.

¹²² Doposud nejúspěšnější (ale současně také nejdražší) sci-fi film všech dob byla *2001: Vesmírná Odysea* režiséra Stanleyho Kubricka z roku 1968 (rozpočet 10,5 mil. USD, tržby 193,6 mil. USD).

za hloupost.¹²³ Kromě toho se Lucas s nimi dohodl na tom, že výměnou za nižší honorář scénáristy a režiséra bude mít výhradní práva jak na všechna případná pokračování tohoto filmu, tak také, a to především, na veškerý merchandising spojený se značkou *Star Wars*, což se tehdy vedení společnosti *20th Century Fox* zdálo být nesmírně výhodné.¹²⁴

Nikdo totiž neplánoval tak neuvěřitelný komerční úspěch, dokonce ani sám Lucas,¹²⁵ který ihned po slavnostní premiéře 25. května 1977, které se pochopitelně účastnil, odjel na Havaj – pro případ, že by se *Star Wars* ukázaly jako komerční propadák a tím tedy i průšvih, protože film měl na svou dobu obrovský rozpočet (11 mil. USD).¹²⁶ Brzy se ovšem vrátil zpět „na pevninu“, protože *Star Wars* se již během prvních několika dní promítání ukázaly naopak nesmírným komerčním trhákem – na lístky lidé stáli několikahodinové fronty a nakonec se za tento film utržilo na tehdejší dobu takřka nepředstavitelných 775,4 mil. USD. Díky tomuto komerčnímu úspěchu a také díky tržbám za spoustu již zmíněného merchandisingu, který se stal dalším komerčním trhákem,¹²⁷ byl za prvé dostatek peněz na natočení dalších dvou filmů s daleko větším rozpočtem¹²⁸ a za druhé se George Lucas během poměrně krátké doby stal jedním z nejbohatších lidí v Hollywoodu.¹²⁹

A nešlo jenom o divácký či ryze komerční úspěch, film *Star Wars* sklidil i mnoho ocenění ze strany profesionálů. Pokud jde o ceny americké akademie („Oskary“), získal celkem 11 nominací. A to za: Nejlepší film, Nejlepší scénář, Nejlepší režii, Nejlepšího

¹²³ Sám majitel se i později vyjádřil v tom smyslu, že nechtěl investovat do nějakých *Star Wars*, ale do George Lucase, protože ho považoval za velký talent. (HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Praha, Albatros: 2015, 1. vydání, s. 61).

¹²⁴ Dnes je to naopak považováno za jeden z nejhorších obchodních omylů 20. století (spolu s hudebním vydavatelstvím, které odmítlo vydat první desku Beatles) a pravidelně se tak umísťuje v různých žebříčcích typu „top 10 nejhorších rozhodnutí historie“.

¹²⁵ Filmu nevěřili ani herci ztvárňující hlavní postavy, např. Harrison Ford se vyjádřil, že mu to přišlo jako totální kravina, protože tam byla jakási princezna se směšnými drdoly na uších, velikánský opičák, nějakí roboti, prostě že to bylo strašně divné a on ani chvílemi nechápal, o co vlastně jde. - *Empire of Dreams: The Story of the Star Wars Trilogy*. Dokumentární film.

¹²⁶ Zde trávil čas se svým kamarádem a spolužákem ze střední školy Stevenem Spielbergem a v době této dovolené ti dva spolu vymysleli první nástin postavy a dobrodružství Indiana Jonese (George Lucas pak byl hlavním – a většinou i jediným – tvůrcem námětů všech dosud existujících filmů a scénáristou i režisérem televizního seriálu *Young Indiana Jones Chronicles* – u nás vysílaného pod názvem *Dobrodružství mladého Indiana Jonese*).

¹²⁷ Kdejaký malý kluk chtěl mít doma repliku světelného meče nebo aspoň malý modýlek povstalecké stíhačky, imperiálního křižníku či dokonce ikonického *Millenium Falcona*, případně figurku některého z hlavních hrdinů (možná paradoxně, možná ne až tak překvapivě, se ale naprosto nejžádanějším stal antihrdina Darth Vader).

¹²⁸ Film *Star Wars: Episode V – The Empire Strikes Back* z roku 1980 měl rozpočet 33 mil. USD a závěrečný díl této tzv. „původní trilogie“ *Star Wars: Episode VI – Return of the Jedi* z roku 1983 32,5 mil. USD, přičemž každý z nich utržil přes půl miliardy USD.

¹²⁹ Přičemž jeho majetek nadále postupně rostl a podle žebříčku Forbes momentálně přesahuje 4 mld. USD. *Forbes, profile George Lucas*. [2022-10-10] <<https://www.forbes.com/profile/george-lucas>>

herce ve vedlejší roli (Alec Guinness za roli Obi-Wana), Nejlepší výpravu, Nejlepší kostýmy, Nejlepší střih, Nejlepší zvuk, Nejlepší střih zvuku, Nejlepší vizuální efekty a Nejlepší původní hudbu (John Williams), z nichž úspěšně proměnil celkem 7.¹³⁰ Na Zlaté glóby byly Star Wars nominovány za: Nejlepší film žánru drama, Nejlepší režii, Nejlepší vedlejší roli (Alec Guinness) a Nejlepší hudbu (proměnil pouze John Williams za Nejlepší hudbu). Dále v případě ceny BAFTA zde byly nominace za Nejlepší film, Nejlepší střih, Nejlepší kostýmy, Nejlepší výpravu, Nejlepší zvuk a Nejlepší hudbu, které byly proměněny „pouze“ v kategoriích Nejlepší zvuk a Nejlepší hudba.¹³¹

Je samozřejmě nutné položit si otázku, co stálo za tak obrovským úspěchem. Nebyl to jenom samotný příběh, ačkoli samozřejmě to, že se jednalo o záměrně vytvořený moderní mýtus plný archetypálních postav, se kterými se mohli především mladší diváci snadno ztotožnit, hrálo zajisté velmi důležitou roli. Velmi významné byly též na tehdejší dobu naprosto ohromující a zcela novátorské triky,¹³² ale ani ony samotné by dle mého názoru nestačily.¹³³

Domnívám se, že George Lucas totiž při tvorbě tohoto díla prokázal za prvé to, že má jako filmař nesporný talent, a za druhé také, že dokáže velmi dobře, a především značně kreativně zúročit svá teoretická studia jak literatury, tak i teorie filmu, což mohlo filmové odborníky také zaujmout – a to v pozitivním smyslu. Je totiž nesporné, že při své tvorbě Hvězdných válek se záměrně inspiroval filmovými postupy mnoha klasiků tohoto umění.

Např. vizuální stránku jednoho z glosátorů celého příběhu, humanoidního robota (protokolárního droida) C-3PO, si zcela záměrně „vypůjčil“ ze slavného expresionistického filmu Fritze Langa *Metropolis* – ovšem zároveň se nedá říci, že tím Langa parafrázoval nebo dokonce kopíroval, spíše se tímto způsobem k jeho dílu kriticky vyjádřil, vedl s ním jistý svůj osobní dialog.¹³⁴ Robotka ve filmu *Metropolis* je

¹³⁰ Nejlepší výprava, Nejlepší kostýmy, Nejlepší střih, Nejlepší zvuk, Nejlepší střih zvuku, Nejlepší vizuální efekty a Nejlepší původní hudba (HALEY, Guy. *Kronika sci-fi*, s. 60).

¹³¹ John Williams ještě získal cenu Grammy za nejlepší soundtrackové album (HALEY, Guy. *Kronika sci-fi*, tamtéž).

¹³² Protože žádné studio nebylo schopné vyrobit triky, které si Lucas představoval, musel za tímto účelem založit trikové studio vlastní, *Industrial Light and Magic*, které existuje dodnes a stále je „podepsané“ pod výrobou triků velkého množství, ne-li naprosté většiny hollywoodských filmů. Podobná situace je také s další jím založenou společností, *Skywalker Sound*.

¹³³ Filmovými odborníky byly na tomto filmu kromě hudby Johna Williamse nejvíce hodnoceny právě výprava, kostýmy a zvláštní efekty – ovšem diváci se, přinejmenším tehdy, chodili do kina dívat hlavně na příběhy, nikoli na skvělé triky.

¹³⁴ Fritz Lang od roku 1936 žil v USA a působil v Hollywoodu, takže je dosti pravděpodobné, že se s ním Lucas mohl setkat i osobně.

záměrně vytvořená „padouchem“ proto, aby napomohla ke zkáze hlavních hrdinů i celého města, naopak C-3PO je postavou vcelku sympatickou a snaží se hrdinům Star Wars spíše pomáhat.¹³⁵

Zároveň postavy C-3PO a R2-D2, který je přítelem a partnerem C-3PO, ovšem na rozdíl od něj již nemá humanoidní vzhled, jsou od počátku míněny jako jednoznačně komické. Dále je poměrně známou věcí, že právě tato dvojice legračně působících robůtků, někdy více, jindy méně směšně glosujících situace, je zcela nepokrytě inspirovaná Taheiem a Matašičim,¹³⁶ dvěma venkovany z filmu Akira Kurosawy z roku 1958 *Tři zločinci ve skryté pevnosti*.¹³⁷

Dalším velmi zajímavým a současně novátorským momentem je využití některých postupů německé režisérky Leni Riefenstahl, a to dokonce ve velmi zvláštních souvislostech. Asi nejpřekvapivějším je v tomto směru závěrečné finále Epizody IV, kdy trojice Luke, Han a Chewbacca kráčí směrem k pódiu, kde na ně čeká s vyznamenáními princezna Leia, širokou uličkou, lemovanou vyrovnanými a téměř nekonečně působícími řadami povstaleckých vojáků. Tato filmová scéna je téměř „doslovně okopírovaná“ z filmu *Triumf vůle (Triumph des Willens)*, který oslavuje norimberský sjezd NSDAP v roce 1934, a jedná se o scénu, ve které Hitler se dvěma pobočníky prochází širokou uličkou mezi vyrovnanými šiky SS a SA, aby uctil památku zesnulého maršála Hindenburga, bývalého německého prezidenta.

Pokud jde o příběh, který vypráví saga Star Wars, George Lucas měl jeho základní „kostru“ promyšlenou už v roce 1975, v podstatě to, co je obsahem celé „původní trilogie“, mělo být podle jeho prvotního záměru jediným filmem. Během psaní scénáře ovšem Lucas velmi rychle zjistil, že do jednoho filmu se podobný „epos“ nevejde ani omylem. Proto nakonec první *Star Wars* koncipoval jako film, který může fungovat zcela samostatně, je v podstatě ukončen.¹³⁸

Zároveň ovšem nic nebrání tomu, aby na takto ukončený film mohl (kdykoli v budoucnu) navazovat nějaký další. Při natáčení Epizody V však Lucas už rovnou

¹³⁵ Pokud ovšem budeme považovat za hlavního padoucha *Epizody IV* lorda Vadera, tak i C-3PO byl ve skutečnosti vytvořen padouchem, protože – jak se dozvíme později – jej sestrojil devítiletý Anakin jako dárek pro svou matku. To ovšem při sledování původních *Star Wars* diváci ještě nevěděli, ale pro dnešního poučeného diváka může mít i toto vědomí jistou zajímavou, zábavnou až pikantní příchuť.

¹³⁶ Inspirací je zde ovšem více, hlavní hrdinkou tohoto filmu je princezna Yuki-hime, která se prchá se svým generálem Makabem, jedním z mála věrných, kteří jí zůstali, přes území nepřítele, který jim samozřejmě oběma usiluje o život, a při tomto útěku jim osud pošle do cesty tyto dva vesničany.

¹³⁷ V USA byl promítán pod názvem *The Hidden Fortress*, tedy Skrytá pevnost.

¹³⁸ Jak jsem již uvedla, jako neomytus končí vlastně dosti klasicky, kdy zlo je poraženo a hlavní hrdinové ve svém novém domově oslavují úspěch.

plánoval také natočení Epizody VI, proto má *Impérium vrací úder* v podstatě naprosto otevřený konec. Navíc od okamžiku, kdy George Lucas zjistil, že díky obrovskému komerčnímu úspěchu bude moci natočit celou epickou sci-fi ságu, jak po tom od mládí toužil, se svým projektem se poněkud velkolepě „rozmáchl“ – jeho původní představou bylo nejdříve dvanáct celovečerních filmů, později tento počet snížil na devět, a nakonec se rozhodl pro „pouhých“ šest. Přičemž ale už v době práce na Epizodě V byl pevně rozhodnutý, že ono epické „vesmírné drama“, které chce vyprávět, nebude primárně příběhem Luka Skywalkera,¹³⁹ ale především jeho otce.

Jak jsem také již uvedla, příběh Anakina Skywalkera je tak vyprávěn de facto „od prostředku“ – v *Nové naději* se s ním setkáváme jako se ztělesněným zlem, sithským lordem Darthem Vaderem, aniž bychom tušili, že je ve skutečnosti Lukovým otcem, to se dozvídáme až v Epizodě V,¹⁴⁰ a v Epizodě VI se pak dozvídáme další poměrně nečekanou věc, že totiž Luke Skywalker a princezna Leia Organa jsou ve skutečnosti sourozenci, dokonce dvojčata. Celá „původní trilogie“ končí z hlediska příběhu Anakina vlastně happy endem, protože Darth Vader vlastně není tím ultimátním zlem – tím je galaktický císař, kterému se Anakin/Vader, v jehož srdci pořád ještě zůstalo něco z toho dobrého a spravedlivého rytíře Jedi, dokáže nakonec vzepřít a zničí jej i za cenu oběti vlastního života, takže i díky jeho činu povstalci v rozhodující bitvě zvítězí.

Už po skončení prací na Epizodě VI měl George Lucas poměrně dost promyšlenou koncepci filmů, které by chtěl natočit a které mají Epizodu IV předcházet. Jak už jsem také uvedla, mělo se jednat v podstatě o něco na způsob antické tragédie, protože všichni už předem víme, že Anakin Skywalker nakonec propadne zlu a stane se Darthem Vaderem, to je zkrátka nevyhnutelné, otázkou ovšem bylo, jak a proč k tomu vlastně přesně dojde.

Ovšem na počátku 80. let procházel Lucas dosti výraznou krizí osobní i finanční,¹⁴¹ a ani poté, co ji překonal, se mu do natáčení prequelů moc nechtělo. Podle jeho názoru totiž pro vyprávění první části jeho příběhu bylo nezbytně nutné daleko „širší plátno“ než postačovalo pro doposud vyprávěný příběh. Stará trilogie je v podstatě dosti komorní, celý příběh je rozehraný v zásadě jen mezi několika málo postavami a odehrává

¹³⁹ V první verzi scénáře se jmenoval Luke Starkiller (KAMINSKI, s. 32).

¹⁴⁰ Scéna „*Obi-Wan has never told you, what happened with your father*“, která vrcholí slavnou větou *No, I am your father!* je mnohými považována za jedno z největších překvapení v dějinách kinematografie.

¹⁴¹ WHITE, Dana. *George Lucas*, s. 41-44.

se v poměrně zapadlém koutě galaxie. O širším kontextu, do kterého je boj povstalců zasazený, se ve filmech občas mluví, ale nevidíme z něj skoro nic. George Lucas byl však přesvědčen, že pro příběh o cestě Anakina Skywalkera „k temné straně Síly“ jsou nutné docela jiné kulisy – celá mohutná galaxie s tisíci planet a zalidněná stovkami různých inteligentních druhů, její metropole s galaktickým senátem, mocný a početný Řád Jedi a také klonové války, o kterých je v původní trilogii jen drobná zmínka.

Pro předvedení takto velkolepého jeviště ovšem podle Lucasova názoru nebyly na přelomu 80. a 90. let 20. století ještě k dispozici patřičné filmové prostředky, především tehdejší dostupné filmové triky mu přišly silně nedostačující. S natočením dalších (prequelových) filmů proto nakonec čekal více než 15 let.¹⁴² Během této doby úplně nezháležel,¹⁴³ postupně vylepšoval již natočené, tedy přidával nové, především trikové scény do existujících tří filmů.¹⁴⁴ Poslední tzv. „special edition“ původní trilogie vyšla na VHS v roce 1997, tedy v době, kdy Lucas již intenzivně pracoval na scénáři prvního z filmů plánované prequelové trilogie.

Dále je pak z velké části jeho zásluhou i to, že se původní vesmír Star Wars neuvěřitelně rozrostl díky počítačovým hrám, kdy za účelem jejich produkce založil společnost *LucasFilm Games* (později *LucasArt*), a také díky knihám a komiksům z tohoto světa, ke kterým dal souhlas.¹⁴⁵ V téže době bylo taky vše sjednoceno pod obchodní značku Star Wars, která se zásadně nepřekládá, ačkoli ji povinně musí mít v názvu každé literární, filmové či jakékoli jiné dílo, které ve svém ději využívá postavy, události, planety, rasy, technologie nebo cokoli jiného, co se objevilo v dosud natočených filmech.¹⁴⁶

¹⁴² Podrobnosti k natáčení prequelové trilogie budou vysvětleny v následující části práce.

¹⁴³ Míněno tedy pouze z hlediska světa Star Wars, protože se podílel také na dalších projektech, především na Spielbergově sérii o Indiana Jonesovi.

¹⁴⁴ Což je mu ale částí fanoušků i filmových kritiků vytýkáno, že tím prý údajně „zničil původního ducha“ těchto filmů.

¹⁴⁵ Pochopitelně nikoli zadarmo, ale jako majitel licence na značku Star Wars na nich také vydělával. Daleko více se pak budu rozšířeným vesmírem („the expanded universe“ – někdy je užívána i zkratka EU) Star Wars zabývat v páté části této práce.

¹⁴⁶ Např. mnou přeložený román tedy nesl oficiální český název *Star Wars: Háv klamu*.

2.4. Náboženské a křesťanské prvky spjaté se Star Wars

Už z předchozích kapitol je dosti dobře patrné, že sága Star Wars obsahuje jak mnohé motivy z nekřesťanských, zejména východních, náboženských tradic,¹⁴⁷ tak také ne jeden motiv vysloveně křesťanský. To, co bylo v rámci popisu příběhu celé ságy jako neomytu jenom lehce naznačeno, chci proto v této části detailněji popsat a ilustrovat na konkrétních scénách.

Základem, bez kterého se samozřejmě žádný mýtus nemůže obejít, je boj dobra se zlem, což je představa vlastní všem kulturním tradicím i všem náboženstvím. Jak už jsem uvedla, tyto nesmiřitelné protiklady reprezentuje řád rytířů Jedi na straně jedné, a lordové ze Sith na straně druhé. Jedni i druhí se vyznačují tím, že mají ve svém těle, konkrétně v krvi, velmi vysoké množství tzv. „midichlorianů“,¹⁴⁸ díky kterým jsou schopni cítit a používat vesmírnou Sílu.¹⁴⁹

Používání Síly dává zcela mimořádné, téměř nadpřirozené schopnosti, jakými jsou např. mimořádná rychlost, síla a obratnost (schopnost vyskočit mnohem výše a dál než běžný člověk, dokázat uhýbat střelám i v naprosté tmě apod.), telepatie, telekineze včetně schopnosti na dálku hýbat s předměty vážícími stovky nebo tisíce kilogramů, dokázat rukou zastavit laserové střely, schopnost manipulovat s myslí druhého tak, že mu vnutím své myšlenky, schopnost předpovídat budoucnost, schopnost dokázat nesmírně rychle zregenerovat vlastní zraněné tělo, případně také léčit druhé a mnoho dalšího.

Filosofií rytířů Jedi¹⁵⁰ je využívat tyto schopnosti zcela nesobecky, např. pro pomoc druhým, pro ochranu míru v galaxii apod.¹⁵¹ Součástí jejich učení je také představa, že jakékoli prudké emoce mohou vést k tomu, že jedinec tzv. „propadne temné straně“, tedy začne svých schopností využívat pouze ke svým sobeckým cílům, čímž

¹⁴⁷ George Lucas sám se nijak netají s tím, že ačkoli byl vychovaný v metodistické rodině, inklinuje k buddhismu – což je ostatně filosofie či náboženství, ke kterému má blízko více hollywoodských celebrit.

¹⁴⁸ Midichloriany mají být organismy symbioticky koexistující v buňkách živých organismů, čímž jsou podobné např. mitochondriím z našeho světa, a pomáhají každému živému organismu se nějakým způsobem „napojit“ na Sílu vesmíru. Čím více má nějaká živá bytost ve své krvi midichlorianů, tím silnější jsou její schopnosti ve vnímání a zejména pak v používání Síly.

¹⁴⁹ To zase má být jakési velmi zvláštní energetické pole prostupující celým vesmírem, zvláště pak všemi živými organismy – na určité bazální úrovni je Síla přítomna i v neživé hmotě, ale neživá hmota ji nemůže vnímat a používat. Dokonce ani ti droidi, kteří jsou natolik inteligentní a schopní sebeuvědomění, že se tím podobají lidem (prošli by např. tzv. „Turingovým testem“), nedokážou vnímat, natož pak používat Sílu.

¹⁵⁰ Svůj předobraz v našem světě mají nejspíš v asijských bojových mniších, třeba těch z všeobecně známého Šaolinského kláštera.

¹⁵¹ Jak jsem ale už psala dříve – a vrátím se k tomu také ještě ve čtvrté části své práce, tyto krásné ideály ale nebyly vždycky tak úplně dodržovány.

velmi rychle začne Sílu vlastně zneužívat. Proto jsou pro rytíře Jedi zakázané nejen emoce jednoznačně negativní, jako je nenávist, závist, hněv nebo strach, ale i emoce pozitivní (láska), protože i ony mohou vést k závislosti, strachu ze ztráty milované osoby, žárlivosti atd. – a v konečném důsledku tedy opět k hněvu a nenávisti.

Správný Jedi tedy nesmí na ničem ulpívat, na nikoho a nic se vázat, nesmí cítit silné pouto ani vůči svým rodičům, sourozencům a případným dalším příbuzným,¹⁵² má samozřejmě přísně zakázané jakékoli milostné a sexuální vztahy, ale stejně tak nesmí ani lpět na požitcích, postavení, úspěchu, majetku či jakýchkoli (oblíbených) věcech, byť by to byly třeba i maličkosti.¹⁵³ Z tohoto hlediska jediné vztahy a citové vazby, jaké může Jedi mít, je synovsko-otcovský vztah mezi mistrem a jeho žákem, pocity bratrské sounáležitosti vůči všem ostatním členům řádu a snad ještě jakási spíše obecná až abstraktní láska ke všemu živému. Jedi tedy mají za povinnost v podstatě co největší možné odpoutání se od světa a zejména od svých vlastních tužeb a chtění.

Tento kodex, jež klade zvláštní důraz odpoutání se, klid a vyrovnanost, samozřejmě hodně odpovídá buddhistickým ideálům, ale v mnohém připomíná i něco z toho, co známe také z křesťanství, zejména z mnišství a řeholního života – tedy slib chudoby, slib čistoty a de facto i slib poslušnosti nadřazeným (nejdříve svému mistrovi, později, až se stane mistrem sám, Radě řádu, kterou tvoří 12 nejzkušenějších mistrů Jedi). Převáděno tedy do křesťanského světa, ideální rytíř Jedi by měl být zhruba něco mezi templářem a kapucínem.

Sithové mají filosofii přesně opačnou – pro ně je nejlepší a nejrychlejší cestou k poznání a využívání Síly vášně, a čím je tato vášně silnější, tím je lepší. V průběhu staletí zjistili, že jednou z nejsilnějších vášní je touha po moci – a o něco později i to, že tou absolutní mocí, jakou lze dosáhnout, je nesmrtelnost, tedy dokázat ovládat i samotnou smrt. Začátkem cesty k poznání Síly je tak pro ně naopak nespokojenost a z ní plynoucí hněv, který si hýčkají jako cosi pozitivního, co jim pomáhá v dalším růstu, a nakonec vede k jejich osvobození skrze ovládnutí Síly.¹⁵⁴

¹⁵² Anakina poprvé odmítli vzít do řádu právě kvůli tomu, že z něj cítili silné pouto k jeho matce a strach, že by ji mohl ztratit. Jedním z důvodů, jak se řád Jedi snažil tento problém eliminovat, bylo vybírání dětí pro výcvik ve věku co nejmladším, ideálně dříve, než si mohli vůbec svůj domov, rodiče a sourozence pamatovat.

¹⁵³ Jedna z věcí, co byla Anakinovi velmi vytýkána, byla jeho neochota vzdát se vlastnictví C-3PO, kterého sám zkonstruoval a zároveň to byla pro něj vzpomínka na jeho matku.

¹⁵⁴ V tzv. „sithském kodexu“ (který byl poprvé zformulován pro počítačovou hru *Knights of the Old Republic*, mezi fanoušky známá jako KOTOR, v roce 2003) se mluví o tom, že klid a mír je lživý, že díky hněvu se získává vášně, díky vášni se získává moc a díky moci se získává svoboda.

V našem světě – jak křesťanském, tak mimokřesťanském – asi těžko najít skupinu či společenství, ke které by se dali Sithové plně připodobnit, možná snad leda nějaké hodně extrémní směry satanismu¹⁵⁵ nebo snad výrazně černomagičtí praktikující woodoo.

Vzhledem k tomu, že ideály rytířů Jedi, představené v prequalech, jsou tak vysoké, že jsou téměř nesplnitelné,¹⁵⁶ je pak docela logické, že Jedi často selžou – v méně extrémním případě „pouze“ tyto ideály nenaplnují tak, jak by měli,¹⁵⁷ ale občas se stává i to, že někdo z řádu odejde¹⁵⁸ nebo dokonce propadne temné straně. V podstatě celá prequelová trilogie a mnohé momenty z obou trilogií zbývajících jsou právě o propadnutí temné straně, případně o překonávání pokušení propadnout temné straně.¹⁵⁹

Z křesťanského pohledu jsou ve Star Wars silně přítomné tyto základní momenty: pokušení ke hříchu, upadnutí do hříchu – a proti nim oběť a spása vedoucí dokonce k věčnému životu. K tomu přibývá proroctví o „Vyvoleném“,¹⁶⁰ který má přinést údajnou „rovnováhu Síly“,¹⁶¹ tedy by zcela teoreticky mohl být svého druhu spasitelem světa Star Wars, a dále se zde objevuje také jistá variace na početí z Ducha Svatého.¹⁶²

Když se v ději Epizody I poprvé setkáváme s Anakinem Skywalkerem, jedná se o devítiletého otoka, který má ale zcela mimořádné schopnosti v Síle. Toho si všimne

¹⁵⁵ JAHL, Jakub. *Historie sithské religiozity*. (15. 2. 2023) [2023-18-05] <<https://info.dingir.cz/2023/02/historie-sithske-religiozity>>.

¹⁵⁶ Z toho důvodu jsou tato pravidla později poněkud pozměněna – v legendách o „novém řádu Jedi“ se mluví o tom, že tito „noví Jedi“ už smějí mít milostné vztahy a silné vazby se svou rodinou, mohou se bez omezení ženit se a vdávat, žít rodinným životem apod. Také v sequelové trilogii je naznačeno, že aby se někdo mohl stát rytířem Jedi, nemusí se zavázat k celibátu ani odpoutat od své rodiny.

¹⁵⁷ Jak už jsem naznačila dříve – daleko více se pak k této otázce vrátím ve čtvrté části, která se věnuje výhradně, a tedy i mnohem detailněji právě prequelové trilogii.

¹⁵⁸ Což sice možné je, ale Jedi to nevidí rádi, protože u takové osoby, na kterou už potom nemají žádný vliv, mnohem více narůstá riziko, že propadne temné straně – což je případ i jedné ze záporných postav Epizod II a III hraběte Dookua, který je jeden z bývalých nejvýznamnějších mistrů řádu Jedi, dokonce někdejší člen Rady řádu Jedi.

¹⁵⁹ Užívání schopností temné strany dává možnosti, které Jedi nemají, protože si dobrovolně zakázali některé metody používat (např. již zmíněný „force-lighting“, tedy generování silných energetických výbojů, které nejen ničí, ale působí krutou bolest a vysávají životní energii, který je používaných v boji proti druhým a je oblíbenou zbraní císaře Palpatina, nebo tzv. „force-grip“ – telekinetické uškrcení druhé osoby na dálku, což je umění, které zase hojně využívá lord Vader), zatímco jiné mohou používat jenom velmi omezeně, aby je to příliš nesvádělo. Příkladem je tzv. „mindtrick“, tedy vnucení svých myšlenek druhé osobě, který vidíme poprvé v Epizodě IV, kdy Obi-Wan vsugeruje imperiálním vojákům, že droidi, kteří jej doprovázejí, jsou úplně jiní než ti, které hledají. Obi-Wan jako Jedi tuto schopnost užívá jenom proto, že jim jinak hrozí smrt, a především pokud oni zemrou a tedy nedoručí zprávu, může být ztraceno celé povstání, takže mindtrick používá vlastně v nouzi nejvyšší, kdy už jiná možnost nezbyvá. Oproti tomu Sith by nad tím vůbec nepřemýšlel a mindtrick by použil kdykoli by se mu to hodilo a k čemukoli by se mu to hodilo.

¹⁶⁰ V originále *the Chosen One* – nikde ovšem není řečeno, kým nebo čím má být vyvolený.

¹⁶¹ V originále *balance of the Force*.

¹⁶² Ovšem v poněkud zvládnutějším podobě, která reflektuje spíše lidové náboženské představy nebo dokonce současné dosti zkreslené vnímání ze strany ryze sekulární společnosti, než že by opravdu odpovídala křesťanské teologii.

jediský mistr Qui-Gon Jinn a začne se o chlapce více zajímat. Zjistí, že má v krvi naprosto neuvěřitelné množství midichlorianů, takové, jaké nemá žádný jiný rytíř Jedi, dokonce ani ten nejstarší a nejmocnější, mistr Yoda. Qui-Gona napadne, že Anakin by mohl být Vyvoleným, o kterém mluví dávné proroctví. Proto se zeptá jeho matky Shmi, kdo byl otcem tohoto chlapce, na což dostane poněkud nejasnou odpověď, z které vyplývá, že ona sice svého syna nosila ve svém těle, porodila ho a vychovala, ale vůbec neví, jak se to stalo.¹⁶³

Oui-Gon z toho usuzuje že se Anakin mohl nějak „zhmotnit“ přímo ze samotné Síly – a že by tedy opravdu mohl být oním slibovaným Vyvoleným. Udělá tedy všechno pro to, aby Anakin mohl odejít s nimi do metropole, a chce jej představit Radě řádu Jedi. Rada je ale vůči jeho názoru silně skeptická, dle jejich názoru je Anakin už příliš starý na to, aby mohl být vytrénován, a navíc mistr Yoda a někteří další členové Rady v Anakinově nitru cítí příliš silnou vazbu k matce, kterou musel opustit, a zejména velký strach z toho, že ji ztratí.¹⁶⁴ Vstup do řádu mu tedy zamítají – ovšem tato situace netrvá příliš dlouho, protože za několik dní je mistr Qui-Gon Jinn v souboji se Sithem Darthem Maulem smrtelně zraněn a ještě před smrtí si na svém učedníku Obi-Wanovi vymíní slib, že chlapce vycvičí. Za těchto okolností tedy členové Rady nakonec kapitulují, Anakinovi povolí vstup do řádu a Obi-Wan se stane jeho mistrem.

Anakin je opravdu nesmírně nadaný, takže se učí poměrně rychle a stává se z něj velmi mocný Jedi, takže to začíná vypadat, že opravdu je oním Vyvoleným. Problémem ale je, že se mu v noci o matce pravidelně zdává, jako by k ní byl pořád připoután nějakým neviditelným poutem, které nelze přetrhnout. Stále tedy dosti přesně ví, jak se jeho matka zrovna má, což je právě jedno z pokušení, které ho pomalu směřuje na cestu temné strany.

Kromě matky má však Anakin další, ještě silnější pokušení – a tím je jeho milostný vztah vůči královně, později senátorce, Padmé Amidale. Když ji ve svém životě uviděl poprvé, zeptal se: „*Are you an angel?*“ Od pilotů kosmických lodí totiž slyšel, že kdesi prý žijí andělé, což mají být nejkrásnější bytosti ve vesmíru. Anakin doposud nikdy neviděl tak krásnou dívku, takže když musí opustit svůj původní domov a navždy se rozloučit s matkou, okamžitě k ní velmi přilne, protože v ní hledá částečně přítelkyni, částečně nejspíš i náhradu za matku a současně její krása působí na jeho probouzející se

¹⁶³ Na rozdíl od Panny Marie tedy neřekla vědomě své „staniž se“.

¹⁶⁴ A jak praví jedna ze základních pouček: *Fear is the way to the Dark Side.*

pubertální sexualitu. Postupně zjišťuje, že Padmé je nejen krásná, ale také velmi milá, laskavá, moudrá, a dokonce i dosti statečná.

Po jeho vstupu do řádu Jedi se spolu sice řadu let nevidí, ovšem on na ni pořád vzpomíná a svým způsobem si z ní postupně vytváří jakousi téměř modlu – má před sebou její silně zidealizovaný obraz, do kterého si navíc promítá všechny své představy o ženě, která mu v životě chybí. Když se po deseti letech setkají a on je pověřený tím, aby ji doprovodil na její domovskou planetu a tam pečoval o její bezpečnost, rozjíždí se sled událostí, které vedou neodvratně k jeho pádu, tedy propadnutí temné straně.

První předzvěsti jsou noční můry, které se týkají jeho matky. Anakin nějak cítí, že se jeho matka nachází v nesmírném ohrožení života. Padmé, ve které vůči němu také klíčí určitý cit, nechce, aby se trápil, a tak mu navrhuje, že spolu opustí její domovskou planetu Naboo a zaletí na Tatooine, kde zjistí, jak se situace má, a pokud to bude nutné, pokusí se jeho matce pomoci.

Samozřejmě, že Anakinovy temné předtuchy jsou pravdivé, jeho matku unesli zdejší divocí nájezdníci – tuskeni.¹⁶⁵ Vydává se po ní pátrat a skutečně ji i najde, ale přichází příliš pozdě, Shmi umírá v jeho náručí. Tehdy jej poprvé ovládne temná strana, takže v záchvatu vzteku, zoufalství, bolesti a touhy po pomstě vyvraždí celý tuskenský kmen, v jejichž táboře svou matku našel. Neušetří ani ženy, ani malé děti. Jenže tím jeho nastoupená cesta směřující nevyhnutelně do propasti rozhodně nekončí. Svou matku přiveze zpět k jejímu domu, pohrbí ji a nad jejím hrobem složí strašlivou přísahu,¹⁶⁶ že nic podobného už nikdy nedopustí, a proto se stane nejmocnějším Jedim, jaký kdy žil, a naučí se i zabránit tomu, aby lidé umírali.¹⁶⁷

Padmé mu kupodivu podobně vášnivé výlevy nijak nerozmlouvá, dokonce se od něj neodvrací ani poté, co se jí svěří s vyvražděním tuskenské vesnice, ale naopak se ho snaží chápat a utěšovat. Následně spolu odletí z Tatooine na Geonosis,¹⁶⁸ kde by se chtěli pokusit pomoci zajatému Obi-Wanovi, ovšem jsou rovněž zajati a odsouzeni

¹⁶⁵ Nazývání také „píseční lidé“ nebo „pouštní lidé“ – jedná se o humanoidní rasu velmi podobnou lidem, která ovšem žije na daleko primitivnější úrovni, jako kočovníci v poušti, a navíc dost nenávidí všechny usedlé lidské farmáře, které považuje za vetřelce a uzurpátory na kdysi jenom své planetě.

¹⁶⁶ Tak trochu připomíná přísahu Fëanora z Tolkienova díla *Silmarillion*, že za každou cenu získá zpět Silmarilly, která taky vedla k dosti děsivým koncům, nejsem si ale jistá, jestli toto dílo Lucas znal a mohl se zde tedy záměrně inspirovat, nebo se jedná o náhodu.

¹⁶⁷ Což je z hlediska filosofie Jedi vlastně nesmírné rouhání, protože smrt je považovaná za přirozenou součást života a není správné snažit se změnit osud, podobná snaha je dle filosofie Jedi – na rozdíl od filosofie Sithů – něčím, co uživatelům Síly rozhodně nepřísluší, na co žádná bytost nemá právo.

¹⁶⁸ Planeta obývaná inteligentní rasou podobnou hmyzu, která se specializuje na těžký průmysl – hutě a továrny na výrobu veškeré možné techniky včetně bitevních droidů.

k popravě v aréně. Těsně před popravou si navzájem vyznají své city. Mají sice štěstí, protože jak díky jejich schopnostem, tak zejména díky včasnému přiletu nejdříve rytířů Jedi a poté i celé klonové armády se jim podaří přežít, ale události už nabírají stále se zrychlující spád směrem k tragickému finále.

Anakin v souboji s vůdcem separatistů Dookuem – tedy bývalým nesmírně mocným mistrem Jedi a dokonce někdejším členem Rady¹⁶⁹ – přijde o ruku a dostává místo ní robotickou náhražku. Poté si potají Padmé Amidalu bere za manželku – a tato scéna je ve filmu ztvárněná opravdu velmi působivě, svatební slib si vyměňují na Naboo na terase u jezera, nad kterým se pomalu sbírají temná bouřková mračna, která jasně symbolizují, co je čeká.

V Galaktické republice začíná občanská válka, ve které Anakin samozřejmě aktivně bojuje, takže má jen málo příležitostí se vídat se svou ženou. Přesto Padmé otěhotní – a hned poté Anakina začnou pronásledovat další noční můry, tentokrát na téma její smrti při porodu. A přesně v tuto chvíli přichází Nejvyšší kancléř, kterého Anakin už řadu let považuje za svého přítele, v roli d'ábla-pokušitele. A opravdu nechce nic méně než Anakinovu duši. Jenže, co za ni nabízí? Naznačuje, že temná strana zná způsoby, jak dokonce i mrtvé navracet k životu, protože existoval sithský mistr jménem Darth Plagueis, který to prý dokázal. Ovšem poté, co všechny tyto znalosti předal svému učedníkovi, byl jím zabit ve spánku.¹⁷⁰ Tedy jinými slovy nabídka je jasná – pokud se k němu Anakin přidá, mohl by mít šanci smrti Padmé zabránit.

V Anakinovi se na chvíli přece jen ještě probudí smysl pro povinnost, protože konečně pochopí, s kým vlastně mluví – s tím tajemným a nepolapitelným sithským mistrem, po kterém řád Jedi pátrá už víc jak deset let,¹⁷¹ a on se jim po celou tu dobu prochází takto drze na očích. Jde tedy ostatním členům Rady¹⁷² oznámit, kdo je ve skutečnosti první muž Galaktické republiky, a dokonce žádá o to, aby se směl spolu s nimi podílet na jeho zneškodnění.

¹⁶⁹ Nyní ovšem naprosto propadlý temné straně jako sithský lord Darth Tyranus – a samozřejmě aniž si to Anakin uvědomuje či vůbec tuší, při souboji s ním fakticky bojuje se svým budoucím já, protože je jeho osudem stát se rovněž nejdříve členem Rady řádu Jedi a poté sithským lordem.

¹⁷⁰ Tímto učedníkem samozřejmě nebyl nikdo jiný než sám Palpatine – ačkoli to takto napřímo Anakinovi nikdy neřekl.

¹⁷¹ Naprosto přesně od smrti Qui-Gona Jinna, zabitého v souboji sithským učedníkem Darthem Maulem.

¹⁷² Ačkoli ještě nesložil závěrečné mistrovské zkoušky, má už vlastní učedníci a jak pro své zcela mimořádné schopnosti v Síle (např. v klonových válkách Obi-Wanovi opakovaně zachránil život), tak také kvůli naléhání ze strany Nejvyššího kancléře na představitele řádu, je mezi členy Rady přijat.

Rada mu ale nevěří, nedovolí, aby šel s nimi. Mace Windu a tři další velmi zkušení jedišti mistři vytvoří „zásahovou jednotku“, která jde zatknout Nejvyššího kancléře – a Anakina nechají (ach, jak „rozumně“!) sedět samotného v prázdné místnosti Rady. Ten má v této situaci samozřejmě až příliš času na přemýšlení, takže si ve své hlavě stále přehrává na straně jedné své noční můry, na straně druhé nabídku, kterou mu učinil Palpatine. Dopadne to přesně tak, jak to dopadnout muselo – pokušení je příliš silné, takže Anakin se po chvíli zvedne a běží do Senátu, ovšem nikoli proto, aby pomáhal svým druhům.

Když příběhne, na zemi leží mrtvoly tří mistrů ze čtyř,¹⁷³ ale zdá se, že v souboji proti Maci Winduovi Palpatine, tedy vlastně sithský mistr Darth Sidious, přece jen prohrává. Těžko říct, jestli byl skutečně mistr Windu silnější, nebo šlo jenom o záměrný sithský trik, jak Anakina donutit co nejrychleji jednat, ale ať tak, nebo tak, Anakin zareagoval přesně tím způsobem, jak to jeho pokušitel chtěl. Pomůže zabít svého řádového spolubratra, vzápětí pokorně pokleká na kolena před tím, koho uznal za svého nového mistra a pána, a přijímá od něj své nové sithské jméno – Darth Vader.

Přitom pokušitel – a toto je opravdu moment, který je zcela v souladu s tím, jak křesťanství vnímá Satana-d'ábla – Anakinovi, tedy vlastně nyní již Vaderovi, neslíbil vlastně vůbec nic konkrétního, nabídl mu pouhou naději, že snad, možná, pravděpodobně... budou schopní spolu najít způsob, jak Padmé zachránit. A Anakin jenom za tuto naději, za toto „možná“, za v podstatě prázdný slib, de facto prodal svou duši, tedy stal se lordem Vaderem, který je nyní ochotný udělat na rozkaz svého mistra Sidiouse prakticky cokoli.

Následuje jedna z nejsilnějších scén nejen v Epizodě III, nejen v celé prequelové trilogii, ale snad v celé sáze Star Wars a dle mého názoru i jedna z nejsilnějších filmových scén vůbec. Darth Vader je pověřen zlikvidovat všechny ty, kteří se v tuto chvíli zrovna nacházejí v chrámu Jedi¹⁷⁴ a ještě před hodinou byli jeho spolubratry. V čele jednotky klonových vojáků kráčí k chrámu Jedi s jediným úkolem – „vyčistit“ jej od všeho živého. Když se vojáci rozptýlí uvnitř, on dojde do místnosti, ve které se ukrývají ti nejmladší

¹⁷³ Krutě podcenili protivníka, resp. pořád měli v podvědomí zafixovanou představu Palpatina jako klidného skromně působícího postaršího politika, tedy nedokázali si plně uvědomit, že je ve skutečnosti jedním z nejsilnějších sithských mistrů, jací kdy žili, a nejen, že se jim jako šermíř vyrovná, ale je také vynikajícím v umění tzv. „force-speed“, takže než dva z nich pořádně vytáhli své lightsabery, byli mrtví.

¹⁷⁴ O ty, kteří momentálně bojují se svými jednotkami různě po galaxii, se postarají klonoví vojáci, kteří od svého vrchního velitele právě dostali rozkaz *Execute order 66!* (Ano, jistě, křesťanská, či přesněji spíše pseudokřesťanská číselná symbolika opírající se o *Zjevení svatého Jana* se sem samozřejmě taky skvěle hodí.)

učedníci. Děti – tak asi ve věku mezi 6 a 10 lety – ho obklopí a hledají u něj ochranu. Jeden z těch malých kluků, ne nepodobný tomu, jak vypadal on sám v době, kdy do řádu vstoupil, mu říká: *Master Anakin, what will we do? There are too many of them!* A jeho odpověď? Už není mistr Anakin, člen Rady řádu Jedi, takže jen uchopí svůj světelný meč, aktivuje jej a...¹⁷⁵

Ten, kdo se možná zrodil ze samotné Síly, ten, kdo měl možná spasit galaxii... Tohle není jen tak obyčejný hřích, jen tak obyčejný pád! To spíše než na pád Adamův vypadá téměř na pád Luciferův.

A navíc tomu pádu stále není konec. To, že je poslán na Mustafar,¹⁷⁶ aby tam zlikvidoval vůdčí osobnosti separatistů, by bylo ještě celkem v pořádku – konečně poslední tři roky bojoval v klonových válkách na straně Galaktické republiky, tedy jinými slovy zabíjel separatisty, takže to není žádná velká změna.

Jenže Padmé, zrovna ta Padmé, pro kterou právě zaprodal svou duši, mu najednou nerozumí. Pochopila a podpořila ho, když vyvraždil tuskenskou vesnici – ale to, že se postavil proti řádu Jedi,¹⁷⁷ najednou není schopná tolerovat. Neposlouchá, co jí říká, odmítá jeho plány, a naopak po něm chce, aby se spolu stáhli do soukromí, odletěli k ní domů na Naboo, tam si užívali rodinného štěstí a do situace v galaxii se nepletli. Navíc udělala tu chybu, že když letěla za ním na Mustafar, dostatečně dobře si neprohlédla svůj stroj, ve kterém se tak ukryl Obi-Wan. Ten se vynoří v ten nejnevhodnější moment a začne Vadera poněkud povýšeně poučovat. Ten tak nabude dojmu, že ho Padmé vlastně zradila, domluvila se na něj s Obi-Wanem a chce dokonce i zabránit tomu, aby díky svému novému mistrovi mohl nabýt schopností, kterými jí zachrání život.

Tohle prostě nemůže dopadnout dobře! Vader je na temné straně nejspíš velký přirozený talent na force-grip,¹⁷⁸ takže v záchvatu vzteku jenom natáhne ruku, a Padmé téměř zabije. Možná by jí byl opravdu zabil, kdyby se do toho nevložil Obi-Wan a nepustil se s ním do souboje na život a na smrt.¹⁷⁹

¹⁷⁵ Zde následuje filmový střih, ovšem každému divákovi je jasné, co se bude dít – což je potom i potvrzeno v jedné z dalších scén, když Yoda zrazuje Obi-Wana od toho, aby si prohlédl kamerový záznam z chrámu, protože to, co uvidí, mu způsobí jenom bolest (kamerový záznam jako diváci filmu také nevidíme, pouze je nám řečeno, co na něm bylo).

¹⁷⁶ Jedna z planet separatistů, vyznačuje se velkou vulkanickou aktivitou.

¹⁷⁷ Byť zpočátku neví o vraždění nejmladších jediských učedníků a když jí to Obi-Wan řekne, odmítá tomu uvěřit (považuji za docela zajímavé, že vraždění tuskenských dětí, se kterým se jí Anakin svěřil v Epizodě II, neměla problém uvěřit – a dokonce za to ani Anakina neodsoudila).

¹⁷⁸ Možná, že každý Sith i Jedi má mimořádný talent na nějakou oblast, zatímco jiné mu jdou hůře.

¹⁷⁹ Obi-Wan totiž právě zjistil, že Anakin se opravdu stal Sithem, tedy z hlediska filosofie řádu Jedi smrtelným nebezpečím pro celou galaxii, a jako takový proto musí být zničen.

Pád stále ještě nebyl dostatečně hluboký, lorda Vadera čeká propast, o jejíž existenci neměl zatím tušení. Končí s useknutýma nohama na srázu těsně nad řekou lávy, ten zbytek těla, co ještě má, mu zachvacují plameny – a Obi-Wan, jeho bývalý mistr a přítel, se od něj odvrací a nechává ho tam samotného. Jenže, Darth Vader má teď přece nového mistra! A ten se o něj opravdu postará. Přijede si pro něj na Mustafar, nechá jej ošetřit a lord Vader přežije. Jistě, tělo někdejšího Anakina Skywalkera je nyní znetvořené k nepoznání – ale to přece nevádí, máme tady vyspělé technologie!

Darth Vader se tedy stává napůl živou bytostí a napůl strojem. Proto sice na straně jedné může stále používat Sílu, ale na straně druhé některé způsoby jejího používání jsou pro něj nemožné.¹⁸⁰ Vzápětí poté, co se stane kyborgem, se od svého mistra dozví, že Padmé je mrtvá a že ji zavraždil on sám. V ten okamžik plně propadá zlu, protože cokoli dobrého a krásného pro něj už ztratilo smysl, stane se z něj tedy *more machine than a man, wicked and evil*, jak to o něm řekne v *Epizodě VI* Obi-Wan.¹⁸¹

Ve Star Wars ale přece není (a nemůže být) jenom „krásně plasticky“ a do detailů popsáný pád. Existuje tu také možnost spásy, tedy návratu zpět „na světlou stranu Síly“. Jenom nesouhlasím s názorem Michálka, že Darth Vader je snad spasen jenom proto, že mu jeho syn odpustil, nebo snad dokonce že by Luke Skywalker ve vztahu ke svému otci fungoval jako jeho spasitel.¹⁸²

Ano, ve Star Wars hraje velkou roli milosrdenství a odpuštění,¹⁸³ ale Luka Skywalkera rozhodně nelze chápat jako spasitele v křesťanském smyslu, tedy kristovskou postavu, která by na sebe vzala hříchy druhých. On nemohl nic víc než se pouze snažit udělat všechno pro to, aby se v jeho otci probudilo dobro, které v něm snad stále někde dříme. Bez jeho spolupráce by se však mohl snažit sebevíc, a bylo by to naprosto marné. Darth Vader musel v sobě to dobro najít sám – a hlavně se pro to dobro musel vědomě rozhodnout. Tak, jak se svého času rozhodl pro zlo, musel se nakonec rozhodnout pro dobro.¹⁸⁴ A nestačilo zde pouhé přesvědčení nebo odhodlání, musel svůj odklon od temné

¹⁸⁰ Protože má obě ruce robotické, na rozdíl od svého mistra Sidiouse není schopen force-lightingu.

¹⁸¹ Není však také zcela vyloučeno, že kdesi ve skrytu duše doufá, že by se mohl od svého mistra časem naučit, jak mrtvé vracet zpět k životu, a tedy jednou Padmé znovu oživit – i toto je ale pouhá moje osobní spekulace.

¹⁸² MICHÁLEK, Ondřej, *Teologická antropologie*, s. 36-38

¹⁸³ Ovšem částečně i proto, že v tomto světě vlastně nelze být neutrální, zejména pokud je bytost uživatel Síly. Pokud by takový jedinec odmítl slitování a odpuštění, zbyl by mu jen hněv nebo dokonce touha po pomstě, které vedou k nenávisti, což je už přímá cesta k propadnutí temné straně.

¹⁸⁴ Z křesťanského pohledu se tedy rozhodl pro Boha.

strany dokázat i činem – kterým byla záchrana syna a zničení dosavadního pána, temného mistra Dartha Sidiousa, a to i za cenu vlastního života.

Luke chtěl pomoci zachránit duši svého otce, snažil se o to a byl ochotný kvůli tomu i riskovat svůj život, ale nemyslím si, že by mohl být považovaný za spasitele ve smyslu křesťanské teologie. Je tedy otázkou, kým vlastně z křesťanského pohledu ve vztahu ke svému otci byl. Dle mého názoru zde zafungoval možná jako strážný anděl, možná jako jistý „svatý pomocník“. Snažil se svého otce nasměrovat zpátky na správnou cestu (Anakinovu původní cestu hrdiny), mimo jiné i tím, že se rozhodl být vůči němu milosrdný – ale ten poslední krok musel stejně udělat někdejší rytíř Jedi Anakin Skywalker sám. Muselo v něm (v jeho nitru, v jeho duši, chceme-li) pořád ještě přetrvávat něco dobra – a on sám se musel rozhodnout, že v sobě tu třeba jen velmi malou jiskřičku dobra nějak najde, „rozžehne“ a promění v čin. Podle mého je zde pro pochopení celé situace klíčová věta umírajícího Vadera: *You were right. Tell your sister, you were right.*¹⁸⁵

Velice podobný osud jako Anakin Skywalker má i jeho vnuk Ben Solo, syn Hana a Leiy, který je nejdříve svým strýcem Lukem trénován na budoucího rytíře Jedi, pak propadne temné straně, a dokonce i zavraždí svého otce, ale nakonec především díky Rey ve svém nitru také on dokáže najít dřímající dobro a své odvrácení od zla dokázat činem. Podobně jako Anakin, který obětoval život pro záchranu Luka, Ben Solo obětuje svůj život pro záchranu Rey.¹⁸⁶

Z křesťanského pohledu je však velmi zajímavá i ta skutečnost, že rozhodnutí se pro dobro má ve vesmíru Star Wars dosti podobné následky, jako rozhodnutí se pro Boha, tedy věčný život svého druhu. Všichni mrtví mistři Jedi v okamžiku své smrti mizí ze světa i se svým tělem¹⁸⁷ – toto vidíme nejen v Epizodě IV v případě Obi-Wana,¹⁸⁸ ale i v Epizodě VI v případě mistra Yody, v Epizodě VIII v případě Luka a v Epizodě IX v případě Leiy. Nikde ve filmech tedy přímo nevidíme, kterak také tělo Anakina/Vadera

¹⁸⁵ Tímto výrokem naráží na to, že Luke stále a velmi tvrdošijně věřil v to, že je v něm přítomné dobro, a tedy že se může odvrátit od temné strany a vrátit se zpět na cestu strany světlé – ačkoli všichni ostatní už věřit přestali, Yoda i Obi-Wan Lukovi tento názor rozmlouvali a zrazovali jej od toho, aby se pokusil svého otce zachránit, a dokonce i Leia pochybovala, že se to může Lukovi povést, ačkoli jej od této snahy přímo nezrazovala.

¹⁸⁶ Podrobnější rozbor Kylova příběhu provedu až v páté části této práce, protože je velmi podobný příběhu Anakina/Vadera, takže není třeba jej zde vyprávět do všech detailů.

¹⁸⁷ Což tedy trochu připomíná nanebevzetí Panny Marie.

¹⁸⁸ A velmi to překvapí Vadera, který nechápe, kam tělo jeho protivníka najednou zmizelo.

a Bena Sola tímto způsobem mizí ze světa,¹⁸⁹ ale lze předpokládat, že i pro ně platí to, co pro ostatní Jedi.

Všichni zemřelí a i se svým tělem ze světa zmizelí Jedi pak nějakým způsobem žijí dále „v Síle“, odkud pak mohou s rytíři Jedi žijícími v běžném světě komunikovat, a dokonce se jim i někdy zjevovat v podobě jakýchsi namodralé zářících duchů.¹⁹⁰ Z křesťanského hlediska se tedy stávají něčím mezi anděly a svatými.

Otázkou samozřejmě zůstává, co se stane po smrti s inteligentními bytostmi, které se sice také chovaly dobře, ale nejsou nadané na používání Síly. Tato otázka není zatím nijak podrobněji řešena, natož pak jednoznačně vyřešena, ale něco málo už je naznačeno: Benovi/Kylovi se zjevuje duch jeho otce Hana Sola, který nikdy nebyl mistrem Jedi, ba dokonce není v žádném filmu sebeméně naznačeno, že byl měl jakékoli schopnosti v používání Síly. Z toho by bylo možné dovodit, že i jiné živé bytosti, které se úplně neodvrátily od dobra, mají šanci na věčný život v Síle, odkud však mohou promlouvat nebo se zjevovat bytostem v hmotném světě jen za velmi mimořádných okolností.¹⁹¹

Pokud „věčný život v Síle“ náleží jenom těm, kteří se neodvrátili od dobra, mohla by být sithská snaha o věčný život touhou po nalezení způsobu, jak toto základní pravidlo zvrátit, resp. jak si zajistit věčný život nikoli v Síle, ale v pozemském bytí.¹⁹²

Pokoušení temné strany se ve Star Wars samozřejmě objevuje mnohokrát, nejen v prequalech, ale také v původní trilogii i v sequelech. V sequelové trilogii je pokoušení propadnutí temné straně vystavena především Rey, kterou občas opravdu velmi silně

¹⁸⁹ Luke tělo svého otce spálí na pohřební hranici, ovšem nevíme, zda v tento okamžik už nepálí pouze to, co na něm bylo umělého, robotického.

¹⁹⁰ Oficiálně je tato forma existence nazývána „force-ghost“ a setkáváme se s ní od původní trilogie, Luke touto formou vidá Obi-Wana a Yodu a jednou z posledních scén Epizody VI je okamžik, kdy se mu zjeví trojice ve složení Yoda, Obi-Wan a jeho otec. V původní verzi Epizody VI se Anakin zjevuje v postavě zhruba padesátiletého muže, tedy v těle, které by byl býval měl, kdyby nepropadl temné straně a nestal se napůl kyborgem, ale přirozeně zestárl, při úpravách původní trilogie ale George Lucas rozhodl o tom, že se zjeví v podobě Anakina z prequelové trilogie, tedy tak, jak vypadal, než propadl temné straně, čímž chce zřejmě naznačit, že v okamžiku, kdy se rozhodl pro dobro, jaksi tím „smazal“ celou tu dobu (zhruba čtvrtstoletí), kdy byl Vaderem, a to včetně souboje na Mustafaru a popálení od lávy, takže se do Síly vrací se svým mladým tělem, které měl jako rytíř Jedi.

¹⁹¹ Lze to tedy možná chápat tak, že mezi rytíři Jedi a „obyčejnými inteligentními bytostmi“ je ve světě Star Wars asi podobný rozdíl jako v našem světě mezi svatými a těmi, kteří sice jsou také spaseni, a tedy přebývají v ráji, ale nejsou považováni za svaté.

¹⁹² Což by mohl být jistý – ať už záměrný nebo nevědomý – odkaz na upířské legendy. Zcela obecně však otázka schopnosti sithských lordů přežívat situace, ve kterých by nejen „běžný tvor“, ale i rytíř Jedi zemřel, prozatím není ve světě Star Wars nijak systematicky řešena a vysvětlována, takže zde se z mé strany jedná o pouhé spekulace, které nejsou „oficiálním kánonem“ nijak podložené.

ovládá hněv¹⁹³ a v Epizodě IX v záchvatu vzteku dokonce málem zabije svého přítele Chewbaccu.¹⁹⁴ Rey také zcela instinktivně, aniž by k tomu bylo trénována, dokáže používat mindtricky, což – jak jsem již uvedla – je schopnost ležící takřka na hraně mezi světlou a temnou stranou. Vzhledem k tomu, že Rey je Palpatinova vnučka, není zas až tak překvapivé, že má jistý vrozený talent pro využívání umění temné strany a že by tedy k propadnutí temné straně nemusela mít daleko – což je taky důvod, proč se v jeden okamžik dokonce rozhoduje pro řešení „úplně se stáhnout ze světa“ a svých schopností raději vůbec nevyužívat. V tomto směru následuje příkladu Luka Skywalkera, který taktéž v době, kdy jeho učedník a synovec Ben Solo podlehl temné straně, měl pocit, že selhal, a že nejlepší bude odejít do vyhnanství a své schopnosti v Síle vůbec nijak nevyužívat, dokonce ani netrénovat ty, kteří schopnosti v Síle mají. Byla to právě Rey, které se (v Epizodě VIII) podařilo Luka přesvědčit, aby se z tohoto dobrovolného exilu vrátil a zapojil se do pomoci odboji – přičemž Luke, přesněji jeho duch, podobným způsobem zase přesvědčí Rey v Epizodě IX.

V každém případě je jednoznačným závěrem, že pokušení temné strany je třeba dokázat čelit, není řešením před ním utíkat či se před ním pokoušet nějak „schovávat“ kdesi v ústraní, a to i za tu cenu, že se může stát, že temné straně hrdina na čas podlehne. Není to jenom Anakin/Vader, ale v sequelové trilogii také Ben/Kylo, kdo je ovládnut temnou stranou, na základě čehož páchá strašlivé skutky. Přesto ani jeden z nich neskončí navždy zavržen, protože se dokáže zlu ve svém nitru vzepřít. Sice tuto vzpouru zaplatí svým pozemským životem, ovšem získá věčný život v Síle.

Pokud jde Lukovo pokušení, osobně považuji za v tomto smyslu nejvýznamnější jednak dvě scény v Epizodě V, jednou z nich je scéna v jeskyni na Dagobahu a tou druhou scénu souboje Luka s Vaderem v Oblačném městě, která vrcholí jejich rozhovorem následujícím ihned po Lukově porážce – a dále pak v Epizodě VI celý sled scén odehrávajících se v trůnním sále na *Hvězdě smrti II* mezi Lukem, Vaderem a císařem, které vrcholí druhým soubojem mezi Lukem a Vaderem.¹⁹⁵

Jeskyně na Dagobahu není ještě skutečným pokušením, spíše jistou „řízenou zkouškou“ spojenou s varováním před tím, že nikdo není imunní před pokušením temné

¹⁹³ Podobně jako Luke v Epizodě VI v záchvatu hněvu byl najednou silnější než jeho otec Darth Vader, také Rey je v záchvatu hněvu silnější než Vaderův vnuk Kylo Ren.

¹⁹⁴ Zničí transportér, o který se přetahovala s Kylem v domnění, že je v něm odvážen zajatý Chewie, naštěstí byl v jiném transportéru, což ovšem Rey v ten okamžik netušila.

¹⁹⁵ K větším podrobnostem ohledně pokušení Rey se dostanu ještě také v páté části této práce.

strany a že tedy temné straně může podlehnout opravdu každý.¹⁹⁶ Luke je mistrem Yodou vyzván, aby vstoupil do jeskyně, ve které je údajně temná strana Síly. Když se ptá, co uvnitř najde, je mu řečeno, že pouze to, co si přinese s sebou. Když si chce vzít lightsabre, mistr Yoda mu tvrdí, že jej uvnitř nebude potřebovat, ale Luke si jej přesto s sebou bere. V jeskyni se setkává s Vaderem, takže svůj světelný meč aktivuje a utká se s ním v souboji,¹⁹⁷ ve kterém zvítězí a Vaderovi usekne hlavu. Kdy hlava dopadne na zem, zmizí černá přilba a Luke se dívá do svého vlastního obličej. Má si z toho vzít to ponaučení, že i on sám – ačkoli je přesvědčen o pravém opaku – by se mohl stát tím samým, čím je dnes Vader.

Tato zkušenost se odehraje ještě před tím, než se Luke setká s Vaderem v Oblačném městě a dozví se od něj, že Darth Vader je ve skutečnosti bývalý rytíř Jedi Anakin Skywalker, a tedy jeho otec. Je dost dobře možné, že díky tomuto svému zážitku z jeskyně Luke dokáže snáze odolat pokušení přidat se na temnou stranu – a dokonce i spoluvládnout galaxii, když mu to jeho otec nabízí.¹⁹⁸ Zároveň však možná i díky této zkušenosti si uvědomuje, že pokud každý, bez ohledu na to, jaké má ideály a za jak dobrého člověka sama sebe považuje, může propadnout temné straně, stejně tak nikdo, i kdyby byl sebezkaženější a napáchal sebevětší zločiny, nemusí být automaticky zcela (navěky) „zatracen“. Tedy že každý má šanci vrátit se zpátky na cestu dobra – a že tuto šanci má také jeho otec. Možná i proto se rozhoduje, že mu pomůže tuto šanci realizovat.

První skutečné velké pokušení přichází v okamžiku, kdy se Luke s Vaderem utká v souboji na Bespinu, kam Luke přiletěl proto, že cítí utrpení svých přátel a to, že jsou v nebezpečí, takže je chce zachránit. Mistr Yoda jej od toho zrazuje, ale Luke neposlouchá.¹⁹⁹ Netuší ovšem, že vše je Vaderem na něj záměrně nastražená past. Ten jej nejdříve srazí do mrazícího zařízení a spustí příslušný proces, ale Luke už výcvikem pod vedením mistra Yody získal dostatečnou sílu a obratnost na to, aby se z něj dostal včas.²⁰⁰ Poté se spolu pustí do souboje, ve kterém ovšem Luke proti němu nemá šanci. Vader mu

¹⁹⁶ Z křesťanského hlediska tedy ve světě Star Wars jsou všichni hříšníci, ale na druhé straně samozřejmě i ten největší hříšník se může napravit, jak ukazuje případ Anakina/Vadera a v sequelové trilogii zase případ Bena/Kyla.

¹⁹⁷ Velmi podobný „snový souboj“ absolvuje v Epizodě IX i Rey s Kylem.

¹⁹⁸ Naopak Rey podobnou zkušeností neprošla, takže pokud by na Exegol včas nepřibyl Ben Solo, patrně by skončila jako temná císařovna posedlá duchem svého dědečka – což je motiv, který se téměř přesně takto objevuje v sáze Duna (Muad-Dibova sestra Alia je posedlá duchem barona Harkonena).

¹⁹⁹ Na rozdíl od mistra Yody, který v tomto aspektu stále zůstává „Jedim starého střihu“, tedy abstraktní ideály jsou pro něj důležitější než utrpení konkrétních lidí, a ani přátelství (tedy citová vazba k jiným lidem) pro něj není významnou hodnotou.

²⁰⁰ Darth Vader jeho výkon oceňuje slovy: *Impressive, very impressive. Obi-Wan has taught you well.*

snadno usekne ruku i se světelným mečem, ale nezabije jej. Místo toho mu odhalí pravdu o tom, že je jeho otcem, a nabízí mu, aby se k němu přidal. Údajně císař sám předpověděl, že je Luke schopný jej zabít. Vader jej přesvědčuje, aby se přidal na temnou stranu, posléze zabil císaře a galaxii budou vládnout oni dva jako otec a syn – že prý toto je jeho osud.

Jeho nabídku – včetně podané ruky – Luke odmítá. Nevidí však ze situace žádné východisko, je přesvědčený o tom, že v záchraně svých přátel selhal, resp. možná by je mohl zachránit, kdyby se přidal k Vaderovi, ale za tuto cenu je zachránit nechce. Proto volí pád do šachty, která ústí do jakéhosi odpadního tunelu, který jej vyhazuje ven z Oblačného města. Skončí zachycený na jedné z antén, kde v podstatě může pouze čekat na smrt – buď zemře hladem a žízní, nebo se neudrží a zřítí se z výšky mnoha kilometrů na Bespin. V této bezvýchodné situaci je zachráněn Landem a Leiou, která dokáže vycítit, že se nachází v nebezpečí, a kde přesně jej mají najít.

Poté, co Luke získá robotickou ruku – tedy stává se také částečně kyborgem jako jeho otec – a zároveň stále ve své hlavě slyší Vaderovo volání, aby se k němu přidal, se rozhoduje, že celou situaci obrátí. Místo, aby se on přidal ke svému otci na temnou stranu, naopak udělá všechno pro to, aby se jeho otec přidal k němu, tedy vrátil se zpátky na světlou stranu.

Hlavní souboj nejen o svou vlastní duši, ale také o duši svého otce tak svádí v Epizodě VI. Tento jeho boj probíhá současně s bojem povstalecké flotily proti flotile imperiální a také bojem Hana s Leiou a Chewbaccou na lesním měsíci Endoru, kdy se snaží dobýt imperiální základnu, aby mohli vypnout generátor ochranného štítu pro *Hvězdu smrti II*.

Luke se dobrovolně vydává do rukou císaře, protože je přesvědčený o tom, že je to jediná cesta, jak může svého otce přivést zpět na světlou stranu. Palpatine jej ale nijak nepřesvědčuje, aby se k němu přidal. Nejdříve s ním mluví vlídně, skoro „po dobrém“, pouze mu sdělí, že jeho otec nikdy temnou stranu neopustí. Následně se jej snaží všemi možnými způsoby vyprovokovat k záchvatu vzteku, protože ví, že právě v hněvu by jej mohl snadno přetáhnout na temnou stranu. Nejdříve to zkouší různým jízlivým ironizováním a pak nasadí „silnější kalibr“ – sdělí Lukovi, že superlaser *Hvězdy smrti II* je už hotový a plně funkční, takže celá bitva je z jeho strany vlastně promyšlená past. Povstalce do ní nalákal záměrně, aby se jich zbavil jednou pro vždy, a tedy jeho přátelé, aniž to tuší, právě krácejí jak ovce na porážku.

Že se nejedná o planá slova Lukovi následně i předvede v praxi, kdy superlaser skutečně začne likvidovat jednu povstaleckou loď za druhou. Luke z okna trůnního sálu sleduje zkázu povstání, zatímco císař se skvěle baví. Tím ovšem Palpatine dosáhne přesně toho, co zamýšlel, Luke vůči němu vzplane hněvem, přitáhne si svůj lightsabre, aktivuje jej a pokusí se císaře zabít. Darth Vader ovšem brání svého mistra, takže si Luke rychle uvědomí, že pokud by chtěl zabít císaře, musel by se nejdříve utkat v boji na život a na smrt se svým otcem. To je ovšem přesně to, co rozhodně nechce.

Proto z trůnního sálu uteče a před Vaderem se schovává – ten jej hledá a snaží se znovu vyprovokovat k boji. Nemůže jej najít, ale cítí jeho přítomnost, a dokonce i jeho myšlenky. Luke myslí na Leiu, doufá, že aspoň jí se podaří uspět. Vader tak pochopí, že Luke má ještě sestru, což je pro něj naprosto nová informace. Hned jí ale využije a Luka popichuje, že pokud temné straně nepropadne on, mohla by ona. To už Luke nevydrží a v záchvatu vzteku se na svého otce vrhne. Ovládaný hněvem, tedy vlastně temnou stranou, je najednou daleko silnější než Vader, který se proti němu nedokáže bránit. Jako Darth Vader jemu v Epizodě V, Luke nyní usekne ruku svému otci, srazí jej na zem a nemá daleko k tomu, aby jej zabil.

V ten okamžik přichází triumfující císař, který je přesvědčen, že Luke už propadl temné straně, takže mu tleská a ponouká ho k tomu, aby dokončil svoje dílo: *Kill your father and take his place at my side!* Triumfuje ale předčasně, protože se v Lukovi přepočítal. Luke se dívá na svého bezbranného otce, kterému z uťaté robotické paže trčí dráty, a na svou vlastní robotickou ruku, která mu připomíná, jak jsou si vlastně s otcem podobní – a dokáže se ze svého „amoku“ dostat. Deaktivuje svou zbraň a odhazuje ji na podlahu se slovy: *No! Never! You have failed, your highness.*

Neví ovšem, že sithský mistr má v rukávu ještě jedno eso. Palpatine klidně konstatuje: *So, young Skywalker, you will die.* A použije proti němu nejmocnější schopnost temné strany, force-lighting. Luke se po podlaze svíjí bolestí a císař jásá.²⁰¹ Darth Vader se však přece jen nevydrží dívat na utrpení svého syna, takže se postaví proti svému – nyní již bývalému – mistrovi a rozhodne se jej zničit i za tu cenu, že přitom zahyne. Rozhodne se tedy obětovat svůj život pro záchranu života svého syna. Tím se

²⁰¹ Dodnes je mezi fany vzrušená debata na téma, co tímto jednáním Palpatine vlastně chtěl dosáhnout, jestli opravdu chtěl Luka zabít za to, že se mu vzepřel, nebo jej chtěl tímto mučením nějak dohnat k propadnutí temné straně, nebo snad dokonce chtěl vyprovokovat Vadera k tomu, aby se proti němu obrátil – protože, jak už víme, Vader jej ve skutečnosti nezabil.

znovu stává někdejším rytířem Jedi Anakinem Skywalkerem, a proto po své smrti, ze které už nemá strach, najde svůj nový (věčný) život v Síle.

Luke ale toto neví, snaží se zachránit svému otci smrtelný život, ale Anakin už o něj nestojí. Chce, aby mu jeho syn pomohl sejmout robotickou masku, aby se na něj mohl poprvé a naposledy podívat vlastníma očima – a pak v klidu zemřít. Luke to nejdříve odmítá, protože je si vědom toho, že bez systémů podpory života jeho otec nepřežije. Ten mu však vysvětlí, že umírá, čemuž se už nedá zabránit, a navíc že pokud jej Luke chtěl zachránit, tak už to udělal. Zachránil více než pouhé jeho tělo, což Luke plně pochopí až v okamžiku, kdy spatří jeho zářícího ducha spolu s duchy Obi-Wana a Yody.

Ze všeho uvedeného vyplývá, že křesťanské motivy jsou ve Star Wars spíše jen „lehce nadhozené“ a samozřejmě nejsou z teologického hlediska naprosto a do všech detailů korektní. Myslím si ale, že hlavní poselství o pokušení, hříchu a spáse je zde podáno z hlediska křesťanské teologie v zásadě správně, a navíc takovou formou, že je pochopitelné a zcela přijatelné i pro věřící nekřesťanských náboženství, případně také pro evropské a americké nevěřící, možná nevyjímaje ani militantní ateisty.

Považuji proto za možné, ba přímo žádoucí, využívat příběhy Star Wars v pastorační praxi. Což se ostatně už děje, a to i v naší zemi. Už nějakou dobu je pozoruhodným internetovým fenoménem dvojice „Pastoral Brothers“, což jsou dva faráři Českobratrské církve evangelické, Jakub Helebrant a Karel Müller. Mimo toho, že mají vlastní YouTube kanál, jsou aktivní i na dalších sociálních sítích – na Instagramu, Twitteru i Facebooku. A ve svých příspěvcích občas používají odkazy na různé popkulturní fenomény, zpravidla se ovšem jedná jenom o různé lehké („geekovské“) narážky nebo tzv. „internetové memy“, které používají jako vtipné ilustrace.

Ještě zajímavější postavou v tomto směru je adventistický kazatel Pavel Eder, který vystupuje na Instagramu pod přezdívkou „Páter Pavel“. Ten přistupuje k popkulturním fenoménům ještě kreativněji, nejen, že jich využívá jako určitých podobenství, ale v některých momentech se dokonce snaží propojovat filosofické až náboženské představy, založené na některých slavných popkulturních světech včetně Star Wars, s křesťanskou teologií. Co se týče Star Wars, např. Sílu do jisté míry ztotožňuje

s Bohem,²⁰² což není z hlediska jednak logiky světa Star Wars a jednak křesťanské teologie úplně špatně.

Je proto trochu škoda, že zrovna adventista²⁰³ je něčeho takového schopen, zatímco opravdu nevím o jediném případě, kdy by v rámci katolické církve byl pro účely pastorační praxe využíván jakýkoli popkulturní fenomén. Přitom se některé z nich přímo nabízejí – mám na mysli např. svět stvořený J. R. R. Tolkienem, který byl silně věřící katolík, nebo *Narnii* C. S. Lewise, která byla záměrně psaná jako křesťanská alegorie.²⁰⁴ Dle mého názoru by samozřejmě dosti vhodné mohly být i Star Wars, pro což jsem se v této kapitole snažila přednést dostatek argumentů. Ovšem kdo ví, co nás čeká do budoucna, třeba se také časem dočkáme – co tak osobně znám některé mladší členy jezuitského řádu, nacházejí se mezi nimi i fanoušci žánru fantastiky, Star Wars nevyjímaje. Není tedy vyloučeno, že za nějakých pět až deset let se najde někdo schopný v katolické pastorační praxi kreativně využívat příklady ze světa Star Wars.

V současné době ovšem v našem reálném světě dochází spíše k tomu, že se někteří lidé hlásí k jediismu, popřípadě k sithismu, jako ke své náboženské identitě, nebo alespoň jako k životní filosofii. Od počátku tohoto tisíciletí se nejen v České republice, ale i v mnoha jiných vyspělých zemích začaly při sčítáních obyvatel nezanedbatelné počty osob hlásit k „náboženství Jedi“. Poprvé k tomu došlo v roce 2001 – a sociologové i religionisté byli překvapeni tím, že se najednou jako „Jedi“ deklarovalo stejně nebo možná i více osob, než kolik se jich hlásilo k mnoha „zavedeným“ a „tradičním“ náboženským identitám.²⁰⁵ Samozřejmě, že v mnoha případech, ne-li ve většině, se jednalo především o recesi, případně o parodii na náboženství podobnou „Církvi létajícího špagetového monstra“. Ovšem jenom recesí či parodií nelze vysvětlit vše, a to

²⁰² Dle jeho názoru pozdrav „necht’ vás provází Síla“ je vlastně určitou variantou křesťanského „Pán s vámi“. (JAHL, Jakub. *Popkulturní křesťanství: když Ježíše promítneme do fantasy*. (1. 4. 2023) [2023-05-13] <<https://info.dingir.cz/2023/04/popkulturni-krestanstvi-kdyz-jezise-promitneme-do-fantasy>>)

²⁰³ Vždy jsem považovala adventisty za poněkud fanatiky se sklony k silnému konzervativismu a nedostatku zdravého rozumu (projevujícím se zejména jejich odmítáním evoluční teorie), ovšem je vidět, že adventisté ani zdaleka nejsou všichni stejní.

²⁰⁴ Lev Aslan je fakticky postavou Ježíše Krista.

²⁰⁵ Např. u nás se v roce 2011 při sčítání lidu k „náboženství Jedi“ přihlásilo více lidí, než k příslušnosti k všeobecně známé a u nás poměrně rozšířené sektě Svědků Jehovových, dokonce deklarovaných „jediistů“ by podle výsledků tohoto sčítání u nás mělo být skoro desetkrát více než muslimů. Podobná situace je i v mnoha jiných zemích, např. v Austrálii mělo být v roce 2001 „jediistů“ daleko více než buddhistů.

především proto, že počet deklarovaných „jediistů“ za dalších deset let nepoklesl, ale naopak mírně narostl.²⁰⁶

Nyní proto religionisté tento fenomén – nazývaný různě, např. „popkulturní náboženství“, „hyperreálné náboženství“ nebo „neviditelné náboženství“²⁰⁷ – začínají podrobovat akademickému výzkumu. Zjišťují přitom, že kromě ryze náboženských skupin či dokonce registrovaných, případně o registraci usilujících církví,²⁰⁸ existují také skupiny, které se profilují spíše jako filosofické školy, jež vycházejí ze zásad a kodexů, jimiž se řídí fiktivní postavy Sithských lordů a rytířů Jedi v předaleké galaxii vymyšlené Georgem Lucasem.²⁰⁹

V této souvislosti je zajímavé, že některé sithsky realistické skupiny vykládají Star Wars příběhy tím způsobem, že „oni jsou vlastně ti hodní“, ale protože „dějiny píšou vítězové“, vítěznými rebely a Jedi jsou Sithům připisovány negativní vlastnosti, které ve skutečnosti nejsou pravda. Takové skupiny při své argumentaci zpravidla zdůrazňují všechny omyly a chyby, kterých se řád Jedi v době staré Galaktické republiky dopouštěl,²¹⁰ a postavy sithský lordů, především Vadera, občas i Palpatina/Sidiousa, Dookua nebo Maula interpretují jako pozitivní postavy.²¹¹

V některých případech jediských a sithských realistů se pak může jednat také zejména o sportovní (zvláště šermířské) skupiny ne nepodobné skupinám, které se věnují různým asijským bojovým uměním nebo cvičení jógy, kde určitý sport či tělesné cvičení jsou více či méně spjaté i s určitým filosofickým nebo dokonce filosoficko-náboženským

²⁰⁶ Blíže k tomu ŠTAMPACH Ivan. *Další podrobnosti o náboženství v loňském sčítání lidu*. (24. 1. 2022) [2022-9-22] <<https://info.dingir.cz/2022/01/dalsi-podrobnosti-o-nabozenstvi-v-lonskem-scitani-lidu/>>

²⁰⁷ Viz ŠTAMPACH, Ivan O. Neviditelná náboženství. *Dingir* 2010, roč. 13, č. 1, s. 12-14.

²⁰⁸ Např. ve Velké Británii je od roku 2007 registrovaná jediská církev, která má např. právo oddávat. Viz JAHL, Jakub. *Jediské náboženství*. (29. 5. 2022) [2023-03-13] <<https://info.dingir.cz/2022/06/jediske-nabozenstvi>

²⁰⁹ Jahl v tomto smyslu rozlišuje mezi tzv. „jediismem“ jako skutečnou náboženskou vírou a „jediským realismem“ jako filosofií – a totéž rozlišení pak platí i pro „sithismus“ a „sithský realismus“. Zájemce o více podrobností k této problematice lze odkázat na články věnující se Jediům v České republice: KOSNÁČ, Pavol. Chrám rádu Jedi. *Dingir* 2014, roč. 17, č. 2, s. 82-83; BAUDIŠ, Adam. Čeští jediové. *Dingir* 2015, roč. 18, č. 2, s. 45-46 a rovněž na Jahlovy přednášky o nových náboženstvích na YouTube, zvl. na přednášky JAHL, Jakub. *Sithská filosofie (Přednáška StarCon 2023 + diskuse)*. [2023-06-01] <<https://www.youtube.com/watch?v=M9L262e5X-c>> a JAHL, Jakub. *Jediismus, sithismus, jediský realismus a sithský realismus*. [2023-05-18] <<https://www.youtube.com/watch?v=JrN2uJJzLWU>>.

²¹⁰ K těmto chybám se dostanu ve čtvrté části své práce při zkoumání prequelové trilogie.

²¹¹ Palpatine je interpretován jako moudrý politik který se snažil galaxii ochránit před invazí nebezpečných fanatiků Yuzzhan Vongů, Dooku jako bojovník za svobodu a Darth Vader může být dokonce považován za humanistu, který bojoval proti otroctví a proti diskriminaci ne-lidských ras i inteligentních droidů – tímto způsobem je představen např. i v knize *Chovejte se jako Darth Vader* (více podrobností ke knize viz JAHL, Jakub. *Žít jako Vader: příručka sithského života*. (22. 8. 2022) [2023-05-18] <<https://info.dingir.cz/2022/08/zit-jako-vader-prirucka-sithskeho-zivota>>).

směrem, od kterého je pak velmi špatně oddělitelné nebo zcela neoddělitelné. Takovíto lidé se pak také současně hlásí nebo mohou hlásit i k nějaké další (tradičnější) náboženské identitě, např. ke křesťanství, buddhismu nebo některému pohanskému směru.²¹²

Protože některé skupiny jediských realistů²¹³ v České republice se zároveň buď přímo hlásí ke křesťanství²¹⁴ nebo vůči němu alespoň nejsou negativně naladěné,²¹⁵ podle mého názoru by při dobrém poznání jejich názorů mohlo být možné pokusit se o katolickou pastorační práci mezi mladými lidmi s využitím teologicky správně interpretovaných scén ze Star Wars. Tato problematika by si určitě zasloužila další výzkum.

²¹² Obvyklá je kombinace jediismu s různými „new age“ směry, např. „wicca+jediismus“. V případě sithismu zase někdy dochází ke směsici sithského realismu, laveyovského satanismu a případně i filosofie Friedricha Nietzscheho.

²¹³ O sithských realistech na našem území v této věci není zatím mnoho známo.

²¹⁴ Např. Jáhlem zmíněná komunita sdružující se kolem facebookové stránky „Kristův Jedi“ (JAHL, Jakub. *Jediské náboženství*. (29. 5. 2022) [2023-03-13] <<https://info.dingir.cz/2022/06/jediske-nabozenstvi>>).

²¹⁵ Např. Společenství Cesty Síly – blíže k němu BAUDIŠ, Adam. Čeští jediové. *Dingir* 2015, roč. 18, č. 2, s. 45-46.

3. Původní trilogie (Epizody IV až VI)

„May the Force be with you!“²¹⁶

Film, nazvaný původně pouze *Star Wars*, z nějž se posléze stala Epizoda IV celé nyní již devítidílné ságy, stejně jako jeho dvě pokračování (Epizoda V a Epizoda VI) vznikaly v době, kterou u nás máme zafixovanou jako období tzv. „normalizace“. Je také určitou ironií osudu, že právě Epizoda IV, která posléze dostala podtitul *Nová naděje*, šla do kin ve stejném roce, ve kterém u nás vznikla Charta 77.

Čím ovšem žil „západní svět“ a především USA, jejichž obyvatelům jako cílovému publiku bylo toto dílo primárně určeno? Je proto potřeba si uvědomit, jaké problémy řešili, jaké historické události v té době „kráčely kolem nich“, jaké byly jejich obavy i naděje a co z více či méně (ne)dávné minulosti stále vnímali jako velmi aktuální až palčivé.

3.1. Základní příběh této trilogie

Považuji za potřebné v úvodu shrnout nejdůležitější události Epizod IV, V a VI nikoli z pohledu hrdinské cesty jejich hlavních protagonistů, ale spíše z pohledu diváka, který se pokouší být, pokud možno, „nestranným historikem“ tohoto světa.

V ubíhajících titulcích v úvodu Epizody IV se jako první dozvídáme, že v „předaleké galaxii“, ve které se vše odehrává²¹⁷, vládne nějaká „říše zla“, proti které ale existuje povstání. Dále že těmto povstalcům se podařilo poprvé zvítězit, a dokonce i získat plány nejmocnější zbraně této říše, *Hvězdy smrti*, které se princezna Leia snaží doručit povstaleckému vedení.

Vzápětí jsme svědky toho, jak se menší kosmická loď snaží uniknout lodi daleko větší, ale marně, vlečný paprsek ji už zachytil. Na její palubě se tak posádka chystá k obraně a princezna Leia, která (jak se dozvídáme později) je současně též imperiální senátorkou na diplomatické misi, nahrává vzkaz určený generálu Kenobimu, který kdysi

²¹⁶ Proto je také „mezinárodní den Star Wars“ slavený 4. května, protože anglická podoba výslovnosti tohoto data, tedy „May the 4th“ zvukově připomíná právě tento pozdrav. Dalším důvodem může být i ta skutečnost, že nelze slavit 25. května (podle data premiéry prvního filmu), protože v tento den je už slaven jak *Ručníkový den* na počest Douglase Adamse, autora *Stopařova průvodce po Galaxii*, tak také *Šeříkový den* na počest Terryho Pratchetta, tvůrce *Zeměplochy*.

²¹⁷ Což nám řekl již dříve – na začátku předchozí části této práce – citovaný titulek, který se na plátně objeví vždy jako první a předchází tak ikonickým „ubíhajícím titulcům“ i samotnému názvu filmu.

sloužil jejímu otci, a zakončuje jej zoufalým zvoláním: *Help me, Obi-Wan Kenobi. You are my only hope.*

Lod' je dobytá imperiálními jednotkami, které vede černá polorobotická postava jak ze zlého snu, která se jmenuje Darth Vader. Princezna Leia je zajata, ale dvěma droidům (C-3PO a R2-D2), z nichž jeden (R2-D2) má v sobě ukrytý vzkaz, se podaří utéct v únikovém modulu a přistát na pouštní planetě Tatooine.

Zde jsou nakonec zajati jawskými překupníky a prodáni farmářské rodině Owena a Beru Larsových, kteří se starají o svého osiřelého synovce Luka Skywalkerera. Toho farmářská nuda nebaví a chtěl by se stát imperiálním pilotem, ovšem jeho pěstouni mu v tom brání. Luke si při čištění nově nabytého majetku náhodou přehraje část vzkazu, a protože jej zaujme krása dívky, která prosí o pomoc, rozhodne se i přes zákaz svých pěstounů vyhledat místního podivína, který se údajně jmenuje Ben Kenobi, takže by snad mohl být příbuzným onoho generála.

Mezitím však Darth Vader zjistil, že plány se musely nacházet v některém z droidů, kteří unikli, a posílá na Tatooine pátrat svoje vojáky. Ve stejné době se Luke setkává s Benem, který mu prozradí nejen to, že Obi-Wan je jeho pravé jméno, ale také že býval mistrem řádu Jedi a učitelem jeho otce, také rytíře Jedi, který byl v době klonových válek zabit zrádcem řádu Darthem Vaderem. Vyzývá Luka, aby se vypravil s ním za povstalci a stal se Jediem.

Luke se tak velkého úkolu zpočátku zalekne a moc se mu do něj nechce. Ale když velmi rychle zjistí, že se nemá kam vrátit, protože imperiální vojáci při pátrání po droidech zabili jeho strýce a tetu a s největší pravděpodobností mají v úmyslu zabít i jeho, nezbývá mu nic jiného, než se přidat k Obi-Wanovi. V místním kosmickém přístavu se jim podaří setkat se s pašerákem a dobrodruhem Hanem Solem, který je údajně jeden z nejlepších pilotů v galaxii, a jeho wookijským parťákem Chewbaccou. Ti oba nakonec souhlasí s tím, že je dopraví – za slíbenou dosti tučnou odměnu – na Alderaan, domovskou planetu princezny Leiy, která potají podporuje povstalce.

Během té doby, co imperiální vojáci pátrají po droidech a Obi-Wan s Lukem v Hanově lodi na poslední chvíli unikají z Tatooinu, princezna Leia je eskortována na *Hvězdu smrti*, kde je zavřena do vězení a tvrdě vyslýchána i za pomoci mučení, aby prozradila polohu povstalecké základny. Jako poslední forma nátlaku je proti ní použita výhrůžka, že pokud polohu povstalecké základny neprozradí, *Hvězda smrti* zničí její domovský svět. Leia zdánlivě podléhá, ve skutečnosti však lže a udává polohu již

opuštěné základny. Není jí to ovšem nic platné, Alderaan je zničen přímo před jejíma očima.

Pár okamžiků po zničení Alderaanu se z hyperprostoru vynořuje *Millenium Falcon* a než si všichni na palubě stačí uvědomit, co se tady vlastně stalo, loď je zajata Impériem. Podaří jim ukrýt se do tajných prostor určených pro kontraband, zajmout a odzbrojit několik imperiálních vojáků a v přestrojení za ně vniknout do vězení, kde osvobodili Leiu. Aby jim lépe zajistil únikovou cestu a získal více času, Obi-Wan se rozhodl utkat se svým bývalým učedníkem Vaderem. V tomto souboji umírá, Luke, Leia, Han a Chewie i s oběma droidy ale unikají z *Hvězdy smrti* a míří k povstalecké základně umístěné na měsíci obíhajícím plynného obra Yavin IV.

Darth Vader ovšem s Leiným útekem předem počítal a na Solovu loď umístil sledovací zařízení, díky němuž se nyní Impérium konečně dozví to, co princezna Leia nechtěla prozradit za žádnou cenu – kde je tajná povstalecká základna. *Hvězda smrti* se tudíž přesouvá k Yavinu IV, aby celý měsíc i s povstaleckou základnou proměnila v mrtvou hromadu kamení. Povstalcům nezbývá nic jiného než se pokusit bitevní stanicí zničit dřív, než ona zničí je – což by díky získaným plánům nemuselo být úplně nereálné, protože v plánech bitevní stanice objevují její „Achillovu patu“.

Han Solo se tohoto boje odmítá zúčastnit, rozhodne se odletět i s penězi, které mu za jeho služby byly konečně zaplacené, a Lukovi nabízí, aby se k němu přidal, protože schopný pilot se mezi pašeráky vždycky dobře uживí. Luke tuto nabídku odmítá, považuje za svou povinnost pomoci povstalcům, mezi nimiž nachází i jednoho ze svých přátel z dětství, a nepokrytě dává Hanovi najevo, že jej pro jeho rozhodnutí považuje za ziskuchtivého zbabělce. To samé se Han dozvídá i od princezny Leiy, která se mu líbí, a dokonce ani jeho parták Chewbacca se neprojevuje zrovna souhlasně.

Povstalci ztrácejí jednu loď za druhou, až zbývá pouze Luke, kterého však ve své stíhačce pronásleduje sám Darth Vader. V poslední chvíli je ale Vaderův stroj zasažen Hanem Solem, který se nakonec rozhodl vrátit a pomoci povstání. Luke tedy v hodině dvanácté ničí *Hvězdu smrti* a ve finále jsou Luke, Han a Chewbacca na povstalecké základně slavnostně oceněni princeznou Leiou, kvůli jejíž kráse se vlastně Luke i Han nakonec stali hrdiny.

Epizoda V však „znovu rozdává karty.“ Vader nezemřel, ale naopak se svou osobní flotilou všude v galaxii pátrá po nové základně, na kterou se povstalci přesunuli od Yavinu IV. Tato se nachází na ledové planetě Hoth, ale její polohu Impérium nakonec

zjistí a elitní jednotka pod Vaderovým velením se vypraví povstalce zničit. Han s Chewiem a Leiou na poslední chvíli unikají v Solově lodi, zatímco Luke míří ve své stíhačce na planetu Dagobah, o které mu duch Obi-Wana řekl, že tam najde největšího jediského mistra Yody, který dokáže dokončit jeho výcvik.

Millenium Falcon prchá před pronásledovateli do pole asteroidů a zkouší i další triky, jak uniknout Impériu, Darth Vader ovšem mezitím najal nejlepší lovce lidí z celé galaxie, aby uprchlíky vypátrali. Během své nebezpečné cesty se do sebe Han s Leiou zamilují, a nakonec se rozhodnou využít jako úkryt Oblačné město na planetě Bespin, jehož šéfem je Hanův dávný kamarád Lando Calrissian.

Darth Vader v rozhovoru s císařem potvrzuje jeho podezření, že Sithové získali nového mocného nepřítele, kterým je Luke Skywalker. Nakonec se rozhodnou, že ještě lépe než zničit jej, by bylo zlákat jej také na temnou stranu a tím z něj učinit dalšího svého pomocníka. Darth Vader císaři slibuje: *He will join us or die.*

Během této doby Luke tvrdě trénuje pod vedením mistra Yody a v jeskyni, ve které se údajně ukrývá samotná temná strana Síly, se utkává s Vaderem, který je však pouhou iluzí. Luke však zároveň cítí, že jeho přátelé jsou v nebezpečí – a i přes nesouhlas mistra Yody se rozhoduje vypravit se za nimi, aby je zachránil.

Jeho tušení bylo správné, elitní nájemní lovec lidí Boba Fett zjistil, kam *Millenium Falcon* míří, a prozradil to Vaderovi. Ještě před jejich přiletem je tak celé město obsazeno a Lando donucen ke spolupráci s Impériem, tedy jinými slovy ke zradě svého kamaráda. Podle původních slibů, které mu dal lord Vader, totiž Hanovi, Leie a Chewiemu nehrozí vážné nebezpečí, protože mají být pouze použiti jako vějička k polapení Luka, kterého Lando nezná a jeho osud je mu tedy zcela lhostejný, a poté zůstat v bezpečí u něj na Bespinu.

Darth Vader však nemá v úmyslu – a to bez ohledu na to, jestli se mu podaří Luka zajmout nebo ne – dodržet své původní sliby, což Lando postupně zjišťuje. Jeho přítel je nejdříve mučen a poté je použit jako pokusný králík, aby si Vader ověřil možnosti zmrazování živých lidí v karbonitu, zatímco Leia a Chewie se mají stát Vaderovými zajatci. Lando tedy využívá posledních zbytků své kontroly nad Oblačným městem k tomu, aby zachránil alespoň Leiu s Chewiem a unikl s nimi v Hanově lodi²¹⁸ z Bespinu.

²¹⁸ Která byla původně jeho, Han ji na něm vyhrál v kartách, o čemž je řeč už v původní trilogii, ale daleko podrobněji je tento příběh zpracován ve filmu *Solo: A Star Wars Story*.

Ve stejné době přilétá Luke a vydává se utkat s Vaderem, v tomto souboji však prohrává a přichází nejen o ruku, ale i o iluze – Darth Vader mu prozrazuje, že je ve skutečnosti jeho otcem a nabízí mu, aby se k němu přidal, zabil císaře a stal se tak spoluvládcem Impéria. Luke se odmítá přidat na temnou stranu a raději padá do šachty Oblačného města. Leia cítí, že Luke je v nebezpečí, a tak přesvědčí Landa, aby pomohl Luka zachránit.

Tato epizoda tedy žádným výrazným happy-endem nekončí. Han je napůl živý bůhví kde, Leia, Lando, Chewbacca a Luke, který získává robotickou ruku, sice přežili a největšímu nebezpečí unikli, ale ničeho vlastně nedosáhli, navíc Luke se musí vyrovnat se skutečností, že je synem toho, jehož považoval za ztělesněné zlo a úhlavního nepřítele nejen svého, ale prakticky všech, které má rád. Vše se tedy musí vyřešit až v Epizodě VI.

V úvodu tohoto filmu se dovídáme, že Impérium začalo budovat druhou Hvězdu smrti, ještě o něco větší, než byla ta předchozí. Jako první přilétá dohlédnout na pokračující výstavbu lord Vader – a je velmi nespokojen. Navíc dává najevo, že on je pouze předvoj, na rozestavěnou bitevní stanici se chystá přiletět i sám císař, který bude pomalé tempo tolerovat ještě méně.

Mezitím se Leia v přestrojení za nájemného lovce lidí dostává na Tatooine do paláce mafiánského šéfa Jabby the Hutt, který si ze zmrazeného Hana Sola udělal svéráznou dekoraci. Leia se podaří Hana rozmrazit, ale nestihnou už spolu utéct. Leia se stává Jabbovou otrokyní a následně se dokonce i Luke stává jeho zajatcem a má být spolu s Hanem popraven. Jabba ovšem netuší, že všechno je trik vymyšlený Lukem a Landem k tomu, aby pomohli svým přátelům k útěku. Místa Luka tak končí ve chřtánu příšery Sarlacca Boba Fett, zatímco Leia uškrtní Jabbu řetězem, na kterém je připoutána, a všem se poté podaří úspěšně uniknout z planety.

Luke ovšem téměř vzápětí přichází o svého dalšího učitele, protože mistr Yoda umírá přirozenou smrtí, ale před ní mu ještě stihne prozradit, že Leia je jeho sestra-dvojče. Císař s Vaderem naopak plánují, jak zlákat Luka na temnou stranu, zatímco povstalečtí špioni zjišťují, že nová Hvězda smrti ještě není dokončená, ale přiletěl na ni na inspekci císař, takže se zde naskýtá šance, jak definitivně Impérium porazit. Stačí, aby se povstalcům podařilo vypnout generátor ochranného štítu, který je umístěn na lesnatém měsíci u planety Endor, a nějaký dobrovolník se také zhostil další téměř sebevražedné mise – pronikl dovnitř bitevní stanice a zasáhl její hlavní reaktor.

K prvnímu úkolu se hlásí Han s Leiou a Chewiem, kteří dostávají ukořistěný imperiální raketoplán, který by měl obsahovat přístupový kód k přistání na měsíci Endoru, zatímco druhým dobrovolníkem je Lando Calrissian, který ke splnění své mise použije *Millenium Falcon*, loď, kterou velmi dobře zná, protože kdysi dávno byla jeho.²¹⁹

Han s Leiou, Chewiem i jedním z droidů se na měsíci Endoru nejdříve dostávají do značných potíží, ale nakonec se jim – zejména zásluhou Leiy – podaří spřátelit se s ewoky, místními ne-lidskými domorodci, připomínajícími malé, ani ne metr vysoké medvídky, kteří jsou ochotni jim pomoci v boji proti Impériu. Luke se rozhodne, že aby svého otce pomohl vrátit zpět na světlou stranu Síly, vydá se dobrovolně do rukou císaře.

Povstalecké vedení zase dospěje k názoru, že částečně pro odvedení pozornosti a částečně ke zvýšení šancí na vítězství zaútočí na *Hvězdu smrti II* a ji obklopující imperiální flotilu, protože jsou svými špióny informováni o tom, že bitevní stanice ještě není hotová, takže v okamžiku, kdy se ocitne bez štítu, bude úplně bezbranná.

Současně tedy probíhá pozemní boj na lesním měsíci u Endoru o přístup ke generátoru štítu, spolu s ním epická bitva kosmických lodí ve vesmíru nad ním a na *Hvězdě smrti II* boj o Lukovu i Anakinovu duši. Povstalci ovšem netuší, že byli císařem záměrně vlákáni do pastí, protože bitevní stanice sice ještě není úplně dostavěná, ale její superlaser schopný ničit celé světy už dokončený je. Na císařův rozkaz tedy začíná likvidovat jednu povstaleckou loď za druhou.

Jak bylo podrobněji rozebráno v předchozí části, Luke se musí vyrovnat se všemi pokušeními propadnout temné straně, které před něj kladou císař i jeho otec. V této své poslední zkoušce je úspěšný, a tak zachraňujeme nejen sebe, ale i svého otce. Ten se totiž právě díky Lukovi dokáže vzeprít temnotě v sobě i svému sithskému mistrovi.

Tuto svou poslední vzpouru ovšem zaplatí životem. Jeho tělo je – kvůli zraněním, která utrpěl před více jak 20 lety (v závěru Epizody III) v souboji s Obi-Wanem – napůl robotické, ovšem císařovy blesky zasáhnout také jeho systémy podpory života, bez kterých není schopen dlouhodobě přežít. Přeje si tedy jen sejmout svou černou masku, aby se mohl podívat na svého syna poprvé a naposledy vlastníma očima, a v jeho náručí umírá.

Han s Leiou a Chewiem vzápětí vypnou generátor štítu, Lando s lodí *Millenium Falcon* pronikne dovnitř a pár okamžiků poté, co Luke i s tělem svého otce uniká

²¹⁹ Jak již bylo řečeno, Han jej o ni obehrál v sabaccu.

z *Hvězdy smrti II*, úspěšně zasáhne její hlavní reaktor. Impérium je poraženo, galaxie je znovu svobodná a Lukovi se zjevuje trojice duchů mrtvých jediských mistrů – Yody, Obi-Wana a jeho otce – kteří našli svůj věčný domov v Síle.

Když pomineme již rozebírané mytologické a filosoficko-náboženské motivy, reflexe jakých dalších skutečností lze v příběhu Epizod IV až VI vyzorovat?

3.2. Reflexe studené války v původní trilogii

Tyto tři filmy vznikaly v době nového vzplanutí tzv. „studené války“. Epizoda IV šla do kin v roce 1977, Epizoda V v roce 1981 a Epizoda VI v roce 1983. Jak si asi všichni uvědomujeme, u nás v této době vrcholila tzv. „normalizace“ (v roce 1977 vznikla Charta 77 a na konci roku 1982 umírá Leonid Iljič Brežněv) a naopak na Západě je tato doba označována za vzestup neokonzervativismu.

V USA byl sice v letech 1977-81 u moci demokratický prezident Jimmy Carter, ovšem jeho prezidentský úřad lze označit v podstatě spíše za výjimku potvrzující pravidlo. Od roku 1969 do roku 1977 v USA vládli republikáni (Richard Nixon a posléze Gerald Ford), přičemž i demokratický prezident Lyndon B. Johnson, který nastoupil do úřadu v roce 1963 po smrti J. F. Kennedyho, patřil k výrazně konzervativnějšímu křídlu demokratické strany. Taktéž Carterovo vítězství nad jeho předchůdcem v úřadu Fordem bylo velmi těsné (patrně je lze přičíst hlavně dozvukům aféry Watergate), a navíc v následujících volbách velmi citelně prohrál s Ronaldem Reaganem, který se v prezidentském úřadu udržel dvě volební období – a po něm nastoupil další republikán, George Herbert Walker Bush.

George Lucas je naopak celý život velký podporovatel demokratů, v posledních prezidentských volbách podporoval Joe Bidena, ve volbách předtím byl jedním z umělců a intelektuálů angažujících se výrazně ve prospěch Hillary Clintonové a ještě dříve věnoval téměř milion dolarů na výstavbu *Barack Obama Presidential Centre*.

Není tedy divu, že Lucas v první polovině 70. let, kdy již pracoval na prvním Star Wars filmu (pozdější *Epizodě IV*), všudypřítomný neokonzervativismus a určité vyhrocení (či „další kolo“) studené války vnímal velmi citlivě. Oproti tzv. TOS (*The Original Serie*) Star Treku, kterou lze považovat za jednoznačné „dítě zlatých šedesátých“, které plně vyjadřuje někdy až naivně optimistickou víru jak v technický pokrok, tak i v mírovou koexistenci různých států a národů, jsou Star Wars daleko

temnější a také – s jistou výjimkou závěru Epizody VI a snad ještě finální scény Epizody IV – mnohem méně optimistické.

Je rovněž poměrně pravděpodobné, že George Lucas jako velký fanoušek sci-fi Nixonovi, případně vůbec republikánům, velmi zazlíval zastavení lunárního programu, ke kterému došlo v roce 1972.²²⁰

Podle Lucasových vlastních slov²²¹ mu jako jistý vzor pro první nástin postavy galaktického císaře sloužil právě Richard Nixon, kterého považoval za člověka s výrazně autoritářskými sklony, který – kdyby mu to americká ústava dovolovala – by se snažil strhnout na sebe absolutní moc. Osobně se domnívám, že je tento názor vůči Nixonovi poněkud nespravedlivě přehnaný, ovšem s ohledem na aféru Watergate je poměrně pochopitelné, že tehdy na něj mohli mladí levicovní intelektuálové nahlížet zrovna takto.

Nelze pominout ani další, Lucasem zcela určitě původně nezamýšlený, vztah původní trilogie a studené války, kdy nejen, že Star Wars částečně reflektují studenou válku, ale zároveň byly v rámci studenoválečné propagandy několikrát využity. Pojem „evil empire“ (říše zla), který se objevuje v úvodních „běžících“ titulcích Epizody IV, použil Ronald Reagan ve své rétorice k označení Sovětského svazu, případně celého tzv. „socialistického bloku“.²²² Pojmem „Star Wars“ pak tentýž prezident Reagan označil svůj projekt tzv. SDI (strategické obranné iniciativy), který ovšem daleko více než reálný projekt byl částečně pouhý sen či plán něčeho, čeho tehdejší technika ještě zdaleka nebyla schopná, a částečně se jednalo o záměrně vypuštěnou falešnou informaci, která nakonec přispěla k „uzbrojení“ SSSR.

Kvůli uvedenému použití v propagandě se v socialistickém Československu Star Wars nesměly promítat, ačkoli jinak by proti jejich příběhu z hlediska ideologického sotva mohly být nějaké zásadnější námitky. Ano, sci-fi obecně nebyla cenzory minulého režimu – a zvláště pak v období normalizace – příliš oblíbená, na straně druhé zde však byly bez problému promítány některé jiné slavné blockbustery 70. a 80. let jako např. Blízká setkání třetího druhu, E. T. mimozemšťan nebo Vetřelec. Cenzura v naší zemi byla

²²⁰ Jak později vyšlo najevo, už v okamžiku, kdy si Nixon telefonoval s Armstrongem a Aldrinem na povrchu Měsíce, byl rozhodnut stopnout mise Apollo 18 až 20, ačkoli pro ně byly dokonce již vyrobené nosiče, stejně jako zastavit výrobu původně plánovaných dalších pěti raket Saturn V (více k tomu TOMEK, Petr. *Ztracený Měsíc*, str. 224-227).

²²¹ Např. v *Empire of Dreams: The Story of the Star Wars Trilogy*. Dokumentární film. Nebo v HENDERSON, Mary. *Star Wars: The Magic of Myth*. New York: Bantam Spectra, 1997, str. 37.

²²² Jak již bylo zmíněno, George Lucas je celoživotním voličem a podporovatelem demokratů, přesto Ronald Reagan, tedy asi nejvýraznější postava Republikánské strany od dob Abrahama Lincolna, byl velkým milovníkem této ságy.

v tomto směru dokonce daleko přísnější než v jiných státech východního bloku, protože v Polsku nebo v Maďarsku se Star Wars promítaly už na sklonku režimu (v letech 1987 a 1988), zatímco u nás si na ně museli diváci počkat až do doby po Listopadu 1989 (tedy s výjimkou těch, kteří žili v příhraničních oblastech a tedy se na ně mohli podívat v rakouské, západoněmecké, případně později též polské či maďarské televizi).

S obdobím studené války přelomu 60. a 70. let také velmi úzce souvisí i druhé největší trauma USA ve 20. století,²²³ totiž válka ve Vietnamu. George Lucas byl samozřejmě – jako valná většina mladých intelektuálů té doby – velkým odpůrcem války ve Vietnamu, dokonce se právě ve Star Wars snažil vietnamskou válku alegoricky kritizovat.²²⁴

Zejména poté, co se na veřejnost dostaly zprávy o válečných zločinech spáchaných americkými vojáky (asi nejznámější je masakr v My Lai), se nejen mezi mladými a levicově naladěnými odpůrci války ve Vietnamu, potažmo vůbec vojenského angažmá USA v cizině (mezi které, jak už bylo řečeno, sám Lucas patřil), ale i mezi širší a konzervativněji naladěnou veřejností dostala na přetřes i otázka *ius in bello*, tedy jaké metody a prostředky jsou pro použití v boji ještě oprávněné a co už je „za hranou“, případně vůbec problematika jak páchání, tak i případného trestání válečných zločinů. Není tedy nic zvláštního na tom, že také George Lucas se specifickými uměleckými prostředky snažil k této debatě přispět.

Tematika válečných zločinů je v původní trilogii zobrazována mnohokrát. Tím asi nepůsobivějším obrazem je pochopitelně scéna zničení planety Alderaan, ze které pochází princezna Leia. Hrozba zničení její domovské planety je nejdříve použita jen jako forma psychického nátlaku, když i poté, co je krutě mučena, odmítá prozradit, kde se nachází povstalecká základna. A tak je jí „dáno na výběr“, buď prozradí, kde se nacházejí povstalci, nebo se bude dívat na to, jak se její domov jediným výstřelem promění v hromadu kamení.

Tato hrozba ji donutí zdánlivě spolupracovat – prozradí lokaci povstalecké základny, ovšem hlavní velitel *Hvězdy smrti* velkomoff Tarkin jí buď nevěří (kupodivu docela prozíravě, protože rebelové jsou na měsíci u Yavinu IV, nikoli na Dantoinu, který Leia uvede), nebo je to sadistický psychopat, kterého zkrátka těší vraždit nevinné lidi,

²²³ Po útoku na Pearl Harbor.

²²⁴ Podle svých vlastních slov (*Empire of Dreams: The Story of the Star Wars Trilogy*. Dokumentární film.).

případně se může jednat i o to, že je pouhým cynickým pragmatikem, který má pro toto své jednání ještě nějaké jiné důvody, např. rozkazy „z vyšších míst“.²²⁵

Méně spektakulárně se pak s problematikou válečných zločinů setkáváme ve Star Wars velmi často, dalo by se říci skoro „na denním pořádku“ – hned na začátku Epizody IV lord Vader poté, co zajme a obsadí loď *Tantive IV*, na které princezna Leia cestuje na diplomatickou misi, vlastnoručně zabije jejího velitele.²²⁶ Dále bez ohledu na diplomatickou imunitu princeznu Leiu zajme a uvězní, ba nakonec i nechá mučit. Stejně tak když zjistí, že princezna Leia plány *Hvězdy smrti*, které chce propašovat povstalcům, ukryla do droida R2-D2, jemuž se podařilo (spolu s protokolárním droidem C-3PO) z obsazené lodi uniknout na planetu Tatooine, vydá svým vojákům rozkaz za každou cenu oba droidy najít.

Ti pak při plnění tohoto rozkazu zase bez sebemenších skrupulí zmasakrují Owena a Beru Larsovy, tetu a strýce Luka Skywalkerera, kteří jsou zcela neškodní civilisté, drobní farmáři a jinak typičtí „malí lidé“, snažící se ze všech svých sil „držet stranou“, „do ničeho se neplést“ a nijak na sebe neupozorňovat, kteří ani náhodou nemají v úmyslu „rebelovat proti vrchnosti“. Naopak, Luke je jimi vychován tak, že touží z farmářské nudy na Tatooine uniknout tím způsobem, že by se přihlásil mezi piloty na imperiální vojenskou akademii. Jejich jediným „zločinem proti Impériu“ je tedy pouze to, že nic zlého netušíce od potulných jawů²²⁷ jako second-handové (a tedy patřičně levné) zboží koupili právě ty dva droidy, po kterých imperiální vojáci pátrají. Zkrátka byli „jenom“ ve špatnou chvíli na špatném místě, a tak Luke poté, co se v doprovodu Obi-Wana Kenobiho vrátí domů, nachází jejich ohořelé mrtvoly²²⁸ – zatímco chvíli před tím spolu objevili poničený transportér a u něj postřílené všechny ty jawy, od kterých rodina droidy koupila.

²²⁵ V některých doprovodných knihách, komiksech, ba dokonce i ve starších oficiálních encyklopediích je vysvětlováno, že zničení Alderaanu požadoval sám císař, protože jeho král Bail Organa, Lein adoptivní otec, povstalcům poskytoval stědou finanční i materiální pomoc, např. povstalecké stíhačky (tzv. X-wingy“) byly vyráběny v loděnicích *Royal Alderaan* patřících právě rodině Organů – vzhledem k tomu, že většina těchto zdrojů je nyní v rámci světa Star Wars považována za pouhé legendy, nelze přesně potvrdit ani jednu z uvedených hypotéz.

²²⁶ Opět dosti působivá scéna – zlomí mu vaz a následně jej odhodí jako kus zbytečného odpadku.

²²⁷ Jedna z inteligentních forem života na Tatooine, jedná se o drobné, zhruba půl metru vysoké humanoidy se zářícíma očima a poněkud krysím vzhledem, kteří ve svých obřích transportérech jako nomádi putují pouští a živí se sběrem ztracených a poškozených droidů či další techniky, kterou pak přeprodávají dál, především chudším farmářům, kteří si nemohou dovolit nové zboží.

²²⁸ Což by mohl být i odkaz na slavnou fotografii běžící vietnamské holčičky popálené napalmem.

Podobných momentů je ve staré trilogii více – imperiální vojska se válečných zločinů dopouštějí zcela běžně a vůbec neberou ohled na civilisty, kteří se náhodně „přípletli“ do vojenské akce. Zločiny ovšem rozhodně nepáchají pouze řadoví vojáci, ale naopak nejvyšší místa jim v tomto ohledu vysloveně „jdou příkladem“.

Už bylo zmíněno, jak se lord Vader choval vůči imperiální senátorce Leie,²²⁹ stejně jako cynismus až sadismus velkomoffa Tarkina. Imperiální důstojníci obecně bez sebemenších skrupulí nechávají mučit nebo vraždit zajatce – a opět bez ohledu na to, jedná-li se o civilisty nebo povstalecké vojáky.²³⁰ Lord Vader jde ještě o něco dál, protože dokonce neváhá zavraždit každého imperiálního důstojníka, který se mu znelíbí, přesněji řečeno který dle jeho názoru udělá nějakou chybu, a to bez ohledu na jeho hodnost.

Např. v Epizodě V je hned na začátku filmu scéna zavraždění admirála Ozzela, který se s *Eskadrou smrti*²³¹ vynořil z hyperprostoru poblíž planety Hoth příliš brzy a zmařil tak při útoku na povstaleckou základnu moment překvapení. O něco později jsme pak svědky velmi podobné scény, kdy lord Vader zavraždí kapitána Needoa²³² jenom za to, že nikdo z jeho pilotů nebyl schopný se dostat do pásu asteroidů, a proto nedokázal splnit Vaderův rozkaz, jímž bylo zajmout Solovu loď *Millenium Falcon* s princeznou Leiou na palubě.

V tomto kontextu zní jako velmi černohumorný žert na začátku Epizody VI Vaderova věta určená veliteli *Hvězdy smrti II* velkomoffu Jarjerrodovi: *The Emperor is not as forgiving as I am*. Že se však nejednalo o černý humor, ale o krutou realitu, vidíme pak v jedné ze scén na konci Epizody VI, kdy císař osobně rozkáže zničit superlaserem *Hvězdy smrti II* lesní měsíc Endoru bez ohledu na to, že se na něm nachází imperiální základna se stovkami vojáků (o civilistech na tomto měsíci žijících samozřejmě ani nemluvě).²³³

Hvězda smrti je ve Star Wars bezpochyby alegorií jaderné (nebo možná dokonce termonukleární – vodíkové) bomby. Je otázkou, zda má více symbolizovat to, co se již

²²⁹ Přičemž z toho dvojnásob mrazí při vědomí toho, že se ve skutečnosti jedná o jeho dceru – ačkoli to ovšem v době událostí Epizody IV ani jeden z nich netuší.

²³⁰ Se kterými z hlediska válečného práva platného na naší planetě má být v případě zajetí zacházeno slušně, protože ačkoli jsou de facto partyzáni, chovají se jako regulérní vojáci, tedy např. nosí stejnokroje a neskrývají své zbraně.

²³¹ V originále *The Death Squadrone*.

²³² S ikonicky cynickou větou *Apology accepted, captain Needo*.

²³³ Možná by se mohlo jednat o jistý odkaz na událost z konce druhé světové války, kdy v posledních dnech bitvy o Berlín Adolf Hitler přikázal zaplavit berlínské metro bez ohledu na to, že se v něm před nálety a dělostřelbou ukrývaly tisíce civilistů – více k těmto možným souvislostem bude řečeno ještě v následující kapitole.

stalo, tedy svržení atomových bomb na Hirošimu a Nagasaki v srpnu 1945, nebo být naopak varováním před tím, co by se stát mohlo. V 60. letech byla v USA velmi populární ostře protiválečně laděná kniha Roberta Jungka *Jasnější než tisíc sluncí*, která se zabývala právě etickými otázkami souvisejícími s výrobou a použitím atomových bomb v závěru druhé světové války. Zároveň se však ve sci-fi té doby objevuje umělecké reflexe obav z toho, že by mohla vypuknout jaderná válka, která by zničila celou naši civilizaci.²³⁴

V souvislosti s válkou ve Vietnamu se pak mezi jejími odpůrci, případně i mezi těmi, kteří zásadně odmítali jakékoli vojenského angažmá USA v cizině,²³⁵ dostala na přetřes i otázka, zda použití tak účinné zbraně, jako je nukleární bomba, proti městům, ve kterých žijí tisíce nevinných civilistů, není vlastně válečným zločinem. Lze tedy předpokládat, že se Lucas ve *Star Wars* svým vlastním způsobem pokoušel na tyto otázky odpovědět.

Navíc je nutné si uvědomit ještě jednu souvislost, kterou jsme si donedávna tolik neuvědomovali,²³⁶ resp. zvláště ti, kteří období studené války nezažili buď vůbec, nebo byli v té době malými dětmi, to nepříliš dobře chápou – totiž ustavičný a všudypřítomný strach z jaderné apokalypsy, která byla pro naše rodiče a prarodiče dennodenní realitou, ve které žili celá desetiletí.²³⁷ Sám George Lucas v této atmosféře od dítěte vyrůstal a dokonce v době, kdy byl už středoškolským studentem, zažil i tzv. „karibskou krizi“, kdy svět byl opravdu jenom malý krůček od jaderné války, která hrozila zničit naši civilizaci.

Nelze se proto divit tomu, že ve *Star Wars*, zvláště pak v původní a v sequelové trilogii,²³⁸ nacházíme jistou až obsesi ultimátními zbraněmi schopnými ničit celé světy.

3.3. Reflexe druhé světové války v původní trilogii

Sám Lucas se rovněž nikterak netají tím, že kromě studené války a války ve Vietnamu je v původní trilogii také velké množství odkazů na druhou světovou válku.

²³⁴ Velmi působivě je to vyjádřeno např. v závěrečné scéně filmu *Planeta opic* z roku 1968, který se právě touto závěrečnou scénou výrazně odlišuje od knihy, která byla jeho původní předlohou.

²³⁵ Což byla skupina, ke které George Lucas myšlenkově patřil.

²³⁶ Možná až nyní, v souvislosti s válkou na Ukrajině a hrozbami Vladimira Putina, tomu začínáme více rozumět.

²³⁷ Např. Richard Dawkins ve svém díle *Příběh předka* velmi sugestivně popisuje, že jeden z druhů velkých paryb (jinak nesmírně krásný a naprosto neškodný živočich) jej vždycky děsil daleko více než kterýkoli žralok, protože pro svůj tvar těla byl pro něj po léta zhmotněním noční můry – bombardéru s náloží atomových bomb, který tiše přilétá v noci nad nic netušící spící město. (DAWKINS, Richard. *Příběh předka*. Praha, 2007, str. 116)

²³⁸ Nepočítáme-li tedy některé doprovodné knihy a komiksy.

Počínaje samozřejmě tím, co mají všechny tyto konflikty společné, což jsou již uvedené otázky válečných zločinů a problematika oprávněnosti použití nukleárních zbraní proti civilistům.²³⁹

Sám Lucas si sice druhou světovou válku pamatovat nemůže,²⁴⁰ ale určitě v době svého dětství musel něco slyšet nejen ve škole, ale také od svých rodičů a dalších příbuzných. Bezpochyby alespoň jeden mužský člen jeho rodiny se musel aktivně účastnit buď války v Evropě, nebo války v Pacifiku.

Navíc byť je rodilým Američanem, má mezi svými předky kromě Angličanů a Skotů také Němce a německy mluvící Švýcary – z matčiny strany, která se za svobodna jmenovala Bombergerová. Mezi vzdálenějšími předky pak má také Holanďany a Francouze. Není proto vůbec vyloučeno, že jeho prarodiče či někdo ze strýců a tet byl poměrně dost citlivý na veškeré události v Evropě ve 30. a 40. letech, takže jako dítě mohl jejich názory na tyto otázky poslouchat, což jej samozřejmě také mohlo ovlivnit.

Dalším podstatným aspektem je to, že ve 30. a 40. letech do USA uprchlo hodně evropských židů a dalších pro nacisty nepohodlných osob, z nichž mnozí posléze působili i v Hollywoodu,²⁴¹ takže se s nimi osobně setkával a s některými dokonce později i úzce spolupracoval. Z těch, kteří se výraznějším způsobem podíleli na tvorbě Epizod IV až VI je nutné zmínit především Lucasova „dvorního scénáristu“ Lawrence Kasdana, který je spoluautorem scénářů Epizod V i VI a je židovského původu. U něj lze tedy velmi důvodně předpokládat, že druhá světová válka je pro něj dosti osobní a možná i velmi citlivé téma. Možná též díky tomu má Epizoda V výrazně temnější charakter než předchozí film, a taktéž o dosti podstatné části Epizody VI se rozhodně nedá říct, že by byla nějak přehnaně optimistická.

Druhá světová válka se však – když odhlédneme od již zmíněné problematiky válečných zločinů – ve Star Wars projevuje především z hlediska celkového vizuálu či přímo estetiky. Vesmírně bitvy svou celkovou koncepcí a průběhem značně připomínají válku v Pacifiku proti Japonsku, ovšem kupodivu v jakémsi „obráceném gardu“, kdy Impérium se chová spíše jako USA a povstalci naopak jako Japonci, kteří občas jdou do až téměř sebevražděného útoku.

²³⁹ Je taktéž možné, že zničení Alderaanu, tedy nic netušící a v podstatě mírumilovné planety bez vyhlášení války, by mohlo být i reflexí – ať již uvědomělou, nebo podvědomou – napadení Pearl Harboru japonskou flotilou 8. 12. 1941.

²⁴⁰ Narodil se zhruba rok a půl před jejím koncem.

²⁴¹ Stačí jen připomenout již zmíněného režiséra Fritze Langa.

Velké imperiální křižníky (případně také v Epizodách IV a VI i samotná *Hvězda smrti*) slouží nejen jako bitevní křižníky, ale také jako de facto letadlové lodě, ze kterých vylétají především imperiální stíhačky,²⁴² které buď útočí na pozemní cíle povstalců, nebo svádějí letecké souboje s povstaleckými letadly.²⁴³ Povstalecké letky zpravidla startují z pozemních základen a svými útoky se snaží zasáhnout citlivá místa křižníků (potažmo *Hvězdy smrti*) a tím tedy na ně útočící imperiální flotilu zničit nebo jí aspoň bránit v pozemním výsadku. Sami povstalci ale nemají velké bitevní lodě srovnatelné s imperiálními křižníky,²⁴⁴ se kterými by mohly svádět vyrovnané bitevní souboje, jejich pozemní základny jsou vybavené pouze „protiletadlovými“ (protikřižníkovými) děly a pokud se vesmírné bitvy na straně povstalců vůbec účastní nějaká velká plavidla, slouží v zásadě především jako transportní nebo lazaretní lodě.

Tento „typický“ průběh má např. bitva u Yavinu IV, ke které dochází v závěru Epizody IV – *Hvězda smrti* přiletí k měsíci Yavinu IV, na kterém mají povstalci základnu, s cílem měsíc i s povstaleckou základnou zničit svým superlaserovým paprskem, zatímco z Yavinu IV startuje povstalecká letka, jejíž stíhačky se snaží zasáhnout citlivé místo *Hvězdy smrti*, o kterém povstalci vědí díky ukradeným plánům.

Do značné míry je tomuto „základnímu“ modelu podobná také bitva na Hothu v Epizodě V – *Eskadra smrti* přiletí k planetě Hoth, na které mají povstalci základnu, a snaží se je nejdříve zničit střelbou z orbity, posléze však přistoupí k pozemnímu výsadku, kterého se účastní i imperiální kolosy AT-AT („kráčeující tanky“), proti kterým startují povstalecké stíhačky. V této bitvě ovšem hlavním cílem povstalců není zničit imperiální flotilu, protože na to jejich síly opravdu nestačí, ale získat čas a zároveň zaměstnat imperiální křižníky natolik, aby se podařilo co možná nejvíce povstalců z napadené základny evakuovat.

Poslední velké vesmírné bitvy, zobrazené v původní trilogii, bitvy u měsíce Endoru v Epizodě VI, se na straně povstalců účastní i velké lodě (mon-calamarijské křižníky), ovšem zase, naprostá většina boje ze strany povstalců jsou útoky jejich stíhaček

²⁴² Jejich nejčastějším typem je tzv. „TIE fighter“, existuje ale také např. „TIE interceptor“, „TIE bomber“ a některé další, které se vzájemně liší svými schopnostmi a vybavením – např. jestli mohou „skákat do hyperprostoru“, jestli jsou vybavené ochrannými štíty („deflector shield“,) apod.

²⁴³ Nejobvyklejším povstaleckým strojem je tzv. „X-wing“, nazvaný tak podle toho, že při útoku rozevívá plochy svých křídel do tvaru písmene X, existují ale též A-wingy, B-wingy a mnoho dalších.

²⁴⁴ Které v zásadě existují ve dvou nejobvyklejších třídách, IDS (Imperial Star Destroyer) a SSD (Super Star Destroyer), které se na první pohled odlišují svou velikostí – např. *Executor*, vlajková loď *Death Squadron*, které velí Darth Vader, je právě křižník třídy Super, který je tak velký, že se do jeho hangáru vejdou některé menší křižníky starších typů, než je ISD.

na křižníky chránící rozestavěnou *Hvězdu smrti II*, přičemž hlavním cílem povstalců je zaměstnat imperiální flotilu natolik, aby se jedné z povstaleckých lodí (kterou je *Millenium Falcon*, pilotovaný svým původním majitelem Landem Calrisianem²⁴⁵) podařilo dostat se dovnitř této bitevní stanice, zasáhnout její hlavní reaktor a tím zničit nejen ji, ale celé *evil Empire*, neboť se v tu dobu na její palubě nachází i sám císař. Ten ovšem toto vše předem naplánoval jako promyšlenou past, ve které hraje roli návnady, aby celou povstaleckou flotilu nalákal k Endoru a zde ji definitivně zničil, protože *Hvězda smrti II* je sice rozestavěná, ale její superlaser je již plně funkční.

Množství leteckých soubojů probíhajících mezi piloty imperiálních TIE-fighterů a povstaleckých X-wingů pak dost možná ještě více než na válku v Pacifiku odkazuje na bitvu o Británii. Zde by již bylo možné pohlížet na povstalce jako na bránící se Brity a na Impérium jako na útočící nacisty – tato analogie vypadá zřetelně zejména v případě bitvy na Hothu z Epizody V. T této souvislosti je ovšem dosti zajímavý název planety, na které mají povstalci svou základnu, a těžko odhadovat, z jakého důvodu jej scénáristé a režiséři použili.²⁴⁶

Vůbec mám takový dojem, že ve Star Wars lze sledovat jistou „estetizaci druhé světové války“ nebo dokonce nacistů a fašistů. O použití vizuálů téměř přesně okopírovaných z filmu *Triumf vůle* už byla řeč, ale tím to rozhodně nekončí. Uniformy imperiálních důstojníků připomínají svou barvou a zejména kalhotami typu „rajtky“ tak trochu uniformy důstojníků Wehrmachtu nebo dokonce SS, zatímco typem blůzy se zdají více odkazovat na uniformy vojáků japonské císařské armády.²⁴⁷ Nižší důstojníci zase používají pokrývky hlavy, které jako kdyby kopírovaly něco mezi vojenskými čapkami Japonců a pokrývkami hlavy vojáků rakousko-uherské armády v době první světové války. Uniformy části imperiálních důstojníků jsou dokonce celé černé, což by zase mohl být jistý odkaz na jednotky SS.

Pokud jde o postavu galaktického císaře, George Lucas přiznává, že inspirací pro něj byla mimo jiné i osoba Adolfa Hitlera a že už při tvorbě původní trilogie měl předem promyšleno, že Sheev Palpatine se nejdříve stane Nejvyšším kancléřem a až poté se prohlásí císařem, přičemž titul „Nejvyšší kancléř“, je zcela záměrný odkaz na Hitlera.²⁴⁸

²⁴⁵ Jak již bylo řečeno, Han Solo ji na něm kdysi vyhrál v partii sabaccu.

²⁴⁶ Hermann Hoth byl německý generálplukovník za druhé světové války, který se dokonce i ocitl před soudem pro válečné zločiny.

²⁴⁷ Dobře je to patrné na šedo zelených uniformách vyšších důstojníků na *Hvězdě smrti*, např. velkomoffa Tarkina v Epizodě IV a velkomoffa Jerjerroda v Epizodě VI.

²⁴⁸ *Empire of Dreams: The Story of the Star Wars Trilogy*.

Dalšími inspiračními vzory pro osobu císaře Palpatina dle Lucasových vlastních vyjádření byli Gaius Iulius Caesar, Napoleon Bonaparte, Ludvík Bonaparte nebo Benito Mussolini.²⁴⁹

3.4. Odkazy na další historické skutečnosti v původní trilogii

Za opravdu nesmírně zajímavou příběhovou linku, kterou lze opět vnímat jako jsoucí někde na pomezí mezi reflexí druhé světové války, reflexí studené války a reflexí dalších historických skutečností, je problematika zrady a kolaborace s totalitním režimem.

Jak již bylo řečeno, Han se svými přáteli hledá útočiště v Oblačném městě na Bespinu, jehož hlavním šéfem je Hanův někdejší kumpán Lando Calrissian. Z bývalého pašeráka se stal bohatý podnikatel, kterému patří takřka veškerý průmysl Oblačného města, ale – aniž by to Han a jeho přátelé tušili – ještě před jejich přiletem město obsadily imperiální jednotky vedené samotným lordem Vaderem. Lando tudíž stál před nelehkou volbou, zda zradit někdejšího kamaráda, nebo riskovat nejen své vlastní postavení, bohatství, blahobyt a možná i život, ale také životy a blahobyt všech těch stovek lidí, kterým šéfuje a kteří jsou na něm závislí. Rozhodl se proto – jako už mnoho politiků i podnikatelů v dějinách – tak, že se pokusí o něco, co známe z mnoha pohádek, tedy d'ábla přechytračit. Takže s lordem Vaderem uzavřel dohodu, o které se domníval, že není až tak velkou zradou – Han, Leia a Chewbacca budou sice Impériem zajati, ale jenom proto, aby posloužili jako návnada v pasti připravené pro Luka Skywalkerera. Údajně jde Vaderovi především o to, aby mohl zajmout Luka a dopravit jej k císaři, aby jej tento (stejně jako kdysi jeho samotného) zlákal na temnou stranu Síly a udělal z něj tak dalšího silného pomocníka Impéria.

Zajetí Landova přítele a jeho společníků má být navíc dle dohody jenom dočasné, protože poté, co splní úlohu návnady, mají zůstat v bezpečí v Oblačném městě. Ve skutečném životě ovšem – jak nás o tom poučuje nespočet případů především z evropské historie – nejde bez následků „smlouvu s d'áblem“ uzavřít, protože d'ábel nikdy nehraje fér. Totalitní d'ábel totiž podmínky původní smlouvy stále mění a druhou

²⁴⁹ K osobě budoucího císaře se ještě více vyjádřím v následující části práce, protože v Epizodách I až III je de facto hlavním hybatelem všech událostí.

stranu tedy postupně tlačí stále dál a dál, až k totální zradě, tedy k něčemu, co dotyčný původně rozhodně nechtěl a nikdy by s tím nesouhlasil.

Přesně to zjistí i Lando – jako první se musí smířit s tím, že Hana Sola si nárokuje nájemný lovec lidí Boba Fett, který jej už delší dobu stopuje a s Impériem uzavřel smlouvu ještě před ním. Vaderovi prozradil, kam Solo s přáteli směřuje, pouze výměnou za to, že jej bude moci odvléct gangsterskému šefovi Jabbovi the Hutt, který na Solovu hlavu vypsal vysokou odměnu. To je Lando ještě ochotný nějak překousnout, protože se mu Leia líbí a Hana – byť je to jeho dávný přítel – tím pádem vnímá jako určitou nežádoucí konkurenci. Kromě toho se spoléhá na to, že se Hanovi podaří z toho průšvihů, že Jabbovi dluží poměrně dost peněz, nějak dostat, jako to ostatně už dokázal mnohokrát předtím. Svědomí se v něm začne probouzet v okamžiku, kdy lord Vader nechá Hana Sola mučit a následně rozhodne o tom, že jej použije jako pokusného králíka pro zjištění, zda je možné, aby člověk přežil zmrazení v karbonitu, protože má v plánu přesně takhle zmrazit Lukea pro transport k císaři. Pořád ještě ale nemá odvalu se Vaderovi úplně vzepřít.

Ovšem v okamžiku, kdy zjistí, že Darth Vader nemá v úmyslu dodržet vůbec nic z toho, na čem se původně dohodli, protože chce s sebou odvézt i Leiu s Chewbaccou,²⁵⁰ odmítne dál kolaborovat a rozhodne se k otevřené vzpouře proti němu. Využije toho, že má nad městem stále ještě kontrolu, takže se mu povede s Leiou a Chewiem prchnout na *Millenium Falcon* a z Bespinu odletět. Velmi otevřenou otázkou, která není v původní trilogii nijak řešena, ba ani naznačena, je ovšem to, co se stane s bespinskými civilisty, jestli se na nich Impérium třeba za tuto vzpouřu nepomstí.

Tohle „morální ponaučení“ o tom, jak nakonec vždycky dopadá kolaborace s totalitou bez ohledu na to, jak přijatelná nebo dokonce výhodná se v první okamžik zdá, vypadá jako by mělo předobraz v mnoha skutečných příbězích z evropské historie – je to příběh maršála Pétaina ve Francii, ale známe to velmi dobře i z naší vlastní historie možná už od dob pobělohorských, ovšem ještě výrazněji z 20. století. Hácha, Beneš, Svoboda a do určité míry snad i Husák jsou smutné příklady Landů, kteří nedokázali dostatečně včas zjistit, že lord Vader, se kterým uzavřeli dohodu, ji míní jednostranně změnit, kdykoli jej napadne, a jim tedy nezbyvá nic jiného než se buď vzepřít, nebo se z kolaborantů stát jednoznačnými zrádci.

²⁵⁰ Na jeho námitky, že původní dohoda byla jiná, mu Vader mu cynicky sdělí: *I have changed our agreement. Pray not to change it more.*

Je otázkou, které případy z novodobých evropských dějin byly předobrazem Landa Calrissiana, protože zrovna k této problematice jsem nikde žádné Lucasovo prohlášení nezaznamenala, ale jsem přesvědčená o tom, že zcela určitě některé evropské osobnosti jako inspirační zdroj posloužily. Domnívám se, že zařazení dějové linie v takto výrazné podobě do scénáře Epizody V je buď zásluhou Lawrence Kasdana, nebo dokonce i samotného George Lucase, který první verzi scénáře, dodanou Leight Brackettovou těsně před její smrtí, zásadně přepracoval a poté scénář předal k dokončení právě Kasdanovi.²⁵¹

Samozřejmě se ve Star Wars – stejně jako ve všech sci-fi té doby – odráží i tehdejší dobývání vesmíru, které vyvrcholilo na přelomu 60. a 70. let přistáním na Měsíci. George Lucas si musel pamatovat na rok 1957, kdy došlo k tzv. „šoku ze Sputniku“, nazývanému též „raketový šok“. V USA nikdo nevěřil, že by SSSR byl něčeho podobného schopen, ovšem stalo se to, že 4. října 1957 přizpůsobená vojenská raketa R-7 vynesla na oběžnou dráhu kolem naší planety první člověkem zkonstruovaný objekt, nazvaný *Sputnik 1*, což v ruštině znamená právě „družice“.²⁵² Na Východě se to oslavovalo jako nesmírný úspěch a důkaz jednoznačných předností socialistického zřízení, na Západě naopak nastalo zděšení. Vojenští stratégové, politici i část novinářů a veřejnosti si totiž uvědomila, že Sovětský svaz právě předvedl, že je schopen zasáhnout libovolné místo na povrchu naší planety. Což vzhledem k tomu, že disponoval jadernými zbraněmi, bylo pocíťované jako nesmírně vážná hrozba.

Dalším šokem pak pro západní politiky i veřejnost byla právě ta skutečnost, že SSSR, považovaný dosud za po všech stránkách zaostalou zemi, právě v této oblasti, tedy ve vědě a technice, předstihl USA, ve kterých všichni viděli světového technologického lídra.

²⁵¹ Bylo by velmi lichotivé, kdyby mezi tyto „odstrašující příklady“, co byly pro postavu Landa vzorem, patřily i osobnosti našich dějin, ale tuto tezi nelze zatím ani potvrdit, ani vyvrátit. Úplně bych tuto variantu ale nevylučovala, protože česká filmová nová vlna byla svého času celosvětový pojem, navíc některé výrazné filmařské osobnosti po srpnu 1968 emigrovaly (mám tedy na mysli zejména Miloše Formana, kterého na počátku 70. let znal snad celý Hollywood), takže buď sám Lucas nebo někdo z jeho spolupracovníků mohl mít jistou povědomost o posrpnovém Československu. Není dokonce vyloučena ani jistá povědomost o situaci v Protektorátu, již zmíněný Fritz Lang v roce 1943 natočil film *Hangmen Also Die!* o atentátu na Heydricha, který byl kritikou přijatý dosti pozitivně, a tudíž jej mohl znát i sám Lucas, který měl o Langovo dílo zájem.

²⁵² Původně byla plánovaná velká vědecko-výzkumná družice, ale ve snaze určitě předhonit USA byla nakonec zvolena verze s pracovním názvem „Prostějšij sputnik“ (jednodušší družice) a ona plánovaná plně vědecká družice odletěla do vesmíru až v květnu 1958 jako *Sputnik 3*. (VÍTEK, Antonín – LÁLA, Petr. *Malá encyklopedie kosmonautiky*. Praha: Mladá fronta, 1982).

USA se sice připravovaly k vyslání vlastní umělé družice, jejíž vypuštění měly naplánované na zimu 1957-58, ovšem starty v rámci projektu zaštitěného americkým námořnictvem s názvem *Vanguard* (Předvoj) v prosinci 1957 i počátkem ledna 1958 skončily neúspěšně²⁵³. O spolupráci byl proto požádán tým Werhnera von Brauna, kterému se v noci z 31. ledna na 1. února 1958 podařilo vynést na oběžnou dráhu první americký satelit Země, umělou družici *Explorer 1*.²⁵⁴

Další zcela logickou metou, o jejíž co nejrychlejší překonání se snažily oba soupeřící bloky, bylo vyslání člověka do vesmíru. I v tomto „kole“ byl daleko úspěšnější východní blok, tedy Sovětský svaz, jehož občan Jurij Alexejevič Gagarin se stal prvním člověkem v historii, který uviděl Zemi z vesmíru.²⁵⁵ Na tento úspěch dokázaly USA odpovědět 5. května 1961 pouze tím, že Alan Shepard v lodi *Mercury* provedl pouhý několik minut trvající „skok“ po balistické křivce na suborbitální dráze. Skutečný oblet Země (zcela přesně řečeno tři oblety) provedl až 20. února 1962 John Glenn s lodí *Friendship 7*. Nebylo to však ani zdaleka dostižení jejich rivala, protože v té době SSSR na zemskou orbitu vyslal už dva kosmonauty, přičemž German Stepanovič Titov s lodí *Vostok 2* ve dnech 6. a 7. srpna 1961 pobyl ve vesmíru déle než 24 hodin.

SSSR si pak připisoval i další vesmírná prvenství: Valentina Vladimirovna Těreškova se stala první ženou ve vesmíru, když se svou lodí *Vostok 6* létala kolem Země celé tři dny (16. až 19. června 1963), tedy pobyla ve vesmíru daleko déle, než do té doby všichni američtí astronauti dohromady.²⁵⁶ 12. října 1964 odstartoval z kosmodromu Bajkonur *Voschod 1*, první vícemístná kosmická loď, jejíž posádku tvořili Vladimir Michajlovič Komarov, Konstantin Petrovič Feoktisov a Boris Borisovič Jegorov, přičemž poslední dva nebyli vojáci, ale civilisté, Feoktisov inženýr a Jegorov lékař. V rámci mise *Voschod 2* se pak 18. března 1965 Alexandr Archipovič Leonov stal prvním člověkem, který vystoupil z kosmické lodě do volného vesmírného prostoru. Další úspěchy si

²⁵³ První družice *Vanguard 1* byla úspěšně vypuštěna na oběžnou dráhu až 17. března 1958. Díky solárním panelům ovšem její přístroje pracovaly a vysílaly data na Zemi až do roku 1965. Zajímavostí taktéž je, že tato družice stále létá kolem Země a vzhledem k její velmi vysoké oběžné dráze se předpokládá, že by měla shořet v horních vrstvách atmosféry až za dvě nebo tři století.

²⁵⁴ Původní název této družice byl *Satellite 1958 Alpha* a na *Explorer* (Průzkumník) byla přejmenována až poté, co dosáhla oběžné dráhy. Všechny v této části uváděné údaje vycházejí z již zmíněné *Malé encyklopedie kosmonautiky*, dále z děl CODR, Milan. *Sto hvězdných kapitánů*. Praha: Práce, 1982, PACNER, Karel: *Kolumbové vesmíru*. Praha: Albatros, 1976, informací na internetových stránkách Kosmonautix a on-line přednášek Milana Halouska, Tomáše Příbyla a Ondřeje Šamárka.

²⁵⁵ 12. dubna 1961 v kosmické lodi *Vostok 1* (v překladu tedy právě „Východ“) během letu trvajícího 108 minut jedenkrát obletěl Zeměkouli a úspěšně přistál v kazašské stepi.

²⁵⁶ Její let ale ani zdaleka neprobíhal bez problémů, Valentina nesmírně trpěla kosmickou nemocí, bylo jí velmi zle a opakovaně prosila o předčasné ukončení letu, v čemž jí ovšem nebylo vyhověno.

sovětské kosmonautika připisovala také ve vysílání automatizovaných sond k Měsíci a Venuši, v čemž měli v polovině 60. let před USA rovněž dosti výrazný náskok.

Zdálo se tedy, že USA snad už ani Sovětský svaz dohnat nemohou, a tedy že slavný projev prezidenta Kennedyho z 25. května 1961 o tom, že Spojené státy mají v úmyslu do konce tohoto desetiletí vyslat člověka na Měsíc,²⁵⁷ je čirým bláznovstvím nebo pouhou politickou proklamací. Situace vypadala pro USA dosti beznadějně zejména po 27. lednu 1967, kdy v lodi *Apollo 1* během cvičné simulace startu došlo k požáru, při kterém zahynuli všichni tři astronauti – Virgil Ivan „Guss“ Grisom,²⁵⁸ Edward Higgins White a Roger Bruce Chaffee.

Na Západě ovšem nikdo netušil, že smrt prvního kosmonauta světa Gagarina při cvičném letu, ke které došlo 27. března 1968,²⁵⁹ jako kdyby symbolicky pohřbívala éru sovětských kosmických úspěchů. Od poloviny 60. let se totiž v poměrně krátkém čase sešlo několik událostí, které měly na další rozvoj sovětské kosmonautiky dosti neblahý vliv. Jako první došlo k tomu, že v roce 1964 v rámci vnitrostranického puče bylo vyměněno politické vedení v Kremlu. Velký, možná až nekritický nadšenec pro kosmonautiku Nikita Sergejevič Chruščov byl vystřídán tvrdým pragmatikem Leonidem Iljičem Brežněvem²⁶⁰. Za necelé dva roky na to, 14. ledna 1966, pak nečekaně umírá „hlavní architekt“ úspěchů sovětské kosmonautiky Sergej Pavlovič Koroljov. Jeho nástupce Valentin Petrovič Gluško poněkud postrádal jeho managerské kvality, navíc se konfrontacím se stranickým vedením snažil spíše vyhýbat, takže ve vedení sovětského kosmického programu rychle začalo soupeřit několik frakcí, což věci rozhodně neprospívalo. Každá z nich navrhovala a prosazovala poněkud jiné metody a způsoby pro přistání na Měsíci, zatímco USA soustředily všechny lidské, technické i finanční prostředky do projektu *Apollo*.

²⁵⁷ Tento projev byl samozřejmě především reakcí na Gagarinův let, ale vliv zde mohla mít i jistá přímo anekdotická drobnost, totiž dárek, který manželům Kennedyovým při své návštěvě USA v roce 1960 věnoval Chruščov jako jisté škodolibé popíchnutí. Tímto dárkem byl totiž pejsek jménem Pušinka, což bylo štěně fenky Strelky, jedné z prvních úspěšných návratkyň z oběžné dráhy. USA se totiž velmi dlouho nedařilo ani vysílání zvířat na oběžnou dráhu s úspěšným návratem na zem.

²⁵⁸ Podle mnohých odborníků na kosmonautiku kdyby k této tragédii nedošlo, s největší pravděpodobností by se právě Guss Grisom stal prvním pozemšťanem na Měsíci.

²⁵⁹ Ohledně přesných okolností Gagarinovy smrti dodnes panují určité nejasnosti, ale podle toho, co je o celé události veřejně dostupné, se s největší pravděpodobností jednalo o souhru nešťastných náhod, možná i spojených s typickým socialistickým šlendriánem.

²⁶⁰ Jeho éra je někdy také nazývána „neostalinistickou“ a pravdou je, že podobně jako Stalin chtěl peníze z rozpočtu investovat daleko více do zlepšování zbraňového systému než do mírového průzkumu vesmíru.

SSSR tak začal poprvé zaostávat za USA. Prvním příznakem toho, že není vše v pořádku, byla tragédie z 24. dubna 1967. Vladimír Michajlovič Komarov se stal první obětí kosmu, když se jeho lodi *Sojuz 1* (tedy „Svaz“ – míněn byl samozřejmě Sovětský svaz) při návratu neotevřel padák, a to z toho důvodu, že loď rozhodně nebyla dostatečně dobře technicky připravená pro let, ovšem politické vedení v čele s Brežněvem kategoricky trvalo na tom, že start nesmí být odložen.²⁶¹

Za této situace iniciativu v „kosmických závodech“ postupně přebíraly Spojené státy. Po tragédii *Apollo 1* se celý program na jeden a půl roku téměř zastavil, proběhlo pouze několik testovacích nepilotovaných letů. Ale Sovětský svaz této vážné slabiny na straně USA už nedokázal využít, čímž poslední kolo kosmického závodu na celé čáře prohrál. Hned první americká pilotovaná mise, *Apollo 7*, byla úspěšná. *Apollo 8* se na Vánoce 1968 dostalo na oběžnou dráhu Měsíce a po rovněž bezproblémové misi *Apollo 9* na nízké oběžné dráze Země se jako další na oběžnou dráhu Měsíce dostalo i *Apollo 10*, jehož posádka se v lunárním modulu přiblížila měsíčnímu povrchu na pár desítek kilometrů.

Mise *Apollo 11* pak konečně do slova a do písmene splnila osm let starý slib prezidenta Kennedyho. Bez problémů doletěla k Měsíci, na jehož povrchu v noci z 19. na 20. července 1969 přistál lunární modul *Eagle* (Orel – pojmenovaný po americkém národním symbolu, orlu bělohlavém) s americkými astronauty Neilem Armstrongem a Edwinem „Buzzem“ Aldrinem na palubě. Armstrong, Aldrin a pilot velitelského modulu Michael Collins, který se však svou nohou povrchu Měsíce nedotkl, bezpečně přistáli v Pacifiku 24. července 1969. Poté následovalo ještě dalších šest lunárních misí *Apollo*, z nichž pěti se rovněž podařilo úspěšně dosáhnout přistání na Měsíci i bezpečného návratu posádek na Zem.²⁶²

Toto všechno byly události, které nejen že zažil sám George Lucas, ale v čerstvé paměti je měla i většina publika staré trilogie – a těm ostatním, kteří je vidět na vlastní oči nemohli, o tom určitě vyprávěli aspoň jejich rodiče. Nadšení pro vesmír v té době bylo obrovské, snad každý malý kluk (i spousta holek) toužil být kosmonautem, takže

²⁶¹ Komarovovým náhradníkem pro tento let byl Gagarin, který si byl dobře vědom toho, že loď není zcela v pořádku. Snažil se využít veškerého svého vlivu k tomu, aby startu zabránil, ovšem zcela marně, Brežněv se s ním o této věci vůbec nemínil bavit.

²⁶² Výjimkou byla mise *Apollo 13*, která odstartovala k Měsíci 11. dubna 1970, ale po hodině letu při promíchávání nádrží s kapalným kyslíkem došlo k vážné havárii, takže novým cílem mise se místo přistání na Měsíci stal bezpečný návrat všech tří astronautů, Jima Lovella, Johna Swigerta a Freda Haise, zpět na Zemi, což se taky povedlo, a to 17. dubna 1970.

dobrodružný příběh, jehož hrdinové jsou piloti kosmických lodí, byl něčím, co se naprosto neuvěřitelně trefilo do snů a nadějí publika.

Málokoho by ale v okamžicích celosvětové euforie z Pozemšťanů procházejících se po Měsíci napadlo, že tento úspěch je sice vrcholnou a skvělou, ale zároveň taky poslední kapitolou kosmických závodů. Že éra hrdinství, nadšení, ochoty k odříkání a sebeobětování se pro vizi „dobývání vesmíru“ právě nenávratně končí a k moci se v obou soupeřících blocích dostávají chladní počítaři, podle kterých vidina vlaječek zapíchnutých do Marsu, Merkuru nebo některého z asteroidů rozhodně nestojí za „plýtvání penězi“. Určitou tečkou za celými kosmickými závody se tak stal společný sovětsko-americký projekt *Sojuz-Apollo*, který proběhl v červenci 1975 a otevřel dveře mezinárodní spolupráci při výzkumu vesmíru.

Je ovšem velmi pravděpodobné, že v době, kdy George Lucas psal scénář k prvnímu filmu *Star Wars*, sám stále věřil tomu, že zastavení letů na Měsíc je věcí pouze dočasou, že nějaká nová (z jeho hlediska tedy rozumnější) americká administrativa je zase rychle obnoví. A nejen to, že pak se možná začne připravovat i let na Mars. Dost možná jak on sám, tak také nadšené publikum *Star Wars* podobným optimistickým vizím věřilo ještě počátkem 80. let, kdy šly do kin další dva filmy, tvořící nyní tuto původní trilogii, což nadšení pro *Star Wars* filmy mohlo také umocňovat.

Dle mého názoru dnes už spíše jen anekdotickou záležitostí z hlediska reflexe tehdejší reality v původní trilogii *Star Wars* je snaha „rýpnout si“ také do velkých filmových studií. George Lucas přiznává,²⁶³ že bylo jeho záměrem alegoricky zobrazit „boj“, probíhající v Hollywoodu mezi nezávislými filmaři, kteří jsou zobrazeni jako čestní a odvážní povstalci, a velkými filmovými společnostmi, které symbolizuje právě ono zlé a zkažené Impérium, toužící vládnout všemu a všem.

Myslím si ovšem, že tato alegorie byla už v době premiéry prvního filmu *Star Wars* pochopitelná pouze velmi malé hrstce zasvěcených. Asi nejvíce ji ocenili Lucasovi přátelé z řad nezávislých filmařů. Možná to jako jistý „zlomyslný šťouchanec“ pochopil i některý z majitelů či členů vysokého managementu velkých studií, ale pochybuji o tom, že si podobných „jemných náznaků“ mohl všimnout někdo z běžné divácké veřejnosti.

²⁶³ *Empire of Dreams: The Story of the Star Wars Trilogy* (dokumentární film, 2004).

A obávám se, že v dnešní době – samozřejmě s výjimkou opravdu skalních Star Wars fanů – tato alegorie nezajímá už vůbec nikoho. Ještě navíc když – bráno touto optikou – sám George Lucas vlastně už velmi dávno „přešel na temnou stranu“. Nejdříve se samo jeho studio stalo určitým „impériem“, ale definitivně George Lucas v očích mnoha fanů „propadl pokušení temné strany“ v roce 2012, když svou společnost *Lucasfilm ltd.* i se všemi právy na franšizu Star Wars prodal tomu snad úplně největšímu hollywoodskému molochovi, totiž *Walt Disney Company*.

4. Prequelová trilogie (Epizody I až III)

„*The time has come. Execute order 66!*“²⁶⁴

Až koncem 90. let 20. století byl dle názoru George Lucase pokrok v trikových technologiích takový, že bylo možné natočit prequelovou trilogii. První z filmů šel do kin v roce 1999, další dva až po roce 2000 – Epizoda II v roce 2002 a Epizoda III v roce 2005. Na rozdíl od původní trilogie je George Lucas nejen autorem námětu, ale také scénáristou i režisérem všech tří filmů.

Nové filmy byly fanovskou komunitou nesmírně očekávány. Milovníci Star Wars záviděli svým „sokům“ trekkerům,²⁶⁵ že během těch dlouhých 16 let, po které oni měli k dispozici pouze knihy, komiksy a počítačové hry, ve světě Star Treku bylo natočeno devět celovečerních filmů²⁶⁶ a vysílány další tři seriály.²⁶⁷ Lze tedy říci, že *Skrytá hrozba* byla jedním z nejvíce očekávaných filmů roku 1999. Tomu ostatně odpovídaly i tržby, kdy se tento film stal komerčně nejúspěšnějším filmem roku a s tržbami 924 mil. USD se dostal mezi komerčně nejúspěšnější filmy všech dob.

Pravdou je, že názory jak odborníků, tak i fanů na celou prequelovou trilogii se velmi liší. Dle názoru odborníků se vyznačuje vynikající hudbou, výpravou, kostýmy, maskami, a triky,²⁶⁸ ovšem naopak jsou velmi kritizované režie, scénář, dialogy a herecké výkony.²⁶⁹ Z celé této trilogie se v podstatě pouze Epizoda III setkala s poměrně pozitivními ohlasy ze strany odborné veřejnosti.

²⁶⁴ Rozkaz zatím ještě Nejvyššího kancléře, brzy však císaře Palpatina, na jehož základě se klonoví vojáci obrátí proti svým velitelům, jimiž jsou většinou rytíři Jedi, a vzhledem k momentu překvapení téměř všechny snadno povraždí.

²⁶⁵ Tedy milovníkům Star Treku – v českém prostředí se používá častěji pojem trekkie, který však má v USA nikoli neutrální, ale spíše pejorativní nádech.

²⁶⁶ První z nich v roce 1979 a poslední, *Star Trek: Vzpoura*, v roce 1998.

²⁶⁷ První z nich byla *The Next Generation*, vysílaná od roku 1987, ovšem ještě než byla odvysílána její poslední epizoda, bylo zahájeno vysílání dalšího seriálu z tohoto světa, *Deep Space 9*, a zhruba v polovině vysílání *Deep Space 9* (v roce 1995) bylo zahájeno vysílání dalšího Star Trek seriálu, o posádce kosmické lodi *Voyager*.

²⁶⁸ Např. jak *Epizoda I*, tak i *Epizoda II* získala nominace na „Oskara“ za nejlepší zvláštní efekty, zatímco *Epizoda III* zase za nejlepší masky.

²⁶⁹ V případě Epizod I a II byly dokonce velmi často nominované na anticeny *Golden Raspberry*, z nichž některé i získaly – např. v roce 1999 byli nominováni Jake Lloyd za roli malého Anakina a Ahmed Best za roli Jar Jara Binkse, přičemž Ahmed Best nominaci proměnil, dále dokonce dvakrát (za rok 2002 i 2005) získal tuto anticenu Hayden Christensen za roli dospělého Anakina, zatímco Natalie Portman byla v roce 2002 pouze nominována, George Lucas získal tuto anticenu za scénář Epizody II (za scénář Epizody I byl nominovaný) a stejně tak byl nominovaný jako nejhorší režisér za Epizodu I i za Epizodu II. Na straně druhé je otázkou, nakolik je tato anticena vypovídající o skutečné nekvalitě, když mezi nominovanými se ocitl např. i Stanley Kubrick za horor *Osvícení*.

Podobně rozpolcené jsou i názory fanovské komunity. Někteří považují prequely za nejlepší Star Wars, jaké kdy byly natočeny, jiní je naopak zatracují a vytýkají jim přemíru efektů na úkor příběhu, případně tvrdí, že v prequelech Lucas naprosto „zničil ducha“ původních Star Wars. S největší pravděpodobností půjde do značné míry také o generační záležitost – ti, kteří vyrůstali na původní trilogii, mají k prequelům většinou dosti odtažitý postoj, naopak ti, kteří prequely sledovali jako děti nebo teenageři, mají tendenci považovat původní trilogii za nudnou a tehdejší triky za „směšné“.²⁷⁰

Zkusme se tedy podívat na prequely relativně nezaujatě.

4.1. Základní příběh této trilogie

V ubíhajících titulcích Epizody I se dozvídáme, že v Galaktické republice došlo ke sporům ohledně zdanění obchodních cest a kvůli tomu Obchodní federace zahájila blokádu planety Naboo. Republikový Senát vysílá na jednání dva diplomaty. Těmi jsou rytíři Jedi – mistr Qui-Gon Jinn a jeho mladý učedník, jehož jméno je nám už dobře známé, Obi-Wan Kenobi. Ihned po příletu se je Obchodní federace pokusí zavraždit, přičemž oni pochopitelně uniknou a přitom zjistí, že Obchodní federace má připravenou obrovskou invazní armádu. Chtějí se dostat na povrch, aby mohli varovat vládu planety, ale Obchodní federace právě započíná invazi.

Na Naboo se oba Jediové náhodně setkají s gunganem Jar Jarem Binksem, díky němuž se dostanou do podvodního města Otah Gunga a získají zde plavidlo, kterým se mohou přes vodní jádro planety dostat nepozorovaně do hlavního města ke královskému paláci. Doplují tam právě včas, královna byla zatčena, a protože odmítá souhlasit s okupací, má být odvedena do internačního tábora. Rytíři Jedi královnu a některé další členy jejího doprovodu osvobodí a podaří se jim uniknout z planety. Při tomto jejich útěku se svou pomocí vyznamená také další náš starý známý, droid R2-D2.

Lod', ve které prchají, je ale poškozená příliš na to, aby mohla doletět až do metropole Galaktické republiky. Proto se rozhodnou přistát na nejbližší možné

²⁷⁰ Pokud mám k této otázce vyjádřit své vlastní zcela subjektivní stanovisko, tak mým nejoblíbenějším Star Wars filmem je Epizoda III, v těsném závěsu za ní pak Epizoda V, Epizoda IX a spin-offy *Solo* a *Rogue One*, naopak nejméně oblíbenou je u mě Epizoda VIII, kterou považuji za naprosto zbytečný film, který neměl být nikdy natočen a nejlepší by bylo komplet jej přetočit. Nejsem příliš nadšená ani Epizodou VII, která mi přijde poněkud nudná svou předvídatelností, připadá mi totiž spíše jako remake Epizody IV než něco originálního. Epizody I, II, IV a VI jsou pak v mých očích dosti rozporuplné, některé scény mi připadají naprosto skvělé, téměř geniální, zatímco jiné se mi zdají nudné nebo hloupé, takže je někdy při sledování i komplet přeskakuji.

planetě, kde by mohli sehnat potřebné součástky na opravu – a touto planetou je Tatooine. Qui-Gon se spolu s Jar Jarem a Padmé, jednou z královniých služebných, vydává do města hledat obchodníka, od kterého by nakoupili vše potřebné. V krámku, do kterého přijdou, slouží devítiletý otrok Anakin Skywalker. Majitel obchůdku Wato o odmítá prodávat za republikové peníze, a navíc patří k rase toydarianů, která je imunní vůči jediským mindtrickům, takže se situace zdá být velmi zoufalá.

Anakin je velmi zaujat krásou Padmé a pozve celou skupinu k nim domů, kde se setkáváme s další nám již známou postavou – protokolárním droidem C-3PO, kterého Anakin staví jako dárek pro svou matku Shmi. Mezi tím se od ní Qui-Gon dozví, že jedinou slabinou, kterou Wato o má, je sázení v závodech na kluzáky. Na základě toho jim Anakin nabídne, že se pokusí příští závod vyhrát, aby jim pomohl. Jeho matka jej od toho sice zrazuje, protože je to velice nebezpečné, ale Anakin je přesvědčený o tom, že je jediným, kdo jim může pomoci, a proto to zkrátka musí udělat. Qui-Gona zaujme Anakinův výjimečný talent a zjistí, že by měl mít předpoklady k naprosto mimořádným schopnostem v Síle, možná by se dokonce mohlo jednat o Vyvoleného, který má přinést rovnováhu Síly.

Anakin závod vyhraje, díky čemuž uprchlíci z Naboo můžou opravit loď, a souhlasí s tím, že s nimi odejde do metropole, aby se stal rytířem Jedi, protože právě to je jeho dávný sen, po kterém od dětství touží. Pro jeho splnění je schopný i opustit svou matku, kterou velmi miluje. Brzy po přiletu však zažije svou první krizi – jeho dětské hrdinové jej mezi sebou nechtějí! Přesto se ho Qui-Gon neoficiálně ujímá.

Anakin však není jediný, koho po přiletu na Coruscant čeká kruté vystřízlivění z naivně idealistických představ. Královna Amidala zjišťuje, že Senát jí není schopen pomoci, Nejvyšší kancléř Finis Valorum je obviněn z korupce, a tudíž nebude dělat nic, a čekat na rozhodnutí galaktického soudního dvora by trvalo věčnost. Na radu senátora za svůj domovský svět – kterým není nikdo jiný než Sheev Palpatine – nakonec vyvolá hlasování o vyslovení nedůvěry kancléři. Sice jedním z kandidátů na nového kancléře je i Palpatine, ale královna je toho názoru, že pokud chce zachovat nezávislost své domovské planety, nemůže se už spoléhat pouze na politická vyjednávání. Rozhodne se vrátit domů a tam se se pokusit zvítězit nad robotickou armádou Obchodní federace, která nyní její svět ovládá.

Na této její misi ji doprovázejí nejen všichni příslušníci jejího doprovodu a Jar Jar, ale také Qui-Gon, Obi-Wan a Anakin. S pomocí Jar Jara se podaří královně Amidale jako

zástupkyni lidského druhu uzavřít spojení s národem gunganů v boji proti Obchodní federaci, přičemž vyjde najevo, že skutečná královna Amidala se z bezpečnostních důvodů po většinu času vydávala za jednu ze svých služebných, zatímco její ceremoniální roli hrála její dvojnice Sabé.

Gungani zaútočí na bitevní droidy, lidští piloti se pokusí bojovat proti Obchodní federaci ve vzduchu a sama královna spolu s oběma rytíři Jedi a několika členy svých bezpečnostních složek se pokusí zajmout místokrále Nuta Gunraye, vůdčí osobnost Obchodní federace a velitele invazních vojsk. Cestu do trůnního sálu jim zastoupí potetovaný rohatý bojovník v černém, což je sithský učedník Darth Maul, který byl Obchodní federaci poslán na pomoc svým mistrem – ten totiž celý plán na invazi a okupaci připravil. Maulovi se postaví oba rytíři Jedi a královna s ostatními volí jinou cestu.

Anakinovi se podaří nasednout do stíhačky a zúčastnit se bitvy, ve které zničí loď, která ovládá všechny droidy. Prakticky ve stejnou chvíli ale Darth Maul smrtelně zraní Qui-Gona a vypadá to, že zvítězí i nad Obi-Wanem, nakonec jej ale Obi-Wan zničí.²⁷¹ Poté musí slíbit svému umírajícímu mistrovi, že Anakina vycvičí jako rytíře Jedi. Amidala zajme místokrále a jeho společníky, aby mohli být postaveni před soud. Na závěr filmu přilétá na Naboo nově zvolený Nejvyšší kancléř, kterým je Sheev Palpatine, a účastní se slavnosti na počest vítězství. Téže slavnosti se účastní i Anakin, novopečený učedník (padawan) řádu Jedi. Členové Rady tohoto řádu však mají obavy, protože právě zjišťují, že dávné nebezpečí, lordové ze Sith, je znovu přítomno v Galaktické republice, ale zničen byl pouze jeden z nich.

V úvodu Epizody II, která se odehrává o 10 let později, je po přiletu na Coruscant při atentátu zabita Cordé, další dvojice bývalé královny a nyní senátorky Padmé Amidaly. Rada řádu Jedi pověřuje senátorčinou ochranou Obi-Wana a jeho padawana Anakina. Po dalším pokusu o její zabití se Anakin rozhodne vyšetřit, kdo za celou věcí stojí, a tak se spolu s Obi-Wanem pustí do pronásledování atentátníka a především těch, kdo si jej objednali. Stopa vede na planetu Kamino,²⁷² jejíž poloha ale byla vymazána z map v archivu řádu Jedi, což podezření, že se zde děje něco velmi nekalého, ještě zesílí.

²⁷¹ Konkrétně jeho tělo svým světelným mečem přeseke na dvě poloviny a domnívá se tak, že jej zabil.

²⁷² Jedná se o planetu v poměrně skrytém sektoru galaxie, jejíž obyvatelé, nesmírně vysocí subtilní humanoidé, jsou údajně nejlepší klonovači ve známé části vesmíru.

Obi-Wan s Anakinem se tedy rozdělí – Obi-Wan se pokusí najít planetu Kamino a vypátrat, co se to vlastně děje, zatímco Anakin dostává jako první samostatný úkol tajně doprovodit senátorku Amidalu na její domovskou planetu a tam chránit její život.

Obi-Wan je po příletu na Kamino velmi překvapen, že je očekáván. Dozví se, že jediský mistr Syfo Dias zde před moha lety pro Galaktickou republiku objednal armádu klonů, která je nyní již téměř hotová, takže Kaminoané předpokládají, že je vyslán řádem Jedi, aby ji převzal nebo si ji alespoň prohlédl. S pýchou mu tedy ukazují své dílo a vysvětlují, že vzorem pro tuto armádu byl námezdný lovec Jango Fett, který si jako odměnu vyžádal jeden z klonů, který ale nechtěl geneticky upravit ani uměle zrychlit jeho růst, a tento svůj klon vychovává jako syna.²⁷³ Obi-Wan následně v Jangovi poznává osobu, která stála za atentátem, a tak poté, co Radě řádu podá zprávu o všem, co zjistil, se pustí do jeho pronásledování.

Mezitím se Anakin postupně stále více zamilovává do Padmé Amidaly a kromě toho jej trápí noční můry, ve kterých vidí svou matku umírat. Je přesvědčený o tom, že je ve vážném nebezpečí, proto mu Padmé nabídne, že spolu odletí na Tatooine všechno prověřit. Anakin se od Owena Larse, svého nevlastního bratra, dozví, že jeho matku unesli tuskeni a výprava, která se vypravila ji zachránit, byla téměř celá pobita. Anakin nedbá varování a vypraví se po jejich stopách.

Obi-Wan pronásleduje Janga na planetu Geonosis, kde je svědkem spikleneckého jednání vůdců separatistického hnutí, kteří plánují vojenskou vzpouru proti Galaktické republice. Než stihne podat zprávu řádu Jedi, je zajat. Ve vězení jej navštíví vůdce separatistického hnutí, bývalý Qui-Gonův mistr a člen Rady řádu Jedi, hrabě Dooku, který jej přesvědčuje, aby se k němu přidal. Tvrdí mu, že jeho mistr Qui-Gon, kdyby byl naživu, by to určitě udělal. Dále mu prozradí, že Galaktická republika je naprosto zkažená, protože většinu Senátu ovládá sithský lord Darth Sidious. Obi-Wan tomuto obvinění není schopný uvěřit a Dookuovu nabídku odmítá.

Anakinovi se podaří nalézt matku v jednom z tuskenských táborů, ale přichází pozdě, Shmi umírá. Jak už bylo řečeno dříve, Anakin šílený žalem vyvraždí všechny tuskeny v dosahu a nad matčíným hrobem přísahá, že něco podobného už nikdy nedopustí. Padmé se mu v této situaci snaží být oporou. Posléze oba odlétají na Geonosis, protože zachytili Obi-Wanovu zprávu, ze které vyplývá, že je také v nebezpečí.

²⁷³ Není jim nikdo jiný než další postava, kterou už známe – Boba Fett.

Mezitím se na Coruscantu projednávají zprávy, které dostal řád Jedi od Obi-Wana. Také v Senátu přijde na pořad jednání složitá aktuální situace. Jar Jar Binks, který je zástupcem senátorky Amidaly v době její nepřítomnosti, navrhne dát Nejvyššímu kancléři Palpatinovi mimořádné pravomoci. Ten v emotivním projevu tvrdí, že je přijímá jenom v takto těžké situaci, a slibuje, že jakmile nebezpečí pomine, okamžitě se jich vzdá, za což je odměněn silným potleskem. Pak slíbí, že jeho prvním krokem bude vytvoření silné republikové armády, na základě čehož se mistr Yoda rozhodne osobně odletět na Kamino a tam jménem Galaktické republiky armádu převzít.

Na Geonosis jsou Anakin s Amidalou zajati a odsouzeni k popravě v aréně spolu s Obi-Wanem. Těsně před popravou si vzájemně vyznají lásku. V aréně se všichni tři statečně brání a následně jim přijde na pomoc několika desítek rytířů Jedi. Proti Jediům se ale postaví obrovská armáda droidů, takže by nejspíš byli všichni ztraceni, kdyby se v posledním okamžiku neobjevil mistr Yoda v čele ještě větší armády klonů, která droidy snadno poráží. Hrabě Dooku a další představitelé separatistů utíkají, pronásledují je ale rytíři Jedi včetně Anakina s Obi-Wanem.

Anakin je přesvědčen o svých schopnostech, a tak na Dookua zaútočí sám – ale přecenil své síly. Přichází o ruku a nejspíš by přišel i o život, kdyby se neobjevil mistr Yoda, který se svým bývalým žákem svede velmi vyrovnaný souboj. Zřejmě by jej nakonec porazil, Dooku však uteče a spěchá za svým mistrem. Po příletu na Coruscant mu vítězoslavně oznamuje: *I am bringing good news, the war has begun*. Potom mu předává další významný dokument, kterým jsou plány ke stavbě budoucí Hvězdy smrti.

Rada řádu Jedi usoudí, že informace o Sithovi, který ovládá Senát, nemůže být pravda. Dooku propadl temné straně, a tak se je svou lží snaží jenom zmást. Zatímco Anakin uzavírá na Naboo tajný sňatek s Padmé Amidalou, Nejvyšší kancléř stojí na Coruscantu na balkoně a s uspokojením pozoruje nekonečné řady klonových vojáků, které nasedají do nových republikových křižníků.

O tři roky později na počátku Epizody III zjišťujeme, že klonové války vrcholí. Vojska separatistů se dokonce dostala do metropole a jeden z jejich vůdců, generál Grievous,²⁷⁴ unesl samotného prvního muže republiky, tedy Nejvyššího kancléře, kterým je stále Palpatine. Na jeho záchranu jsou vysláni Obi-Wan s Anakinem, protože si během klonových válek získali pověst jedněch z nejschopnějších jediských bojovníků. Kancléře

²⁷⁴ Je to kyborg, de facto přežil svou smrt, přesněji řečeno byl oživen v robotickém těle. Je tak jistým předobrazem budoucího Anakinova osudu.

se jim podaří zachránit a když Obi-Wan leží v bezvědomí, Anakin na Palpatinovo naléhání, že pro nastolení míru je nutné zlikvidovat vůdce separatistů, zabije hraběte Dookua. Generál Grievous ale uprchne.

Poté, co se Anakin po návratu setká s Padmé, dozví se od ní, že s ním čeká dítě. Na straně jedné ho to potěší, ale na straně druhé má velké obavy. Za prvé si není jistý, jak se jim za této situace podaří dál tajit jejich vztah, ale daleko horší je, že ho začnou pronásledovat velmi podobné noční můry, jaké se mu zdály o jeho matce. Vidí v nich, že Padmé při porodu nebo těsně po něm zemře. Chce se poradit s mistrem Yodou, ale ví, že nemůže mluvit zcela otevřeně. Přizná tedy jenom, že ho trápí předtuchy o tom, že nějaké jemu blízké osobě hrozí smrt. Yoda mu na to jen zopakuje jediské ponaučení, že smrt je součástí života a že není správné pokoušet se jí zabránit. Tato odpověď Anakina samozřejmě neuspokojí.

Palpatine naléhá na Radu řádu Jedi, aby se jejím členem stal Anakin, což se mu nakonec podaří prosadit, ale zbytek členů Rady stále nechce Anakinovi udělit mistrovský titul. Zároveň chtějí využít Anakina k tomu, aby pro ně Palpatina špehoval. Anakin se od Palpatina dozví, že generál Grievous se ukrývá na planetě Utapau, a navrhuje Radě, že by se vypravil jej zlikvidovat. Rada to ovšem zamítá a místo něj na tuto misi vysílá Obi-Wana. Anakin tedy postupně přestává Radě důvěřovat.

V jednom soukromém rozhovoru se Anakin svěřil Palpatinovi s tím, že má strach o Padmé, že ho pronásledují předtuchy její smrti, ale neví, co má dělat. Nezná způsob, jak by tomu mohl zabránit, a není si ani jistý, kde či od koho by se něco podobného mohl dozvědět. Na to mu Palpatine odpoví: *Not from a Jedi*. A naváže vyprávěním údajné „staré sithské legendy“ o mistru Darth Plagueisovi, který uměl tvořit život z midichlorianů a dokonce navracet mrtvé zpět k životu.

Anakin pochopí, že jeho přítel je ve skutečnosti ten sithský mistr, po kterém řád Jedi tak dlouho pátrá, a jde to oznámit Radě. Ta se rozhodne Palpatina zlikvidovat, ale Anakina odmítnou vzít s sebou, protože mu nevěří. Anakin tak má sám v prázdné místnosti Rady příliš času na přemýšlení, a nakonec se rozhodne, že se zvolí lásku proti povinnosti, tedy že se pokusí Palpatina zachránit i za tu cenu, že se postaví proti svým druhům.

Pomůže tedy svému novému mistrovi zabít jednoho z členů Rady a jinak vynikajícího jediského šermíře Mace Windua, přijme od něj sithské jméno Darth Vader a jde vykonávat jeho rozkazy. Nejdříve je jeho úkolem zlikvidovat všechny Jodie, kteří

se nacházejí v chrámu – o ty ostatní se mají postarat klonoví vojáci, jakmile je vydán „rozkaz 66“ – a poté odlétá na Mustafar zlikvidovat vedení separatistů, které jeho nový pán už nepotřebuje. Před odletem na Mustafar vysvětluje Padmé, že řád Jedi zradil Galaktickou republiku a pokusil se zavraždit Nejvyššího kancléře. Vyjadřuje ještě svou víru v to, že Obi-Wan snad mezi tyto zrádce nepatří.

Palpatine, který je znetvořený blesky temné strany, protože při souboji je Mace Windu dokázal odrazit tak, že zasáhly jeho obličej, toto své znetvoření vydává v Senátu za důkaz zrady Jediů. Většina senátorů jeho tvrzení uvěří a Palpatine poté za velkého potlesku vyhláší přeměnu Galaktické republiky v Galaktické impérium.

Mezitím jsou jedišti velitelé vražděni – většinou ze zálohy – klonovými vojáky, takže jenom velmi malé hrstce se podaří přežít a uniknout. Mezi nimi je Yoda, který na Kashyyyku pomáhal wookiům proti separatistům, a ti jej proto ochránili, a také Obi-Wan. Vracejí se do metropole a vidí chrám Jedi, ze kterého se stoupá dým. Uvnitř najdou mnoho svých mrtvých druhů. Obi-Wan si všimne, že ne všichni byli zabiti střelami z blasterů, ale že některá smrtelná zranění vypadají jako od světelného meče. Yoda cítí, co se nejspíš stalo, a tak jej zrazuje, aby se raději ne díval na záznam z bezpečnostních kamer, protože mu to způsobí jen bolest. Obi-Wan jej neposlechne a přesvědčí se, že tím vrahem byl Anakin, který propadl temné straně.

Rozhoduje se, že je jeho povinností zastavit jej, zatímco Yoda se rozhodne jít do Senátu zničit Palpatina. Ani jeden z nich však neuspěje. Síly Palpatina a Yody jsou vyrovnané, takže Yoda nakonec předstírá smrt, aby se mohl pokusit utéct a třeba jednou vycvičit nové Jedio. Obi-Wan neví, kde má Anakina/Vadera hledat, ale předpokládá, že to bude vědět Padmé. Ta mu to ale nechce prozradit a stejně tak odmítá uvěřit tomu, že by její muž byl schopný vraždit malé děti v chrámu. Přesto se rozhodne na něj nečekat na Coruscantu, ale letět za ním na Mustafar, přičemž si nevšimne, že se Obi-Wan ukryl v její lodi.

Na Mustafaru se Padmé s Anakinem pohádá a poté, co se z její lodi v nejméně vhodný moment vyjde Obi-Wan, Anakin/Vader je přesvědčený o tom, že jej zradila. Ovládne ho strašlivý vztek, že bytost, kvůli které on sám zradil vše, jen aby ji mohl zachránit, zradila jeho, takže ji málem zabije. Do toho se vloží Obi-Wan, který vidí, že jeho bývalý učedník už plně propadl temné straně, tedy je to Sith, kterého je povinen zlikvidovat. Pustí se s ním do souboje na život a na smrt a jejich síly jsou dlouho vyrovnané, ale nakonec se Vader dopustí riskantního manévru, který Obi-Wan využije

k tomu, že mu usekne obě nohy i zbývající lidskou ruku. Nechává jej umírat na břehu lávové řeky, do které by se měl postupně sesunout, a odchází.

Svůj úkol ovšem nesplnil, protože o Vadera se postará jeho sithský mistr, který z něj vytvoří Silou nadaného kyborga. Řekne mu také, že Padmé zabil on sám v záchvatu vzteku, což ovšem není pravda. Padmé byla pouze v bezvědomí a Obi-Wan ji z Mustafaru odvezl do bezpečí. Vlivem přetáhlého stresu ale předčasně porodí. Nemá však vůli žít, když si uvědomuje, co se stalo z muže, kterého milovala. Stihne ještě novorozená dvojčata pojmenovat Luke a Leia a svěří je do péče Obi-Wana. Ten Leiu předá na Alderaanu rodině Organových a Luka odveze na Tatooine jeho strýci a tetě. Sám na této planetě také zůstane, aby mohl jednou na Lukovu výchovu a případný výcvik dohlédnout, a změní si jméno na Ben Kenobi.

Droidům R2-D2 a C-3PO je vymazána paměť.

V okamžiku pohřbu, který je naaranžovaný tak, aby to vypadalo, že Padmé zemřela i se svým nenarozeným dítětem,²⁷⁵ Vader s císařem a budoucím velkomoffem Tarkinem dohlízejí na počínající stavbu Hvězdy smrti.

4.2. Reflexe deziluze ze světa po konci studené války v této trilogii

Prequelly vznikaly za úplně jiné společenské a politické situace než původní trilogie. Jak všichni víme, na přelomu 80. a 90. let 20. století se rozpadl tzv. „Východní blok“, padla železná opona a skončila studená válka. Ze Sovětského svazu (ze kterého se velmi rychle stala Ruská federace) se stal partner a v době vzniku této trilogie se dokonce stále zdálo, že i budoucí spojenec demokratického světa.

Během 90. let ovšem dochází k vystřízlivění z představ o „růžové budoucnosti“, kdy všichni spolu budou žít v míru a harmonii,²⁷⁶ přičemž k tomuto vystřízlivění napomohla zejména neschopnost mezinárodního společenství při řešení závažných krizí, kterými byla válka v bývalé Jugoslávii a genocida ve Rwandě. Dochází k velké deziluzi, vedoucí u mnoha lidí na Západě i na Východě ke ztrátě důvěry v demokracii. A právě v tomto ovzduší jsou tvořeny filmy, které mají pojednávat o cestě Anakina Skywalkera k temné straně a cestě senátora Palpatina k absolutní moci.

²⁷⁵ Anakin ani nikdo jiný neměli tušení, že děti jsou ve skutečnosti dvě.

²⁷⁶ Jak ve startrekové *Spojené federaci planet*.

Dost významnou roli mohla hrát také skutečnost, že hlavním producentem těchto filmů byl Rick McCallum, který je původem Němec (narodil se v Heidelbergu v tehdejší tzv. „Západním Německu“), jeho manželka je původem Češka a oba v současnosti dokonce částečně žijí v Praze. Lze tedy předpokládat, že zejména na události týkající se Evropy měl zvýšenou citlivost – a něco z toho tedy zcela určitě proniklo i do této trilogie.

Epizoda I opravdu velmi hezky alegoricky zobrazuje již zmíněnou impotenci mezinárodních institucí počínaje OSN přes EU a konče NATO tváří v tvář konfliktům, které (přínejmenším v Evropě) nikdo nečekal. Reflexe těchto historických skutečností je velmi dobře rozpoznatelná zejména v Epizodě I: Obchodní federace zahájí blokádu nepříliš významné planety Naboo – a jediné, na co se zmůže republikový Senát, je vyslání diplomatického poselství, které jen s velkou dávkou štěstí není zlikvidováno ještě před tím, než vůbec k nějakému jednání dojde.

Stejně jako v původní trilogii imperiální síly, ani Obchodní federace nemá v úmyslu dodržovat byť jenom základní pravidla běžná mezi civilizovanými národy. Poslové, později heroldi a ještě později vyslanci a velvyslanci, byli v našem světě nedotknutelní už ve starověku. Ne tak tady. Kdyby vyslanci Senátu nebyli rytíři Jedi, tak by byli zavražděni okamžitě po přistání na mateřské lodi Obchodní federace – podaří se jim uniknout jenom díky jejich mimořádným schopnostem.

A podobně hanebné chování pokračuje i dál. Po invazi na Naboo je vládkyně planety královna Padmé Amidala Naberrie zatčena a nucena k tomu, aby podepsala souhlas s okupací. Protože odmítá, má být odvedena do jakéhosi pracovního tábora, kde má být její vůle zřejmě zlomena – a lze jen hádat, jakými asi prostředky.

Ačkoli se jí (spolu s několika věrnými) za pomoci již zmíněných rytířů Jedi podaří uniknout a nakonec se – po mnoha komplikacích – dostává do metropole, kde může předstoupit před Senát a vypovědět celou pravdu o jednání Obchodní federace, je jí to málo platné. Zjišťuje, že Senát je rozhádaný, každá frakce sleduje své vlastní zájmy a osud planety kdesi daleko od centra Galaktické republiky málokoho zajímá. Nejvyšší kancléř Finis Valorum, na jehož vliv nejvíce spoléhala, čelí obvinění z korupce, takže ani on pro její domovskou planetu nechce či nemůže nic udělat.

Předložení celé záležitosti galaktickému soudnímu dvoru nepomůže už vůbec, protože soudní pře se táhnou celé roky, které ona a její planeta rozhodně nemá. Na radu senátora své domovské planety, kterým tedy není nikdo jiný než Sheev Palpatine, vyvolá

předčasné volby nového Nejvyššího kancléře – aniž by samozřejmě tušila, že napomáhá Palpatinovu dávno připravenému plánu, jak se dostat k absolutní moci – a rozhodne se, že metropoli opustí. Je přesvědčená o tom, že politikaření v Senátu je v této věci k ničemu, že osud své planety musí vzít do vlastních rukou, tedy musí se pokusit doma najít co nejvíce spojenců, kteří by jí pomohli vyhnat okupanty. To se sice nakonec zadaří, takže se zdá, že je všechno v pořádku, ovšem Naboo je jenom první obětovaná figura v dávno rozehrané šachové partii, ve které má Palpatine dobře promyšlené desítky tahů dopředu.

Epizody II a III pak vznikají „ve stínu“ 11. září 2001 včetně „utažení šroubů“, které po něm následovalo. Galaktická republika v době klonových válek s Nejvyšším kancléřem, který dostává stále nové a nové mimořádné pravomoci, tak odráží války v Iráku a Afghánistánu, a to včetně výrazného posílení pravomocí bezpečnostních složek a tajných služeb, ke kterému po 11. září dochází nejen v USA.

Někteří američtí konzervativci dokonce vyzývali k bojkotu Epizody III, protože údajně kritizuje americkou politiku na Blízkém východě a vytváří paralely mezi Galaktickým Impériem a USA, mezi Darthem Vaderem a prezidentem Georgem Walkerem Bushem atd. Čímž se údajně režisér Star Wars dopouští nevhodného aktivismu, který by mu neměl být tolerován. George Lucas se proti tomuto nařčení bránil tím, že tvrdil, že měl koncept prequelové trilogie promyšlený už koncem 70. let, že scénář k Epizodě III psal ještě před válkou v Iráku, a že pokud se tedy v jeho scénáři odrážela nějaká realita, tak to byla pouze válka ve Vietnamu.²⁷⁷

Na konci Epizody II a především pak v Epizodě III vlastně neexistuje žádná strana konfliktu, kterou by bylo možné označit za jednoznačně „dobrou“. Galaktická republika se pomalu mění v diktaturu, takže z určitého hlediska lze připustit, že separatisté jsou aspoň trochu v právu, když se proti ní bouří. Ovšem vůdčí organizace separatistického povstání (Obchodní federace, Technounie a Bankovní klan IG) také nejsou žádní demokraté, spíše právě naopak, a navíc i nadále nemají sebemenší zábrany dopouštět se zásadních porušení jakýchkoli civilizovaných pravidel pro vedení konfliktů – stejně jako to v našem reálném světě činil (a činí) Tálibán a další islámští teroristé. V Epizodě II se nerozpakují pokusit se popravit jak Padmé Amidalu (aktuálně republikovou senátorku),

²⁷⁷ Přesto si vlastně ani při této své obhajobě neodpustil jistou kritiku Bushovy administrativy, když prohlásil: „The parallels between Vietnam and what we're doing in Iraq now are unbelievable.“ (SORIANO, Cezar G. *Politics creates a disturbance in the Force*. *US Today*. (17. 5. 2005) [2022-09-27] <https://usatoday30.usatoday.com/life/movies/news/2005-05-17-sith-politics_x.htm>

tak rytíře Jedi Anakina Skywalkera a Obi-Wana Kenobiho, kteří by za normálních okolností měli mít diplomatickou imunitu, zatímco v Epizodě III se nezastaví dokonce ani před útokem na metropoli (planetu-město) Coruscant²⁷⁸ a únosem Nejvyššího kancléře, tedy vrcholného představitele Galaktické republiky.

Na straně druhé ani „světlá strana“ není bez poskvrny. Už ve *Skryté hrozbě* Jedi předvedli, že osud bezvýznamných „non force-userů“ je jim vcelku lhostejný – o tom svědčí cynická slova Qui-Gon Jinnova k Anakinovi: *We are not here to free slaves*. Není proto divu, že někteří „obyčejní obyvatelé“, zvláště pak z okrajových oblastí galaxie, přestávají Galaktické republice věřit a přidávají se k separatistům nebo je aspoň nějak podporují.²⁷⁹

Rytíři Jedi se kromě toho pomalu stávají jakousi republikovou tajnou službou a z tohoto titulu postupně nabývají postavení „státu ve státě“. Nejsou nikým voleni, nikým kontrolováni, nikomu odpovědní a postupně si tak začínají uzurpovat pravomoci, které původně náležely jen demokraticky zvoleným institucím – a předpokládají, že je to tak naprosto správné a že to budou všichni akceptovat. Např. když v *Epizodě II* Anakin s Obi-Wanem pronásledují nájemnou vražedkyni Zam Wessel,²⁸⁰ která se pokusila zabít Padmé Amidalu, „civilisty“ odhánějí se slovy *Jedi business*.

Dokonce to dochází tak daleko, že nejen případné omyly a chyby, ale dokonce i jasné zločiny svých členů v klidu zametou pod koberec – když se Anakin, byť ze zoufalství nad umučením své matky, dopustí masakru tuskenské vesnice, vůbec nikdo jeho zločin neřeší, vlastně se o něm kompetentní orgány ani nedozvědí. Tuskeni z jedné vesnice jsou z jejich úhlu pohledu najednou pouze „postradatelnými položkami“ v rámci počínající občanské války, na kterých tím pádem nikomu moc nezáleží.

Dochází zde tedy postupně k situaci, kdy na straně jedné máme politiku s diktátorskými tendencemi, který nabývá stále větší moci, na straně druhé nedemokratickou teroristickou organizaci, která vyvolala občanskou válku a stále více zvyšuje chaos, ale jako „třetí vzadu“ je zde de facto elitářský polonáboženský řád, odtržený od starostí běžných obyvatel, kterému navíc na těch „malých lidech“

²⁷⁸ Což by mohlo být i jistou uměleckou reflexí událostí 11. září 2001.

²⁷⁹ Tuhle tendenci daleko více než samotné filmy ukazují seriály o klonových válkách a také některé doprovodné knihy, asi nejmarkantněji román *Shatterpoint (Štěpný bod)*, ve kterém jedna z mistryň řádu Jedi a členka Rady nakonec řád opouští ze zoufalství nad tím, jak málo Jedio zajímají osudy obyčejných, na Sílu nenadaných bytostí, které považují za pouhé pšáky, jež lze v zájmy „vyšší hry“ kdykoli obětovat“

²⁸⁰ Najatou a posléze také zavražděnou, aby jej nemohla prozradit, Jangem Fettelem.

(a samozřejmě i podobně „malých“ ne-lidských bytostech) také příliš nezáleží, a kromě toho je přesvědčený o tom, že „oni přece všechno vědí nejlíp“, takže demokratickými procedurami se nehodlají zdržovat,²⁸¹ tedy jinými slovy Jedi zpsychli natolik, že si jejich řád vlastně také uzurpuje moc, na kterou nemá žádné právo.

Ano, jistě, celý chaos v Galaktické republice vznikl jen proto, že je to součástí dlouhodobého Palpatinova plánu, který chce získat absolutní moc. Ovšem řád Jedi se snaží proti tomuto nebezpečí bojovat v podstatě jen tím, že se chopí absolutní moci sám, dříve, než to udělají Sithové.

Palpatine v tom má před nimi ale velký náskok. Díky mistrně rozehrané partii, kdy potají řídí obě strany válečného konfliktu, aniž by to jedna i druhá tušila, se mu snadno daří získávat další a další „mimořádné pravomoci“, protože je mnohými vnímán jako jediný, kdo je schopný Galaktickou republiku udržet pohromadě. Navíc mu mnozí politikové i běžní občané věří, protože – na rozdíl spousty jiných senátorů – se za celou dobu své politické kariéry nezapletl do žádné korupční causy²⁸² a kromě toho se ještě tváří jako skromný člověk, co vůbec netouží po moci. Vyvolává dojem, že jsou mu ty skoro diktátorské kompetence vnucovány téměř proti jeho vůli, že on sám po nich vlastně nikdy netoužil, ba co víc že je přijímá málem jen s krajním odporem – což je krásně ukázáno v Epizodě II, kdy v Senátu cynicky všem přímo do očí lže: *I love democracy, I love the Republic!* – a ještě za to sklízí uznání. O co méně je podezírán z toho, že by někdy mohl svěřené pravomoci zneužít, o to více roste jeho moc, takže v Epizodě III při zatýkání může rytířům Jedi sebevědomě vmést do obličeje: *I am the Senate.*²⁸³

Proti němu zde ale máme členy Rady řádu Jedi, kteří zdánlivě nejsou vlastně o nic lepší. Řídí se heslem „účel světí prostředky“, obyčejní občané je nezajímají, a dokonce i mezi sebou začínají překračovat pravidla základní morálky a slušnosti. Když se nechají Nejvyšším kancléřem přesvědčit, aby přijali do Rady řádu Anakina, o kterém vědí, že je Palpatinovým přítelem, jako první je napadne, že Anakina využijí k tomu, aby pro ně Palpatina špehoval.²⁸⁴ Vůbec jim nepřijde nemorální chtít po Anakinovi, aby zrazoval

²⁸¹ Jsou příliš zdlouhavé, a navíc demokratické rozhodování můžou vždy ovlivnit korupce, jiné sobecké zájmy, nevědomost, omyly nebo úplně obyčejná hloupost (neboli jak údajně říkal Churchill, hlavním argumentem proti demokracii je pětiminutový rozhovor s průměrným voličem).

²⁸² Pochopitelně, jemu přece nejde o „pár drobných“, ale o absolutní moc.

²⁸³ Zcela nepochybně se jedná o záměrnou parafrázi všeobecně známého údajného výroku „krále Slunce“ Ludvíka XIV. „l'etat c'est moi“.

²⁸⁴ V této době ještě ani omylem netuší, že je Palpatine ve skutečnosti sithský mistr Darth Sidious, naopak jej považují za obyčejného člověka, který nemá sebemenší nadání na používání Síly (např. v již zmíněném románu *Štěpný bod* Mace Windu říká, že je velká škoda, že Palpatine nemá schopnosti v Síle,

svého přítele a donášel na něj.²⁸⁵ A když se (právě díky Anakinovi) nakonec dozvedí, že Palpatine není nikým jiným než sithským mistrem, kterého se snaží odhalit a zničit už více než deset let, tak nejen, že se rozhodnou obejít všechny demokratické procedury a jít ho sami zlikvidovat,²⁸⁶ ale na Anakinovu otázku: *And who will rule now?* (je tím míněno „než proběhnou nové volby Nejvyššího kancléře“) odpovídají s drtivou sebejistotou: *Of course us.*

Není proto vlastně až tak překvapivé, že ve finále – jak říká senátor Bail Organa Padmé Amidale – *So this is how liberty dies — to thunderous applause.* Většina politiků i běžných obyvatel totiž má dojem, že si může vybrat v podstatě jen mezi diktaturou, které budou velet Jediové, a diktaturou císaře Palpatina (o kterém téměř nikdo ani netuší, že je ve skutečnosti Sith, protože po získání absolutní moci se ke své „druhé identitě“ lorda Sidiousa už nehlásí). A vzhledem k tomu, že s řádem Jedi už své – a to ne vždy zrovna pozitivní – zkušenosti mají, tak se jim varianta jiné diktatury zdá možná jako menší zlo.

4.3. Odkazy na další historické skutečnosti v této trilogii

Všeobecná deziluze se na přelomu tisíciletí se vztahuje nejen k neschopnosti demokratických institucí řešit účinně vážné krize nebo k hrozbám, kterou zažívá demokracie zvenčí, v podobě terorismu, ale také k hrozbám vnitřním. Již jsem zde zmiňovala „utahování šroubů“²⁸⁷ a posilování pravomocí bezpečnostních složek.²⁸⁸ V době tvorby prequelové trilogie se také prakticky poprvé od konce 50. let znovu vynořila jako vážné riziko hrozba téměř polozapomenutá. Totiž uchopení moci populisty ryze ústavní cestou, a to nejen ve státech, jejichž demokratická tradice byla zatím jen velmi mladá či téměř nulová, ale i v zavedených západních demokraciích. Palpatinova postupná cesta k moci tak, jak je v prequelové trilogii znázorněna, vyjadřuje tyto obavy.

Jak už jsem napsala dříve, Lucas připouští, že se při tvorbě této postavy inspiroval mimo jiné Hitlerem, oběma Napoleony nebo Caesarem, tedy historickými osobnostmi,

protože by jinak byl vynikající Jedi), ale prostě jenom mají „takový nějaký dojem“, že politikům se nedá věřit, a tak by „pro všechny případy“ bylo dobré vědět o každém jeho kroku.

²⁸⁵ Anakin samozřejmě také ještě netuší, co je Palpatine ve skutečnosti zač, ale je to jediný jeho přítel, kterého mimo řád má.

²⁸⁶ Bez toho, že by vůbec uvažovali o tom zaručit mu právo na nestranný a spravedlivý soudní proces, protože jsou přesvědčeni, že všechny instituce jsou obsazeny jeho lidmi – a držet jej ve vězení, dokud se systém neočistí, se jim zřejmě zdá moc zdlouhavé. To by zase mohla být jistá reflexe Guantanamo, kde byli údajní teroristé také drženi bez řádného obvinění a možnosti se proti zadržení bránit.

²⁸⁷ Asi nejznámější je v tomto záležitosti, která v té době opravdu rezonovala USA, totiž tzv. *Patriot Act.*

²⁸⁸ Což by mohl v prequelové trilogii alegoricky zobrazovat i řád Jedi.

kteře se k moci dostaly více či méně ústavní cestou. A samozřejmě, že zejména zde v Evropě máme i mnoho dalších zkušeností, např. s komunistickými režimy, které se po druhé světové válce dostávaly k moci podobně.²⁸⁹

Z tohoto hlediska je pak dosti zajímavý pohled na Galaktickou republiku z hlediska jejího ústavního systému. Už v samotných jeho základech je totiž velice zásadní chyba, takřka „časovaná bomba“, protože podle toho, co lze zjistit z filmů a případně i dalších doprovodných materiálů,²⁹⁰ je Nejvyšší kancléř jak hlavou exekutivy, podobně jako prezident USA jmenuje do funkcí šéfy „departamentů“,²⁹¹ ale současně je také předsedou Senátu, který je orgánem legislativním. V Galaktické republice tedy zcela zjevně neexistuje dělba moci, protože Nejvyšší kancléř je současně vrcholným představitelem legislativy i exekutivy.

Pochybují o tom, že by si tvůrci Star Wars tuto skutečnost neuvědomili, protože znalost americké ústavy, založené právě na systému „brzd a rovnováh“, je v USA součástí samotných základů všeobecného vzdělání. Tím spíše (a lépe) ji pak musejí znát vysokoškolsky vzdělaní lidé – mezi něž samozřejmě patří i sám George Lucas, jehož humanitní vzdělání lze považovat za opravdu dosti solidní.

Spíše se domnívám, že i toto „zdánlivé opomenutí“ má být jednoznačný umělecký záměr, jistá forma alegorického varování pro vzdělanější část publika. Kdykoli totiž v pozemské historii došlo ke sloučení moci zákonodárné a výkonné do jednoho orgánu, skončilo to velmi rychle diktaturou, a to diktaturou velmi krvavou.

První pokus tohoto druhu byl učiněn v revoluční Francii v roce 1792 – podle toho se také nazývá tzv. „konventním systémem“ – a během roku zde nastala jakobínská diktatura s „Velkým terorem“. Podruhé se orgány mísící v sobě legislativu s exekutivou nazývaly „sověty“,²⁹² k čemuž už snad ani není potřeba dodávat více.

²⁸⁹ Což pak bylo pro demokratické státy dosti nečekané. Zejména komunistický puč v Československu byl něčím, co na demokratickém Západě málokdo čekal. Spíše se předpokládalo, že Československo bude mít podobné postavení jako Finsko nebo Rakousko – tedy že bude mít suverenitu poněkud omezenou v tom smyslu, že se nebude moci stát členem žádné mezi národní nebo evropské organizace, která nebude SSSR po chuti (což se ostatně už projevilo ve věci Marshallova plánu), ale že uvnitř státu základní demokratické instituce i soukromé vlastnictví zůstanou zachovány.

²⁹⁰ Z nichž některé tedy mohou být „pouhé legendy“ a nemohou být brány jako zcela spolehlivý zdroj.

²⁹¹ Jak vidno především z doprovodných encyklopedií a některých románů, je zachovaná i terminologie.

²⁹² Přičemž zde mohlo být využito i „starého dobrého“ francouzského vzoru, protože svými sympatiemi k jakobínům se bolševici nijak netajili.

Lze si samozřejmě klást otázku, jak je možné, že Galaktická republika trvala údajně tisíce let,²⁹³ a přesto se – aspoň pokud je známo – až do událostí zobrazených v Epizodě III nikdy nezvrhla v diktaturu, natož pak v diktaturu krvavou. Jistým vysvětlením může být pouze ne zcela jasná funkce řádu Jedi, který má působit jako „ochránce míru a spravedlnosti“ v Galaktické republice – což je formulace nesmírně vágní, pod kterou si lze představit téměř cokoli.

Je tedy třeba se ptát, jaké postavení v rámci politického systému Galaktické republiky měl vlastně řád Jedi. Z náznaků ve filmech vyplývá, že Jedi občas působili jako diplomaté ve službách Galaktické republiky, jindy však jako kdyby suplovali práci policie nebo dokonce tajných služeb a ke konci období Klonových válek rytíři Jedi působili ve funkcích generálů a jiných vysokých důstojníků republikové armády. Na otázku, komu vlastně byli jako diplomaté, vojenští velitelé, vyšetřovatelé či agenti tajných služeb odpovědní, kdo je mohl na tyto pozice jmenovat a zase je z nich odvolávat, odpovědi prozatím nevíme. Pokud vůbec někdo vůči nim tyto pravomoci měl, jednalo se (velmi pravděpodobně) o osobu Nejvyššího kancléře, případně o nějakého jednotlivce či orgán jím jmenovaný či schvalovaný nebo aspoň při volbě/jmenování kontrasignovaný.

Současně však také Rada řádu Jedi fungovala po celou dobu své existence jako jistý neformální poradní orgán Nejvyšších kancléřů. Což v sobě skrývá dva zásadní problémy. Tím jedním je samotný fakt, že řád Jedi nebyl demokraticky ustavená instituce. Jak už jsem zde uváděla, zdá se, že nebyl nikým volený, nikomu odpovědný, žádným demokraticky ustaveným orgánem kontrolovaný.²⁹⁴ Druhým problémem pak je, že tato koexistence fungovala (a mohla fungovat) jen do té doby, dokud byly na pozice Nejvyšších kancléřů voleny pouze bytosti bez nadání pro užívání Síly, nebo možná občas i takové, které měly jen slabé schopnosti v Síle,²⁹⁵ a navíc se svými případnými skromnými schopnostmi nijak před řádem Jedi netajily.

Ovšem v okamžiku, kdy se na nejvyšší politický post dostal velice silný uživatel Síly, který ještě navíc tuto svou schopnost dokázal před rytíři Jedi celá léta úspěšně tajit, fungující systém se rychle zhroutil. Dokonce se domnívám, že i kdyby Sheev Palpatine

²⁹³ Tento fakt lze nalézt nejen v knihách nebo komiksech, ale několikrát je zmíněný i přímo ve filmech, tedy jej lze považovat za bezpochyby kanonický.

²⁹⁴ Lze se například ptát, kde vlastně bral řád Jedi prostředky na svůj provoz, zda byl povinen vést účetnictví a zda toto jeho účetnictví bylo někým kontrolováno. Podle toho, co vidíme ve filmech, to spíše vypadá tak, že cokoli řád potřeboval, dostal (zapůjčené? pronajaté?) od Galaktické republiky.

²⁹⁵ Nedostatečné pro to, aby se mohly stát členy řádu.

v době, kdy se stal Nejvyšším kancléřem, ještě nebyl Sithem,²⁹⁶ ale „pouhým“ velmi silným force-userem stojícím (z jakéhokoli důvodu²⁹⁷) mimo řád Jedi, a proto se i snažícím před ním své schopnosti skrýt, velmi rychle by temné straně propadl – podle pravidla, že „každá moc korumpuje a absolutní moc korumpuje absolutně“.

Mám tedy určitý pocit, že prequelová trilogie se snaží alegoricky naznačit i to, že vyvážené demokratické instituce jsou velmi důležité právě pro případy, že by se na nejvyšší politické posty mohla dostat nějaká ne úplně správná osoba. I v případě zvolení např. nějakého toho populisty s autokratickými sklony to nemusí zákonitě vést k naprosté tragédii. Již v předchozí části zmíněný Richard Nixon, který byl jedním z inspiračních zdrojů pro osobu Palpatina, se nestal diktátorem prostě proto, že mu to americký ústavní systém nedovolil, ale naopak se jej dokázal samočisticím mechanismem zbavit.²⁹⁸

Zejména v zemích, které se relativně nedávno vymanily z totalitního či autoritářského režimu, by tedy mělo být i toto možné varování prequelové trilogie bráno vážně.

²⁹⁶ Tedy jeho cesta k moci by nebyla předem promyšleným sithským plánem.

²⁹⁷ Např. kvůli kategorickému odmítání celibátu.

²⁹⁸ A to si nejspíš v době psaní scénářů pro prequelové epizody George Lucas nedokázal představit ani v tom nejbujnějším snu, že se jednou stane americkým prezidentem člověk jako Donald Trump – a přesto se USA nezvrhly v pozemskou obdobu Galaktického impéria.

5. Sequelová trilogie (Epizody VII až IX) a spin-offy

„I am all the Sith.“

„And I am all the Jedi.“²⁹⁹

Po premiéře Epizody III většina Star Wars fanů očekávala ve světě Star Wars hlavně seriály. Hodně se mluvilo zejména o takovém (či takových), které by se odehrávaly mezi Epizodami III a IV a mohly by tak mapovat jak vznik Povstalecké aliance, tak třeba i něco z temných intrik na císařském dvoře či lovů na poslední přežívající Jemie ze strany Impéria a jeho tajných služeb. Tato fanovská přání však nebyla tak úplně vyslyšena.³⁰⁰

V roce 2008 šel do kin celovečerní animovaný film *Star Wars: The Clone Wars*, který byl pilotním filmem seriálu stejného názvu, který byl tím pádem už druhým animovaným seriálem odehrávajícím se v době klonových válek.³⁰¹

I tento nový seriál byl fanovskými komunitami přijat vcelku kladně a všichni se těšili, čím dalším po skončení jeho vysílání *Lucasfilm* asi překvapí. Místo toho v roce 2012 však přišel šok – George Lucas se rozhodl „odejít do důchodu“ a koncem roku 2012 prodal *Lucasfilm* spolu s právy na franšizu Star Wars společnosti *The Walt Disney Company*.³⁰²

Bylo naprosto jasné, že stejně jako když studio Disney získalo práva na Marvellovský vesmír (*The Avengers*) a začalo z něj maximálně komerčně těžit, to stejné hodlá nepochybně udělat i se Star Wars. Tedy že se určitě nespokojí pouze se seriály, ale bude chtít utržit stovky miliónů na velkofilmech. Hlavní otázkou tak bylo, co se v tom případě stane s dosud existujícím „vesmírem“ knih, komiksů a počítačových her, případně jaké příběhy ze světa Star Wars vlastně bude chtít Disney vyprávět.

Sequelovou trilogii nelze zasadit do správného kontextu bez alespoň základního objasnění toho, co je vlastně „rozšířený vesmír Star Wars“, jak vznikl, jak se dále vyvíjel a co se s ním stalo po natočení sequelů a spin-offů.

²⁹⁹ Dialog mezi císařem Palpatinem a jeho vnučkou Rey v klíčovém momentu jejich souboje v závěru *Epizody IX*.

³⁰⁰ Částečně a mnohem později seriálem *Star Wars: Rebels*, který byl vysílán v letech 2014-2018.

³⁰¹ Jeden – v podobě kratičkových epizod – byl vysílán už v letech 2003 až 2004, více k němu ještě bude řečeno dále.

³⁰² Podle toho, co je známo, původně požadoval více než 6 mld. USD, nakonec se spokojil s „pouhými“ 2,2 mld. USD plus akcemi této společnosti v hodnotě další 1,855 mld. USD, čímž se stal druhým největším jednotlivým akcionářem *The Walt Disney Company* (tím prvním je Steve Jobs).

5.1. Obecně k „rozšířenému vesmíru“ Star Wars

Za první významný počin³⁰³, který zásadnějším způsobem rozvíjel příběhy známé z filmů, přidával nové postavy, planety a situace, byla kniha *Shadows of the Empire (Stíny Impéria)* Steva Perryho. Ta je někdy nazývána také jako „Epizoda pět a půl“, protože za prvé vyšla s oficiálním Lucasovým schválením a za druhé popisuje události odehrávající se mezi Epizodami V a VI. Po premiéře Epizody VI, kdy bylo na dlouhou dobu jasné, že nového filmu ze světa Star Wars se fanovská komunita hned tak nedočká, začaly opravdu ve velkém vycházet další knihy, komiksy a – jak už bylo řečeno – také počítačové hry, které postupně „zaplnily bílá místa“ v historii světa Star Wars.

Některé z nich se pouze snažily o „vyplnění mezer“ mezi jednotlivými epizodami,³⁰⁴ případně rozkrývaly pozadí událostí, které byly ve filmu jen lehce naznačeny nebo tam o nich padla drobná zmínka, jiní autoři se zase soustředili na události, které se v té stejné době, do jaké jsou zasazeny jednotlivé epizody, odehrávají v úplně jiné části galaxie a s jinými hrdiny, a objevila se i díla zabývající se předcházejícími či následnými osudy některých vedlejších postav, případně i postav hlavních – tak vznikla např. tzv. *Han Solo Trilogy*, knihy o Landovi Calrissianovi nebo lovcí lidí Bobovi Fettovi.

Někteří jiní autoři se zase odvážili zobrazovat události odehrávající se stovky nebo dokonce tisíce let před událostmi „původní trilogie“. Část takových děl, zejména komiksy, se objevovaly už v době před natočením prequelové trilogie, jiné až po ní. Asi nejoblíbenějšími byly komiksy o válkách mezi Galaktickou republikou a říšemi dávných Sithů, na což pak navazovaly jak romány, tak i některé počítačové hry, z nichž největší oblibu si získala hra *Knights of the Old Republic* – která měla nakonec dva díly.³⁰⁵

Fanovskou komunitu ovšem vždycky nejvíce zajímaly odpovědi na otázku „a co bylo potom“. Ne sice úplně prvním, ale zřejmě nejoblíbenějším a „zcela kultovním“ pokračováním Star Wars, se stala tzv. *Thrawn trilogy*,³⁰⁶ jejímž autorem byl vynikající

³⁰³ Nebyl historicky úplně prvním, ale obecně je považovaný za první „opravdu seriózní a oficiální pokus“ o rozvíjení světa Star Wars.

³⁰⁴ Mezi Epizodou IV a V ve světě Star Wars uplynulo několik let, mezi Epizodami V a VI pouze několik měsíců, ovšem i za tu dobu se toho může hodně zajímavého stát.

³⁰⁵ Ta je zajímavá také tím, že právě zde je poprvé představen tzv. „sithský kodex“, na jehož základě pak začaly vznikat a rozvíjet se všechny skupiny a organizace, hlásící se k sithismu jako k náboženství či filosofickému směru. V případě jediismu k něčemu podobnému došlo zhruba o 15 let dříve na základě vydání manuálů (game-books) k tzv. „hrám na hrdiny“ (častěji jsou ve fanodmu používány anglické pojmy RPG = role playing games a LARP = long action role playing) s náměty ze světa Star Wars.

³⁰⁶ Romány *Heir to the Empire (Dědic Impéria)*, *Dark Force Rising (Temná Síla na vzestupu)* a *The Last Command (Poslední povel)*.

sci-fi spisovatel Timothy Zahn.³⁰⁷ Odehrává se pět let po konci Epizody VI a jejím hlavním hrdinou je nejschopnější z císařových vojevůdců, velkoadmirál Thrawn, který se rozhodl z trosk poraženého Galaktického impéria znovuvybudovat velmoc, která by dokonce mohla porazit pracně obnovovanou Novou republiku. Na tomto příběhu vyrostly dvě, ne-li tři fanovské generace,³⁰⁸ a stal se pro ně „skutečnou historií Star Wars světa“.

Podobnou oblibu si získaly i některé další knižní a komiksové ságy, popisující boje mezi zbytky Impéria a Novou republikou, případně i vzájemné střety mezi jednotlivými císařovými hodnostáři, kteří si pro sebe „urvali“ kus někdejšího imperiálního území a stali se tzv. „warlordy“.

Velmi oblíbená pak byla také další „pokračovací“ knižní série s názvem *New Jedi Order* (*Nový Řád Jedi*), která byla ale psána mnohem více autory, a nakonec ji tvořily zhruba dvě desítky knih. Velmi podrobně popisovala osudy rodiny Skywalkerů, jejich potomků i nejbližších přátel (jako je Lando Calrissian či Chewbacca) desítky let po konci Epizody VI. V této době nejen Nové republice, ale vůbec celé galaxii hrozí zkáza kvůli invazi bezohledných válečníků Yuuzhan Vongů, pocházejících zřejmě z jiné galaxie, kvůli čemuž se nakonec musí spojit Nová republika s Novým impériem (někdy nazývaným též Zbytkové impérium), kterému vládne bývalý Thrawnův admirál Pellaeon.

Dá se říci, že někdy do roku 2013-4 perfektně fungoval ten náhled na Star Wars, podle kterého cokoli, co neprotirečí filmům, je „platná historie“, a v případě, že si mezi sebou protirečí různé knižní nebo komiksové série, „platnou historií“ je to, co je oficiálně podporováno ze strany *LucasArt* – tato společnost si také někdy od přelomu 80. a 90. let začala docela pečlivě hlídat, aby autoři, kteří chtějí psát pod jejich značkou, respektovali to, co před nimi napsali už jiní, takže naprostá většina děl spolu byla v souladu a dějiny „předaleké galaxie“ tak byly dosti podrobně „jasné“ jak tisíciletí do minulosti (stovky a tisíce let před dobou narození všech hrdinů původní trilogie či dokonce i prequelové trilogie) tak také dlouhé desítky let „do budoucnosti“, tedy co se týče událostí následujících po porážce Impéria v bitvě u Endoru v Epizodě VI.

Uvedené nazírání na Star Wars nenarušily ani již zmíněné seriály z období klonových válek, protože ty pouze doplňovaly a rozvíjely „všeobecně známou historii“, přidávaly do ní nové postavy, místa či události, které jak filmům, tak ani knihám a

³⁰⁷ Je mj. nositelem ceny Hugo za povídku *Cascade Point* (za rok 1984).

³⁰⁸ Jenom v češtině tato trilogie doposud vyšla 3x, poprvé v roce 1993, podruhé v roce 2000 a potřetí v roce 2010.

komiksům neprotiřečily. V letech 2003 až 2004 to byl animovaný seriál Genndyho Tartakovského³⁰⁹ pro *Cartoon Network* s názvem *Star Wars: Clone Wars*, na který George Lucas jako výkonný producent dohlížel, a podobná situace byla i u již zmíněného seriálu *Star Wars: The Clone Wars* (opět určeného pro *Cartoon Network*), jehož byl Lucas hlavním tvůrcem a producentem.

Pro všechny fany výše uvedené události z knih a komiksů byly zkrátka „reálnou historií“ *Star Wars* světa – takže ve všech internetových encyklopediích bylo např. podrobně vypočítávané, kdy vládl Thrawn, kdy byl zabit, kdy se ujal moci Pellaeon, kdo vládl před nimi nebo mezi nimi, koho a kdy si vzal Luke, kolik měl dětí, jak jmenovaly a kdy se narodily, jaké potomky měli spolu Han a Leia, co se s nimi dál stalo atd.³¹⁰

Jenže najednou mělo být všechno úplně jinak, protože studio Disney vyhlásilo, že chce natočit nové celovečerní filmy ze světa *Star Wars*, které se budou nebo budou odehrávat někdy v době staré republiky, ale naopak **až po** konci Epizody VI.

Fanovská komunita nejdříve doufala, že by se v Disney mohli rozhodnout pro filmovou adaptaci Thrawnovy trilogie. Když tato naděje padla, začalo se hodně mluvit o tom, že součástí dohody mezi Lucasem a Disneym byla nabídka ze strany George Lucase, že jim přenechá své dosti podrobně rozpracované scénáře na pokračování série *Star Wars*, na kterých pracoval v letech 2012 až 2015 – takže byla jistá naděje, že nebude úplně pošlapáno všechno to, co dobře dvě nebo tři generace fanů tak milovaly, totiž velkoadmirál Thrawn, admirál a pozdější císař Pellaeon, baron Fell, Lukova manželka Mara Jade, admirálka Daala, šéfka imperiální tajné služby Ysanne Isard, která se stala císařovnou ještě před Thrawnem, Hanovy a Leiny děti-dvojčata Jaina a Jacen i nejmladší syn Anakin, Lukova manželka Mara-Jade a jejich syn Ben... a možná i ti Yuuzhan Vongové.

I tyto naděje vzaly rychle za své, protože *The Walt Disney Company* se nakonec rozhodla Lucasem vypracované scénáře nepoužít, nechat filmy natočit podle zcela původních scénářů a Georgi Lucasovi nabídnout pouze pozici „kreativního konzultanta“. Otázkou tedy bylo, jak vlastně vnímat všechny ty příběhy, které byly v podstatě až do premiéry Epizody VII považovány za „opravdovou historii“ *Star Wars*.

³⁰⁹ Který je oblíbený i mezi fanovskou komunitou mangy a anime, protože je autorem další „legendy“, seriálu *Samuraj Jack*.

³¹⁰ Dokonce se zavedla i všeobecně přijímaná a *LucasArtem* „schválená“ datace, kdy za rok nula byl zvolen rok bitvy u Yavinu IV, tedy událostí Epizody IV – na fanovských stránkách a fórech se tedy lze od té doby setkat s letopočty BBY (před bitvou u Yavinu – before battle of Yavin) a ABY (po bitvě u Yavinu – after battle of Yavin).

Odpovědí na popsany „problém“ bylo, že se jedná o legendy, tedy o příběhy, které si mezi sebou vyprávějí v předaleké galaxii lidé (a další inteligentní bytosti). Takže jako v případě pověstí z našeho světa může být na nich něco pravdy – někdy více, někdy méně, ale nemohou se brát za důkazy toho, že se ta či ona událost opravdu odehrála, že ta či ona postava skutečně existovala apod.

Jakou novou „oficiální historií“ světa Star Wars nám tedy Disney³¹¹ předkládá?

5.2. Základní příběh sequelové trilogie

Na začátku Epizody VII³¹² zjišťujeme, že v „předaleké galaxii“ sice uplynulo třicet let od událostí Epizody VI, jenže to spíš vypadá, jako kdybychom cestovali zpět v čase do doby událostí Epizody IV. Zdá se, že Jediové jsou stejnou legendou, jako byli tenkrát, a ani po jiných stránkách není situace zrovna příznivá.

Na troskách Impéria, poraženého v bitvě u Endoru, se zrodil První řád, který je dosti silný a snaží se zničit Novou republiku. Nová republika potom je – podobně jako ta stará – sužována byrokracií a rozhádanými senátory, takže není schopná (či ochotná) proti Prvnímu řádu účinně zasáhnout. Proti němu tím pádem bojuje pouze hnutí odporu,³¹³ kterému jako generál velí princezna Leia Organa. Ta se by chtěla najít svého bratra Luka, jediného známého rytíře Jedi, který zmizel neznámo kde. Není ovšem jediná, kdo po něm pátrá – o to samé se snaží i První řád.

Mapa, která by měla ukázat cestu k Lukovi, se údajně nachází na zapadlé pouštní planetě Jakku.³¹⁴ Tu proto obsazují vojáci Prvního řádu, vedení zlověstně vypadající postavou v černé masce, která hned v úvodu předvede, že je poměrně mocným uživatelem Síly – později se dozvídáme, že se jmenuje Kylo Ren. Vojáci chtějí zajmout muže, který mapu má, ale jeho přítel ji stihne ukrýt do droida BB-8. Poté se oba pokouší utéct, ale vojáci (stejně jako to činili jejich předchůdci v době původního Impéria) neberou žádné ohledy na místní civilisty, takže se jim podaří jednoho z nich zabít a druhého zajmout. Droid BB-8 však úspěšně uniká.

³¹¹ Přesněji řečeno jeho scénáristé a režiséři.

³¹² Celým oficiálním názvem *Star Wars: Episode VII – The Force Awakens*, tedy česky *Star Wars: Epizoda VII – Síla se probouzí*.

³¹³ V originále *The Resistance*, do češtiny nejčastěji oficiálně překládané jako „odboj“.

³¹⁴ Kromě pouště se tato planeta vyznačuje ještě tím, že je na ní obrovské pohřebiště vraků křižníků, stíhaček a dalších strojů, které jsou pozůstatky po jedné z posledních velkých bitev mezi Prvním řádem a Novou republikou.

Mezitím se v jednom z řadových vojáků – nemá jméno, pouze kódové označení FN 2187 – pohne svědomí a on si uvědomí, že nechce dál masakrovat nevinné lidi. Zajatec, který se jmenuje Poe Dameron a je pilotem hnutí odporu, je na křižníku Prvního řádu mučen, aby prozradil, kde je mapa – a na základě jeho údajů jsou na Jakku znovu vysláni vojáci s cílem chytit uprchlého droida. BB-8 se však zatím dostal k mladé sběrače kovu jménem Rey, která žije na Jakku jako sirotek a protlouká se, jak se dá.

FN-2187 se rozhodne pomoci Poeovi a ten jej při útěku podle jeho čísla pojmenuje „Finn“. Také mu prozradí, že musí najít droida, ve kterém se skrývá důležitá mapa, a doručit jej i s mapou hnutí odporu. Finn souhlasí, že se k odboji proti Prvnímu řádu také přidá. Stíhačka TIE, kterou ukradli a snaží se v ní uprchnout, je ale zasažena a havaruje na povrchu Jakku. Finn je v pořádku, ale Poe zřejmě zahynul, zůstala po něm jenom jeho bunda.

Finnovi se podaří najít Rey i droida BB-8, ale vzápětí musejí všichni utíkat před vojáky Prvního řádu, kteří jsou jim v patách. Podaří se jim dostat se do jedné z opuštěných lodí, která sice působí dojmem vraku, ale naštěstí je plně funkční, takže na poslední chvíli odlétají z planety. Nedlouho poté jsou ovšem zachyceni vlečným paprskem, protože „vrak“, který si vybrali k odletu, je ztracený *Millenium Falcon*, který si jeho právoplatný majitel Han Solo, doprovázený věrným Chewbaccou, hodlá vzít zase zpět.

Ani u Hana Sola se toho zjevně moc nezměnilo – snad s výjimkou toho, že je o třicet let starší. Ale jinak je na tom úplně stejně, jako byl v Epizodě IV. Živí se pašováním a jsou mu v patách gangsteři. Proti gansterům se tedy spojuje s Finnem a Rey a poté spolu odlétají na planetu Takodana za slavnou pirátkou jménem Maz Kanata. Tato bytost je nesmírně dlouhověká³¹⁵ a ačkoli sice není přímo Jedi, přesto má částečné schopnosti v Síle, mimo jiné určité telepatické a věštecké nadání. Také sympatizuje s hnutím odporu. Proto když se Han dozví, že BB-8 v sobě ukrývá část mapy označující cestu k Lukovi, požádá ji, aby droida doručila Leie.

Mezitím Rey cítí jakési volání, které ji zavede do podzemí hradu Maz Kanaty, kde nalezne světelný meč. Když se jej dotkne, má tajemnou mlhavou vizi, které nerozumí. Mohlo by se snad jednat o něco z minulosti – není ovšem jasné, z čí minulosti. Maz Kanata jí vysvětlí, že lightsabre, kterého se dotkla, kdysi vlastnil Anakin Skywalker a

³¹⁵ Ve srovnání s běžnými lidmi a mnoha dalšími rasami. Tak trochu se tím podobá mistru Yodovi.

po něm i jeho syn Luke Skywalker.³¹⁶ Snaží se přesvědčit Rey, že je s tímto mečem nějak spojena a je jejím osudem si jej vzít, ale Rey to odmítá. Maz Kanata proto požádá Finna, aby tento meč u sebe dobře uschoval.

Mezi tím se spolu radí nejvýznamnější představitelé Prvního řádu –nejvyšší vůdce³¹⁷ Snoke, vojenský velitel generál Hux a nám již známý Kylo Ren. Rozhodnou se zničit pomocí své nové bitevní stanice nazývané *Hvězdovrah*³¹⁸ několik planet velmi důležitých pro hnutí odporu, včetně jeho hlavního centra. Následně vojska Prvního řádu obsazují planetu Takodana, na které se stále nacházejí Han, Chewie, Finn, Rey a droid BB-8. Kylovi se podaří chytit Rey, kterou s sebou odveze na základnu *Hvězdovrah*. Vojákům Prvního řádu zase podaří zajmout Hana, Chewbaccu a Finna, ale osvobodí je síly hnutí odporu, vedené Leiou jako generálkou, které na Takodanu právě dorazily.

Po velmi dlouhé době se Han znovu setkává s Leiou a také s droidem C-3PO, který Leiu doprovází. Z rozhovoru Hana a Leiy vyplyne, že Kylo Ren je jejich syn Ben Solo, kterého původně trénoval jeho strýc Luke spolu s ostatními adepty na rytíře Jedi. Po jeho příklonu na temnou stranu se manželství Hana a Leiy fakticky rozpadlo a jejich cesty se spolu rozešly.

Nakonec všichni odlétají z Takodany na základnu hnutí odporu na planetě D'Qar. Zde se Finn setkává s Poem, který naštěstí havárii stíhačky přežil. Povstalci zjistili, že mezi planetami, které má První řád v úmyslu zničit, je i tato. Finn nějakou dobu sloužil přímo na základně *Hvězdovrah*, takže o ní řekne hnutí odporu vše, co ví. Leia proto vysílá skupinku ve složení Finn, Han a Chewbacca, aby zničili ochranný štít této základny a umožnili tak odbojovým silám její destrukci. Mají se rovněž pokusit – bude-li to jen trochu možné – zachránit Rey z vězení Prvního řádu.

Ta je v té době zrovna vyslýchána Kylem, který vycítí, že má opravdu velké schopnosti v Síle, které si ani neuvědomuje. Když ji ale Kylo na chvíli opustí, zcela instinktivně použije mindtricku k tomu, že přinutí jednoho z vojáků pustit ji z vězení. Mezitím Han, Chewie a Finn proniknou na základnu, kde se Finn setkává se svou bývalou

³¹⁶ Jedná se o zbraň, kterou v *Epizodě IV* předal Obi-Wan Lukovi a Luke o ni přišel v *Epizodě V*, když mu Vader v Oblačném městě usekl ruku i s mečem – následně si tedy musel sestrojít světelný meč nový, se kterým potom bojuje v *Epizodě VI*. Původní Anakinův meč má modrou čepel, nový Lukův jasně zelenou. Jak se tato zbraň dostala ze šachty na Bespinu, kam po useknutí Lukovy ruky spadla, na planetu Takodana, není ve filmu nijak naznačeno.

³¹⁷ V originále *the Supreme Leader*.

³¹⁸ V originále *Starkiller Base* – jedná se prakticky o daleko mohutnější a výkonnější Hvězdu smrti, která zabírá celou jednu planetu a díky tomu je její superlaser schopný zničit několik planet současně. Co se jména základny týče, jedná se o určitý „fanservis pro znalce“ – Starkiller totiž původně (podle první verze scénáře pro pozdější *Epizodu IV*) mělo být Lukovo příjmení.

nadřizenou, kapitánkou Phasmou, kterou pod hrozbou smrti donutí vypnout ochranný štít. Odbojové síly vedené Poem se zformují do útoku, jehož cílem je zničení stanice. Rey se při svém útěku z vězení setká s Hanovou skupinou a připojí se k nim.

Ukazuje se však, že bitevní stanici není možné zničit pouze zvenčí, proto Han s Chewbaccou a několika dalšími začnou rozmisťovat nálože na jejích klíčových místech. Han přitom zahlédne svého syna a rozhodne se, že půjde za ním a pokusí se jej přesvědčit, aby opustil temnou stranu. Kylo vypadá, že je ochotný svému otci naslouchat a napravit se, ale dělá to jenom proto, aby odvedl jeho pozornost. V okamžiku, kdy to Han nečeká, jej Kylo probodne svým světelným mečem, aby tak prokázal jak svému mistrovi Snokovi, tak především i sám sobě, že je stejně silný a nemilosrdný jako byl jeho dědeček Darth Vader, jehož má za svůj největší vzor.³¹⁹ Leia manželovu smrt, a tedy i hlubší propadnutí syna temné straně na dálku vycítí a pochopitelně ji obojí velmi zarmoutí. Nemá však čas na osobní zármutek, protože je nutné dál řídit bitvu, která rozhoduje o samé existenci hnutí odporu.

Po odpálení náloží se pilotům hnutí odporu daří zasáhnout další významné body základny, takže se *Hvězdovrah* začíná hroutit. Rey s Finnem a Chewiem utíkají přes les na povrchu stanice před vojáky, kteří jsou vedeni Kylem. Nakonec jim však nezbyvá nic jiného než s ním bojovat. Kylo svými schopnostmi odhodí Rey stranou a tím ji na čas omráčí, postaví se mu proto Finn, který použije světelný meč, co mu svěřila Maz Kanata. Samozřejmě Finn proti tak silnému uživateli temné strany nemá šanci, takže je těžce zraněn. Zároveň však Kylo při tomto souboji nedává dostatečný pozor na své okolí, takže jej Chewbacca dokáže vážně zranit výstřelem.

Rey opět instinktivně použije Sílu, kterou si přitáhne světelný meč, který Finn upustil, a začne s Kylem bojovat sama. Díky tomu, že jednak do boje vkládá silné emoce (de facto částečně využívá i hněvu, tedy temné strany, aniž by to tušila), a také proto, že je Kylo zraněný, nad ním postupně získává převahu. V tu chvíli se ovšem začne povrch základny trhat, takže je od sebe oddělí náhle se vytvořivší propast. Rey s Chewbaccou se snaží odnést Finna, který je v bezvědomí, a co nejrychleji opustit hroutící se planetu, což se jim nakonec podaří. Také Kylo přežije, je zachráněn jednou z lodí Prvního řádu, která jej odváží za jeho mistrem Snokem.

³¹⁹ V některých scénách tohoto filmu vidíme Kyla jako velmi nevyrovnanou, takřka až hysterickou osobnost, kterou zmitají velmi protichůdné emoce. Zdá se být mladým člověkem, který by moc chtěl být někým významným, ale úplně se mu to nedaří, protože jako kdyby pořád ještě zcela nevyrostl z puberty.

Hvězdovrah nakonec exploduje, takže základna hnutí odporu je zachráněna.³²⁰ Na základně odbojářů se setkáváme s dalším naším starým známým, droidem R2-D2, který byl léta v hibernaci. Mapa ukazující cestu k Lukovi je neúplná, ale poté, co se R2-D2 probudí z hibernace, dodá chybějící kus skládačky, který je ukrytý právě v něm. Na žádost Leiy se za Lukem na planetu Ahch-To vypraví Rey, Chewbacca a R2-D2.

Závěrečnou scénu Epizody VII je okamžik, kdy Rey Lukovi předává jeho starý světelný meč.

Epizoda VIII³²¹ začíná scénou, která nám do značné míry připomene začátek Epizody V. Základna hnutí odporu je napadena flotilou Prvního řádu a Leia Organa vede evakuaci. Snaží se zbytečně neriskovat, spíše udělat všechno pro to, aby co nejrychleji dostala většinu odbojářů do bezpečí. Poe Dameron však její příkazy poruší a pustí se do fanfarónské sólo akce, kterou zničí jednu z lodí Prvního řádu. Zbývající členové hnutí odporu unikají do hyperprostoru, ale První řád má k dispozici zařízení k jejich sledování a znovu na ně zaútočí.

Kylo Ren velmi váhá se střelbou na odbojářskou vlajkovou loď, protože na ní cítí přítomnost své matky. Ostatní však nejsou schopni (a ani nemají důvod) podléhat podobné sentimentalitě, takže ji vážně poškodí. Většina vůdců hnutí odporu je při tomto útoku zabita a sama Leia je vymrštěna do volného vesmíru. Přežije jen díky použití Síly, z čehož zjišťujeme, že nejen Luke, ale i ona má v tomto směru značné schopnosti. Bez ohledu na své schopnosti v Síle je ale i tak vážně zraněná a nemůže tedy velet. Její pozici proto přebírá viceadmirálka Holdo. Flotila odporu je však v dosti zoufalém postavení, nemá dostatek paliva a je stále pronásledována Prvním řádem.

Mezitím Rey na planetě Ahch-To apeluje na Luka Skywalkerera, aby své mimořádné schopnosti, které má jako poslední žijící Jedi, použil ve prospěch hnutí odporu. Luke ale odmítá. Rey se jej tedy snaží přesvědčit, že když už se do boje nechce zapojit on sám přímo, tak aby pomohl aspoň tím, že vycvičí ji. Ani to ale Luke nechce, tvrdí, že se do tohoto dobrovolného vyhnanství uchýlil mimo jiné právě proto, aby po něm nikdo nic takového už nikdy více nechtěl. Je toho názoru, že by se na Sílu mimořádně nadaní jedinci neměli snažit své schopnosti více rozvíjet a že snaha obnovit řád Jedi byl největší omyl jeho života, který způsobil jenom zlo. Naopak si myslí, že by měl řád Jedi

³²⁰ Celá tato zápleтка je jasnou a dle všeho i záměrnou parafrází na závěr Epizody IV (bitva proti Hvězdě smrti u Yavinu IV) i na závěr Epizody VI (bitva nad Endorem a zničení Hvězdy smrti II).

³²¹ Celým názvem *Star Wars: Episode VIII – The Last Jedi*, česky tedy *Star Wars: Epizoda VIII – Poslední Jedi* (někdy také překládáno jako „Poslední z Jediů“).

definitivně a bez náhrady zaniknout. Nakonec se ale Rey podaří jej přesvědčit, a to s vydatnou pomocí R2-D2, aby jí poskytl alespoň nějaké základní lekce o způsobech použití Síly, s čímž Luke nakonec souhlasí.

Ve stejné době Rey zjišťuje, že je schopná třeba i přes celou galaxii komunikovat prostřednictvím Síly s Kylem, z čehož jsou oba poněkud překvapení. Kylo tvrdí Rey, že pokud chce vědět, kdo byli její rodiče, tak jí na to může odpovědět, že její rodiče byli „nikdo“. Stejně tak jí říká, že Luke se příliš bál jeho velké moci v Síle. Když s tímto tvrzením Rey konfrontuje Luka, ten se jí přiznává, že opravdu na chvíli uvažoval dokonce i o zabití Kyla, protože vycítil, jak ho Snoke svádí na temnou stranu. Kylo to ale zjistil a kvůli tomu zničil celý Lukův nový řád Jedi, pozabíjel všechny další učedníky.³²² Stejně jako kdysi Luke ohledně svého otce, také Rey nabude přesvědčení, že Kylo není úplně ztracen a může být ještě navrácen na světlou stranu. Proto odlétá z Ahch-To.

Luke si není jistý, co by vlastně měl dělat, má pocit, že by řád Jedi neměl existovat, a uvažuje, jestli by neměl pro jistotu i spálit všechny jediské spisy, které má. Přesto v této věci stále váhá. Objevuje se ale duch mistra Yody, který jeho dilema vyřeší tím, že celou knihovnu zničí bleskem. Současně však nabádá Luka, aby se ze svých chyb poučil.

Mezitím Poe, který je přesvědčen o tom, že strategie viceadmirálky Holdo je špatná, se rozhodne pro další „partyzánskou akci“. Vysílá Finna, mechaničku Rose Tico a BB-8 na tajnou misi, která by měla vést k deaktivaci sledovací zařízení Prvního řádu. Maz Kanata jim poradí, že v kasinu na Canto Bight by mohli najít hackera známého jako „DJ“, který je schopen sledovací zařízení vypnout. To se jim opravdu podaří, za dramatických okolností z Canto Bight utíkají a dokážou se dokonce i dostat na Snokeovu vlajkovou loď. Zde jsou však zatčeni kapitánkou Phasmou a Rey, která se na tuto loď také potajím dostala, je opětovně zajata Kylem. Ten ji přivede před Snokea, jako kdysi Darth Vader přivedl svého syna před císaře. Snoke se rozhodne, že díky propojení jejich myslí zjistí, kde se skrývá Luke.

Holdo se chce použít malá transportní plavidla k tomu, aby dostala příslušníky hnutí odporu do bezpečí. S tím ale zásadně nesouhlasí Poe, který to jednak považuje za zbabělost, a navíc je přesvědčený o tom, že tento plán nemá šanci na úspěch. Zosnuje tedy vzpouru, ale do celé situace zasáhne Leia, která se už plně zotavila. Poea omráčí a pokračuje v evakuaci. Holdo zůstává sama na palubě lodi, aby posloužila jako návnada,

³²² Tedy do určité míry podobně, jako kdysi Anakin v *Epizodě III*.

kteřá má svěst flotilu Prvního řádu, zatímco ostatní budou unikat na opuštěnou základnu na planetě Crait. Jsou ale zrazeni hackerem DJ, který, aby získal svobodu, prozradí jejich plán generálu Huxovi. Flotila Prvního řádu tedy zahájí palbu na unikající evakuační transportéry a mnoho z nich se jí podaří zničit.

Na palubě vlajkové lodi Snoke přikáže Kylovi zabít Rey,³²³ ovšem Kylo místo ní zabije samotného Snokea, který podobně jednání svého žáka nečekal. Poté Kylo s pomocí Rey zlikviduje celou Snokeovu gardu a Rey si myslí, že tento obrat svědčí o tom, že Kylo opustil temnou stranu. Není to ale pravda, stejně jako kdysi Vader Lukovi, také Kylo nyní nabízí Rey, aby se k němu přidala a spolu s ním vládla galaxii. Ta to samozřejmě odmítne a začne se s ním přetahovat o kontrolu nad Lukovým světelným mečem, který tímto takřka zničí.

Viceadmirálka Holdo provede riskantní manévr, který celou dobu plánovala. Za cenu vlastní oběti se jí podaří taranovat a roztržít vlajkovou loď Prvního řádu a polem jejich trosk ochromit zbytek flotily. Rey i Kylo dokážou včas uniknout zkáze, také Finn a Rose jsou na poslední chvíli zachráněni droidem BB-8. Rey, Finn a Rose se tedy mohou připojit ke zbytku hnutí odporu na Craitu, zatímco Kylo se prohlásí za nového Nejvyššího vůdce.

První řád ovšem dokáže velmi brzy lokalizovat nové útočiště povstalců a zaútočí na něj. Poe, Finn a Rose se snaží pomoci obraně vším, co je po ruce, Rey s Chewbaccou bojují v *Millenium Falcon*, ale První řád nakonec proniká do pevnosti. V této bezvýchodné situaci se najednou objevuje Luke, který se sám postaví veškerým silám Prvního řádu. Díky tomu se zbylým silám odboje podaří uniknout zadním východem, ke kterému jim ukáže cestu místní zvláštní zvířátko.³²⁴

Kylo nařídí soustředit veškerou palbu na Luka, ale ten stále stojí a vypadá to, že mu ani jedna ze střel seabeměně neublížila. Proto se Kylo rozhodne utkat se s ním osobně v souboji světelnými meči. V okamžiku, kdy se mu podaří Luka zasáhnout, zjišťuje, že celou tu dobu nebyl Luke na Craitu fyzicky přítomen, pouze sem pomocí Síly promítal svůj obraz. Tím se ovšem naprosto vyčerpal, a tak na Ahch-To umírá. Tímto se – stejně jako mnoho jiných mistrů Jedi včetně jeho otce Anakina nebo mistra Obi-Wana – stal součástí Síly. Rey, která pomohla část odbojářů evakuovat na loď *Millenium Falcon*, jeho

³²³ Pravdou je, že Snoke mluví poněkud krypticky, nabádá Kyla, aby zabil toho, koho nenávidí a kdo mu stojí v cestě.

³²⁴ Oficiálně se nazývá „vulptex“ a ze všeho nejvíce připomíná lišku, ale jako kdyby vytvořenou z krystalů, proto jenně cinká, díky čemuž si jej povstalci všimnou a mohou je lépe následovat.

smrt cítí, stejně jako ji cítí Leia. Členů hnutí odporu sice zbyla jenom hrstka, přesto Leia věří, že nic není ztraceno, že odboj proti Prvnímu řádu může znovu povstat. Tento názor vyslovuje také Rey.

Závěrečná scéna Epizody VIII se snaží ukázat, že být Jedi není žádnou „aristokratickou výsadou“, ale že se jím může stát úplně kdokoliv – v kasinu na Canto Bight si mezi sebou obyčejní uklízeči vyprávějí příběh Luka Skywalkerera a potom jeden z nich hýbe koštětem pomocí Síly, zatímco pozoruje vesmír.

V úvodních titulcích Epizody IX³²⁵ se dozvídáme, že o sobě dal veřejně vědět císař Palpatine, který nebyl zničen spolu s *Hvězdou smrti II*, ale naopak se právě hlásí o svůj „právoplatný nárok“ na vládu nad celou galaxií. To se nelíbí Kylovi, který se nechce dělit o moc, a proto se rozhodne jej najít a zničit. Podaří se mu získat sithský trasovač, který jej dovede na planetu Exegol, kde se znovuzrozený Palpatine opravdu nachází. Při jejich osobním setkání císař Kylovi prozradí, že Snoke byl pouhá jeho loutka, jejímž účelem bylo vytvořit První řád a svést Kylo na temnou stranu, ale že ve skutečnosti všechny ty hlasy, které Kylo Ren slýchal ve své mysli, patřily pouze jemu, Palpatinovi. Pak mu ukáže svou ohromnou tajnou armádu hvězdných křižníků, z nichž každý je vybavený stejným superlaserem, jaký měla Hvězda smrti. Dále Kylovi oznámí, že musí najít a zabít Rey, která pokračuje v jediském výcviku pod vedením Leiy Organy.

Poe Dameron s Finnem oznamují hnutí odporu, že mají v Prvního řádu svého špiona, který jim prozradil, že Palpatine se skrývá na Exegolu. Nikdo ovšem neví, kde se tato planeta nachází, ale Rey z poznámek Luka Skywalkerera vyčte, že by se tam mohli dostat s pomocí sithského trasovače, který by se měl nacházet někde na planetě Pasaana. Rey, Finn, Poe, Chewbacca a droidi BB-8 a C-3PO tedy v lodi *Millenium Falcon* odlétají na Pasaanu. Po přistání s překvapením zjišťují, že na planetě právě probíhá tzv. *Svátek předků*, tedy naprosto mimořádná událost, která se koná pouze jednou za několik desítek let, a Rey od jedné z místních dívek dostává na znamení přátelství náhrdelník.

Kylo ovšem použije vzájemné pouto, které má s Rey, a dokonce se mu podaří jí na dálku tento náhrdelník strhnout z krku. Díky tomu zjistí, kde přesně Rey se svými přáteli právě je. Kylo tedy spolu se svými podřízenými, bojovníky temné strany známými

³²⁵ Celým názvem *Star Wars: Episode IX – The Rise of Skywalker*, tedy česky *Star Wars: Epizoda IX – Vzestup Skywalkerera* (dalo by se možná přeložit i jako „Vzestup Skywalkerových“ nebo „Vzestup rodu Skywalkerů“)

jako rytíři z Ren,³²⁶ a vojáky Prvního řádu přilétá na Pasaanu, kde začne skupinu vedenou Rey pronásledovat.

V okamžiku nejvyšší nouze jim pomůže uniknout záhadná postava, která se vzápětí odhalí jako další náš starý známý, Lando Calrissian, který se k nim pochopitelně ihned přidá. Společně objeví uprostřed pouště opuštěnou loď lovce Jediů jménem Ochi a vzápětí se propadnou do podzemí, kde najdou i jeho ostatky a dýku s nápisem psaným v sithském jazyce. Napadne je obří hado-červovité stvoření, které skupina nejprve vážně zraní, ale pak se Rey nad ním slituje a vyléčí jej, takže je tento tvor nechá na pokoji. Nalezená dýka je stopou k trasovači. C-3PO sice sithský jazyk ovládá, ale jeho naprogramování mu nedovoluje nápis přeložit.

Rey cítí, že je poblíž Kylo, a rozhodne se mu postavit. Vojáci Prvního řádu obsadí loď *Millenium Falcon* a pak také zajmou Chewbaccu, který má u sebe dýku se sithským textem. Rey se pokouší Chewieho zachránit tím, že pomocí Síly stahuje zpět na zem transportér, ve kterém by měl být. O ten se s ní ale začne stejným způsobem, tedy pomocí Síly, přetahovat Kylo, který je nakonec úspěšnější. Rey v okamžiku prohry neovládne svůj vztek a transportér zničí silovým bleskem. V domnění, že Chewbacca je mrtvý, zbývající členové skupiny odlétají v Ochiho lodi.

Cestují na Kijimi, kde by se měl nacházet vynikající hacker Babu Frick, schopný obejít naprogramování C-3PO a vytáhnout tedy překlad sithského textu přímo z jeho paměti. Poe se zde setkává se svou bývalou partáčkou a zřejmě i starou láskou Zori, která je vůči nim nejdříve velmi nepřátelsky naladěná, ale když zjistí, o co jim jde, tak se sice odmítne přímo přidat k hnutí odporu, ale rozhodne se jim pomoci. Poeovi daruje předmět, pomocí kterého by se měl dostat na jakoukoli loď či základnu Prvního řádu.

Také je dovede za Frickem. Ten jim vysvětlí, že jim sice může pomoci, ale pouze za tu cenu, že C-3PO kompletně vymaže paměť. V tomto případě tedy tento droid přijde o svou identitu, což se z hlediska takto inteligentních tvorů téměř rovná smrti. C-3PO se rozhodne obětovat pro své přátele i pro naději na svobodu celé galaxie. Naštěstí R2-D2 má v sobě nahranou kopii paměti C-3PO, takže tato jeho „smrt“ netrvá dlouho. Vzápětí Rey vycítí, že také Chewbacca je naživu. Celá skupina se tedy rozhodne zachránit Chewieho a získat dýku, která má – dle rozluštěného textu – ukazovat přesnou polohu trasovače na jednom z měsíců planety Endor.

³²⁶ Právě podle nich si po příklonu na temnou stranu zvolil své nové příjmení.

Pomocí dárko od Zori se všem podaří dostat se do Kylova křižníku i setkat se s Chewiem, který Rey předá dýku. Ta, když se jí dotkne, má opět vize minulosti. Tentokrát v nich vidí, jak Ochi zabíjí její rodiče. V ten okamžik se s ní pomocí silového propojení znovu setkává Kylo. Vysvětlí jí, že vlastně nelhal, pouze neřekl celou pravdu:³²⁷ Její rodiče byli nikým jen proto, že se chtěli stát nikým. Snažili se o maximální nenápadnost, aby unikli císaři Palpatinovi. Celá pravda je totiž taková, že Rey je Palpatinovou vnučkou. Císař proto nařídil Ochimu, aby ji za každou cenu našel a přivedl k němu. Jejím rodičům se ale podařilo ukrýt ji na Jakku dříve, než je Ochi dostihl. Kylo ji v závěru tohoto rozhovoru znovu vyzývá, aby se k němu přidala – na což mu ona odpovídá, že jediný, ke komu je ochotná se přidat, je Ben Solo.³²⁸

Poe, Finn a Chewbacca jsou zajati a mají být popraveni, umožní jim ale utéct generál Hux. Přizná se, že právě on je tím špiónem, kterého má nyní hnutí odporu v Prvním řádu – ale že to nedělá ze sympatií k odbojářům, ale pouze proto, že nenávidí Kylo a chce mu tedy všemi možnými způsoby škodit a bránit v úspěchu. Hux jim pomůže dostat se na *Millenium Falcon* a odletět z křižníku, ale vzápětí je jako zrádce odhalen a popraven generálem Prydem.

Na měsíci Endoru³²⁹ se skupina vedená Rey setká s místním kmenem. Jeho vůdkyně, mladá černoška jménem Jannah jim přizná, že jsou všichni bývalými vojáky (stormtroopery), kteří ale – stejně jako Finn – odmítli páchat zločiny a raději dezertovali. Ačkoli Rey zrazují od toho, aby se plavila k troskám druhé Hvězdy smrti, protože je bouře, ona odmítá ztrácet čas. Podaří se jí přeplout jezero, dostat se dovnitř, najít trůnní sál a v něm i trasovač. Objevuje se však Kylo, který trasovač záměrně zničí a utká se s ní v souboji.

Vážně nemocná Leia prostřednictvím Síly promluví na svého syna, čímž odvede jeho pozornost, takže jej Rey dokáže probodnout svým světelným mečem. Leia se ovšem tímto činem vyčerpá natolik, že umírá, a stejně jako její bratr Luke splyne se Sílou. Rey naštěstí nezasáhla Kylovo srdce, takže když vycítí Leinu smrt, přemůže ji soucit a Kylovo zranění vyléčí. Přesto má pocit, že selhala, navíc se bojí toho, že má v sobě sklony k podlehnutí temné straně, které jsou dědictvím po dědečkovi, takže nasedne do Kylovy

³²⁷ Naprosto stejně, jako kdysi (v Epizodě IV) neřekl celou pravdu o Lukově otci Obi-Wan Kenobi.

³²⁸ Tedy Kylovo „světlé alter ego“.

³²⁹ Nejedná se o stejný měsíc Endoru, na kterém se odehrávala část Epizody VI a žijí tam ewokové, plynný obr Endor má měsíců více.

stíhačky TIE a odletí na Ahch-To, kde zřejmě hodlá zůstat navždy v dobrovolném vyhnanství jako předtím Luke.

Kylovi se zjeví duch jeho otce Hana Sola a rozmlouvá s ním. Kylo na základě tohoto rozhovoru odhodí svůj světelný meč s rudou čepelí, čímž se zřiká temné strany, a tedy získává zpět svou identitu Bena Sola. Palpatine vycítí Leiinu smrt i obrácení Kyla, nyní již Bena Sola, což jej nesmírně rozzuří. Jako demonstraci svého hněvu i moci posílá jeden z křižníků exegolské flotily zničit Kijimi.

Na Ahch-To se Rey zjeví Lukův duch, který ji povzbuzuje, aby se nebála svého nitra a postavila se Palpatinovi. Dá jí také světelný meč, která patřil Leie. Rey se tedy rozhodne utkat s Palpatinem, nasedá do staré Lukovy stíhačky (X-wingu) a s pomocí trasovače, který našla v Kylově stíhačce, míří na Exegol. Souřadnice z trasovače také nahraje do R2-D2, kterého posílá hnutí odporu, jež po Leině smrti vedou Poe s Finnem. K hnutí odporu se přidala i již zmíněná skupina bývalých imperiálních vojáků vedená Jannah. Lando odletěl do obydlenějších končin galaxie, aby se mu podařilo získat další spojence pro boj proti Palpatinovi. Všechny zbylé síly, které hnutí odporu má, tudíž nyní míří míří k Exegolu. Všichni doufají, že Lando nějaké posily přivede. Vše tak směřuje k velkému finále.

Palpatine na Exegolu Rey očekává a chce po ní, aby ho zabila, protože jenom tak do jejího těla může vstoupit jeho duch. Tím se stanou jednou velmi mocnou bytostí, císařovnou Rey Palpatine. Flotila hnutí odporu mezitím zaútočí na Palpatinovu flotilu u Exegolu, ale je jich příliš málo, a tak i přes své hrdinství začínají prohrávat. Stejně jako kdysi Lukovi,³³⁰ i Rey ukazuje Palpatine, jak její přátelé jdou na jistou smrt a že jediný způsob, jak je zachránit, je udělat to, co po ní chce. Rey tedy nakonec nevidí jiné východisko, tudíž souhlasí, že zabije svého dědečka a stane se císařovnou.

Na Exegol přilétá právě včas Ben Solo, cestou do trůnního sálu přemůže všechny rytíře z Renu a připojí se k Rey, aby jí pomohl Palpatina porazit. Ten ovšem něco takového nejspíš předem plánoval, protože v okamžiku, kdy jsou Rey s Benem spolu jako dyáda v Síle a jejich společná životní energie je nesmírně mocná, Palpatine se na ně dokáže napojit a začne tak jejich zcela unikátní životní sílu odčerpávat pro sebe. „Vysaje“ je natolik, že oba upadnou do bezvědomí. Vzápětí Palpatine předvede, co s tímto novým

³³⁰ Při bitvě u Endoru v Epizodě VI.

přilivem životní síly dokáže – sám zaútočí na flotilu hnutí odporu pomocí mohutných silových blesků.

Ben se probere jako první a pokouší s Palpatinem bojovat, ale je jím snadno odhozen. Vzápětí na Palpatina zaútočí zotavená Rey. Ten proti ní vyšle svoje blesky, které se ona snaží zadržet a odrazit pomocí zkřížených světelných mečů Luka a Leiy.³³¹ Palpatine jí říká, že nad ním nemůže zvítězit, protože *I am all the Sith*. V ten okamžik Rey uslyší hlasy všech mrtvých mistrů Jedi³³² a odpoví mu: *And I am all the Jedi*. Začne silové blesky tlačit proti němu, čímž se jí podaří jeho tělo postupně spálit. Tento mimořádný výkon ovšem draze zaplatí, padá mrtvá k zemi. Ben Solo, který se vzápětí probírá z bezvědomí, se rozhodne splatit to, co jí dluží, takže soustředí veškerou svou zbývající životní sílu a v polibku ji předá mrtvé Rey. Tím se mu ji opravdu podaří oživit, sám ale vzápětí umírá.

Přesto není dobojováno, Palpatinova flotila u Exegolu je velmi silná a hnutí odporu pomalu poráží. Nepomohl ani výsadek bývalých stormtrooperů, kteří při útoku na svých jízdních zvířatech,³³³ což je něco, s čím imperiální důstojníci opravdu nepočítali a neměli proti tomu účinnou obranu, zničí jedno z nejdůležitějších zařízení vlajkové lodi. Vrací se Lando s *Millenium Falconem*, ale je sám. Vypadá to, že situace je beznadějná.

Najednou se však z hyperprostoru vynoří stovky lodí, malých i větších, a z jedné z nich se ozývá hlas Zori. Jeden z překvapených imperiálních důstojníků nechápe, co se to děje, protože jim přece bylo řečeno, že odboj už žádnou flotilu nemá. Na to mu jeho pobočník odpovídá: *It is not a fleet. It is... just people*. Obyvatelstvo celé galaxie zkrátka nakonec dokázalo najít odvahu postavit se útlaku.³³⁴

V závěru filmu Lando Calrissian nabízí Jannah, že jí pomůže vypátrat její rodinu, kterou ona nezná,³³⁵ a v poslední scéně Rey navštíví na Tatooine opuštěnou usedlost Larsových, kde vyrůstal Luke. Do písku zde pohřbí světelné meče Luka a Leiy. Kolemjdoucí stará žena se velmi diví, že se na tomto opuštěném místě po tak dlouhém čase někdo objevil, a tak ze jí ptá, kdo je. Ta nejdříve odpoví pouze *Rey*, ale to nestačí, stará žena chce znát i její příjmení. Rey se krátce odmlčí, zamyslí a když spatří poblíž stojící duchy Luka a Leii, odpoví: *Rey Skywalker*.

³³¹ Lein meč jí dal Luke na Ach-To, zatímco Lukův meč s sebou na Exegol přivez Ben.

³³² Což je věc, o kterou se zcela marně snažila po celou dobu svého výcviku Leiou i na Ach-To.

³³³ Zvaných „orbaci“, kteří připomínají o něco menší a mnohem mrštnější banthy.

³³⁴ Tato velmi silná scéna mi připomněla poselství filmu Christophera Nolana z roku 2017 *Dunkirk*.

³³⁵ Dle některých fanovských teorií by měl být jejím otcem, případně jiným velmi blízkým příbuzným.

Podle mého názoru má tato její odpověď znamenat přihlášení se za příslušníka rodiny Skywalkerů, která sice fyzicky vymřela, ale ona je s jejími členy stále propojena v Síle. A navíc ji považuje za svou rodinu možná i proto, že tím chce vyjádřit také jistou vděčnost. Díky všem mrtvým mistrům Jedi, tedy i Anakinu Skywalkerovi, Luku Skywalkerovi a Leie, která je ale také z rodu Skywalkerů,³³⁶ dokázala porazit svého dědečka Palpatina, k jehož jménu se však hlásit rozhodně nechce, a navíc žije jenom díky životní síle, a tedy oběti Bena Sola, posledního potomka rodu Skywalkerů.³³⁷

Pohřbení světelných mečů je dle mého názoru jistou odpovědí na Lukovy pochybnosti o tom, jestli má nebo nemá existovat řád Jedi. Rey tímto činem zdůrazňuje, že dokud „obyčejní lidé“ mají odvahu bojovat za svou svobodu, nejsou na světě vlastně ani třeba žádní bojovníci s nadpřirozenými schopnostmi.

5.3. Reflexe reality pozdních 10. let 21. století v sequelech

Podle mého názoru tyto filmy odrážejí pokračující ztrátu víry v demokracii, která se projevuje mimo jiné i novou vlnou nárůstu populismu, kdy dokonce i v demokratických zemích obyvatelé volají po „vládě pevné ruky“, případně chtějí volit „spasitele“, co by za ně řešil všechny problémy. Hollywoodské filmaře samozřejmě asi nejvíc ovlivnila skutečnost, že tento příklon k populismu se projevil dokonce i v USA, kde vrcholil vítězstvím Donalda Trumpa v prezidentských volbách.

Není však vyloučeno, že na část tvůrců pracujících na této nové trilogii Star Wars měla velký vliv i situace na Blízkém Východě, které si musel všimnout snad úplně každý, kdo se aspoň trochu zajímá o politiku – a nejspíš i ten, co se o ni vůbec nezajímá, před těmito informacemi se v letech 2014-2016 opravdu nijak „utěct“ nedalo. Zvláště silná byla deziluze z neslavného konce tzv. „arabského jara“, spojeného zpočátku s velkými nadějemi. Jenže místo, aby arabské země prodělaly podobný vývoj jako střední a východní Evropa zhruba o čtvrt století dříve, revoluce zde skončily přímo tragicky. Část zemí se propadla do chaosu, část do nové diktatury. Asi jedinou pozitivní výjimkou je Tunisko, ale jinak byly výsledky více než špatné. I v takovém Egyptě by revoluce zřejmě skončila nástupem ultrakonzervativního islamistického režimu, který by si většina obyvatelstva dobrovolně zvolila, čemuž se zabránilo v podstatě pouze nástupem dalšího

³³⁶ Ale pouze Luka a Leiu znala osobně, a dokonce byla jimi trénována.

³³⁷ Samozřejmě tedy pokud se časem v nějakém pozdějším filmu, seriálu či knize, které budou mít statut nikoli legendy, ale „oficiální historie“ světa Star Wars, nedozvíme, že Luke měl nějakého potomka.

autoritativního režimu, tedy okleštěním základních práv a svobod. O situaci v Sýrii, Iráku a Afghánistánu v letech 2014 až 2019 je už patrně úplně zbytečné ztrácet příliš slov.

K tomu všemu se připojuje pokračující neschopnost mezinárodních organizací řešit i v dalších částech světa (Afrika, Indočína) konflikty, které mají většinou charakter občanských válek, a dochází v nich k páchání válečných zločinů ve velkém měřítku a prakticky stejně všemi stranami konfliktu. K tomu přistupuje špatně zvládnutá migrační krize a nárůst teroristických činů islámských extrémistů, páchaných ve vyspělých zemích. Nejen evropská, ale i americká veřejnost byla na podobné záběry, jako byl masakr v redakci Charlie Hebdo a následné listopadové teroristické útoky v Paříži, doposud zvyklá pouze z Afriky, již zmíněného Blízkého Východu nebo tak maximálně z těch míst Latinské Ameriky, kde je centrální vláda extrémně slabá a své účty si tam spolu vyřizují drogové kartely.

Domnívám se, že tato pokračující – nebo snad opětovná – deziluze je velmi dobře patrná hned v Epizodě VII. Vítězství povstalců u Endoru v závěru Epizody VI jako kdyby se snad ani nikdy neodehrálo – a pokud odehrálo, tak jako kdyby neznamenovalo vůbec nic. Místo Impéria je zde mocný První řád, zatímco Nová republika je slabá a demokratickými světy hnutí odporu je jenom pár bezvýznamných planet kdesi na okraji galaxie – a to je ještě většina z nich v průběhu Epizody VII zničena základnou *Hvězdovrah*. Také řád Jedi neexistuje, je prakticky stejnou nepodloženou legendou, jako byl před třiceti lety. Luke Skywalker, který se měl stát jeho zakladatelem, se po zklamání z příklonu svého žáka a synovce Bena k temné straně rozhodl stáhnout do ústraní neznámo kam.

Naprosto úžasně je tato všudypřítomná deziluze patrná ve scéně, kdy se po letech odloučení spolu opětovně setkávají Han s Leiou. Leia, ačkoli byla jednou z hlavních vůdkyň Povstalecké aliance, zde není žádná zářivá princezna jako kdysi v Epizodě IV, ale jako by se snad vůbec nic nezměnilo od doby bitvy proti Impériu u Endoru. Vystupuje jako stárnoucí unavená žena v maskáčích, která už desítky let vede v podstatě ne moc úspěšnou partyzánskou válku proti nástupci Impéria. Han Solo je zas neméně unavený, stárnoucí – a navíc nepříliš úspěšný – pašerák, který úplně stejně jako kdysi dluží, kam se jen podívá, snaží se utéct před průšvihy, co se na něj valí, a dokonce přišel i o svou milovanou loď *Millenium Falcon*, která stojí kdesi na smetišti jako rezivějící vrak.

K tomu můžeme připočíst, že o nějaké slušné životní úrovni, fungující infrastruktury, nebo dokonce sociální spravedlnosti a právním státu si obyvatelé okrajových světů mohou nechat jenom zdát. I ty, které se nezdají být ovládané přímo

Prvním řádem, nejsou zrovna moc příjemná místa k životu – o nějaké jakš takš slušné nebo dokonce demokratické místní samosprávě nemůže být ani řeči, největší vliv mají šéfové menších či větších zločineckých gangů, kteří část lidí ovládají přímo (jako je tomu třeba na počátku Epizody VII v případě Rey) a další část lidí je na nich sice nezávislá, ale nezbyvá jí stejně v podstatě nic jiného než se od nich velmi často nechat najímat na různé práce. Dost možná, že služba v armádě Prvního řádu, případně i civilní zaměstnání pro První řád, je proti tomu šanci na docela slušný život. A kdo ví, jestli na planetách, které jsou spravované přímo Prvním řádem, není aspoň pořádek a fungující infrastruktura.

V tomto kontextu najednou dává velmi dobrý smysl, proč všechny ty knihy o Nové republice a Novém řádu Jedi jsou pouhé legendy, co si vyprávějí obyvatelé galaxie. Příběhy o Nové republice tak mocné, že ji může ohrozit pouze nejlepší Palpatinův vojenský stratég velkoadmirál Thrawn, žádné podlosti se neštítící šéfka imperiální tajné služby a Palpatinova milenka Ysanne Isard, která se na svůj post prodrala doslova přes mrtvoly, mrtvolu vlastního otce nevyjímaje, případně naprosto nepochopitelné fanatické zrůdy z cizí galaxie, proti kterým není možné používat Sílu, stejně jako příběhy o desítkách a stovkách rytířů Jedi, připravených bránit mír a spravedlnost – to se v takto neutěšené situaci přece tak krásně poslouchá! Připomíná to naše legendy o Ječmínkovi nebo o rytířích z Blaníku.

Přesto však tato trilogie nesklouzává k úplné beznaději. Jsou zde přece jenom jisté důvody k optimismu. Např. i mezi imperiálními vojáky se najdou takoví, kteří raději dezertují, než aby vraždili bezbranné civilisty – v Epizodě VII je to Finn, v Epizodě IX pak zjistíme, že nebyl žádnou „výjimkou potvrzující pravidlo“, ale že podobných lidí bylo daleko více. Stejně tak je velmi sympatickým zjištěním, že aby byl někdo schopný hrdinských činů, nemusí být naprosto morálně bezúhonným – což v původní trilogii platilo jenom zčásti a v prequelové vlastně vůbec. Zato zde najednou vidíme, že ne všichni lidé pohybující se na hranici zákona či dokonce za ní, mají v úmyslu se starat pouze o své, tedy o proplutí situacemi s co nejmenší námahou a co největším ziskem, a nějaké „vyšší principy mravní“ jsou jim leda k smíchu.

Jak už jsem uvedla, závěr Epizody IX je pak naprosto pochopitelným poselstvím, že totalitu lze porazit pouze tehdy, pokud se jí obyčejní lidé přestanou bát, a tedy se jí také podřizovat. To, že Rey s Kylem, tedy vlastně s Benem, dokázali zničit opětovně zrozeného císaře Palpatina, by neznamenal vůbec nic, kdyby se obyvatelé galaxie nerozhodli jasně ukázat, co chtějí, tedy kdyby nebyli ochotní vypravit se do boje proti

Impériu – ať už se mělo nazývat *The First Order* nebo *The Final Order* – se vším, co mají k dispozici, byť by to třeba nebylo mnoho nebo to dokonce vypadalo jako čiré bláznovství a pokus o sebevraždu.

Pro mě je dosti působivou scénou jízdní útok bývalých stormtroperů a zmatení vojenských profesionálů, kteří najednou nevědí, jak na to mají reagovat, protože tohle je situace, na kterou nebyli trénovaní a strategické příručky s ní vůbec nepočítají. A budu se opakovat, ale nemohu jinak, ještě působivější je pro mě scéna příletu „lidové flotily“, kdy vojenský profesionál nechápe, co to je a kde se to tam vzalo, když by něco takového přece vůbec nemělo existovat.

A závěrečná symbolika vyjadřující to, že pokud budou mít lidé dostatek občanské odvahy, nebudou třeba žádní „spasitelé“ vybavení nadpřirozenými schopnostmi, může být velmi dobrou odpovědí na všechna ta volání po silných lídrech, kteří za nás vyřeší všechny naše problémy, na které autokratičtí populisté tak rádi odpovídají. Závěr ságy *Star Wars* na to říká své zcela jednoznačné *ne*.

5.4. Reflexe reality pozdních desátých let 21. století ve spin-offech

Oba tyto filmy se vyznačují tou skutečností, že hlavními hrdiny není žádná osoba se schopnostmi v Síle,³³⁸ pouze „obyčejní smrtelníci“. I oni však mohou být hrdinové.

Kromě toho v obou těchto filmech – stejně jako v sequelové trilogii – na většině míst, na která se s hlavními hrdiny podíváme, bychom asi žít nechtěli. Ovládají je lokální diktátoři nebo zločinecké skupiny, takže o nějaké spravedlnosti, vládě práva nebo demokracii bychom si na nich mohli nechat jenom zdát. Zde vládne „zákon džungle“, kde dlouhodobě přežívají jen ti nejbezohlednější, a věřit se nedá skoro nikomu. Kromě brutality ze strany zločineckých gangů jsou zde také běžné válečné zločiny ze strany Impéria.

Film *Rogue One: A Star Wars Story*³³⁹ se odehrává těsně před tím, než se z ubíhajících úvodních titulků Epizody IV dovidáme, že povstalci získali plány Hvězdy

³³⁸V *Rogue One* se vyskytuje Darth Vader, ale pouze jako epizodní postava v pár scénách, ve filmu vyprávějícím příběh Hana Solo se pouze na krátkou chvíli mihne Darth Maul. Chirruta Ímwe není klasický uživatel Síly, spíše se jedná o věřícího v Sílu, který se při svých meditacích a modlitbách k ní dostává až do jakéhosi mystického vytržení.

³³⁹ Zde se jedná v rámci světa *Star Wars* o jistou nepřeložitelnou slovní hříčku. Doslovný překlad by samozřejmě byl „darebák jedna“ (případně různé jeho ekvivalenty jako „vandrák jedna“, „mizera jedna“ apod.), jenže zde jde také o jistý záměrný odkaz na pojem *the Chosen One*, tedy „vyvolený“, kterým, jak již bylo uvedeno, podle prequelové série měl být Anakin, ale podle jiných názorů tím vyvoleným, co skutečně přinesl „rovnováhu Síly“, byl až jeho syn Luke. Ještě je třeba dodat, že v *Epizodě IV* při

smrti. Doposud jsme ale nevěděli, jak se jim to podařilo – a na tuto otázku odpovídá právě tento film. V úvodu je nám řečeno, že vědec Galen Erso a jeho rodina se skrývají na planetě Lah'mu, protože Galen už nechce nadále sloužit Impériu a svůj geniální mozek používat pro tvorbu jeho zbraní hromadného ničení. Zapomíná ovšem, že před Impériem je takřka nemožné se schovat, takže vzápětí vidíme scénu, kdy na planetu přilétá jednotka vojáků vedená vysokým imperiálním důstojníkem a vývojářem zbraní Orsonem Krennicem. Ten se Galena snaží jakýmkoli způsobem (po dobrém i po zlém) přimět k tomu, aby dokončil Hvězdu smrti. Galen odmítá a snaží se uprchnout, ovšem marně. Při přestřelce je zabita jeho žena Lyra, ovšem podaří se utéct alespoň jejich dceři Jyn. Ta je zachráněna Sawem Gerrerou, který je fanatický, až extrémistický odpůrce Impéria, v boji proti němuž se neštítí vůbec ničeho.

Přeskakujeme v ději třináct let a setkáváme se s dalším hrdinou filmu, pilotem nákladních lodí Bodhi Rookem. Ten utekl ze služeb Impéria a vzal s sebou i holografickou zprávu od Galena. Letí s ní na pouštní měsíc Jedha,³⁴⁰ kde ji předává právě Gerrerovi. Mezitím se Cassian Andor, jeden ze zpravodajských důstojníků Povstalecké aliance, od svého informátora dozvídá jak o Rookově zběhnutí, tak také o existenci Hvězdy smrti. Povstalci ve stejnou dobu osvobodí Jyn Erso z imperiálního pracovního tábora, kam se dostala za svou „protistátní činnost“, a přivádí ji za hlavními vůdci povstalců, kterými jsou Bail Organa a Mon Mothma.³⁴¹ Ti ji přesvědčují, aby našla a zachránila svého otce Galena, protože jen díky tomu se Aliance může dozvědět více o Hvězdě smrti a zejména o tom, zda a jak se proti ní lze bránit. Cassian ale od svých nadřízených ze zpravodajské služby dostane tajný rozkaz Galena raději zabít než zachránit.

bitvě u Yavinu IV se setkáváme s tím, že povstalecká letka se jmenuje *Rogue Squadron* – tento film se tedy snaží naznačit jistou kontinuitu v rámci povstalecké aliance a to, že piloti tento název možná přijali zřejmě na památku padlých hrdinů ze skupiny *Rogue One*.

³⁴⁰ Ano, uznávám, *Star Wars* by se dalo vyčítat příliš velké množství pouštních planet – Tatooine, Jakku, Jedha, dosti pouštní charakter mají i Pasaana nebo Geonosis. Na straně druhé se ze současného výzkumu exoplanet zdá, že tvůrci *Star Wars* se v podstatě docela trefili, protože těles podobných našemu Marsu je mezi kamennými planetami velké množství.

³⁴¹ S oběma se setkáváme v dřívějších trilogiích – Mon Mothma se jako jedna z vůdčích osobností povstání objevuje v Epizodě VI a velmi krátce se mihne i v Epizodě III jako jedna z členů republikového Senátu. Baila Organa pak máme možnost vidět v Epizodách II a III, přičemž o něm mluví také Leia jako o svém otci už v Epizodě IV (později se samozřejmě vyjasní, že ji pouze adoptoval).

Jyn, Cassian a přeprogramovaný imperiální droid K-2SO tedy odlétají na měsíc Jedha, kde Impérium ničí těžbou tamější svaté město, které stojí na kyber krystalech.³⁴² Místní lidé totiž mají určité své náboženství, ve kterém uctívají Sílu, a kyber krystaly jsou pro ně posvátné. Proti Impériu zde také „na vlastní pěst“ bojuje Gerra se svou partyzánskou skupinou tak, že většinou provádí různé teroristické akce a je přitom stejně nemilosrdný jako Impérium, tedy na civilisty žádné ohledy nebere. Jyn a její druhové se náhodně seznámí se slepým bojovným mnichem Chirrutou Îmweem, uctívatelem Síly, a jeho prostřednictvím se zkontaktují s Gerrou. Ten jim prozradí, že podle zprávy, ke které se dostal, Galen záměrně vyprojektoval Hvězdu smrti tak, aby měla zranitelné místo, ale nic více že už neví. Proto jim navrhuje, aby odletěli na planetu Scarif, kde se nachází imperiální databáze, a pokusili se získat pro povstání plány této bitevní stanice.

Krennic jako test Hvězdy smrti nařídí zničit hlavní město Jedhy. Jyn se podaří včas utéct a vezmou s sebou také Rooka, Gerra se ale rozhodne zemřít spolu se svou vlastní. Na Hvězdě smrti se v ten okamžik objevuje další náš starý známý, velkomoff Tarkin. Ten sice nejdříve zdánlivě přátelsky blahopřeje Krennicovi k úspěchu, vzápětí ale použije Rookovo zběhnutí spojené s únikem tajných informací pro to, aby mohl Krennicu obvinít z neschopnosti a převzít nad celým projektem kontrolu sám.

Rook vede skupinu na planetě Eadu, kde se nachází Galenovo výzkumné zařízení. Cassian se do Jyn postupně zamilovává, takže se kvůli ní nakonec rozhodne původní rozkaz nesplnit a Galena tudíž nezabít. Když se Galenem skupina setká, Jyn se mu dává poznat jako jeho ztracená dcera. Vzápětí ale na zařízení zaútočí rebelské bombardéry, Galen je při útoku vážně zraněn a v náručí své dcery umírá.³⁴³ Jyn s ostatními utíká v ukradeném nákladním raketoplánu.

Krennic je Darthem Vaderem volán k zodpovědnosti ohledně útoku Hvězdy smrti na Jedhu. Krennic se vše snaží vysvětlit, vyjadřuje svou naprostou oddanost Impériu a prosí jej, aby mu zařídil audienci u císaře. Vader jej ale místo toho přidusí (za použití své schopnosti force-grip)³⁴⁴ a varuje jej, že to bylo naposledy a další selhání už zaplatí životem.

³⁴² Kyber krystal je nezbytnou součástí každého světelného meče, protože je to energetický zdroj a také pomáhá lepšímu napojení na Sílu, Impérium jich ale jako energetických zdrojů pro Hvězdu smrti potřebuje desetitisíce.

³⁴³ Může se jednat na jistý záměrný odkaz na Epizodu VI, ve které Anakin/Darth Vader, tedy rovněž člověk, který dlouhá léta pracoval ve prospěch Impéria, umírá v náručí svého syna Luka.

³⁴⁴ Zde se zase může jednat o záměrný odkaz na scénu z Epizody IV, kdy Vader stejným způsobem (tedy nezabije je, ale tímto drsným způsobem výrazně varuje) naloží s jedním z vysokých velitelů na *Hvězdě smrti*, který se posmívá víře v temnou stranu Síly a označuje ji za „zastaralé náboženství“.

Jyn navrhuje Alianci, aby přímo zaútočili na Scarif a při této příležitosti ukradli plány Hvězdy smrti. Nejvyšší rada Aliance s tím ale nesouhlasí, protože si myslí, že pořád ještě nejsou dost silní na to, aby si mohli dovolit postavit se Impériu v otevřené vojenské konfrontaci. Jyn takový názor připadá jako zbabělost, proto kolem sebe shromáždí malou skupinku dobrovolníků, se kterými se chce pustit do akce na vlastní pěst. Ukradenou imperiální loď, kterou použijí jako transport na Scarif, nazvou právě *Rogue One*.

Alianci se mezitím podaří prolomit imperiální kód, takže si mohou poslechnout zasílané zprávy. Z jedné z nich se dozví o akci skupiny, kterou vede Jyn, a rozhodnou se jí přece jenom pomoci. Jako diváci máme možnost vidět zběsilou honičku v prostorách imperiální knihovny na Scarifu a současně s ní i epickou bitvu nad planetou.³⁴⁵

Postupně umírají všichni hlavní hrdinové, kteří jeden po druhém položí své životy, aby pomohli odeslat plány *Hvězdy smrti* na povstaleckou loď – a výjimkou není ani dvojice Jyn a Cassian. Do boje se vloží i sám lord Vader, kterému se též podaří zlikvidovat mnoho povstaleckých lodí a vojáků a před skokem do hyperprostoru dokonce zajme i vlajkovou loď flotily Aliance. Jednou z mála lodí, kterým se nakonec podaří uniknout, je *Tantive IV* s princeznou Leiou na palubě, která má plány *Hvězdy smrti* – aby se mohlo splnit to, co už víme, protože jsme si to před mnoha desítkami let poprvé přečetli v ubíhajících titulcích Epizody IV.

Celý tento film by se dal označit v podstatě za válečné drama – a v rámci filmů ze světa Star Wars je velmi syrový a málo optimistický. Vzhledem k tomu, že není primárně koncipovaný jako rodinný film, tvůrci si mohli dovolit dokonce i takovou „nehoráznost“, že nechají umřít všechny hlavní hrdiny. Jyn s Cassianem umírají ve scéně, která se zdá být až záměrnou parodií na romantické happy endy – jdou spolu za ruce nikoli do zapadajícího slunce, ale do exploze, která zničí vše ve svém okolí včetně jich samotných.

Jedním z důležitých témat je zde otázka odpovědnosti vědců za výsledky jejich výzkumu. Galen Erso původně vcelku ochotně pracoval pro Impérium výměnou za pohodlný a luxusní život. Když si plně uvědomil, na čem se to vlastně podílí, pokusil se utéct, ale bylo už pozdě – byl za prvé jako odborník příliš cenný, než aby ho nechali

³⁴⁵ Jedná se o jistou parafrázi scény z *Epizody VI*, kdy současně probíhá boj mezi imperiálními vojáky a skupinou vedenou Hanem a Leiou, které pomáhají ewokové, na lesním měsíci planety Endor, a současně nad touto planetou i epická bitva mezi imperiální flotilou a Povstaleckou Aliancí.

jít, a za druhé věděl příliš mnoho. Jeho zpočátku ne úplně čestné chování, které se poté snažil poněkud naivně napravit, přineslo pouze smrt jeho manželky a dosti bídný život jeho dcery. Podruhé nejspíš dospěl k názoru, že lepší je zdánlivě spolupracovat, ale ve skutečnosti velmi nenápadně sabotovat, protože právě tím se dá udělat spousta důležité práce.³⁴⁶

Jeho dceři Jyn je naopak Impériem nabízen pohodlný život, pokud se k němu přidá a bude spolupracovat. Vzhledem k tomu, že byla vychována fanatikem Gerrerou, jakýkoli kompromis, natož pak spolupráce s nepřítelem jsou pro ni zcela vyloučené. Film tedy jako kdyby si kladl otázku, která metoda je lepší – předstíraná kolaborace se zlem, díky které je ale nakonec možné dosáhnout lepších výsledků než v případě přímého odmítnutí, nebo naopak „jít hrdě hlavou proti zdi“, jak to činí Jyn. Protože ani jedna postava závěr filmu nepřezíje, zdá se, že filmaři ji nechali záměrně nezodpovězenou.

Některými momenty tento film jako kdyby odkazoval na válečné klasiky typu *Tenká červená linie* nebo *Zachraňte vojína Ryana*. Ovšem válka zde zpodobněná není klasickým konfliktem typu druhé světové války, daleko spíše připomíná současnou nepřehlednou konflikty, ve kterých je zapletených více než dvě strany – zcela zjevnou inspirací pro tento film byla tehdejší aktuální situace v Sýrii a Iráku, možná i v Afghanistanu či některých afrických zemích.

Velmi odvážný je film také v zobrazení části povstalců proti Impériu jako lidí, kteří mají velmi malé morální zábrany a neštítí se páchat úplně stejné zločiny jako samotné Impérium. Někteří povstalečtí lídři si pragmaticky myslí, že „účel světí prostředky“, a tak si s morálkou moc hlavu nelámou – taková je třeba zpravodajská služba, které přijde naprosto „normální“ zabít člověka, který s nimi chce spolupracovat, když mají pocit, že jako mrtvý poslouží věci lépe než jako živý, a ještě ohledně toho lhát ostatním včetně jeho nejbližších. Dovedu si představit, že v případě, že by k realizaci jejich plánu došlo, určitě by Ersovu smrt zdůvodňovali jako „nešťastnou náhodu.

Kromě podobných cynických pragmatiků se ale mezi bojovníky za „vznešené ideály“ v našem světě občas najdou i nebezpeční fanatici, kteří jsou přesvědčení o tom, že pro vítězství té jejich „správné věci“ žádná oběť není moc velká – a velmi často jsou ochotní přinášet nejen své vlastní oběti, ale považovat prakticky kohokoli za „postradatelného pěšce“ v porovnání s cílem, kterého má být dosaženo. V každé

³⁴⁶ Takovou drobnou zajímavostí je, že podle ne zcela potvrzených teorií jméno otce Jyn bylo vybráno záměrně jako odkaz na doktora Galéna z Čapkovy *Bílé nemoci*.

organizaci se ale také mohou vyskytnout i úplní psychopati, kteří si prostě libují v násilí, chaosu, boji a zabíjení – a je jim vcelku jedno, za koho, proti komu a ve jménu čeho mají bojovat a zabíjet, hlavně když zabíjet mohou beztrestně. Tento typ lidí ve filmu do určité míry zpodobňuje Gerra.

Rogue One tedy upozorňuje na nebezpečí, které se ukázalo jako velmi aktuální právě v době vzniku tohoto filmu, že totiž vůči výše popsaným lidem není imunní žádná lidská organizace, bez ohledu na to, za jak ušlechtilé ideály bojuje. Hlavním morálním apelem tedy je, že je třeba s tímto rizikem předem počítat, a tudíž nastavit pravidla tak, aby se co možná nejvíce podobných excesů dalo předem eliminovat – a pokud k nim už dojde, tak aby podobné činy rozhodně neprocházely beztrestně, ale byly stíhány a trestány.

Možná i to je jedním z důvodů, proč vlastně nikdo z hlavních hrdinů filmu nepřezijí – tvůrci zřejmě byli toho názoru, že si to kvůli svému chování nikdo z nich „ani nezasloužil“.

Příběh filmu *Solo: A Star Wars Story* je zase v podstatě něco mezi gangsterkou a kovbojkou, ale zasazenou do vesmíru.³⁴⁷ Dějově je zasazený někde mezi Epizodou III a IV a vzhledem k tomu, jak je na začátku i na konci filmu Han starý, jeho valná část se také odehrává ne dříve než pár let před *Epizodou IV*. Jeho účelem je objasnit nám něco z Hanovy minulosti, která je ve staré trilogii různě naznačována, ale moc toho o ní vlastně nevíme.

Příběh začíná na planetě Corellia³⁴⁸ a setkáváme se zde s dětmi ulice, které jsou nuceny krást pro gang vedený krutou mafiánkou. Jedněmi z těchto sirotků jsou sotva dospělý Han a jeho kamarádka a první láska Qi'ra. Han si z poslední loupeže, které se účastnil, tajně ponechal něco málo velmi vzácné látky nazývané „koaxium“. Tato komodita se používá jako palivo pro kosmické lodě a je proto dražší než zlato – Han tedy doufá, že se mu s jeho pomocí podaří podplatit někoho z důstojníků a dostat se tak s Qi'rou na loď, která by je odvezla z této planety a mohli by tak začít nový život.

Jejich šéfová ale velmi brzy zjistí, že byla okradena, a pošle za uprchlíky své lidi. Díky úplatku v podobě koaxia se sice oběma podaří projít první bránou na kosmodromu,

³⁴⁷ Oficiálně film spadá do žánru „space western“.

³⁴⁸ Jedná se o jeden z centrálních světů, podle dlouho tradované historie Star Wars (u které teď těžko říct, zda je stále platná) je Corellia spolu s Coruscantem, Alderaanem a Chandrillou zakladatelskou planetou Galaktické republiky).

ale než se mohou dostat na nějakou loď, je Qi'ra mafiány chycena a zajata. Han jí slibuje, že se pro ni vrátí, a aby byl v úplném bezpečí před zločineckým podsvětím, nechá se naverbovat k imperiálním pilotům. Protože nezná svůj původ, nemá žádné doklady a zná pouze své křestní jméno – „Han“, dostane jako kadet příjmení „Solo“ a na toto příjmení jsou mu hned vystaveny nové vojenské doklady.

V ději poté přeskočíme tři roky a setkáváme se s Hanem sloužícím jako obyčejný imperiální pěšák. Pro svou svéráznou povahu a neschopnost respektovat autority byl totiž z elitní pilotní akademie poměrně brzo vyloučen, ovšem závazku služby v imperiální armádě se zbavit už nemohl. Han zcela náhodně vyslechne rozhovor, ze kterého zjistí, že u jeho jednotky se vyskytuje trojice zločinců, která se z nějakého důvodu vydává za imperiální vojáky. Protože má vojenského života už právě tak dost, domnívá se, že toto by pro něj mohla být šance, jak zmizet z armády nadobro. Pokusí se tedy vůdce zločineckého tria Tobiase Becketta přimět, aby ho přijali mezi sebe, a vyhrožuje, že jinak je prozradí. Jeho naivní plán mu ale nevyjde, je naopak on sám Beckettem udán jako dezertér a na základě toho odsouzen k trestu smrti. Poprava má být vykonána tím, že je hozen do jámy, ve které je vězněno jakési monstrum, jímž má být rozsápán. Tímto monstrem však není nikdo jiný než Chewbacca, který je zajatcem Impéria. Han umí wookijsky a tak se s ním dokáže dohodnout, že pokud budou spolupracovat, mohlo by se jim oběma podařit dostat se na svobodu. Svůj plán také úspěšně zrealizují a když to Beckett vidí, dospěje k názoru, že podobný silák by pro jeho gang byl užitečný, a proto je do něj oba přijme.

První akcí této zločinecké skupiny je loupež zásilky koaxia.³⁴⁹ Perfektně připravený plán ale zhatí skupina vesmírných pirátů, kteří si říkají Oblační jezdcí.³⁵⁰ Jsou vedeni legendou mezi zločinci, která je známá pod jménem „Enfys Nest“. Při boji s touto konkurenční skupinou umírá několik členů gangu včetně Beckettova zástupce Vala, ovšem co je ještě horší, veškeré uloupené koaxium je zničeno.

To ovšem není konec smůly, spíše naopak. Beckett a celá jeho skupina se ocitá v obrovském problému – koaxium totiž bylo určeno pro jednoho z nejmocnějších mužů podsvětí, Drydena Vose, vysoce postaveného bosse téměř všemocného zločineckého syndikátu Karmínový úsvit,³⁵¹ který podobná selhání netoleruje. Han a Chewbacca slíbí

³⁴⁹ Stylem svého provedení záměrně odkazuje na populární westernové legendy o vlakových loupežích.

³⁵⁰ V originále *Cloud Riders*.

³⁵¹ V originále *Crimson Dawn*.

Beckettovi, že mu pomůžou přesvědčit Vose, aby jim dal ještě jednu šanci, a do této druhé akce že s ním také dobrovolně půjdou. Odletí tedy za Vosem na jeho luxusní jachtu, kde Han s úžasem zjistí, že jeho někdejší láska Qi'ra se dokázala propracovat až na pozici Vosovy zástupkyně. Han navrhne ukrást nerafinované koaxium přímo z dolů na Kesselu, které jsou přece jen střežené o něco méně než zásilky čistého koaxia, a poté jej nechat rafinovat na některém z okrajových světů, které jsou mimo zájem Impéria. Vos souhlasí, ale chce, aby se akce jako součást týmu účastnila také Qi'ra, které přestává důvěřovat.

Je však nutné sehnat velmi rychlou loď – a tou nejrychlejší, o které se v podsvětí ví, je *Millenium Falcon* v majetku pašeráka Landa Calrissiana. Lando jim loď odmítá pronajmout, ale navrhne, že si o ni zahrají sabacc. Han nemá šanci proti němu ve hře uspět, protože Lando je zkušený karetní podvodník a samozřejmě i v této hře fixluje. Po partii sabaccu jim ale Lando překvapivě navrhuje, že je ochotný se k nim i se svou lodí připojit, pokud mu poskytnou patřičný podíl na zisku, s čímž celá skupina nakonec souhlasí.

Na Kesselu se jim vcelku úspěšně podaří dostat se do dolů, ale nastane problém, za který může Landův druhý pilot, droid L3-37. Ten je zaníceným bojovníkem za svobodu všech bytostí (mechanických i biologických bez ohledu na rasu), a tak v dole vyprovokuje vzpouru otroků, která rozhodně nebyla v plánu. Přesto se podaří ukrást dostatek surového koaxia, ale při útěku je L3-37 téměř zničen a Lando těžce zraněn. Nezbyvá, než aby se loď pokusil pilotovat Han. Potřebují se dostat na planetu Savareen, kde jsou téměř nehlídané továrny na zpracování koaxia, a aby se vyhnuli imperiální blokádě, je nutné proletět přes velice nebezpečnou a nezmapovanou oblast známou jako „Kessel Run“.

Na Savareen sice úspěšně doletí, jenže i tam se najednou objevují Oblační jezdcí a jejich vůdce Enfys Nest. Lando, který se mezitím částečně zotavil, má všech těchto problémů tak právě dost, takže poruší původní dohodu a i s *Millenium Falconem* z planety odlétá. Han vzápětí zjistí, že legendární a údajně nelítostný zabiják Enfys je ve skutečnosti mladinká dívka. Je vůdkyní skupiny bývalých otroků, kteří uprchli a nyní se mstí, takže urputně bojují jak proti zločineckým syndikátům, tak také proti Impériu. Hanovi jsou jejich pohnutky pochopitelné a sympatické, takže se rozhodne, že se pokusí oklamat Vose a přenechat většinu koaxia Oblačným jezdcům. Hana ale zradí Becket, který Vosovi prozradí, co se Han chystá udělat. Vos posílá své lidi, aby Hana i Enfys zlikvidovali, ti jsou však přemoženi Oblačnými jezdcí. Han se pokusí zmocnit se koaxia,

ale Beckett byl rychlejší, podaří se mu uprchnout nejen s veškerým koaxiem, ale ještě s sebou unáší Chewbaccu jako své rukojmí.

Qi'ra posílá Hana za Beckettem s tím, že ona poletí za Vosem a pokusí se s ním nastalý problém nějak vyřešit. Han při střetu Becketta zastřelí dřív, než on může vytáhnout zbraň,³⁵² osvobodí Chewbaccu a poté daruje všechno koaxium Enfys. Ta je oba přesvědčuje, aby se přidali k ní, a tedy i k povstání proti Impériu. Han to ale odmítá.³⁵³ Enfys mu tedy dá malou lahvičku koaxia, jejíž hodnota je ale dostatečná na to, aby si za ni mohl koupit vlastní loď.

Mezitím Qi'ra zabije Vose, který to rozhodně nečekal,³⁵⁴ a spojí se s jejich nejvyšším bossem Darth Maulem.³⁵⁵ Z neúspěchu mise obviní Vose a Becketta, čímž zdůvodní i jejich likvidaci jako zrádců. Maul v podstatě potvrdí Qi'ře, že zaujala v organizaci Vosovo místo,³⁵⁶ a žádá ji, aby za ním přiletěla na planetu Dathomir.³⁵⁷ Qi'ra si tedy bere Vosovu jachtu a odlétá, čímž se její cesta s Hanem opět rozchází.

Jediná loď, po které Han touží, je ale *Millenium Falcon*. Proto se s Chewbaccou vypraví najít Landa, aby jej mohli vyzvat k odvetné partii sabaccu. Lando s odvetou souhlasí, protože je si jistý svou neporazitelností. Nemá tedy problém vsadit opět *Millenium Falcon*, proti němuž Han sází své koaxium. Hanovi je ale tentokráte už méně naivní a s pomocí Chewieho se mu podaří ukrást kartu, kterou pomocí které jejich soupeř fixluje, takže partii vyhraje. V závěru filmu Han a Chewbacca odlétají na Tatooine, protože si vzpomněli na Beckettovu zmínku o tom, že místní mafiánský boss Jabba shání schopné lidi pro nějaký významný a velmi lukrativní podnik.

³⁵² Zde se jedná o jistou odpověď na oblíbenou hádku mezi fanoušky, zda ve slavné scéně v kantýně v Epizodě IV, kdy na Hana gangsterský boss Jabba the Hutt poslal jako vymahače Rodiána Greeda, Solo střelil nebo nestřílel jako první.

³⁵³ Chewbacca – jak je vidět už v původní trilogii – respektuje všechna Hanova rozhodnutí, a to i v případě, že se mu příliš nelíbí. Zřejmě se jedná o jeho vděčnost za to, že jej Han zachránil z imperiálního otroctví a udělal z něj svého společníka.

³⁵⁴ Zde se zřejmě jedná o jistou parafrázi scény z *Epizody VIII*, ve které Kylo Ren zabije nejvyššího vůdce Snoka, který rovněž ani ve snu nepředpokládal, že se jeho pravá ruka proti němu takto postaví.

³⁵⁵ Poté, co byl Darth Maul v Epizodě jedna Obi-Wanem Kenobim přeseknut vejpůl, kupodivu – jak jsme si všichni původně mysleli – nezemřel, ale podařilo se mu přežít (díky využití všech schopností v Síle), dolní polovinu těla nahradit robotickou a dostat se mezi nejvýznamnější postavy podsvětí. Vztahy mezi Impériem a zločineckým podsvětím jsou velmi spletité, např. již z doby vydání románu *Stíny Impéria* víme o vzájemně výhodných vztazích mezi špičkami Impéria (včetně císaře a lorda Vadera) a princem Xizorem, nejvyšším bossem zločineckého syndikátu *Černé Slunce* (v originále *The Black Sun*), který podle aktuálního kánonu spolupracuje právě s Karmínovým úsvitem.

³⁵⁶ To, že Qi'ra nebude zrovna „křehká květinka“, natož pak osoba s přísnými morálními zásadami bylo části fanoušků předem jasné už jenom z toho, že do této role byla obsazena představitelka „dračí královny“ Deanerys Targaryen z *Hry o trůny*.

³⁵⁷ Poměrně zapadlý svět ve Vnějších okrajích, na kterém se ale vyskytují tzv. *Sestry noci*, což jsou ženské čarodějky ovládající temnou stranu Síly.

Tento film je v rámci světa Star Wars ještě mnohem „civilnější“ než *Rogue One* a zdá se, jako kdyby tak trochu předznamenával právě závěr Epizody IX, která byla natočena až po něm. V tomto příběhu nejde o žádné velké hrdinské činy, které by měly mít zásadní vliv na dějiny galaxie. Zde jsou zkrátka jen lidé, kteří – a to bez ohledu na panující režim – se snaží hlavně nějak přežít a „urvat si“ svůj kousek štěstí či „místa na slunci“. Když však dojde „na lámání chleba“, někteří z nich neváhají postavit se za věc, kterou považují za správnou, i když je to riskantní.

V tomto konkrétním případě je to tedy Hanova snaha pomoci lidem pracujícím v odboji proti totalitě – ačkoli se k nim ještě přímo nepřidá, má pro jejich úsilí své sympatie a snaží se jim pomoci aspoň v něčem malém, v tom, o čem si myslí, že udělat může. Ale přesně takové drobné nenápadné činy nakonec mohou „ty velké dějiny“ zásadně ovlivnit. Zejména pokud takto nejedná pouze jeden člověk, ale pokud jich tak začne jednat podstatná část nebo dokonce většina společnosti. Zde se tedy znovu dostáváme k té „lidové flotile“ – jedna, pět ani deset lodí by proti imperiální flotile nepomohly, ale když jich byly tisíce, najednou to byla velká síla a moc.

Dalším z poselství filmu, s tím předchozím však souvisejícím, tedy může být i to, že nikdy nevíme a nemůžeme dopředu vědět, kdo se nakonec stane hrdinou – jak totiž víme ze staré trilogie, jak Han, tak i Lando se nakonec stali významnými hrdiny povstání proti Impériu a mnohokrát riskovali svůj život. Zde jsou ovšem představeni jako lidé, kteří rozhodně nebyli nějakými plakátovými „vzory všech ctností“. Nějakou představu o této skutečnosti sice máme už ze staré trilogie, kde je to lehce naznačeno, ale zde je nám to ukázáno beze všech příkras a „velmi názorně“. Hanovi a Landovi jsou vlastní všechny možné chyby – lžou, podvádějí, kradou a loupí, ba dokonce, je-li to nutné, neváhají ani vraždit (tedy střílet bez varování jako první). Lando je nadto představen jako cynický sebestředný bonviván, který dávno rezignoval na nějaké velké ideály a vlastně vůbec nikoho a nic nebere příliš vážně – tedy kromě sebe a svého zbytnělého ega.

Možná, že – stejně jak Epizoda IX – i tento film je právě apelem na určité „hrdinství všedního dne“, tedy na snahu o takový život, kdy v zásadních otázkách každý z nás dokáže rozlišit, kudy vede ta dělicí čára mezi skutečným dobrem a zlem. Co je ještě pouhou omluvitelnou slabůstkou nebo omylem, a co už je z morálního hlediska naprosto nepřijatelné. Pokud toto dokážeme, nebudeme potřebovat ani populistické rádooby

spasitele, ale ani superhrdiny a „jezdce z neznáma“, kteří přijdou a vyřeší za nás to, co jsme si sami způsobili.

5.5. Kontroverze spojené se sequelovou trilogií a spin-offy

Podobně, jako tomu bylo u v případě Lucasem nově upravované původní trilogie, a ještě více v případě prequelové trilogie, i těchto pět filmů vzbudilo mezi fany, „běžnou laickou veřejností“ i odbornými kritiky mnoho nevole.

S něčím podobným se dá u popkulturních fenoménů počítat téměř pokaždé, když je na jejich stávajícím „lore“ něco změněno – a čím větší tato změna je, tím více nevole vyvolá. Jak jsem už uvedla v předchozí části této práce, fanoušci, kteří dlouhá léta znali určitým způsobem zpracované příběhy ze svého oblíbeného universa, velmi neradi vidí, pokud je představa, kterou si utvořili a zvykli si na ni, jakýmkoli způsobem narušena. Obzvláště citliví pak na podobné změny bývají zejména ti, kteří na určitých příbězích vyrůstali – pro mnohé z nich je špatně jakákoli změna, i kdyby objektivně byla třeba výrazně ku prospěchu věci. Zde ovšem sehrály roli i další velmi významné faktory.

Jak už jsem se zmiňovala v první kapitole této části, hodně fanům vadilo, že jejich oblíbené příběhy a postavy byly z „oficiálních dějin“ světa Star Wars definitivně vyškrtnuty, a tak začali požadovat svůj „starý dobrý svět“ zpátky. Jenže tato touha po návratu „starého dobrého světa“ se v souvislosti se Star Wars nyní ozývá i z úplně jiných stran a od lidí, kterým jsou nějaký Nový řád Jedi, Ysanne Isard, Yuuzhan Vongové, děti Luka a Leiy i Thrawn s Pelleonem ukradení o půlnoci – nebo dokonce ani netuší kdo nebo co by to vlastně mělo být. Ten „starý dobrý svět“, po kterém volají, se totiž týká něčeho úplně jiného, naší reality.

V častých kritikách se v souvislosti s prequelovou trilogií Star Wars mluví o přílišném progresivismu a aktivismu, o „social justice warriorech“, „blackwashingu“, „militantním feminismu“, „woke culture“ či dokonce „cancel culture“. V případě nové trilogie tak velmi často padají ze všech stran výtky, že studiem Disney obecně jsou nám v poslední době „násilně vnucováni“ jako hrdinové jenom černoši, homosexuálové a ženy a že tento „novodobý mor“ velmi významným způsobem zasáhl právě sequelovou trilogii Star Wars.³⁵⁸ Mnozí tak namítají, že „poctivý pracující bílý heterosexuální muž“ se v této

³⁵⁸ Je ovšem velmi zajímavé, že podobné výtky se daleko méně objevují v případě obou spin-offů, ačkoli byly natáčeny ve stejné době a přinejmenším zčásti se na nich podíleli i stejní tvůrci.

trilogii objevuje pouze jako vyslovený „záporák“ nebo v tom nejlepším možném případě jako postava velmi epizodní, protože „přece“ Finn je černoš, Rey, Holdo a Zori jsou ženy, Rose je také žena a ještě k tomu Asiatka, Jannah je žena a navíc černoška, i Maz Kanata je postava ženského pohlaví a v případě Poea Damerona není zcela jednoznačné, jak je to s jeho sexuální orientací,³⁵⁹ a navíc se občas chová jako pěkný pitomec. Tedy jinak řečeno, že pokud je v těchto filmech někdo šikovný, schopný nebo dokonce mimořádně nadaný, a k tomu i stojí na té správné straně, není to nikdy bílý heterosexuální muž. A naopak že postavy ženského pohlaví či jiné než bílé barvy pleti jsou tak schopné a mimořádně nadané, že to vůbec nedává smysl. V tomto směru je odsuzovaná především postava Rey, která je údajně typickou „Mary Sue“.³⁶⁰

K tomu, nakolik dobře jsou či nejsou hlavní hrdinové sequelové trilogie dle mého názoru napsaní, se vrátím ještě o něco později. Nyní se zde chci vyrovnat s výtkami na téma, že „bílý heterosexuální muž“ už ve Star Wars není kladným hrdinou, které mi připadají dosti nesmyslné.³⁶¹ Pokud už bychom pominuli jako výrazné kladné hrdiny Hana Sola i Luka Skywalkera s tím, že v sequelové trilogii jsou postavami spíše jen epizodními,³⁶² ba dokonce i již zmíněného Poea Damerona, tak Kylo Ren alias Ben Solo je snad vosk? Je bílý, je muž, nejsou pochybnosti o jeho heterosexuální orientaci³⁶³ a bez debaty je spolu s Rey nejvýraznějším hrdinou celé nové trilogie. Ostatně nakonec je to právě on, kdo se velmi zásadním způsobem zaslouží o vítězství dobra nad zlem. Podle mého názoru lze i říci, že Ben Solo toho pro výhru odboje a světlé strany Síly udělal

³⁵⁹ Vedou se docela vášnivé debaty na téma, že z některých náznaků by se prý dalo vyvodit, že Poe je ve skutečnosti homosexuál nebo přinejmenším bisexuál, a o homosexualitě či bisexualitě se spekuluje rovněž u Finna, Rose ba dokonce i u Rey, zatímco Lando je zase často podezírán z pansexuality, do které patří i droidi.

³⁶⁰ „Mary Sue“ (někde též v českém prostředí nazývaná „mařena“ či „mařka“) je pojem pro hrdinku či hrdinu (u mužských hrdinů je používán i pojem „Garry Sue“ nebo „Garry Stue“) špatně napsaného a tedy „příliš“ (nerealisticky) dokonalého, který/á – všechno umí „na první dobrou“ a má spoustu mimořádných schopností. Tento pojem vznikl na základě jedné legendárně špatné Star Trek fanfikce, ve které se objevila hlavní hrdinka právě s tímto jménem. Více k tomu ABBASOVÁ, Veronika. *Fanfikce a intertextualita*, s. 10.

³⁶¹ Ovšem stejně tak dosti zásadně nesouhlasím s názorem Kabátovým, který uvádí ve své recenzi na Epizodu IX, podle něhož jsou Star Wars zakotvené ve světě minulosti, který je vlastně kolonialistický a patriarchální – KABÁT, Marcel. *Závěrečný díl Star Wars? Válka, kterou nešlo vyhrát*. (18. 12. 2019) [2022-08-13] <https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-star-wars-valka-ktou-neslo-vyhrat.A191218_084442_in_kultura_rkj>.

³⁶² Ovšem do děje zasahují velmi výrazným způsobem a scény, ve kterých hrají hlavní role, jsou nesmírně působivé – zde mám na mysli zejména Lukovo sebeobětování se při bitvě o Crait v Epizodě VIII a to, že právě Han Solo nakonec dokáže v Epizodě IX to, co za celou dobu nedokázala ani Leia jako uživatelka Síly a mistryně Jedi, totiž zapůsobit na svého syna tak, aby se definitivně odvrátil od temné strany.

³⁶³ Přinejmenším jsem tedy o nich neslyšela – tedy jinými slovy všichni aspoň trochu přičetní fanoušci a kritici o jeho homosexualitě nepochybují.

v závěru Epizody IX mnohem více než jeho dědeček Anakin v závěru Epizody VI pro vítězství Povstalecké aliance.³⁶⁴ Nechápu tedy, co ještě více si od bílého heterosexuálního mužského hrdiny vlastně přát.³⁶⁵

Pokud jde o výtku, že „příliš mnoho“ silných, významných a kladných hrdinů jsou jiné než bílé barvy pleti a/nebo ženy, tak kritici, kteří novým Star Wars filmům vyčítají právě tohle, snad žádné předchozí filmy z tohoto světa nikdy neviděli. Jinak by si museli všimnout, že v původní trilogii je jednou z hlavních hrdinek princezna Leia, které se ve všech třech filmech rozhodně neprojevuje nijak pasivně nebo dokonce jako nějaká neschopná „krasavice v nesnázích“, která jenom čeká na to, až ji někdo (ideálně samozřejmě bílý heterosexuální muž) milostivě zachrání. Na můj vkus (a zvláště na poměry dobrodružných filmů 70. a 80. let) je tedy docela akční – už v Epizodě IV se projevuje jako silná postava, na rozdíl od mnoha jiných se Vadera ani Tarkina nebojí, ale chová se vůči nim vysloveně drze, a ve scéně útěku z vězení Luka s Hanem zase obviní z neschopnosti a z toho, že problematickou situaci, do které se dostali, musí vyřešit ona sama jako žena (tím, že prostřílí díru do odpadní šachty, kterou mohou utéct).

V Epizodě V se zase nejdříve účastní boje proti Impériu prakticky stejně jako mužští hrdinové a v závěru filmu zachraňuje hlavního hrdinu Luka Skywalker, který by bez její pomoci asi zemřel. V Epizodě VI se nejdříve velmi odvážně pokusí zachránit Hana, nedlouho poté zabije svého vězňatele a v závěru filmu má právě ona hlavní zásluhu na tom, že ewokové jsou ochotní jim pomoci v dobytí imperiální základny (kterého se navíc i sama velmi aktivně účastní), což se ukáže jako jeden z klíčových momentů pro vítězství povstalců.

V prequelové trilogii je podobně významnou ženskou postavou Padmé Amidala, která zde jako postava rozhodně není jenom proto, „aby se měl Anakin do koho zamilovat“, ale opakovaně prokazuje jak nesmírnou odvahu a schopnosti bojovnice, tak také značný politický a diplomatický talent, díky nimž dochází k mnoha zásadním událostem. Lze připomenout třeba to, že v Epizodě I se odmítá podvolit diktátu Obchodní

³⁶⁴ Zatímco Luke odmítl Palpatinovu nabídku stát se jeho pomocníkem, kdyby se Kylo/Ben neodvrátil od temné strany a nepřiletěl včas na Exegol, nejspíš by se Rey stala posedlou duchem svého dědečka, a tedy i nesmírně mocnou temnou císařovnou, protože jeho nabídku přece – ačkoli nerada – původně přijala.

³⁶⁵ No dobře, někdo by mohl namítnout, že přát by si bylo možné to, aby přežil. Na straně druhé mě osobně silně děsí představa happy-endu, ve kterém se Rey s Benem spolu drží v objetí (nebo dokonce odcházejí do toho zapadajícího slunce). Kdybych si mohla přát závěr Epizody IX „podle svého gusta“, možná bych dala i přednost variantě, ve které by zničení Palpatina svým životem zaplatili oba – ačkoli chápu, že v rodinném filmu je podobný konec dost vyloučený, a především by se pak film sotva mohl jmenovat *Vzestup Skywalkerů*.

federace i pod hrozbou internace, dále její návrh na odvolání stávajícího Nejvyššího kancléře z funkce, její hlavní zásluhu na uzavření spojení s gungany v závěrečné bitvě tohoto filmu³⁶⁶ a také to, že to byla právě ona, kdo osobně zatkl místokrále Obchodní federace. Jako velmi silná hrdinka se pak projevuje v Epizodě II zejména ve scéně z arény na Geonosis, kde se jí – ačkoli by dle všeho neměla být uživatelkou Síly – daří vypořádat se s dravým monstrem stejně dobře, ne-li dokonce v první moment i o něco lépe, než to dokázali mimořádně silní jedišťi bojovníci Obi-Wan s Anakinem.

Rey se tedy nijak zásadně nevymyká z tohoto „kursu“ silných a schopných ženských hrdinek, které ve světě Star Wars „nastavila“ už Leia a ve stejné tradici pokračovala Padmé Amidala.

Pokud schopnosti Rey – a to zejména pokud jde o používání Síly – vypadají jako nebývale veliké, opět se tím zas až tak zásadně neliší od svých předchůdců, kterými byli Luke a Anakin. Zejména Anakin v Epizodě I prokazoval talenty i znalosti, které u běžného devítiletého kluka opravdu nenajdeme. Pokud by teď ale někdo chtěl namítnout, že v rámci logiky světa Star Wars to přece dává smysl, když Anakin měl v krvi více midichlorianů než sám mistr Yoda, tak na to lze jenom opáčit, že kolik asi tak mohla mít v krvi midichlorianů Palpatinova vnučka? Palpatine totiž je (a to i podle oficiálních zdrojů) považovaný za jednoho z nejmocnějších uživatelů Síly, jaký vůbec kdy existoval za více než 25 tisíc let známé historie světa Star Wars, přičemž Obi-Wan, Anakin ba ani Yoda jeho schopností nedosahovali.

Co se týče výrazných postav jiné než bílé barvy pleti, tak v původní trilogii jistě stojí za zmínku Lando Calrissian, který je v Epizodách V i VI dosti nepřehlédnutelný – a opět, bez jeho zásahu v závěru Epizody V by Luke a možná i Leia buď zahynuli, nebo skončili v zajetí Vadera a císaře, zatímco v Epizodě VI je to právě on, kdo se nejdříve zásadním způsobem podílí na tom, že se Han a Leia mohou dostat z Jabbova zajetí, a v samotném závěru pak zničí *Hvězdu smrti II*. V prequelové trilogii je zase velmi výraznou postavou mistr černé pleti Mace Windu, který je jako šermíř a bojovník druhý nejlepší rytíř Jedi hned po mistru Yodovi (který je – jen tak mimochodem – „pro změnu“ zase zelený ne-člověk) a spolu s Yodou je také jediný rytíř Jedi v historii řádu, který byl schopný svést alespoň trochu vyrovnaný souboj s nesmírně silným sithským mistrem

³⁶⁶ Podobně, jako Leia uzavřela důležité spojení se ewoky, Padmé Amidale se podaří získat na svou stranu celý národ gunganů.

Sidiousem, alias Nejvyšším kancléřem Palpatinem. Opět, nezdá se mi, že by Finn byl proto jakkoli výrazným vybočením z dosavadních tradic Star Wars.

Ostatně zrovna v příbězích ze světa, ve kterém se jako hrdinové vyskytují i roboti a nejroztodivnější možné inteligentní živočišné druhy, z nichž některé se lidem ani moc nepodobají, se pohoršovat zrovna nad hrdiny černé barvy pleti či asijského původu, je dle mého názoru opravdu směšné. Ještě navíc když podle všech oficiálních encyklopedií Star Wars světa jsou v této galaxii lidé bráni za jednu rasu (či za jeden živočišný druh) bez ohledu na to, jak moc (nebo málo) světlou pokožku mají, jaký je tvar jejich očí, nosů nebo rtů a nakolik kudrnaté jsou jejich vlasy.³⁶⁷

Snad jedinou výhradou vůči sequelové trilogii, se kterou se ztotožňuji, je příliš velká psychologická propracovanost hlavních hrdinů a vůbec poměrně značné „díry ve scénáři“. Ano, to je pravda – všechny hlavní postavy mohly být napsané neporovnatelně lépe. Zde ovšem hlavní vina leží na samotném studiu Disney, které se scénáristy a režiséry až příliš experimentovalo.

Epizodu VII režíroval J. J. Abrams, který byl zároveň i jedním ze scénáristů – těmi dalšími pak byli Lawrence Kasdan a Michael Arndt. Ovšem ačkoli byl tento film komerčně velmi úspěšný (měl rozpočet 306 mil. USD a utržil přes 2 miliardy USD), v případě Epizody VIII bylo už předem rozhodnuto o tom, že bude svěřena zcela jinému týmu – scénáristou a režisérem byl Rian Johnson, který se pokusil natočit něco zásadně odlišného. Podle mého mínění Abramsova až přílišná „sázka na jistotu“ dopadla ve finále jako lepší průměr, který neurazí ani nenadchne, ovšem Johnsonův experiment nedopadl vůbec dobře,³⁶⁸ protože místo aby se více věnoval např. poznávání minulosti hlavních hrdinů a z nich pramenících pohnutek a cílů, snažil se (nejen dle mého názoru) dosti zbytečně uvést do děje nové postavy, které ale většina fanoušků zcela zásadně odmítla,³⁶⁹ a nejméně polovina filmu – zejména celá „rádoby originální“ zápletka s cestou do casina

³⁶⁷ Dvojnásob nesmyslné mi pak přijde v takovémto světě řešit případnou sexuální orientaci, protože část inteligentních ne-lidí vůbec nemá dvě pohlaví a další část z nich zas vypadá tak, že se u nich pohlaví opravdu velmi těžko rozlišuje.

³⁶⁸ V jedné ze svých recenzí na Epizodu VII jsem o J. J. Abramsovi pohrdavě mluvila jako o fanouškovi Star Wars, který možná vším tím resto sentimentem kýčovitě dojí má sám sebe, což je trapné a dobrému umělci by se to stávat nemělo (DARTH ZIRA. *Star Wars: Epizoda VII – Tři mušketýři po třiceti letech*. (10. 1. 2016) [2022-03-13] <<https://www.spisovatelstelisty.cz/darth-zira/star-wars-epizoda-vii-tri-musketyri-po-triceti-letech>>), ovšem to jsem ještě netušila, že režisér, který vůči světu Star Wars netrpí vůbec žádným sentimentem, je schopný na něm napáchat daleko větší škody.

³⁶⁹ Viceadmirálka Holdo a především Rose Tico jsou naprostou většinou fanoušků velmi neoblíbené hrdinky, někteří fanoušci zejména postavu Rose nenávidí natolik, že dokonce její hereckou představitelku na sociálních sítích velmi ošklivě a hrubě napadali, ačkoli tato herečka samozřejmě nenesla žádnou vinu na tom, jak zbytečnou a nepříliš sympatickou postavu musela ztvárnit.

na Canto Bight, částečně však i celý ten podivný „taneček“ kolem plánu viceadmirálky Holdo – pak byla naprosto zbytečná, protože vůbec nikam neposunula jak samotný příběh, tak ani vývoj hlavních hrdinů. Můj osobní názor je ten, že pokud by to bylo možné, nejlepší by bylo tento film kompletně přetočit tak, že by z původního scénáře zůstalo zachováno méně než 50 %.³⁷⁰

Velmi negativní reakce na Epizodu VIII ze strany fanovské komunity měla také významně negativní finanční dopady, projevující se mimo jiné tím, že film *Solo: A Star Wars Story*, který šel do kin necelý půlrok po Epizodě VIII a navíc si kvůli datu premiéry silně konkuroval s dlouho očekávaným filmem z marvellovského universa, skončil z hlediska komerčního jako naprostý propadák.³⁷¹ V případě Epizody IX proto byla provedena „sázka na jistotu“, tedy tento film byl svěřen osvědčenému J. J. Abramsovi, přičemž druhým scénáristou byl Chris Terrio, který je mj. držitelem Oscara za scénář k filmu *Argo* z roku 2012.

Abrams a Terrio se tedy (jak tvrdí mnozí fanové) „dostali za úkol uklidit ten binec po Johnsonovi“. Mimo jiné se tedy museli snažit veškerý nutný vývoj hlavních postav, především tedy Rey a Kyla, kterému se tvůrce Epizody VIII v podstatě nijak nevěnoval, „nahustit“ do jednoho filmu, což samozřejmě vedlo k poměrně rozpačitým výsledkům. Na Epizodě IX je zkrátka příliš vidět, že události, který by za normálních okolností měly trvat řádově minimálně týdny až měsíce, se zde „musejí“ odehrát za pár dní, čímž občas působí velmi nepřirozeně a někdy tyto scény přímo „šustí papírem“. Přes veškeré výhrady, které lze zejména k Abramsovi jako tvůrci mít,³⁷² zde ale hlavní vina neleží na něm, ale na vedení studia Disney, které celou záležitost manažersky více než nezvládlo. Naopak se domnívám, že Abrams s Terriem dělali, co mohli, ale mnoho toho v reálu už dělat nemohli – dle mého mínění by vzniklou situaci nedokázali zvládnout snad ani nejlepší filmoví scénáristé a režiséri všech dob.

Na sequelové trilogii je tudíž až příliš vidět, že – na rozdíl od původní i prequelové trilogie – zde neexistovala jedna osoba (nebo alespoň jeden tým) s předem velmi pečlivě promyšleným příběhem včetně všech zásadních dějových zvrátů i neméně promyšlenými

³⁷⁰ Za významné pro celý příběh sequelové trilogie i vývoj hlavních postav považuji v Epizodě VIII pouze Kylovo zabití Snokea a Lukovo sebeobětování se v bitvě o Crait.

³⁷¹ Měl rozpočet 300 mil. USD a tržby pouze 393 mil. USD.

³⁷² Ano, velmi mu vyčítám neoriginalitu a nedostatek odvahy, protože v případě Epizody VII měl dosti volnou ruku, a přesto, jak už jsem napsala, výsledek lze dle mého názoru označit pouze za lepší průměr, který je naprosto nesrovnatelný s tím, jak originálně a tím i zajímavě se mu podařilo pojmout film ze světa Star Treku z roku 2012.

hrdiny, ale že každý ze scénáristů a režisérů měl poněkud jinou představu, a tyto jednotlivé představy nebyly vzájemně vůbec kompatibilní. K záměrně a nesmírně precizně budovanému neomýtu zde už zkrátka nedošlo. Základní logika světa Star Wars, a to včetně jeho neomýtického charakteru, sice zásadním způsobem narušena nebyla, ale autorská neukotvenost celého příběhu i jeho hlavních postav je přece jenom každému znalci dobře patrná – a i laická veřejnost včetně fanovské ji do značné míry tuší, což jim divácký požitek více či méně kazí.

Na tom, že se svět Star Wars a jeho základní logika v sequelové trilogii (i přes neschopnost vedení v Disney) nerozpadly, má tak hlavní zásluhu několik faktorů. Za prvé se jedná o scénáristu Lawrence Kasdana, který má se světem Star Wars velmi bohaté zkušenosti, a dokonce několikrát přímo autorsky spolupracoval se samotným Georgem Lucasem,³⁷³ který se s ním byl vždycky velice spokojen,³⁷⁴ takže je schopný opravdu velmi dobře odhadovat, jak by se asi v rámci Lucasem stvořeného neomýtu děj i postavy měly vyvíjet. Dále velmi příjemným překvapením, a to nejen pro mě, byla schopnost scénáristů Chris Weitze a Tonyho Gilroye i režiséra Garetha Edwardse logiku světa Star Wars perfektně vystihnout – a to dokonce natolik, že samotnému Georgi Lucasovi se film *Rogue One* líbil dokonce daleko více než Epizoda VII, na které se on sám částečně podílel jako poradce,³⁷⁵ což lze označit asi za to nejlepší možné ocenění jejich práce. Dále jistou roli hraje samozřejmě i to, že – jak již bylo řečeno – sám George Lucas měl i jistý vliv na tvorbu některých z uvedených filmů,³⁷⁶ takže lze předpokládat, že nebyly v naprostém rozporu s tím, jak on sám původně předalekou galaxii vymyslel.

Takže ano, sequelové trilogii lze z hlediska příběhu i vývoje hlavních postav jistě mnoho co vytýkat. Stejně tak je možné vyjádřit nespokojenost s tím, že o minulosti hlavních hrdinů se – ve srovnání s původní a prequelovou trilogií – dovídáme opravdu velmi málo, takže nám jejich pohnutky občas zůstávají dosti nejasné a někdy pak jejich

³⁷³ Byl nejen – s J. J. Abramsem a Michaellem Arndtem – spoluscenáristou Epizody VII a – se svým synem Jonathanem – autorem scénáře k filmu *Solo: A Star Wars Story*, ale především – spolu s Georgem Lucasem – scénáristou Epizody V a Epizody VI, přičemž téměř všemi fany je právě *Impérium vrací úder* považováno za jeden z nejlepších Star Wars filmů vůbec (sotva se najde takový, který by jej neřadil mezi „top 3“ – viz třeba i pozn. 270), ne-li za ten úplně nejlepší.

³⁷⁴ Jak již bylo řečeno dříve, záměrně si jej vybral jako svého spolupracovníka pro Epizody V a VI, když byl s první verzí scénáře pro Epizodu V velmi nespokojený.

³⁷⁵ Ačkoli – dle svých vlastních slov – zatímco Epizody I až VI jednoznačně považuje za „své dítě“, v případě Epizody VII mohl pouze radit, ale nemohl scénáristy ani režiséra „vodit za ručičku“.

³⁷⁶ Konkrétně se jedná o již zmíněnou Epizodu VII, dále o spin-off *Solo: A Star Wars Story* a v případě Epizody IX lze nalézt jisté zmínky o tom, že s J. J. Abramsem se údajně několikrát neformálně setkal, takže je možné, že mu také poskytl své rady a nápady ohledně koncepce příběhu a postav. Pokud pak jde o Epizodu VIII, na rozdíl od mnoha fanoušků se o ní sám Lucas vyjádřil vcelku pozitivně.

jednání působí až nelogicky. V tomto bodě těžko říci, zda se jedná pouze o nechtěný následek všech již dříve zmíněných vad a problémů, nebo částečně také o záměrný komerční kalkul, kdy majitelé značky Star Wars už předem počítali s tím, že budou tyto „mezery ve znalostech“ zaplňovat dalšími seriály, romány, komiksy a výpravnými ilustrovanými encyklopediemi, které si miliony fanoušků po celém světě budou kupovat.

Rozhodně však nesouhlasím ani s tím, že sequelová trilogie se nějak zásadně vymyká z logiky světa Star Wars, a už vůbec odmítám všechny výhrady na téma, že je přehnaně aktivistická, feministická, pro-BLM a vůbec social-justice-warriorská. Ani v tomto punktu se z dosavadního „kursu“ poslední filmy ze světa Star Wars nijak zásadně nevychylují.³⁷⁷ Podle mého soukromého názoru snad to jediné, čím se sequely a spin-offy poměrně zásadně liší především od původní trilogie, je skutečnost, že v nich na straně „zla“, tedy na temné straně, mezi zločineckými bossy a mezi vysokými důstojníky Impéria, potažmo Prvního a Konečného řádu, vystupují i ženské postavy. Tento přístup lze označit za skutečnou (a dle mého názoru i velmi žádoucí) rovnoprávnost, protože za prvé je i z hlediska prosté logiky naprosto nesmyslné, proč by všechny ženy (robotky a samice ne-lidských druhů) v předaleké galaxii měly být jenom „ty hodné“, když v našem reálném světě tomu tak rozhodně není. Dalším významným faktorem je pak i ta skutečnost, že v současné době – na rozdíl od 70. nebo 80. let – je mezi fanoušky sci-fi a fantasy, fanovské komunity Star Wars pochopitelně nevyjímaje, zastoupení obou pohlaví nesmírně vyrovnané, přičemž od samého počátku existence světa Star Wars se mezi jejich fanoušky nacházeli i takoví, kteří přímo sympatizovali s temnou stranou, Impériem či zločineckým podsvětím, nebo „alespoň“ s piráty a pašeráky, pohybujícími se v jakési „šedé zóně“.

Všem dívkám a ženám, které mají v oblíbě svět Star Wars, ale z jakéhokoliv důvodu jim není sympatický ani řád Jedi ani jakékoli (stará či nová) republika ani žádná povstalecká organizace, jsou tedy konečně nabídnuty hrdinky, se kterými se mohou ztotožňovat. V podstatě poslední krok k rovnoprávnosti, který je ve světě Star Wars ještě třeba učinit, je nabídnout dostatek záporných či alespoň „šedých“ hrdinů fanům obojího pohlaví jiné než bílé barvy pleti, případně jiného než ryze evropského původu.

³⁷⁷ Jak již také bylo uvedeno dříve, sám George Lucas byl z přílišného politického aktivismu ve svém díle ostatně obviňován již dávno.

Závěr

Popkulturní fenomén Star Wars existuje již téměř půl století – a po celou tuto dobu ovlivňuje nejen kulturu, ale i další aspekty naší reality. V relativně nedávné době pak do universa Star Wars přibily velmi zásadní filmy a seriály. Jedná se zejména o pět celovečerních filmů – tzv. sequelovou trilogii a dva spin-offy – a dále o několik seriálů, z nichž největší pozornost způsobil mezi odbornou, laickou i fanovskou veřejností dosti kladně hodnocený seriál *Mandalorian*, jehož první série byla odvysílána v roce 2019 a doposud není jeho vysílání ukončeno.

Odvysíláním filmů *Star Wars: Epizoda VII – Síla se probouzí*, *Star Wars: Epizoda VIII – Poslední Jedi* a *Star Wars: Epizoda IX – Vzestup Skywalkera*, z nichž poslední měl premiéru před Vánocemi roku 2019, byl však dle všeho již zcela definitivně završen základní příběh z tohoto světa, tedy historie rodiny Skywalkerů a vztah jejích členů k epickému souboji mezi dobrem a zlem (světlou a temnou stranou Síly). Proto se domnívám, že je nyní velmi vhodný čas pro akademické zkoumání tohoto fenoménu.

Cílem mé diplomové práce bylo pokusit se odpovědět na otázku, zda a případně i nakolik smyšlený svět Star Wars reflektoval historické skutečnosti – a to ať již se jednalo o takové, ke kterým došlo dávno před prvními začátky tvorby tohoto světa, tak i o ty, které byly v době vzniku toho kterého díla, jež tvoří jeho nezpochybnovanou součást, aktuální realitou nebo minulostí „starou“ pouhých několik málo let. Vzhledem k rozsahu universa Star Wars jsem se v tomto svém výzkumu zaměřila pouze na 11 celovečerních filmů, devět tzv. „epizod“ a dva tzv. „spin-offy“. Hlavní pozornost při svém zkoumání jsem pak – dle mého názoru zcela logicky – věnovala především historickým skutečnostem spjatým s dějinami 20. století a prvních cca 16-18 let 21. století.

Vzhledem k tomu, jak bylo a je vyprávění celého příběhu koncipováno, jsem považovala za nutné nejdříve objasnit fakt, že se jedná o záměrně uměle vytvořený novodobý mýtus (neomýtus), a také ten poměrně neobvyklý prvek, že (a z jakého důvodu) tento příběh nebyl vyprávěn chronologicky a občas ani zcela souvisle. K tomu bylo potřeba také alespoň stručně vysvětlit místo tohoto příběhu jak v žánru sci-fi, potažmo fantastiky jako celku, tak také v historii americké a světové kinematografie. Myslím si, že se mi podařilo ukázat, že základní příběh Star Wars na straně jedné zcela organicky vychází z daleko starších tradic jak moderní sci-fi, tak i daleko starších příběhů s fantastickými prvky včetně tradičního folklóru, bájí a mýtů, ale zároveň se jedná o dílo

velmi novátorské, které žánr fantastiky, a především pak světovou kinematografii změnilo zásadním způsobem.

V rámci této obecnější části své diplomové práce jsem považovala za důležité alespoň částečně se dotknout také náboženských a spirituálních aspektů Star Wars. Jednak jsem se snažila stručně postihnout všechny odkazy na náboženské tradice, křesťanské nevyjímaje, které lze přímo v samotném díle nalézt, dále pak náboženské představy, které jsou či měly a mohly by být vlastní samotným hlavním hrdinům této ságy i dalším obyvatelům oné „předaleké galaxie“, a v neposlední řadě upozornit i na tu skutečnost, že také se světem Star Wars je spojen zcela nový religionistický fenomén. Jedná se o nová náboženská a quasi-náboženská hnutí založená na popkultuře, která jsou v některých případech záměrně parodická, v jiných jsou ale naopak myšlena smrtelně vážně. Dále též někdy dochází jak k tomu, že běžní věřící tradičních náboženství se těmito „popkulturními náboženstvími“ inspirují a některé jejich prvky eklekticky zařazují do systému své víry, tak také k tomu, že filosofické a náboženské myšlenky spojená s popkulturními fenomény mohou být – a ve výjimečných případech už i jsou – používány v pastorační praxi. Veškerá tato problematika ale nebyla předmětem mé práce, pouze jsem si jí povšimla jako jisté zajímavosti. Proto se domnívám, že by si rozhodně zasloužila podrobnější výzkum – a mohu jen doufat, že některý z mých současných či budoucích kolegů se jí bude věnovat.

Nejdříve jsem se soustředila na nejstarší filmy Star Wars, tzv. „původní trilogii“, která vznikala v době zintenzivnění studené války, k čemuž došlo po nástupu Leonida Iljiče Brežněva do funkce generálního tajemníka KSSS a vzednutí vlny neokonzervativismu v USA. Věnovala jsem se tedy zkoumání, jak byla v těchto filmech reflektována historická realita studené války, a to jak tehdy aktuální války ve Vietnamu, tak velmi nedávných událostí se studenou válkou spojených, mezi něž lze počítat i „závod o vesmír“ v 60. letech. Zjistila jsem, že tehdejší všudypřítomná realita studené války je v původní trilogii opravdu velmi dobře patrná. V některých případech se dokonce jedná o záměrné odkazy ze strany George Lucase a dalších tvůrců, jindy o nevědomé zpracování je obklopujících podnětů.

Jisté „doznívání“ nedávno proběhnuvších vesmírných závodů, snaha o mírovou kooperaci obou supervelmocí v kosmickém výzkumu i stále přítomný technooptimismus, očekávající brzký návrat lidí na Měsíc, případně i lety lidských posádek ke vzdálenějším tělesům Sluneční soustavy pak dle mého názoru byly jedním z důvodů obrovské – a

původně naprosto neočekávané – popularity Star Wars. Astronauti a kosmonauti byli v době premiér všech tří filmů vysněným povoláním mnoha dětí a dospívajících obou pohlaví, a i mnozí dospělí v této době patrně doufali, že někdy kolem („magického“) roku 2000 budou moci jako turisté létat do vesmíru. Proto bylo tak snadné se ztotožnit s hrdiny, kteří pilotují kosmické lodě a létají napříč celou jednou galaxií.

Spolu s reflexí studené války se však v původní trilogii objevuje též množství momentů, které jsou zcela jednoznačně jak záměrnými, tak podvědomými reflexemi druhé světové války, která v té době stále ještě nebyla vzdálenou minulostí. Část publika Star Wars ji mohla dokonce sama zažít, zatímco jak většina fanoušků, tak také samotných tvůrců tohoto světa v čele s Georgem Lucasem ji sice z vlastní zkušenosti už nepamatovala, ovšem dobře ji znala nejen ze školní výuky, ale i z vyprávění svých rodičů a dalších příbuzných. Možná i vzhledem k tomuto jistému generačnímu odstupu tak ve Star Wars dochází i k jisté estetizaci druhé světové války.

Jak druhé světové válce, tak také lokálním konfliktům v době studené války, z nichž nejvýznamnějším – a především pro americkou veřejnost také nejvíce traumatizujícím – byla válka ve Vietnamu, byl velmi výrazně vlastní jeden důležitý prvek, totiž páchání válečných zločinů. Svým zkoumáním původní trilogie jsem zjistila, že právě válečné zločiny jsou velmi výraznými prvky celého vyprávění. Celý děj dosti zásadně „posouvají kupředu“, nutí hlavní protagonisty neuhnout z už jednou nastoupené hrdinské cesty a samozřejmě také vyvolávají silnou emociální odezvu v divácích a fanoušcích.

S problematikou válečných zločinů pak velmi úzce souvisí i otázka oprávněnosti použití zbraní hromadného ničení, zvláště pak proti civilním cílům. Studená válka byla dobou, kdy nad celým lidstvem jako příslovečný Damoklův meč visela velmi hmatatelná a všudypřítomná hrozba jaderné apokalypsy. Není tedy divu, že reflexe této hrozby se objevuje v mnoha uměleckých dílech své doby, žánr sci-fi samozřejmě nevyjímaje. Při svém zkoumání původní trilogie jsem však zjistila, že snad v žádném jiném fiktivním díle vzniklém v tomto období nejsou zbraně hromadného ničení a ustavičná hrozba jejich použití přítomny více než právě ve Star Wars. S jistou nadsázkou se dá říci, že George Lucas snad až trpěl jistou obsesí z ultimátních zbraní, schopných totálně zničit celé obydlené světy.

Dalších osm filmů ze světa Star Wars, které jsem v této práci rovněž podrobila výzkumu, pak vznikalo ve zcela jiném historickém období. Mezi premiérou *Epizody VI*, tedy závěrečného filmu původní trilogie, a premiérou *Epizody I*, která je úvodním filmem

prequelové trilogie, uplynulo více než 15 let. Za tu dobu se svět velmi výrazně proměnil, došlo k pádu „železné opony“ a někdejší nesmiřitelní nepřátelé USA, případně celého „kolektivního Západu“ se stali zčásti vítanými partnery a zčásti dokonce blízkými spojenci. Optimismus raných 90. let ovšem nevydržel dlouho, protože vyvstaly původně neočekávané problémy, na které nebylo mezinárodní společenství dostatečně dobře připravené a neumělo je tedy řešit. Lokální konflikty, které se nevyhnuly dokonce ani „civilizované Evropě“, s sebou přinesly další válečné zločiny, jejichž rozsah a brutalita tehdy opravdu velmi překvapovaly.

Není tedy divu, že se mi při mém zkoumání Epizod I až III podařilo zjistit, že také v prequelové trilogii je reflexe válečných zločinů velmi častou, a – stejně jako v původní trilogii – válečné zločiny často fungují i jako významný dějotvorný prvek. Jediný rozdíl oproti původní trilogii je ten, že zmizela hrozba totální nukleární války, takže zbraně hromadného ničení schopné vymazat z mapy galaxie celou planetu se v prequelech prakticky neobjevují – jistou drobnou výjimkou jsou pouhé dvě scény, které ukazují budoucí možné sestavení takové zbraně (z původní trilogie dobře známé *Hvězdy smrti*), z nichž jedna se objevuje v poslední čtvrtině až třetině *Epizody II* a ta druhá téměř na samém konci *Epizody III*.

Tou největší hrozbou, jejíž konstantní přítomnost jsem zjistila v celé prequelové trilogii, je především slabost, zkorumpovanost a neschopnost demokratických institucí. Ta pak může vést jednak k chaosu či dokonce občanským válkám, ale také (a především) k volání obyčejných lidí po „vládě silné ruky“, která vzniklé problémy vyřeší, a z toho všeho plynoucímu nárůstu oblíbenosti populistů s diktátorskými sklony, kteří by se mohli dostat k moci zcela demokratickou cestou.

Při zkoumání filmů, které byly natočené v letech 2015 až 2019, ale z hlediska „dějin předaleké galaxie“ dva z nich vyprávějí o událostech, které těsně předcházely ději původní trilogie, zatímco další tři se pak věnují situaci v galaxii třicet let po vítězství Povstalecké aliance nad Impériem, a tedy i obnovením Galaktické republiky, jsem zjistila několik aspektů. Tím prvním je stále pokračující přítomnost válečných zločinů jako vcelku běžné reality.

Zde se však objevují jak ty typy válečných zločinů, který byly vlastní původní trilogii, tak také o něco méně spektakulární válečné zločiny přítomné v prequelové trilogii. Síly Prvního řádu (v *Epizodě IX* pak také Konečného řádu) se neštítí vůbec ničeho, co bylo vlastní imperiální armádě v původní trilogii, tedy bezohledných vražd

kohokoli, kdo se pouze „ocitl ve špatnou chvíli na špatném místě“, masakrů civilního obyvatelstva, mučení a popravování válečných zajatců i užívání zbraní hromadného ničení proti celým obydleným světům. Vzhledem k tomu, že všechny filmy byly natočeny dávno před vypuknutím války na Ukrajině, lze jen obdivovat jejich tvůrce, kteří jasnozřivě předjímali, že hrozba jaderné války z našeho světa nejen, že nezmizela, ale je naopak nyní mnohem aktuálnější, než byla v 80. letech 20. století.

K válečným zločinům páchaným armádami sloužícími totalitním režimům, případně také armádami podobně nedemokratických separatistických uskupení, a k brutalitě zločineckých organizací, se kterými jsme se ve Star Wars už mnohokrát setkali, se však nyní přidává další prvek. Tím je terorismus, krutost vůči běžným civilistům a spolupráce se zločinci, kterým se méně často či častěji nevyhýbají dokonce ani některé skupiny pomáhající povstalcům a odbojářům proti imperiální totalitě či s nimi spolupracující. Tedy i hrdinové de facto „stojící na straně dobra“ si někdy ušpiní ruce činy, které jsou daleko za hranicí přípustnosti.

Dalším momentem, jehož velmi častou přítomnost jsem v sequelech a spin-offech zjistila, je chaos. Takřka na všech planetách, na které se v rámci příběhu podíváme, vidíme neexistující centrální vládu a nefungující infrastrukturu, které se pak obvykle snaží suplovat různé pochybné lokální autority a zločinecké skupiny, ne nepodobné latinskoamerickým narkomafiím. O nějakém „právním státě“ si lze nechat jen zdát, v tom nejlepším možném případě dané území ovládá buď vojensky organizovaná odbojová či povstalecká skupina, nebo nějaká malá de facto anarchistická skupinka pirátů, pašeráků či uprchlých otroků, která alespoň uvnitř své organizace určitá demokratická pravidla zachovává. S výše popsanou chaotičností je spojena také skutečnost, že hrdinové si nikdy nemohou být zcela jisti, kdo je nepřítel a kdo stávající či potenciální spojenec, komu lze věřit a komu ne. Tento prvek chaosu a nejistoty je pak přítomen ve zvýšené míře především v obou spin-offech, ačkoli jisté jeho náznaky lze vypožorovat i v sequelech.

Zjistila jsem také, že zcela samozřejmě jsou ve všech pěti filmech přítomné jako velmi významné hrozby i populismus a totalitní režimy, čímž se tato díla neliší od více než deset let staré prequelové trilogie. Zde však je s touto hrozbou totality velmi zřetelně spojený morální apel na nutnost postavit se jí bez ohledu na to, zda dotyčná postava je či není schopná používat Sílu a jestli se náhodou nepohybuje na hraně zákona nebo dokonce za ní.

Závěrečným morálním či filosofickým poselstvím celé ságy rodu Skywalkerových je pak to, že není možné jen čekat na nějaké velké hrdiny či jiné zachránce s nadpřirozenými schopnostmi, ale že je nutné sami se stávat „hrdiny všedního dne“. Totalitu totiž lze porazit pouze tehdy, pokud se jí jednoznačně vzepře většina běžných lidí.

Sequelová trilogie se stala také předmětem probíhající kulturní války, kdy je jí vytýkáno, že přespříliš akcentuje jako kladné hrdiny ženy, osoby jiné než heterosexuální orientace, jiné než bílé barvy pleti a jiného než evropské původu. Přes všechny výhrady, které lze k sequelové trilogii z hlediska jejího scénáře mít a které ve své práci nikterak nezamlčuji, považuji podobná obvinění za nesmyslná, a především za dosti hloupá. Podobné názory jen ukazují naprostou neinformovanost o světě Star Wars od samotného jeho vzniku, případně jeho absolutní nepochopení, stejně jako značnou nevědomost o tom, jak v současné době vypadá svět reálných fanoušků tohoto popkulturního fenoménu.

Tato diplomová práce určitě neodpověděla na všechny otázky spojené s reflexí reality našeho světa ve Star Wars, protože něco podobného v pouhé jedné práci snad ani není možné. A to ani v případě, kdy je celé rozsáhlé universum předaleké galaxie zredukováno na výzkum pouhých jedenácti filmů. Navíc pokud jde o sequely a spin-offy, možná částečně také i o prequely, jejich zkoumání z pohledu objektivního historika je dosti obtížné, protože od jejich vzniku neuplynula příliš dlouhá doba. Tedy jinými slovy od událostí, které zobrazují či na něž mohou nějakým způsobem odkazovat, nemáme stále ještě dostatečný odstup. Je tedy možné, že za deset, dvacet či více let výzkum v těchto filmech objeví reflexi mnohého, co jsem v této práci nezpozorovala či snad ani zpozorovat nemohla.

Lze tedy jenom doufat, že se v budoucnu najdou historikové, případně také sociologové, politologové nebo religionisté, kteří se fenoménu Star Wars budou dále věnovat. Nechť je k tomu provází Síla.

Seznam literatury

Monografie, články, bakalářské, diplomové a disertační práce

ABBASOVÁ, Veronika. *Fanfikce a intertextualita*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2013

ADAMOVIČ, Ivan, a kol. *Encyklopedie fantastického filmu*. Praha: Cinema, 1994

ADAMOVIČ, Ivan. Literární kritika a science fiction jakožto žánr populární literatury. *Základna* 1998, roč. 3, č. 8, s. 12-15

ASIMOV, Isaac. *Já, Asimov: paměti*. Praha: Český spisovatel, 1996

BARTHES, Roland: *Mytologie*. Praha: Dokořán, 2004

BAUDIŠ, Adam. Čeští jediové. *Dingir* 2015, roč. 18, č. 2, s. 45-46

BRAKE, Mark. *Star Wars a věda: vědecká fakta na pozadí Síly – cestování vesmírem a mnohem více*. Praha: Matfyzpress, 2017

BUCHTA, Vojtěch. *Hvězdné války aneb konec hvězdy smrti*. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2009

BYSTRĚČAN, Vojtěch. *How a Magic System Can Ruin a Narrative: The Force*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2021

CAHOVÁ, Karolína. *Aktivismus fanoušků: Cesta k našemu vnitřnímu kouzelníkovi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2020

CARBONELL, Charles-Olivier. *Evropské dějiny Evropy 1. Mýty a základy (od počátků do 15. století)*. Praha: Karolinum, 2013

CARBONELL, Charles-Olivier. *Evropské dějiny Evropy 2. Od renesance k renesanci? (15.-20. století)*. Praha: Karolinum, 2013

CAMPBELL, Joseph. *Mýty*. Praha: Pragma, 1998

CAMPBELL, Joseph. *Mýty západu*. Praha: Pragma, 2001

CAMPBELL, Joseph. *Tisíc tváří hrdiny. Archetyp hrdiny v proměnách věků*. 1, vydání. Praha: Argo, 2000

CAMPBELL, Joseph – MOYERS, Bill. *Síla mýtu*. Praha: Argo, 2016

CLARESON, Thomas D. *SF: The Other Side of Realism*. Bowling Green: Bowling Green University Popular Press, 1971

CODR, Milan. *Sto hvězdných kapitánů*. Praha: Práce, 1982

CORNEA, Christine. *Science Fiction Cinema: Between Fantasy and Reality*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007

COTTERELL, Arthur. *Encyklopedie mytologie*. Čestlice, 2000

DAWKINS, Richard. *Příběh předka*. Praha: Academia, 2007

DLASK, Jan. *Byronic Archetype in Star Wars Saga*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2021

FIELD, Syd. *Jak napsat dobrý scénář: základy scénáristiky*. Praha: Rybka, 2007

Forbes, profile George Lucas. [2022-10-10] <<https://www.forbes.com/profile/george-lucas/>>

FOUMA, Matěj. *Analysing Czech redubs of Star Wars: Episode IV – A New Hope*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2019

GADDIS, John Lewis. *Studená válka*. Praha: Sloart, 2006

GERAGHTY, Lincoln. *American science fiction film and television*. New York: Berg, 2009

GOODMAN, Nelson. *Jazyky umění: nástin teorie symbolů*. Praha: Academia, 2007

GORDON, Andrew. *Star Wars: A Myth for Our Time*. *Literature/Film Quarterly* 1978, roč. 6, č. 4, s. 314–326

HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. 1. vydání. Praha: Albatros, 2015

HENDERSON, Mary. *Star Wars: The Magic of Myth*. New York: Bantam Spectra, 1997

HEREC, Ondrej. Sny o něčem jiném. In RAUSCHGOLDOVÁ, Scarlett (ed.). *Jinosvěty aneb (ne)skutečné příběhy*. Praha: ČS Fandom, 2011

HEREC, Ondrej. Stupnice tvrdosti aneb jak tvrdá je tvrdá sci-fi. In RAUSCHGOLDOVÁ, Scarlett – VESELÁ, Hanina (ed.). *Technokouzla aneb příběhy z jiných světů*. Ostrava: Key Publishig, 2008

HEREC, Ondrej. *Z teórie modernej fantastiky*. Bratislava: Literárne informačné centrum, 2008

HOBSBAWM, Eric. *Interesting Times. A Twentieth Century Life*. London: Penguin books, 2002

HOBSBAWM, Eric. *Věk extrémů – krátké 20. století*. Praha: Argo, 2010

J AHL, Jakub. *Historie sithské religiozity*. (15. 2. 2023) [2023-18-05]
<<https://info.dingir.cz/2023/02/historie-sithske-religiozity>>

J AHL, Jakub. *Jediské náboženství*. (29. 5. 2022) [2023-03-13]
<<https://info.dingir.cz/2022/06/jediske-nabozenstvi>>

J AHL, Jakub. *Popkulturní křesťanství: když Ježíše promítáme do fantasy*. (1. 4. 2023) [2023-05-13] <<https://info.dingir.cz/2023/04/popkulturni-krestanstvi-kdyz-jezise-promitneme-do-fantasy>>

J AHL, Jakub. *Žít jako Vader: příručka sithského života*. (22. 8. 2022) [2023-05-18]
<<https://info.dingir.cz/2022/08/zit-jako-vader-prirucka-sithskeho-zivota>>

JUNGK, Robert. *Jasnější než tisíc sluncí*. 2. vydání. Praha: Mladá fronta, 1965

KAMINSKI, Michael. *The Secret History of Star Wars*. Ontario: Legacy Books Press, 2008

KLOS, Elmar. *Dramaturgie je když – filmový průvodce pro začátečníky i pokročilé*. Praha: Československý filmový ústav, 1987

KOSNÁČ, Pavol. Chrám rádu Jedi. *Dingir* 2014, roč. 17, č. 2. s. 82-83

KOSTIČOVÁ, Zuzana M. Není náboženství jako náboženství. *Dingir* 2016, roč. 19, č. 4. s. 118-120

KOZLÍČEK, Vojtěch. *Vývoj speciálních efektů a jejich dopad na filmovou produkci v rámci fenoménu Godzilla*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2019

KRULICHOVÁ, Jana. *Potřebují ženy zachránit aneb cesta k ženským hrdinkám*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2022

KUBAŠČÍK, Július. *Science fiction kinematografie – obraz reality, či fantazie?* Bakalářská diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2013

KUDLÁČ, Antonín. *Česká populární fantastika 1990-2012 v kulturním, sociálním a literárním kontextu*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, 2014

LIŠKOVÁ, Tereza. *Narativní struktury, mytologizace a transmediální vyprávění na příběhu Hvězdných válek*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2014

MACEK, Jakub. *Fandom a text: fandom – subkultura textu: profesionální česká SF a F periodika před rokem 2000*. Praha: Triton, 2006

MATĚJKA, Aleš. *Mission: possible. Proměny hollywoodské runaway production v České republice mezi lety 1995 a 2010*. Diplomová práce, Brno: Masarykova Univerzita, 2014

MICHÁLEK, Ondřej. *Teologická antropologie ve světech J. R. R. Tolkiena, C. S. Lewise a George Lucase*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2021

NÁLEVKA, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010

NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan, 2000

NEFF, Ondřej. *Všechno je jinak: kapitoly o světové science fiction*. Praha: Albatros, 1986

NEFF, Ondřej – OLŠA, Jaroslav jr. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: AFSF, 1999

PACNER, Karel. *Kolumbové vesmíru*. Praha: Albatros, 1976

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky XX. století*. Praha: Plus, 2011

PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha: Themis, 1997

Pán prstenů v Rudém právu [2022-06-18] <<https://babylonrevue.cz/pan-prstenu-v-rudem-pravu/>>

- PAVLÍČEK, Milan. *Mytologické a mýtotočné rysy Hvězdných válek a specifika jejich příběhů coby příběhu na pokračování*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2011
- POHL, Milan. *Mediální obraz českého sci-fi fandomu v denním tisku v letech 2001–2006*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2008
- PRINGLE, David – LANGFORD, David – STABLEFORD, Brian. *Encyklopedie fantastických světů*. Praha: Albatros, 2003
- ROSSI, Jiří. *Fyzikální náměty vycházející ze Sci-fi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2017
- RŮŽKOVÁ, Johana. *J. R. R. Tolkien aneb „Cesta k inspiračním kořenům a zase zpátky k modernímu románu“*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, 2013
- SANDERS, Steven: *The philosophy of science fiction film*. Lexington, Ky.: University Press of Kentucky, 2008
- SENJUKOVÁ, Tereza: *Semiosféra a mytologická rovina komerčně nejúspěšnějších filmů*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2011
- SCHNEIDER, Steven Jay: *101 filmů, které musíte vidět, než umřete*. Praha: Slovart, 2010
- SKLAR, Robert: *Movie-made America: a cultural history of American movies*. New York: Vintage, 1994
- SLADKÝ, Michal: *Klasická filmová narace*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2008
- SOBCHACK, Vivian Carol: *Screening Space. The American Science Fiction Film*. New York, 1987
- SORIANO, César G. *Politics creates a disturbance in the Force*. US Today. (17. 5. 2005) [2022-09-27] <https://usatoday30.usatoday.com/life/movies/news/2005-05-17-sith-politics_x.htm>
- SUVIN, Darko: *Metamorphoses of Science Fiction: On the Poetics and History of a Literary Genre*. New Haven and London, 1979
- ŠIMEČKOVÁ, Hana. *Translators of Science Fiction and Fantasy in the Czech Republic and the Fandom Influence*. Diplomová práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2017

ŠKRAMLOVÁ, Barbora. *Fantastická literatura v čítankách a učebnicích českého jazyka a literatury pro střední školy*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2016

ŠTAMPACH, Ivan. *Další podrobnosti o náboženství v loňském sčítání lidu*. (24. 1. 2022) [2022-9-22] <<https://info.dingir.cz/2022/01/dalsi-podrobnosti-o-nabozenstvi-v-lonskem-scitani-lidu/>>

ŠTAMPACH, Ivan O. Neviditelná náboženství. *Dingir* 2010, roč. 13, č. 1, s. 12-14

TODOROV, Tzvetan: *Úvod do fantastické literatury*. Praha: Karolinum, 2010

TOMEK, Petr: *Ztracený Měsíc*. Praha: Beletris, 2008

VAŠÁK, Pavel. Teorie a historie science fiction. In *Česká literatura* 1984, roč. 32, č. 2, s. 28-36

VÍTEK, Antonín – LÁLA, Petr. *Malá encyklopedie kosmonautiky*. Praha: Mladá fronta, 1982

VITOUŠOVÁ, Valérie: *Transmediální vyprávění fikčního světa Star Wars*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2013

VLAŠÍN, Štěpán (ed.): *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984

WHITE, Dana. *George Lucas*. Minneapolis: Lerner Publishing Group, 2000

ZEMČÍK, Vít. *Televizní reportáž o fandomu*. Bakalářská práce. Brno: Masarykova Univerzita, 2010

ŽILOVÁ, Jana: *Špecifičnost' percepce science fiction žánru v literatúre a filme*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, 2007

Oficiální ilustrované encyklopedie světa Star Wars:

Star Wars: Epizoda VII – Obrazový slovník. Praha: Egmont, 2015

Star Wars: Epizoda VIII – Obrazový slovník. Praha: Egmont, 2018

Star Wars: Epizoda IX – Obrazový slovník. Praha: Egmont, 2019

Star Wars: Ilustrovaný atlas ras a bytostí. Praha: Egmont, 2001

Star Wars: Klony útočí – Obrazový slovník. Praha: Egmont, 2002

Star Wars: Obrazová encyklopedie. Praha: Egmont, 2000

Star Wars: Planety, místa, bitvy. Praha: Albatros, 2016

Star Wars: Pomsta Sithů – Obrazový slovník. Praha: Egmont, 2005

Star Wars: Skrytá hrozba – Obrazový slovník. Praha: Egmont, 1999

Star Wars: Short Guide to Characters. New York: Cornerstone, 2004

Star Wars: Short Guide to Planets and Moons. New York: Cornerstone, 2003

Star Wars: Short Guide to Vehicles and Vessels. New York: Cornerstone, 2003

Star Wars: The Essential Guide to Alien Species. New York: Cornerstone, 2007

Romány ze světa Star Wars:

LUCENO, James. *Star Wars: Háv klamu.* Praha: Egmont, 2007

LUCENO, James. *Star Wars: Darth Maul Saboteur.* New York: Cornerstone, 2001

PERRY, Steave. *Star Wars: Stíny Impéria.* Praha: Egmont, 2008

REAVES, Michael. *Star Wars: Darth Maul Shadow Hunter.* New York: Cornerstone, 2001

STOVER, Matthew. *Star Wars: Štěpný bod.* Praha: Egmont, 2005

On-line přednášky:

HALOUSEK, Milan. *Apollo 1 – Je tu ošklivý oheň.* (3. 2. 2017) [2022-06-18]
<https://www.youtube.com/watch?v=tTaww_ZWn6I>

HALOUSEK, Milan. *Apollo 11: Malý krok pro člověka a velký skok pro lidstvo* (19. 7. 2019) [2022-12-13] <<https://www.youtube.com/watch?v=od5FJHsFkVs>>

HALOUSEK, Milan. *Gagarin nás všechny pozval do vesmíru.* (8. 3. 2019) [2022-03-13]
<<https://www.youtube.com/watch?v=PoLBHSLSQcY&t=21s>>

- HALOUSEK, Milan. *Zvířata ve službách kosmonautiky*. (10. 7. 2015) [2022-01-13] <<https://www.youtube.com/watch?v=mqSg62Xwdhw>>
- JABL, Jakub. *Jediismus, sithismus, jediský realismus a sithský realismus*. [2023-05-18] <<https://www.youtube.com/watch?v=JrN2uJJzLWU>>
- JABL, Jakub. *Mandaloriánské náboženství? (Star Wars spiritualita)*. [2023-06-01] <<https://www.youtube.com/watch?v=ziJMxjq8kA>>
- JABL, Jakub. *Sithská filosofie (Přednáška StarCon 2023 + diskuse)*. [2023-06-01] <<https://www.youtube.com/watch?v=M9L262e5X-c>>
- PŘIBYL, Tomáš. *Apollo: Dobytí Měsíce*. [2022-11-08] <<https://www.youtube.com/watch?v=2u3ZSvvyPdc>>
- PŘIBYL, Tomáš. *Apollo – sny a skutečnost*. (5. 2. 2013) [2022-10-22] <<https://www.youtube.com/watch?v=LCYBRZfsqgA&t=2042s>>
- PŘIBYL, Tomáš. *Cesta na Měsíc, která se nepovedla*. [2022-06-22] <<https://www.youtube.com/watch?v=kvf8Dn80KJo>>
- PŘIBYL, Tomáš. *Kritické okamžiky sovětské kosmonautiky*. (4. 10. 2005) [2022-06-18] <<https://www.youtube.com/watch?v=luIMLboIePU>>
- ŠAMÁREK, Ondřej. *První Američan aneb (Polo)zapomenutý let Alana Sheparda*. (3. 9. 2021) [2022-12-18] <<https://www.youtube.com/watch?v=835gDWZ481M>>

Další internetové zdroje:

Recenze na Epizodu VII:

- BEJVL, Tom. *Star Wars: Síla se probouzí*. (22. 10. 2020) [2021-12-18] <<https://film.moviezone.cz/star-wars-sila-se-probouzi/recenze>>
- DARTH ZIRA. *Star Wars: Epizoda VII – Tři mušketýři po třiceti letech*. (10. 1. 2016) [2022-03-13] <<https://www.spisovatelskelisty.cz/darth-zira/star-wars-epizoda-vii-tri-musketyri-po-triceti-letech>>
- SPÁČILOVÁ, Mirka. *První dojmy: Nová díl Star Wars pozvedl módní vlajku feminismu*. (16. 12. 2015) [2021-12-18] <https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/1-dojmy-star-wars.A151216_134505_filmvideo_spm>

SPÁČILOVÁ, Mirka. *Recenze: Star Wars: Epizoda VII – Síla se probouzí: Rozdíl mezi velkofilmem a velkým filmem.* (17. 12. 2015) [2021-12-18]
<https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/star-wars-sila-se-probouzi-recenze.A151217_134222_filmvideo_ts>

Star Wars: Síla se probouzí: Recenze. (17. 12. 2015) [2021-12-18]
<<https://film.moviezone.cz/star-wars-sila-se-probouzi/recenze>>

Recenze na Epizodu VIII:

Recenze filmu Star Wars: The Last Jedi (14. 12. 2017) [2022-06-22]
<<https://www.edna.cz/star-wars/novinky/recenze-filmu-star-wars-the-last-jedi>>

Recenze: Star Wars: Poslední z Jediů je epická epizoda – jedna z nejlepších vůbec (13. 12. 2017) [2022-06-22] <<https://www.totalfilm.cz/2017/12/recenze-star-wars-posledni-jediu-epicka-epizoda-jedna-nejlepsich-vubec>>

SLAVÍK, Petr. *Recenze: Star Wars: Poslední z Jediů.* (13. 12. 2017) [2022-06-22]
<<https://www.fandimefilmu.cz/clanek/12069-recenze-star-wars-posledni-z-jediu>>

Star Wars: Poslední z Jediů: Protirecenze (16. 12. 2017) [2022-06-22]
<<https://film.moviezone.cz/star-wars-posledni-z-jediu/recenze>>

Recenze na Epizodu IX:

KABÁT, Marcel. *Závěrečný díl Star Wars? Válka, kterou nešlo vyhrát.* (18. 12. 2019) [2022-08-13] <https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/recenze-star-wars-valka-kerou-neslo-vyhrat.A191218_084442_in_kultura_rkj>

KLIMEŠ, Pavel. *Recenze: Star Wars: Vzestup Skywalkerera – důstojné zakončení ságy?* (18. 12. 2019) [2022-08-13]
<<https://filmserver.cz/clanek/15511/star-wars-vzestup-skywalkerera>>

Recenze: Star Wars: Epizoda IX – Vzestup Skywalkerera. (18. 12. 2019) [2022-08-13]
<<https://www.fffilm.name/2019/12/recenze-star-wars-epizoda-ix-vzestup.html>>

Star Wars: Epizoda IX – Vzestup Skywalkerera. [2022-08-13]
<<https://www.kfilmu.net/film/star-wars-epizoda-ix-vzestup-skywalkerera/recenze>>

Star Wars: Vzestup Skywalkerera: Recenze. (19. 12. 2019) [2022-08-13]
<<https://film.moviezone.cz/star-wars-vzestup-skywalkerera/recenze>>

ŠTROBL, Miroslav. *Když vzestup nahradí pád (recenze)* [2022-08-13]
<<http://www.casopisxbl.cz/aktuality/star-wars-ix-recenze>>

TESAŘ, Antonín. *Epizoda IX: Vzestup děja vu / Star Wars: Vzestup Skywalkera.* (14. 4. 2020) [2022-08-13] <<http://cinepur.cz/article.php?article=4828>>

TOTUŠEK, Jaroslav. *Důstojné zakončení se zmateným příběhem. Nové Star Wars budí rozpaky.* (17. 12. 2019) [2022-08-13]
<https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/dustojne-zakonceni-se-zmatenym-pribehem-prvni-ohlasy-na-nove-star-wars-se-ruzni.A191217_113824_in_kultura_jto>

Recenze a diskuse na CSFD:

Recenze diváků a fanoušků na Epizodu VII [2022-10-18]
<<https://www.csfd.cz/film/328343-star-wars-sila-se-probouzi/recenze>>

Recenze diváků a fanoušků na Epizodu VIII [2022-10-18]
<<https://www.csfd.cz/film/331937-star-wars-posledni-z-jediu/recenze>>

Recenze diváků a fanoušků na Epizodu IX [2022-10-18]
<<https://www.csfd.cz/film/334626-star-wars-vzestup-skywalkera/recenze>>

Recenze diváků a fanoušků na Rogue One: A Star Wars Story [2022-10-18]
<<https://www.csfd.cz/film/377465-rogue-one-star-wars-story/recenze>>

Recenze diváků a fanoušků na Solo: A Star Wars Story [2022-10-18]
<<https://www.csfd.cz/film/377466-solo-star-wars-story/recenze>>

Další využívané internetové zdroje:

<www.cswu.cz> – nejvýznamnější stránka českých fanoušků Star Wars

<<https://kosmonautix.cz>> – zajímavosti z historie a současnosti kosmonautiky

<www.starwars.com> – oficiální stránka Star Wars

<<https://starwars.fandom.com/wiki>> – fanouškovská encyklopedie Star Wars

<<http://starwars.wikia.com>> – oficiální internetová encyklopedie Star Wars

Filmy:

2001: Vesmírná odysea (režie Stanley Kubrick, 1968)

Dunkirk (režie Christopher Nolan, 2017)

Empire of Dreams: The Story of the Star Wars Trilogy (dokumentární film, 2004)

Hangmen Also Die! (režie Fritz Lang, 1943)

Metropolis (režie Fritz Lang, 1926)

Ostrov (režie Michael Bay, 2005)

Planeta opic (režie Franklin J. Schaffner, 1968)

Rogue One: A Star Wars Story (režie Gareth Edwards, 2016)

Solo: A Star Wars Story (režie Ron Howard, 2018)

Star Wars: Episode I – The Phantom Menace (režie George Lucas, 1999)

Star Wars: Episode II – Attack of the Clones (režie George Lucas, 2002)

Star Wars: Episode III – Revenge of the Sith (režie George Lucas, 2005)

Star Wars: Episode IV – A New Hope (Režie George Lucas, 1977)

Star Wars: Episode V – The Empire Strikes Back (režie Irvin Kerchner, 1980)

Star Wars: Episode VI – Return of the Jedi (režie Richard Marquand, 1983)

Star Wars: Episode VII – The Force Awakens (režie J. J. Abrams, 2015)

Star Wars: Episode VIII – The Last Jedi (režie Rian Johnson, 2017)

Star Wars: Episode IX – The Rise of Skywalker (režie J. J. Abrams, 2019)

THX 1138 (režie George Lucas, 1971)

Triumph des Willens (režie Leni Riefenstahl, 1934)

Tři zločinci ve skryté pevnosti (režie Akira Kurosava, 1958)